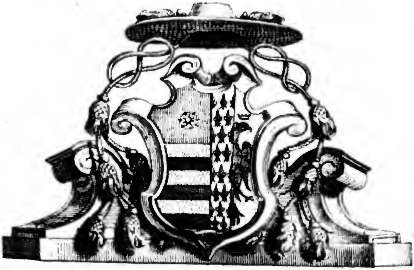
DE
SANCTIS MARTYRIBUS JOHANNE ET PAULO, EORUMQUE BASILICA In urbe Roma VETERA MONIMENTA

Studio & opera

PHILIPPI RONDININI FAVENTINI

Collecta & concinnata.

ROMAE MDCCVII.

Excudebat FRANCISCUS GONZAGA in via Lata

Approbatione & permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISSIMO CARDINALI FABRICIO PAULUTIO

Tituli SS. Johannis & Pauli.

PHILIPPUS RONDININUS felicitatem.

PLURA *ſunt, & quidem maxima*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *quæ hominem in*

Digitized by Google

univerſo terrarum orbe ad immortalem nominis gloriam traducunt. Verum inter cetera prudentum omnium judicio principem ſibi vindicant locum vel ipſa literarum ſtudia, vel quæ literatis exhibetur a potentioribus benevolentia. Illi enim hos colunt, & fovent obſequiis, ut ſibi ad liberum literarum exercitium præſidia capiant & munimenta: hi vero illos ſingulari dignantur patrocinio, ut in nobilium diſciplinarum cultu amplius vires & animos augeant. In horum numerum te referendum duxi, CARDINALIS

Digitized by Google

AMPLISSIME, *qui in majora rei literariæ augmenta tantopere incumbis. Teſtis mihi adſit Roma urbs æterna, urbium maxima, quæ ingenti ſuſpicit admiratione quanto ſtudio optimarum artium conſulas ornamento.*

Verum tamen feralis bellorum tempeſtas, quæ jamdudum florentiſſimam provinciarum Italiam exterarum gentium armis iniquo fato conturbat, non modo literarum minuit exercitium, ſed etiam quæ ſunt in excolenda virtute poſitæ laudes, eas prope labefactavit. Aluntur

Digitized by Google

enim, augentur, & confirmantur pace præclaræ artes, quæ ſi bellico turbentur armorum tumultu, velut intermortuæ jacent & negliguntur. Habent vero illæ, te Mecœnate, SAPIENTISSIME CARDINALIS, *unde ſuæ incolumitati provideant. Ad te quippe profugæ ab armis confugiunt: ad exitium declinantes in præſidium te vocant, ut illas in celſiſſimo ampliſsimæ dignitatis gradu valido patrocinio tuearis; quæ ſiquidem in aliis ſparſa reperiunt, in te uno collecta admirantur, quamobrem a te uno*

Digitized by Google

cultus omnes præſtolantur & incrementa.

Tantam autem amplitudinem, unde beneficiis admodum prodeſſe potes, tibi nedum comparavit magni Pontificis CLEMENTIS XI. *gratia, qui te unum ex omni Purpuratorum ordine in adminiſtranda Pontificatus mole muneri omnium graviſſimo præfecit, nedum excelſus ille in eccleſia locus, in quo ſuffragatione virtutis, non indulgentia fortunæ collocatus es, ſed quidem ingentia illa animi ornamenta, quibus natura, & virtus ipſa te*

Digitized by Google

cumularunt. Quicquid enim aut admirabiles homines reddit, aut amabiles, in te abunde prædicant omnes: animi celſitudo, invictum robur, præſentia conſilii, ſanctimonia vitæ, ingenii elegantia, ſumma gravitas morum ſuavitate temperata, in omne genus hominum benevolentia, ſingulos in tui amorem rapiunt atque obſervantiam.

Hinc viciſſim omnium oculi in te unum velut in maximum hujus ſæculi decus converſi ſunt, & viciſſim commendant quod in ſacris optimatibus de-

Digitized by Google

corum eſt atque honorificum, multiplicis eruditionis ſtudium, & præcipue ardentiſſimum in ſacras literas amorem, de quibus longe lateque propagandis non adeo gravis rerum cura ingentem obruit animum, ut tuis omnino, quæ te premunt, cogitationibus obſtet. Alii pro dignitate non ſatis collaudant ſummam in negotiis procurandis diligentiam & fidem, modeſtiam & religionem, clementiam & lenitatem, quam cum altiſſimo, quem occupas, honoris gradu præclaram inire concordiam mirantur.

Digitized by Google

At mihi hoc loco, CARDINALIS EMINENTISSIME, *in tua præconia laudesve excurrere conſilium non eſt, quum qualis quantusque ſis urbs Roma ſatis cognoſcat. Id prius Colonienſes & Poloni experti ſunt, qui te quanta cum gloria ſedis apoſtolicæ nuncius Chriſtianam rempublicam procuraveris, admirabundi ſuſpexerunt; quanto vero principum plauſu, & publica omnium gratulatione vel in arduis negotiis grave miniſterium impleveris, exinde licet arguere, ſi mente perpendimus quanta*

Digitized by Google

apud Pontifices gratia, apud exteros fama, apud omnes exiſtimatione ubique clarus fuiſti: idque etiam Maceratenſis, Firmana, & Ferrarienſis eccleſiæ teſtatæ ſunt, quæ quanta hominum commendatione paſtorale officium adminiſtraveris, adhuc unanimi ſenſu concelebrant. Neque tamen ita expers judicii ego factus ſum, PRINCEPS EMINENTISSIME, *quod exiſtimem fieri poſſe, ut merito laudes tuas ullo ingenii mei momento illuſtrem, quæ ſua claritate uſque adeo fulgent, ut latiſſime om-*

nibus gentibus illuceſcant. Si nanque in familiam tuam intueor, cujus majores tibi præluxerunt ad omne decus, tanta eſt virorum illuſtrium ſeries, ut eorum virtutem & ſapientiam æternis annalibus conſecratam nulla unquam delere poſsit oblivio. Verum inter alios menti meæ obverſatur magnus tibi patruus Franciſcus Paulutius, quem Pontifex Alexander VII. in ampliſſimum Cardinalium ordinem cooptavit, vir nimirum nonniſi pauciſsimis comparandus, qui ſummæ doctrinæ, eximiæ

Digitized by Google

pietatis, & inculpatæ juſtitiæ partes complevit, & ſua, qua pollebat, auctoritate, conſilio, prudentia, Chriſtianæ reipublicæ multum præſidio fuit, & ornamento. Prætereo Fabricium Paulutium cognominem tuum, virum dignitate, ingenii cultu, integritate morum, & editis ſcriptis clariſsimum, quem Clemens VIII. Pontifex primum Civitati Plebis præfecit antiſtitem. Prætereo ſeniorem Franciſcum a Johanne XXII. ad Saſsinatem eccleſiam aſſumptum, invicti animi virum, & vindicem ec-

Digitized by Google

cleſiaſtici juris acerrimum; aliosque prætereo, quos familia tua in utroque ordine tulit viros, de quibus ſatis poſteritas omnis loquetur. Illi ergo mirari deſinant, qui Paulutiæ gentis gloriæ & dignitatis ignari, te ante omnes præclarum literarum ornamentum ſuſpiciunt; quum ſatis ſuperque exploratum ſit te eſſe majorum exemplo ad virtutem natum, ſuſceptum, atque inſtitutum.

Quæ quum ita ſint, ECCLESIÆ PRINCEPS AMPLISSIME, *nil prorſus dubito, quin tenue licet opus hoc*

Digitized by Google

meum de ſanctis Martyribus JOHANNE & PAULO, *eorumque baſilica, quam in Purpuratorum ſenatum adlectus in titulum obtinuiſti, æquis oculis ac ſerena fronte, qua complecteris omnes, excipias. Non enim temeritati imputandum eſſe arbitror, quod illud præ ceteris in tuo nomine velim in vulgus exire: cautum quippe eſt publica lege, ut operæ alieno fundo inhærentes ſolo cedant; quamobrem nemo mihi audaciæ notam inurere poteſt, hunc qualemcunque diligentiæ meæ laborem, quem*
Digitized by Google

pro tuo illuſtrando titulo impendi, tibi propterea virtutis omnis & eruditionis parenti voviſſe. Perge itaque, CARDINALIS OPTIME, *eo quo ſoles animi robore rei literariæ prodeſſe, & literatorum otio favere; qui omnes in tua fide, prudentia, æquitate, & vigilantia multum ſibi præſidii poſitum eſſe confidunt. Tibi nanque*

Claud. de laud. Stilic. lib. 2.

Hinc amor, hinc veris, & non fallacibus omnes
Pro te ſolliciti votis; hinc nomen ubique
Plauſibus,

Digitized by Google

cujus inde illuſtrem famam ad ſeros uſque nepotes tranſmittes. Da veniam, ORNATISSIME CARDINALIS, *quod laborioſis occupationibus tuis abuti videar, & lucubrationem hanc meam, quam tibi ſiſto, in tuo ſuſcipe patrocinio. Si enim illam a te haud ſperni intelligam, magnum inde mihi honorificum judicium tuum calcar præſtabit ad majora inpoſterum audenda, aliaque id genus vetera monumenta, quum vires ſuppetant, publico communicanda. Deum interim enixe precor, ut proſpere ſem-*

Digitized by Google

per res tibi cedant, ac diuturna vita ſit ad Catholicæ eccleſiæ præſidium, & ad Æmiliæ noſtræ ornamentum.

Dabam Romæ idibus Martii anno a partu Virginis MDCCVII.

Digitized by Google

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri ſacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

Dominicus de Zaulis Epiſcopus Verulanus Vicesgerens.

APPROBATIO

Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini

PEREGRINI MASERII

Sanctiſſimi Domini Noſtri CLEMENTIS XI. Prælati domeſtici,

Utriusque Signaturæ Gratiæ & Juſtitiæ Votantis,

Sacræ Congregationis Confinium Ditionis Eccleſiaſticæ à Secretis,

Et Curiæ Abbreviatoris.

DE *Sanctis* JOANNE & PAULO, *eorumque Baſilica* numeris omnibus abſolutam hiſtoriam à D. Philippo Abbate Rondinino conſcriptam, cùm avidè perluſtraverim, facultate tributa à Reverendiſs. Patre Paulino Bernardinio ſacri Palatii Apoſtolici Magiſtro, nec verbum Catholicis aſperum auribus offendere contigit. Tanta videlicet religione,totque ſacris & profanis eruditionibus referta eſt narratio, ut curiarum priſcarum Urbis, & viarum, ejusque eccleſiarum, ſive

in ſtructura, ſtationibus, martyrumque reliquiis, & brandeis, ſive in S. R. E. Cardinalibus ejusdem eccleſiæ titulo præfectis adeò ingens lumen addatur; ut templum illud à Juliano Apoſtata uſque ad hæc tempora cladibus, incendiis, & direptionibus Urbis ſuperſtes videatur, ne timeat inpoſterum interitum, dum in hoc opere ſtabit æternum. Unde maximum ſacræ doctrinæ incrementum, reipublicæ literariæ utilitas, & noſtræ provinciæ Æmiliæ decus emergunt: decus quidem & in Auctore, qui ſcribit, & in tanto Principe, cui opus inſcribitur. Romæ decimo kalendas Martii anno à partu Virginis M DCC VII.

Peregrinus Maſcrius utriusque Signaturæ Votans.

IMPRIMATUR,

Fr. Paulinus Bernardinius ſacri Apoſtolici Palatii Magiſter Ordinis Prædicatorum.

BENE-

Digitized by Google

BENEVOLO ET ERUDITO

L E C T O R I

Philippus Rondininus S. D.

EN iterum, benevole & erudite lector, alter tibi exhibetur ingenioli mei fœtus, qui ſacræ antiquitatis beneficio donatur publicæ lucis uſura. Hic autem nullus certandi locus, nullaque occurrit cauſſa diffidendi: nulla hic interpolata diplomata, nullaque adulterina: chronica nulla deturpata, & commenticiis traditionibus admixta. Habes acta ſanctorum martyrum Johannis & Pauli, eaque omnia in unum collecta, quæ eorum attingunt laudem ac nomen, quæ probatæ fidei ſcriptorum auctoritate, quoad fieri poteſt, in bono lumine collocantur: præterea Romanæ eorum baſilicæ vetera monumenta

Digitized by Google

ta a diuturna oblivione, & ab hominum ſilentio vindicata, quæ nonnihil eccleſiaſticæ vetuſtati explorandæ proficiunt.

Nonnulla alicubi, ut ratio poſtulat, hiſtorica documenta, quæ antiquitatem illuſtrant, adjeci, atque inſuper opus nonnullis aliquando digreſſionibus appoſite reſperſi. In ejus calce cardinalium, qui huic titulo præfuerunt, elenchum ſubdidi chronologico ordine diſtributum, ubi viros leges vitæ ſanctimonia, literarum ornamento, ſplendore generis, rerumque geſtarum præſtantia longe clariſſimos. His interim fruere, laborem meum æqui bonique conſule, & ſi qua corrigenda offenderis, benigna manu corrige.

IN-

Digitized by Google

INDEX CAPITUM.

CAPUT PRIMUM.

De ſanctis Johanne & Paulo, eorumque martyrio pag. 1

CAPUT II.

De multiplici inventione & translatione corporum ſanctorum Johannis & Pauli 14

CAPUT III.

De pluribus corporum ſanctorum Johannis & Pauli reliquiis, & de locis, ubi religioſo cultu ſervantur 20

CAPUT IV.

Quantus fuerit apud veteres in ſanctos Martyres Johannem & Paulum cultus, & quanta eorum memoriæ dignitas 32

CAPUT V.

De baſilica ſanctorum Johannis & Pauli, ejusque fundatoribus 51

CAPUT VI.

De ſitu baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli cujus monumenta explicantur 59

CAPUT VII.

Alia vetera & circumadjacentia ſitui baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli monumenta 69

CA-

CAPUT VIII.

De monaſterio ſanctorum Johannis & Pauli in monte Cœlio 77

CAPUT IX.

De titulo ſanctorum Johannis & Pauli, ejusque antiquitate 104

CAPUT X.

Vetera baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli monumenta 110

CAPUT XI.

Alia baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli monumenta 121

CAPUT XII.

Reſtaurationes baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli, eique elargita munera, necnon indulgentiæ, quibus donata eſt, adnotantur 135

CAPUT XIII.

De Sanctorum reliquiis, quæ in baſilica ſanctorum Johannis & Pauli ſervantur 146

CAPUT XIV.

Præſens forma baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli, ejusque antiqua monumenta deſcribuntur 152

CAPUT XV.

Elenchus chronologicus omnium ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, qui ſanctorum Johannis & Pauli titulum obtinuerunt 171

Digitized by Google

DE SS. MARTYRIBUS JOHANNE ET PAULO, EORUMQUE BASILICA In urbe Roma *Vetera Monimenta*.

CAPUT I.

De ſanctis Johanne & Paulo, eorumque martyrio.

I. ECclesia Romana, quæ jamdudum Ethnicorum furente tyrannide, a diuturna trium prope ſæculorum captivitate diriſſime vexata fuit, & adverſo fato miſerrime attrita, toto deinde Chriſtianiſſimi principis Conſtantini Magni imperio innumeris onuſta triumphis reddita pace libera reſpiravit. Verum Conſtantino e vivis ſublato, poſtquam in ejus filios orbis regimen migravit, quorum ætate vario

rerum jactata diſcrimine laboravit, impio demum Juliano ad Cæſareum faſtigium aſſumpto, elapſas ſub Ethnicis iterum ſenſit ærumnas. Scripto itaque committendam duxi infenſam nimis in Catholicæ religionis incrementa Juliani Cæſaris mentem, qui veſana percitus indignatione ejus aſſeclas immaniter exagitavit, quos inter ſancti Fratres Johannes & Paulus martyrii palmam emeriti, inter martyrum agmina ſingulare nomen obtinuerunt.

II. Nulla autem recens ac edictis obfirmata, Juliano Cæſare, in eccleſiam bacchata eſt Ethnicorum perſequutio; ideoque, ut diſerte ſcribit Cardinalis Baronius ad annum trecenteſimum ſexageſimumſecundum, longe diſpar ab aliis fuit: quum videlicet ante illum Ethnici Imperatores Chriſtiana religione vetita, adverſus ejus cultores edicta ſanxiſſent ac promulgaſſent, quibus fideles omnes Diis ſacra facere ſævitia pœnarum impellerentur. Verum Julianus, ut ex ejus literis apud Baronium ſatis exploratum habetur, Gentilium colendi Deos vim nemini adhibendam eſſe putavit, nec invitum quenquam Chriſtianæ fidei deſertorem fieri cogebat: ratus, quod pridem uſuvenerat, fideles ad martyrium quaſi ad alvearium apes volaturos, ut illum proloqui conſueviſſe teſtatur Johannes Chryſoſtomus in ſermone octavo de ſanctis martyribus Juventino & Maximo, exindeque de

Digitized by Google

de more majora Chriſtianæ fidei incrementa exoriri. Quapropter quod non exerto palam gladio furens barbaries ob Catholicæ religionis profeſſionem graſſata fuerit, idem Chryſoſtomus ait in pace eccleſiæ fideles Juliano imperante paſſos eſſe, hancque propterea nec inter perſequutiones adnumerandam auctorum plures exiſtimarunt: verum quidem ſanctus Auguſtinus in libro duodeviceſimo de civitate Dei, & Gregorius Nazianzenus in oratione adverſus Julianum hanc plane inter perſequutiones referendam eſſe tradiderunt. Hinc Julianus violentiam popularibus inſolentiis relinquens, & ipſe mitiori utens parte, verſute primum juſſit Chriſtianos vel a profeſſoribus ſuis diſcedere, vel fidem abjurare: diſceſſionem autem eligentibus alias atrociter fingebat cauſſas, quibus illos necaret. In actis Artemii martyris apud Laurentium Surium ad diem viceſimam Octobris expreſſum eſt Julianum ideo illud ſanxiſſe edictum, quo literas Chriſtianis inhibuit, quod Antiochiæ expertus eſſet Eugenii presbyteri magnam in dicendo vim, ac falſam Deorum religionem confutando. At Sozomenus id eveniſſe monet ob invidiam in Apollinarem Syrum, Baſilium, & Gregorium Cappadocas, aliosque ampliſſimi nominis Chriſtianos viros, qui Ethnicorum literas apprime callebant: hæc tamen quæque fuerit impia lex ab Ammiano Marcellino, aliisque Ethnicis ſcripto-

Digitized by Google

ribus etiam ut improba damnatur. Subdit deinde Gregorius Nazianzenus Julianum in domeſticos maxime, atque milites indignatum eos ferali crudelitate vexaſſe. Quos inter eluxit egregium Helpidii celeberrimæ notæ ſenatoris martyrium, qui a Conſtantino Magno prætorii præfectura fuerat decoratus. Is ob præclaram fidei confeſſionem, ementito vero perduellionis crimine accuſatus, primum indomitis equis una cum ſociis alligatus atque pertractus, mox in ignem conjectus eſt; ejusque memoriam commendat martyrologium Romanum die decimaſexta kalendarum Decembris.

III. At præ ceteris, qui martyrii coronam, Juliano Cæſare, adepti ſunt, recenſendos eſſe poſtulat argumentum ſanctos Fratres Johannem & Paulum Romæ * ex inclyta Urſinorum ſtirpe prognatos, teſte Abrahamo Bzovio in notis circa finem ad vitam ſancti Adalberti Urſini epiſcopi & martyris, quorum alter præpoſitus, alter primicerius Conſtantiæ * Auguſtæ Magni Conſtantini filiæ in bello contra Scythas cum Ovinio Gallicano duce pro Chriſtianiſſimo Imperatore nomen militiæ dederunt. Gallicanus, ut habent acta apud Surium ad diem viceſimamſextam Junii, quum adhuc Ethnicorum ſuperſtitioni addictus in extremas anguſtias a Scythis redactus, defectionem ſui exercitus pateretur, ideoque de fuga cogitaret, opera ac hortatu Johannis & Pauli ſe Chriſto vovit, ejusque ſuffragante

* Alii perperam in Hiſpania Sagunto oriundos, Brigantii natos ſomniarunt.

* Alii *Conſtantinam* vocant.

gante præſidio per angelos prævia cruce miniſtrato, celebri victoria potitus, Scytharum populos Romano Imperio vectigales adegit.

IV. Interea optima virgine Conſtantia ab humanis in cœlum ſublata, ſancti Fratres Johannes & Paulus ex opibus, quibus ab illa cumulati fuerant, pauperibus Chriſtianis alimenta ſuppeditantes, eos præterea in fidei confeſſione contra Gentilium vota ſedulo confirmabant. Quo ut primum audito Julianus avaritia in ſanctorum Fratrum divitias, & iniquo odio in Chriſtianam religionem adductus, illos perdere ſecum animo ſtatuit. Quamobrem occaſionem nactus, ad aulica miniſteria, quibus Conſtantino imperante impliciti fuerant, evocavit. At illi divino afflati ſpiritu & de tuenda religione ſolliciti, Ethnici Imperatoris obſequio mancipari conſtantiſſime abnuerunt: quod Julianus ægre ferens, decem dierum inducias admiſit, quibus potiora caperent conſilia, ſeque Diis thus adolere pararent.

V. Hæc omnia, quæ ſanctorum Fratrum hiſtoriam ſpectant apud Surium publicis literis tradita, cum actis omnino cohærent, quæ ex pervetuſto & plusquam mille annorum MS. codice Corbejenſi ad diem viceſimamſextam Junii Bollandiani vulgavit vir doctus Daniel Papebrochius: quæ tamen quia nondum Italia vidit, Antuerpia Romam ſubmiſit ad principem eminentiſſimum Fabri-

Digitized by Google

bricium Paulutium ſpectatæ virtutis Cardinalem Conradus Janningus ab eruditione ſingularis opera viri illuſtriſſimi Johannis-baptiſtæ Buſſii nuper apud Belgas apoſtolici internuncii (quem hodie Coloniæ Agrippinæ nuncium & archiepiſcopum Tarſenſem optimus Pontifex Clemens XI. nominavit) ob graviſſimum inter alia Hollandicarum miſſionum negotium de Catholica eccleſia egregie meriti, quod adeo feliciter explevit, ut nedum Romanæ aulæ, & Cardinalium, qui fidei propagandæ præfecti ſunt, ſibi comparaverit plauſus, verum ob ejus in rebus gerendis ſolertiam apud Heterodoxos quoque magnum nomen adeptus ſit. Eadem acta partim ex Vaticano codice, paucis immutatis, tranſcripſit Paulus Aringhius in libro quarto capite quadrageſimoſecundo Romæ ſubterraneæ, quæ inſuper cum ſex aliis per Papebrochium collata ſunt, & præcipue cum Neapolitano & Audomarenſi, quos ſedulo perluſtravit.

VI. Ut autem ſermo redeat ad ſanctos Fratres Johannem & Paulum, qui decendiales inducias in eleemoſynis pauperibus erogandis impendebant: „ Illi miſerunt (actorum ſunt verba) &
„ rogaverunt ad ſe venire Criſpum presbyterum,
„ & Criſpinianum clericum, & Benedictam vene-
„ rabilem feminam, quibus narraverunt omnia,
„ quæ geſta erant; & obtulerunt ſacrificia in do-
„ mo ſua, & communionem participantes, Chri-

ſtia-

„ ſtianos ad ſe invitantes, ordinaverunt de omnibus „ quæ relinquere poterant, ac per totos decem „ dies inceſſanter diu noctuque eleemoſynis inſi- „ ſtentes, die undecimo ſunt conſtricti intra do- „ mum ſuam. Quo nimirum die ad illos tacito pede inter noctis ſilentia Juliani juſſu Terentianus prætoriæ cohortis præfectus * militibus ſtipatus acceſſit, qui auream Jovis ſtatuunculam deferens, immerito cultu iis adorandam exhibuit. Tum ſancti Fratres immane ſcelus abhorrentes unam fidem Chriſto Domino polliciti, ſatius duxerunt glorioſum ſubire martyrium, quam Ethnici principis inani aura indigna labe fœdari. Ejusmodi parvula ſimulacra apud Gentiles Chriſtianis domi retentis vel ſponte abditis offerri conſueviſſe, ut eis cultum perſolverent, auctorum nonnulli ſcripſerunt: unde ſanctus Adhelmus Schireburnenſis epiſcopus (quem alii Althelmum vocant) in libro de laude virginum in tomo tertio bibliothecæ patrum editionis Colonienſis vulgato de Victoria virgine hæc habet: „ Porro Eugenius (ait) pronus ejus emenſo „ triennio Capitolii flaminem enixa prece popoſcit, „ ut miſſo ſtatuunculo Dianæ cogeret Victoriam „ apoſtatico ritu ſacrificare. Illa nefandum faci- „ nus exſecrata, & gerulum ſimulacri exoſa, ictu „ gladii interimitur: idemque carminibus ſcripſit in poemate quod exſtat in tomo quinto antiquarum lectionum Henrici Caniſii: „ Itaque (ſequuntur acta)

* Quem *Campidoctorem*, ſeu *Campiductorem* acta apud Bollandianus vocit.

acta) tertia hora noctis tranſacta Terentianus volens placere Juliano, ſicut illi dictum fuerat, ſine
„ ſtrepitu famæ puniri eos fecit, foveamque fieri
„ juſſit intra domum eorum, in qua quum decollari eos juſſiſſet, ſtatim involvi & reponi eos
„ juſſit, faciens hanc famam, quod juſſu Cæſaris
„ miſſi fuerant in exſilium: nullum enim nec ſignum interfectionis eorum inventum eſt ſuper
„ terram. Hactenus acta.

VII. Capite ergo plexis juſſu Juliani Johanne & Paulo, Criſpus, Criſpinianus, & Benedicta plurimo ſenſu eorum lamentabantur interitum, & votis omnibus Chriſtum Dominum exorabant, ut ſepulcri locum oſtenderet. Quo divinitus patefacto, ceterisque fidelibus explorato, ii poſtmodum in obſequium fidei devotique animi argumentum ſæpe ſæpius illum inviſere conſueverunt. Hoc interim frequenti Chriſtianorum cœtu, qui ad Martyrum ſepulcrum jugiter accedebant Julianus acriter indignatus, Criſpum, Criſpinianum, & Benedictam capite mulctari juſſit, ut eadem acta teſtantur: „ Tunc iratus Julianus
„ juſſit eos teneri, & capitalem ſententiam ſubire,
„ quorum corpora occulte rapuerunt Johannes,
„ & Pigmenius* presbyteri, & Flavianus vir illuſtris expræfectus Urbis, & ſepelierunt eos in
„ domo Johannis & Pauli non longe ab ipſis &c.

* Alii *Pimenium* ſcribunt.

Verum

VIII. Verum *quum non ſit conſilium*, ut loquitur pſalmiſta, *adverſus Dominum*, fruſtra impietatis viri fidelium ora obſtruere conati ſunt, ne Martyrum inclyta virtus palam ab omnibus ubique gentium commendaretur. Ipſi nanque immundi ſpiritus, licet inviti, triumphorum Chriſtianæ religionis velut præcones, ſanctorum Fratrum fortiſſimam mortem divinitus edicere ac celebrando prædicare compulſi ſunt: hi enim ab obſeſſis hominum corporibus, qui Martyrum ſepulcrum adibant, illico exire coacti publica voce quod omnes latebat inclamabant: Paulum videlicet & Johannem Terentiani gladio e medio ſublatos fuiſſe.

IX. Quin immo quum ejusdem Terentiani filius a dæmone graviter impeteretur, ad ſanctorum Martyrum tumulum deductus confeſtim liber evaſit. Hinc admirabili divinarum rerum conſilio Terentianus admonitus, abnegato ſacrilego Deorum cultu, Chriſto protinus nomen dedit, & Catholicam fidem amplexus eſt: & poſtquam ſacris undis ablutus fuit, beatorum Fratrum acta ex perſequutore præco & laudator factus literarum monimentis conſignavit. Notam vero hic poſtulant quidam codices, in quibus de Terentiano actorum ſcriptore ſilentium eſt, ibique tantum, ut in Corbejenſi, quem ex Bollandianis tranſcribimus, notatur, quod *ipſo Terentiano referente ipſam paſſionem Sanctorum*

ea ſcripta eſſe dicatur: non autem, ut habent alia pleraque acta, ex iisque Ado, & Romanum breviarium, quod *ab ipſo Terentiano paſſio iſta Sanctorum deſcripta ſit*: ſic corruptum textum habuerunt illi, ut in commentario prævio ad eadem acta Papebrochius obſervat, qui veteris breviarii lectiones ab annis circiter ducentis compoſuerunt; ſed ejusdem recognitores, Gregorio XIII. Pontifice, de hac rei veritate prudenter dubitantes, adponere maluerunt quod *ab ipſo Terentiano ea paſſio ſcripta eſſe dicitur*. Dubium hocce Cardinalis Baronius attingit ad annum trecenteſimum ſexageſimumſecundum, ubi, deſcripta Terentiani converſione & baptiſmo, addit ex corruptis ſimiliter actis quod Terentianus „ certamen Martyrum, cujus „ auctor fuit, ſcriptorum monumentis perpetuæ „ memoriæ commendavit. Quæ tamen (ſequitur) „ haud ea eſſe prorſus contendimus, quæ „ præ manibus hodie habentur; ſed ex illis non- „ nulla accepta, additaque alia, quæ veritati haud „ videntur poſſe congruere: ut dum res geſta po- „ nitur Romæ, quum ibi Imperator Julianus adeſ- „ ſet, quem conſtat his perſequutionis tempori- „ bus, quibus ſolus regnavit, nunquam receſſiſſe „ ab Oriente.

X. Quod vero de Terentiano præfecto memoriæ hominum commendari meretur, eſt nobile pro fidei confeſſione una cum filio martyrium,

rium, quod alacri invictoque animo conſummavit; quorum exinde ſacra corpora ab Johanne & Pigmenio presbyteris in eadem ſanctorum Fratrum domo ſepulcro tradita fuiſſe admonent acta: „ Quorum corpora rapuerunt Johannes & Pig- „ menius presbyteri, & poſuerunt in eadem do- „ mo ſanctorum Johannis & Pauli.

XI. Præterea in calce primi hujus capitis dubium vocatur an re ipſa Julianus Romæ præſens, ut acta docent, ſanctorum Fratrum juſſerit cædem: quod quidem per virum etſi modicum in Sanctorum hiſtoriis eruditum levi opera ſolvitur. Conſtat enim apud æquales ſcriptores Julianum nunquam Romam adventaſſe, ibique Romanarum rerum imperio potitum fuiſſe. Sed ejusmodi actorum error facilius fortaſſe irrepere potuit, ut notat Papebrochius, ſi Romæ aderat Juliani Imperatoris avunculus Julianus item nomine, eo forte miſſus cum titulo præfecti Urbis, ubi nepotis vice fungens, res Romanas adminiſtraret: qui deinde Antiochiæ agentem aſſequutus fuerit, ab eodem contra Perſas ituro ibi Comes Orientis relictus, ſub eoque titulo eas acceperit leges, quæ proſtant in codice Theodoſiano a die quinta kalendarum Decembris & ultra. Artemium quoque martyrio affecit viceſima Octobris, ut in ejus paſſione ſcripto mandatum eſt, ac denique ibidem Chriſtianos vexans miſerrime diem obiit extremum. Sane utrun-

Digitized by Google

que Julianum in unam perſonam conflari pronum fuit ab iis, qui oretenus duntaxat a Terentiano relata Sanctorum acta, nec ex ejus ore immediate accepta ſcripſerunt, addentes tum quæ poſtea geſta ſunt Joviano imperante, tum quæ antea Cæſare Conſtantino acta fuerunt cum Gallicano duce, quem ſancti Fratres Johannes & Paulus ad Catholicam fidem perduxerunt.

XII. Contigit autem Sanctorum paſſio, ut communis chronologorum opinio eſt, anno Chriſti ſupra trecenteſimum ſexageſimoſecundo, quum Julianus adhuc Conſtantinopoli ageret, unde ad ipſos ſcribere Tyrannus, & de ipſis Terentiano reſcribere potuit. At paſcha ſequentis anni, quo baptizatus eſt cum filio Terentianus, cecidit in diem viceſimam Aprilis, ut expendit Papebrochius, quo tempore Julianus Perſidi appropinquabat, ſi vera eſt Gothofredi conjectura ſane veroſimillima, quod lex ſecunda de Ponderatoribus data nono kalendas Maii, data ſit Sacronæ in Aſſyriæ & Suſianæ confinio, pro cujus nomine perperam *Salona* Dalmatiæ civitas notatur. Hoc addendum ex Papebrochio duxi, ut intelligatur Julianum Imperatorem de Terentiani morte nec per literas quidem mandaſſe quicquam potuiſſe, & cædem ejus imputandam præfecto Urbis, vel alteri Imperatoris miniſtro, dum ſatis temporis eſſe non potuit, ut literæ pro ejus martyrio ab Imperatore Juliano da-

darentur. Haud diu tamen impune tulit Julianus ſanctorum Johannis & Pauli fuſum ſanguinem: ipſa nanque anniverſaria iis ſacra die viceſimaſexta Junii, ut antiqui ſcriptores referunt, & obſervat Cardinalis Baronius ad annum trecenteſimum ſexageſimumtertium, manu inviſibili in prælii conflictu magno Chriſtiani orbis beneficio ſauciatus fuit ad mortem. Sed illam, antequam prælium iniret, omnia triſtibus plena auguriis prænunciabant: nocte enim ipſa, quæ ejus præceſſit obitum, ſquallidius vidit ſpeciem illam Genii publici, quam, quum ad auguſtum culmen ſurgeret, in Galliis conſpexiſſe hiſtorici tradunt, velata cum cornucopia per aulæa triſtius diſcedentem. Quum vero hæc & alia aruſpices infauſta portendere ſignificarent, & prælii conflictum differendum eſſe ſuaderent, ipſe nihilominus eadem temere ſpernens, exorta jam die caſtra movit: quando aggreſſi eum undique Perſæ acerrimum inierunt prælium, in quo dum ille tum ſuos excitaret, tum audacter effunderet ſemet in pugnam, ſubita equeſtris haſta cute brachii ejus perſtricta, coſtis perfoſſis, hæſit in ima jecoris fibra. Hinc in caſtra relatus, lecto decumbens, hiante latius ſuffoſſi vulneris latere, & ſpiritum tumore cohibente venarum, epota gelida aqua, medio noctis ſilentio immanes in Deum ejuſque fidem blaſphemias ab ore vomens vita eſt abſolutus.

CA-

CAPUT II.

De multiplici inventione & translatione, corporum ſanctorum Johannis & Pauli.

I. VErum etſi Martyrum ſacra pignora in eorum domo Terentiani juſſu condita fuerint, ibidemque requieſcere Criſpi, Criſpiniani, & Benedictæ precibus divinitus compertum eſſet, necnon dæmonum voce id palam innotuiſſet, adhuc tamen certus ſepulcri locus latuit, donec Julianus orbi univerſo ſalutare vulnus accepit, eoque vita functo, ipſa die quinta kalendarum Julii admirabili Dei providentia, omnium fere Romanorum ducum conſenſu, totiusque exercitus ſuffragio Jovianus * Chriſtianiſſimus princeps accerrimusque Catholicæ religionis vindex ad Imperii faſtigium aſcendit. Illi enim id maxime cordi fuit, utprimum res Romanas adminiſtrandas ſuſcepit, quod ſanctorum Johannis & Pauli ſepulcrum, cujus locus ob Gentilium metum latebat, publicum fieret. Quamobrem optimi Cæſaris voto Byzantii * & Pammachii ſena-

* Alii *Jovinianũ* perperam ſcribunt.

* Alii *Vizantium* ſcribunt.

* Alii *Palmachiũ*.

ſenatorum cura, quibus a Cæſare literæ datæ ſunt, ſanctorum Martyrum corpora perquiſita, favente Deo, inventa fuerunt, ſicut his verbis acta ſignificant: „ Poſt Jobianus ſumpſit imperium Chriſtianiſſimus, qui & ipſe amicus erat Johannis „ & Pauli. Eodem tempore apertæ ſunt eccleſiæ, „ & cœpit religio Chriſtiana gaudere. Tunc Jobianus Imperator miſit & rogavit ad ſe venire „ Byzantium ſenatorem, cui ſic dixit *: Nos gratia Dei Domini noſtri Jeſu Chriſti ad te mandavimus, eo quod jam nobis declaratum ſit de „ beato Criſpo presbytero, & Criſpiniano, & „ Benedicta, eo quod & ipſos interfecerit Julianus, & in domo ſanctorum Johannis & Pauli „ corpora eorum ſepulta ſunt: unde rogo ut diligenter requiras corpora ſanctorum Johannis & „ Pauli; & ex codice Vaticano additur: *quia credo eos in domo ſua ſepultos*. Et quum manifeſte eos inveniſſet Byzantius cum filio ſuo „ Pammachio, gratias agens Deo, renunciavit „ Jobiano Imperatori.

* Melius corrigendum *ſcripſit*.

II. Hucuſque acta de prima ſanctorum corporum inventione, quæ item luculento probatur teſtimonio, quod nobis ſuppeditat muſeum Septalianum Mediolani, ubi proſtat nonnullorum Cœlitum reliquiarum index, quæ Romæ Gregorii Magni Pontificis ætate ſervabantur, Ægyptiaca papyro exaratus, quem vir omni præditus eruditione

tione Ludovicus-Antonius Muratorius vulgavit in tomo ſecundo Anecdotorum, cujus eſt inſcriptio: *Notatio de olea ſanctorum martyrum, qui Romæ in corpore requieſcunt*: ibique poſt ſancti Hippolyti corpus ſanctorum Johannis & Pauli corpora adnotantur; deinde in fine hæc adpoſita legitur barbara ſubſcriptio: *Quas olea ſancta temporibus domni Gregorii Papæ adduxit Johannes indignus & peccator domnæ Theodolindæ reginæ de Roma*. Necnon poſt tot ſæculorum decurſum in ipſa Martyrum baſilica ſuper eorum domum ædificata, Gregorio XIII. Pontifice, inventa fuerunt, quum Nicolaus Pellevius inter cardinales cum hoc titulo a Pio V. cooptatus illam ſuis ſumptibus inſtaurandam aggrederetur; ad eamque, ut ſacra pignora præſens coleret, Gregorium Pontificem cum ampliſſimo cardinalium cœtu acceſſiſſe, atque illa ibidem digniori tumulo juſſiſſe donanda, Marcus Antonius Ciappius Senenſis ſcriptor æqualis in geſtorum ejusdem Pontificis compendio teſtatur. Præterea Alexandro VII. ſedente perquiſita, reperta item fuerunt. Is enim ſereniſſimæ Venetorum reipublicæ precibus inclinatus, aliquam ab eorum corporibus partem apoſtolico diplomate auferendam conceſſit, quæ in Veneta eorum nomini ſacra baſilica fidelium venerationi collocaretur; ejus autem literas hic lubet exſcribere:

Di-

Digitized by Google

Dilecto filio dilecti filii noſtri in alma Urbe Vicarii in ſpiritualibus generalis Vicesgerenti.

ALEXANDER PP. VII.

Dilecte fili ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ QUUM, ſicut dilecti filii nobiles viri dux
„ & reſpublica Venetorum nobis nuper
„ exponi fecerunt, ipſi partem aliquam
„ ſacrarum reliquiarum ſanctorum Martyrum Jo-
„ hannis & Pauli, quæ, ut pie creditur, in ipſo-
„ rum ſanctorum Martyrum eccleſia de Urbe ad-
„ ſervantur, ſibi ad effectum illam in eccleſia
„ eorundem ſanctorum Martyrum Venetiis exſi-
„ ſtente decenter collocandi, donari plurimum
„ deſiderent, nos piis ipſorum ducis & reipublicæ
„ votis, quantum cum Domino poſſumus, favo-
„ rabiliter annuere cupientes, & eorum ſingulares
„ perſonas a quibusvis excommunicationis, ſu-
„ ſpenſionis, & interdicti, aliisque eccleſiaſticis
„ ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab ho-
„ mine quavis occaſione vel cauſſa latis ſiquibus
„ quomodolibet innodatæ exſiſtunt, ad effectum
„ præſentium duntaxat conſequen. harum ſerie

C ab-

„ abſolventes, & abſolutos fore cenſentes, ſuppli-
„ cationibus eorum nomine nobis ſuper hoc hu-
„ militer porrectis inclinati, diſcretioni tuæ per
„ præſentes injungimus, ut e primodicta eccleſia
„ aliquam ſacrarum reliquiarum dictorum ſancto-
„ rum Johannis & Pauli Martyrum partem aucto-
„ ritate noſtra apoſtolica extrahas ſeu extrahi fa-
„ cias, illamque memoratis duci & reipublicæ ad
„ effectum prædictum conſignari cures. Nos enim
„ quamcunque neceſſariam & opportunam ad præ-
„ miſſa facultatem tibi harum ſerie eadem aucto-
„ ritate tribuimus & impartimur. Non obſtantibus
„ quacunque prohibitione extrahendi reliquias hu-
„ jusmodi ſub quibusvis cenſuris & pœnis ema-
„ nata, ac conſtitutionibus & ordinationibus apo-
„ ſtolicis, necnon quatenus opus ſit, primodictæ
„ eccleſiæ etiam juramento, confirmatione apoſto-
„ lica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis
„ & conſuetudinibus, ceterisque contrariis qui-
„ buscunque. Datum Romæ apud ſanctam Ma-
„ riam majorem ſub anulo Piſcatoris die XVI.
„ Septembris MDCLXI. Pontificatus noſtri an-
„ no VII.

S. Ugolinus.

III. Poſtremæ ſanctorum corporum inventionis & translationis recens & oculare præſto eſt teſtimonium, quod illa in hac eorum baſilica requie-

quieſcere ſatis evincit. Habemus enim præclariſſimæ memoriæ Philippum Thomam Hovardum cardinalem de Norfolcia, qui quum baſilicam in hodiernam formam, veteri deſtructa, redegerit, ſanctorum Martyrum corpora iterum reperit, necnon unum ex illis ſacrum caput, quæ ad aram majorem aſportavit, ibique depoſuit. Ocularis autem recentisque teſtis documentum publica munitum fide, unde hæc ſacrorum pignorum inventio & translatio probatur, proſtat in archivo hujus monaſterii apud Miſſionis ſacerdotes, confectum anno ſupra milleſimum ſeptingenteſimoſecundo indictione decima die decimaſexta Martii per acta Johannis Dominici de Rubeis Vicarii almæ Urbis curiæ cauſſarum notarii, præſide viro pietatis & prudentiæ laude præſtanti Nicolao Antonio Cuggiò ejusdem Vicarii tribunalis ſecretario, & baſilicæ ſanctæ Mariæ trans-tyberim canonico.

Digitized by Google

CAPUT III.

De pluribus corporum ſanctorum Johannis & Pauli reliquiis, & de locis, ubi religioſo cultu ſervantur.

I. QUum hactenus de ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli corporibus, quæ in Romana baſilica requieſcunt, ſatis verba fecerim, operæ pretium exiſtimavi alias etiam, quæ ſparſim in toto orbe coluntur, eorum numerandas eſſe reliquias, quæque de illis in eccleſiaſticis tabulis prodita ſunt, evulganda. Horum inſignior pars Verulis in cathedrali eccleſia ſervatur, nimirum alterutrius ſancti Martyris caput, vel ſancti Johannis, vel ſancti Pauli, quod argentea theca humani capitis forma veteri opere elaborata conditum eſt: idque cum aliis Cœlitum lipſanis ad celebre attinet Caſæmarii monaſterium ſanctorum Martyrum nomini ſacrum (quod tribus & ultra milliaribus ab urbe Verulana diſtat) quibus olim antiquorum Pontificum largitate abunde locupletabatur. Hæ Divorum reliquiæ an-

Digitized by Google

no a partu Virginis ſupra milleſimum quingenteſimo ſeptuageſimoſecundo, jubente Michaele Bonello cardinali Alexandrino Pii V. Romani Pontificis ſororis filio monaſterii commendatario, Verulas uti tutiorem in locum translatæ fuerunt; ligneique, ubi ſervantur, armarii clavis altera penes clauſtralem cœnobii abbatem, altera penes antiquiorem cathedralis eccleſiæ canonicum cuſtoditur. Nobiliores inter alias, quæ Verulis hujus monaſterii juris exſtant reliquias, ingens eſt portio ſanctiſſimæ Crucis, quæ in parva unius circiter palmi ex auro cruce ſuper aliam ex argento majorem poſita reconditur, palmorum longitudinis quinque, latitudinis trium; eamque a Johanne abbate anno milleſimo ducenteſimo nonageſimoprimo eleganti forma confectam fuiſſe, ejus nomen in ima parte ſculptum teſtatur. Huic accedit ſancti Matthæi apoſtoli brachium nedum carne exutum, quod argentea item in theca humani brachii inſtar elaborata recluditur. Crucem hanc & brachium, cum capite ſancti Martyris annuo ritu ac ſollemni pompa, toto cleri & populi Verulani ſtipante cœtu Chriſti Domini Aſcenſionis feſtivo die ad Caſæmarii baſilicam deferri vetus eſt conſuetudo, quam elapſo anno humanæ ſalutis milleſimo ſeptingenteſimoſexto ſuper alios ingenti populorum numero clariſſimam egomet oculis coram animadverti: quum nimirum Pontificis omnium maximi

ximi Clementis XI. benigno juſſu Caſæmarium adiverim, ubi ſacra & antiqua monaſterii rudera, veterisque ædificii molem lubens omni ex parte luſtravi.

II. Quod vero admirabilem pene hominum frequentiam ſollemni illo die ad Caſæmarii baſilicam accivit, ampliſſima fuit peccatorum indulgentia, quam ſanctiſſimus Pontifex ſpirituali finitimarum gentium profectui proſpiciendo in forma Jubilæi conceſſit, cui miſſionem adjecit, quam Pii Operarii, ut vocant, ſacerdotes plurimo animarum fructu, & infinito propemodum labore peregerunt. Præſtat hic paullo latius calamo digredi, & celebris adeo miſſionis memoriam palam educere, quam ingentibus Chriſtianæ pietatis argumentis longe inſigniorem reddiderunt viri illuſtriſſimi Alexander Bonaventura optimi noſtri Pontificis magnus eleemoſynarius ab integritate & prudentia commendatiſſimus, necnon Johannes Chriſtophorus Battellus domeſticus ejusdem bibliothecarius, & a ſecretis ſacri cubiculi omnigena eruditione excultiſſimus. Eo nanque miniſtrando pœnitentiæ ſacramento, & divino pane reficiendæ incredibili adventantium populorum multitudini navarunt operam, ut mirum in modum omnibus exemplo fuerint & documento. Tanta ſiquidem exterarum gentium copia fuit, quæ menſis Maii duodecima die ac ſequenti ad Caſæmarii baſilicam

ac-

Digitized by Google

acceſſit, ut ad triginta & ultra hominum millia pertigiſſe prudentes exiſtimaverint. Hæc inter plures virorum & mulierum ſocietates, ſacerdotes, clauſtrales, necnon Ferentinatis, ac Soranæ urbium epiſcopi cum clero & populo, aliarumque item urbium clerus & populus ſeorſim viri a mulieribus, aliique ſe ad ſanguinem uſque flagellis cædentes, ſacris hymnis & precibus plaudentes facto ordine advenerunt: nec tantam hominum frequentiam ad ſacra peragenda unquam me vidiſſe profiteor, qui ingenti adeo pietate ac religione divinis exercitiis vacaverint; ita quod præ animorum exſultatione ac ſuavitate lacrymas pene ab intuentium oculis elicuerint.

III. Ut autem ad id, unde digreſſa eſt, revocetur oratio, quod ſanctorum Martyrum reliquias attinet, caput alterutrius ſancti Martyris in Romana baſilica una cum corporibus inventum & translatum fuiſſe, ſatis conſtat ex publico documento, quod in archivo Romani monaſterii ſervari innuimus, necnon ex unanimi, quæ in omnium ore verſatur, traditione. His lubet ſubjicere vetuſtiores alias ſanctorum Fratrum reliquias, quas literis commendavit Gregorius Turonenſis in libro primo de gloria martyrum capite octogeſimotertio, easdemque in Gallias Pelagio Pontifice anno circiter quingenteſimo nonageſimo delatas: „ Diaco-„ nus noſter (inquit) a Papa urbis Romanæ Pela-

gio

„ gio quorundam martyrum confeſſorumque ad-
„ ſumpta pignora cum grandi pſallentio vel cleri-
„ corum officio ac populi immenſi obſequio uſque
„ ad portam deductus eſt. Subdit deinde illuſtre
miraculum divinitus patratum, æquoream ſcilicet
tempeſtatem iis coram objectis detumuiſſe: „ Erant
„ enim (mox ſequitur) reliquiæ Sanctorum, quo-
„ rum ſacra veſtigia Domini manibus ſunt abluta
„ cum Pauli, Laurentiique, atque Pancratii, Chry-
„ ſanti, Dariæque virginis, *Johannis atque alte-*
„ *rius Pauli fratris ejus* reliquiis, quorum certa-
„ mina ac palmas victoriarum ipſa caput orbis
„ urbs Roma devote concelebrat. Harummet
quoque mentionem agere profeſſuseſt vir admo-
dum eruditus Andreas Sauſſajus in martyrologio
Gallicano ad diem viceſimamſextam Junii, ubi ait:
„ Natalis ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli,
„ qui Romæ ſub Juliano inclyto martyrio decorati
„ ſunt. Horum autem poſt aliquot inde annorum
„ ſacratiſſima pignora in Galliam delata (quæ
„ Sanctorum ferax & devota cultrix ſemper fuit)
„ prope Maſſiliam ſævientes in carinam cœli fla-
„ tus, & æquoris fluctus turbulentos procellæ obje-
„ cta a diacono piæ ſarcinæ gerulo, devota Sancto-
„ rum invocatione viſibiliter repreſſerunt, ſicut
„ ſanctus Gregorius Turonenſis teſtatus eſt.

IV. Alias etiam eorundem Martyrum reliquias apud Cardinalem Baronium ad annum ſex-

Digitized by Google

ſexcenteſimum ſexageſimumquintum meminit Vitaliani Pontificis epiſtola Oſiujo regi Saxonum nuncupata: „ Veruntamen (infit) gerulis harum „ noſtrarum literarum veſtris miſſis & beneficia „ ſanctorum martyrum, hoc eſt reliquias beato- „ rum apoſtolorum Petri & Pauli, & ſanctorum „ martyrum Laurentii, *Johannis & Pauli*, Gre- „ gorii, atque Pancratii eis fecimus dari, veſtræ „ excellentiæ profecto omnes contradendas. Inſuper in Caſinenſi baſilica repoſitas eſſe ſanctorum Martyrum reliquias teſtatur Leo Oſtienſis epiſcopus in chronici libro tertio capite triceſimo: „ Super om- „ nia vero hæc (inquit) quod tacendum non duxi- „ mus, in ſingularum columnarum ejusdem baſilicæ „ capitellis tempore conſtructionis reverenter ſatis „ in æreis pixidulis reliquiæ ſanctorum Philippi & „ Jacobi, *Johannis & Pauli*, Nicandri & Marcia- „ ni &c., & aliorum multorum locatæ ſunt. Et paullo ante ſcribit Benedictum VIII. Pontificem anno milleſimo viceſimotertio de archivo Lateranenſis palatii abſtractas eidem baſilicæ dono miſiſſe corporum particulas apoſtolorum Petri & Pauli, Andreæ, Johannis, Jacobi, Thomæ, Bartholomæi & Mathæi, Simonis, Judæ, & Mathiæ: necnon ſanctorum martyrum Laurentii, Stephani Papæ, Prudentii, Juliani, *Johannis & Pauli*, aliorumque: necnon in fronte baſilicæ in cruce ærea præter lignum Domini, de lapide ſancti Sepulcri, & Mauri

D ab-

abbatis reliquias, alias conditas eſſe ſanctorum *Johannis & Pauli*. In antiqua item marmorea tabula eccleſiæ ſancti Silveſtri Velitris ab anno octogeſimoquinto ſupra milleſimum ab Odone episcopo, deinde Urbano II. Pontifice dedicatæ, hæc jacet epigraphes:

> *Anno Domini milleſimo octogeſimoquinto indictione quinta menſis Julii die viceſima, Odo epiſcopus dedicavit eccleſiam beati Silveſtri ad honorem & laudem Dei omnipotentis, omni anno aſſeruit quadraginta dies: & hæ ſunt reliquiæ, quæ requieſcunt in eccleſia ſancti Silveſtri S. G. C. Hieronymi, Stephani Papæ, Laurentii martyris, ſancti Xyſti, Cornelii, & Cypriani,* & ſanctorum Johannis & Pauli, *ſanctæ Agnetis, Praxetis, & Anaſtaſiæ.*

Necnon in ſynodo Salernitana ſub Marco Antonio Columna Marſilio archiepiſcopo anno milleſimo quingenteſimo undeoctogeſimo celebrata de Sanctorum lipſanis, quæ in metropolitana eccleſia coluntur, hæc ſcriptis tradita ſunt: „ In altari majori „ ad honorem beatæ Mariæ virginis conſtituto „ ſunt reliquiæ *beatorum Martyrum Johannis & „ Pauli*, & ad augendam fidelium devotionem viſi-

Digitized by Google

„ viſitantibus altaria præfata, & unumquodque „ ipſorum, ac inibi pro felici ſtatu ſanctæ matris „ eccleſiæ pie Deum rogantibus, illuſtriſſimus do- „ minus Marcus Antonius Columna Marſilius ar- „ chiepiſcopus conceſſit quadraginta dies de vera „ indulgentia in forma eccleſiæ conſueta toties „ quoties contriti id fecerint.

V. Neapoli præterea in eccleſia ſanctæ Mariæ de Sapientia, quam venerabilis ſoror Maria Carrafa Pauli IV. Pontificis germana a fundamentis ædificavit, teſte Engenio Caracciolo in Neapoli ſacra, reliquiæ *ſanctorum Johannis & Pauli* conditæ ſunt. Necnon in æde ſanctæ Patriciæ monialium ordinis ſancti Benedicti, ut obſervat Franciſcus de Magiſtris in libro primo ſtatus eccleſiæ Neapolitanæ. In eccleſia quoque ſancti Georgii Majoris inter parœciales clariſſima, ubi Pii Operarii ſacerdotes divinis vacant, de reliquiis ſanctorum Martyrum partem adſervari notat Carolus de Lellis in ſupplemento ad Neapolim ſacram Engenii Caraccioli. Averſæ item alias in parœciali templo ſancti Andreæ apoſtoli repoſitas olim fuiſſe, hæc conſecrationis inſcriptio ſuper majorem januam inſculpta ſignificat:

Anno Domini MDLV. VII. *die menſis Julii Leo Leonicus Sueſſanus epiſcopus Caſtrenſis hoc templum D. O. M. atque*

Andreæ apoſtolo ſacravit. Præterea altare, in quo reliquias ſanctorum Andreæ apoſtoli, Johannis & Pauli, *Leonis Papæ & martyris, Johannis epiſcopi & confeſſoris, & aliorum martyrum locavit. Omnibus autem Chriſti fidelibus illud viſitantibus quotannis in ipſa die ſexta Junii conſecrationis quadraginta dies de vera indulgentia in forma eccleſiæ conſueta conceſſit.*

VI. Quibus omnibus illas adjiciam, quas in appendice ad acta ſanctorum Martyrum ex nonnullis eccleſiaſticis monumentis laudatus Papebrochius collegit. Et primo Richardus Joſephus de Cambis Toparcha de Fargues Avenionenſis eidem addens peculiari codice manu exarato ſacrarum reliquiarum rationem, quæ Avenione coluntur, de illis ſanctorum Johannis & Pauli hæc ſcripſit: „ Eminentiſſimus Flavius Chiſius cardinalis pro „ patruo ſuo Alexandro Papa VII. ſollemni ad „ regem Galliæ legatione functus anno MDCLXIV., „ atque in regreſſu tranſiens Avenione, metro- „ politanæ ibidem eccleſiæ donavit vas cryſtalli- „ num a duobus argenteis angelis ſuſtentatum, „ continens vertebras colli duas de corporibus „ *ſanctorum Johannis & Pauli*, acceptas ab ec-

„ eccleſia Jeſuatorum; quo eodem tempore dice-
„ bat ipſe Venetos quoque a Pontifice patruo
„ quædam oſſa alia petiiſſe, & impetraſſe. Hæ nimirum fuerunt grandiora ex brachiis Martyrum oſſa, quæ pro Veneta ſanctorum Johannis & Pauli baſilica Venetorum dux ab Alexandro Pontifice obtinuit, eaque ſingulari ejusdem diplomate, quod ſuperiori capite vulgatum eſt, e Romana baſilica educta fuerunt.

VII. Chriſtophorus Browerus libro altero antiquitatum Fuldenſium capite octavo, inter Cœlites, quorum ſacra lipſana oſtendi Fuldæ ſolent, ſanctos Fratres Johannem & Paulum enumerat:
„ qui (antiqui auctoris verba ſunt) ad monaſte-
„ rium Novi-montis, ut pie creditur, palamque
„ cernitur translati; pars ſcilicet eorum aliqua fuit, ut in margine notat idem Browerus, unde & patroni Novi-montis ſub inſignibus appellantur, quæ ex apocalypſi iis appicta ſunt, duæ nimirum palmæ, & duo candelabra. Pezzina Pragenſis decanus in ſuæ eccleſiæ diario ad diem viceſimamſextam Junii memorat „ ſanctorum Johannis & Pauli
„ Martyrum duo notabilis magnitudinis oſſa
„ Roma per Carolum IV. allata anno MCCCLV.
„ Item (inquit) minores partes duæ allatæ Me-
„ diolano per Danielem de Lippa epiſcopum Pra-
„ genſem anno MDLIX., & a me nuper inventæ
„ inter alia eccleſiæ noſtræ cimelia in grandiori

quo-

Digitized by Google

„ quodam, ut vocamus, reliquiario reconditæ. Johannes Paulus Maſinus in ſua Bononia perluſtrata eccleſias ſancti Petri, ſancti Johannis in Monte, & ſanctæ Mariæ Gratiarum eorundem Martyrum reliquiis donatas eſſe tradit, præter eccleſiam olim parœcialem in ripa Savenæ eorum nomini ſacram.

VIII. Majorem longe portionem ſanctorum corporum anno ultra milleſimum ſexcenteſimo quinquageſimooctavo menſe Julio in theſauro eccleſiæ cathedralis Viennenſis ſe vidiſſe Johanni Bollando renunciavit Theodorus Moretus, teſte Papebrochio, ſimulque ex vetuſta membrana originali & autographa Rodulphi IV. archiducis Auſtriæ diploma tranſcripſit „ actum anno Domini „ MCCCLXIII., ætatis noſtræ XXIV., regiminis „ vero V.; quod deinde Papebrochius in præfata appendice publici juris fecit, ibique *corpora ſanctorum Johannis & Pauli*, pro parte duntaxat eorum explicat intelligenda. Demum Cæſarius Heiſterbachcenſis ordinis Ciſtercienſis monachus in libro octavo de diverſis viſionibus capite ſexageſimoſeptimo de aliis meminit beatorum Martyrum reliquiis perilluſtri miraculo inſignibus. Quum enim monachus quidam Bernardus nomine aliquando iter ageret, & ſecum ferret ad latus in capſula ſanctorum Johannis & Pauli reliquias, quumque ejus mentem turpis libido ad delectationem move-

Digitized by Google

moveret, illæ (mirabile!) inopino motu monachi latus pulſare cœperunt, iterumque pulſarunt, donec improbum extinxit ardorem: „ Sancti Martyres (ait Cæſarius) quia motus illicitos reſtringere „ monachus non conaretur, per capſellam latus „ ejus dure ſatis tundere cœperunt: quod quum „ ille non adverteret, & motibus libidinoſis quieſcentibus etiam tunſiones ceſſarent per horas aliquas, quum iterum titillationes ſurgerent, renovatæ ſunt & punctiones: ac ſi Sancti ſuum bajulum voce prophetica increparent, dicentes: „ Mundare qui fers vaſa Domini: vaſa Domini „ ſunt corpora Sanctorum. Et ſicut mihi retulit „ prædictus Bernardus (paucis interpoſitis ſequitur Cæſarius) mox ut notare cœpit pœnam, in „ quantum potuit, compeſcuit culpam, ex hoc „ diſcens, quod Sanctis placet non ſolum munditia mentis, ſed & corporis.

CA-

CAPUT IV.

Quantus fuerit apud veteres in ſanctos Martyres Johannem & Paulum cultus, & quanta eorum memoriæ dignitas.

I. SANCTORUM Martyrum Johannis & Pauli nomen, eorumque memoriæ dignitas adeo apud veteres inſignis fuit, & toti eccleſiæ ornamento, ut dignum eſſe putaverim nonnulla ſcriptis committere, quæ de illis tradita ſunt cultus & honoris monumenta. Verum inter alia illud præ omnibus notandum eſt, quod ab antiquo eccleſiæ more eorum ſacra nomina in miſſæ canone invocantur: maximum enim laudis præmium beatis martyribus in canone nominatis ex miſſæ ſacrificio referri, luculenter oſtendit Johannis Chryſoſtomi auctoritate homilia viceſima-prima ſuper acta apoſtolorum vir egregiæ literaturæ Fabricius Pignattellus ſocietatis Jeſu presbyter ſanctæ memoriæ Innocentii XII. germanus frater in libro quinto de Monte propitiatorio quæſtione octava: „ Beati quippe Martyres (inquit) „ qui ſtato ac legitimo ordine in ſacro canone nomi-

Digitized by Google

„ nominantur, videntur eſſe principes ſolii, qui „ Chriſto ſummo Pontifici adſtant, dum populi „ angelorum, ut loquitur Auguſtinus, inclinatis „ cervicibus divino altari ſupplices offunduntur.

II. Necnon Theodoricus Ruinart vir optimæ literaturæ in Actis ſynceris martyrum de illis, qui Juliano imperante paſſi ſunt, ſcribit ſanctos Fratres Johannem & Paulum miſſam habere propriam in miſſali Gelaſiano, tum etiam in liturgia Gallicana. Hanc in eadem Gallicana liturgia legimus, quam Johannes Mabillonius vir ob ſingularem doctrinam ſatis in ore famæ verſatus ſacræ antiquitatis beneficio in lucem emiſit, eamque ut ſanctorum Martyrum inſigne ornamentum exiſtimavimus. Miſſæ autem explicationem, quam de ſanctis Martyribus Johanne & Paulo habet Romana liturgia, aggreditur Cornelius Schultingius in tomo ſecundo parte item ſecunda æſtivali bibliothecæ eccleſiaſticæ his verbis: „ In officio miſſæ, quia ab „ impiiſſimo Juliano Cæſare manifeſte & occulte „ ſunt tentati dicit *introitus*. De gemina paſſione „ eorum & ſpiritali fraternitate loquitur *oratio*. „ Quia fraterne inter ſe, & in aulis Imperatorum „ vixerunt, hoc refert *graduale*. Quia fidem ipſorum alii ſequuti ſunt, dicit *verſus*. Quia Deus „ per eos Terentiani filium a dæmone arreptum „ ſanavit, dicit *alleluja*. Quoniam Julianus apoſtata ſub fuco euangelii religionem Chriſtianam

„ ſubvertere nitebatur, & quod in domo propter
„ nobilitatem generis occulte ſepulti, divina ta-
„ men virtute patefacti ſunt, narrat *euangelium*.
„ De gloriatione eorum in Domino, dicit *offer-*
„ *torium*. Et quod a Juliano apoſtata tanquam
„ aurum probati ſunt, dicit *communio*. Epiſtola:
„ *Hi ſunt viri miſericordiæ.* Eccl. 44. Sequentia
„ non dicitur, etiamſi venerit in Dominica, quod
„ & in ceteris feſtis trium lectionum obſervabitur,
„ exceptis iis, quæ cadunt infra octavas ſollemnes.
„ Euangelium: *Attendite a fermento Phariſæo-*
„ *rum*. Luc. cap. 12. Ceterum Gelaſius Pontifex, teſte Johanne Diacono, primus codicem de miſſarum ſollemnibus compoſuit, eumque deinde Gregorius Magnus in unius libri volumen redegit & reformavit.

III. Huc item ſpectat officium, quod proprium habent ſancti Martyres in Romano breviario, cujus antiquitatem ad tempora uſque ſancti Hieronymi referri puto. Quum enim per Hieronymum Theodoſii Imperatoris ævo, Damaſi Pontificis rogatu officia eccleſiaſtica primum eo modo, quo nos ea nunc habemus componi atque digeri cœperint, ut notat Schultingius, ideoque Lectionarius fuerit ordinatus, quem *Hieronymi Comitem* vocant, atque in illo lectiones etiam pro officio ſanctorum Johannis & Pauli indicatæ ſint, propterea Hieronymum primum ejusdem officii auctorem fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe conjectura auguramur. Hinc vero Gregorius, qui in ſuo antiphonario ſanctorum Martyrum meminit, necnon in libro ſacramentorum, illud, ut arbitror, meliori ordine digeſſit: cui accedit Micrologi auctoritas de eccleſiaſticis obſervationibus capite viceſimoprimo, omnia pene eccleſiaſtica officia a ſancto Pontifice profluxiſſe teſtantis. Pius V. propiori ſæculo, ut ſcribit Bartholomæus Gavantus in theſauro ſacrorum rituum tomo altero ſectione ſeptima capite octavo, euangelium mutavit, & addidit homiliam. In ſecundis veſperis peculiarem adeſſe ritum idem auctor animadvertit contra rubricam generalem de concurrentia officii numero quarto: qui tamen ibidem ſignificatur his verbis: *Niſi aliter ſignetur*, & cauſſam in medium profert, quia nimirum nobiles Romani fuerunt. „ Veſperæ igi-„ tur ſecundæ (Gavantus inquit) erunt integræ de „ Sanctis, cur non primæ nobiliores ſecundis? ita „ placuit majoribus noſtris.

IV. Antiquam legi de ſanctis Martyribus præfationem, quam pro ſua eccleſia Mediolanenſi ſanctus Ambroſius ordinaverat in miſſa recitandam, apud Schultingium loco ſupra citato, ubi poſt verba: „ Omnipotens ſempiterne Deus, hæc addita ſunt: „ Beati etenim Martyres tui Johannes „ & Paulus, quorum feſta prædicamus, veraciter „ impleverunt, quod Davidica voce dicitur: *Ecce* „ *quam bonum & quam jucundum habitare*

Digitized by Google

„ *fratres in unum*; naſcendi ſorte conſortes, fidei
„ ſocietate conjuncti, paſſionis æqualitate conſi-
„ miles, in uno ſemper Domino glorioſi. Alia etiam præfatio propria legitur in ſacramentario Gregoriano, quæ poſt verba: „ Per Chriſtum Do-
„ minum noſtrum, ſic procedit: Pro cujus amore
„ glorioſi Martyres Johannes & Paulus martyrium
„ non ſunt cunctati ſubire: quos in naſcendi lege
„ junxit germanitas, in gremio matris eccleſiæ
„ fidei unitas, in paſſionis acerbitate ferenda
„ unius fidei ſocietas. Per quem nos petimus eo-
„ rum precibus adjuvari, quorum feſta noſcimur
„ venerari.

V. His omnibus adnectere placet veterem hymnum elegiaco metro in ſanctorum Fratrum natali die confectum, ubi Julianus etſi in Perſarum bello occupatus auctor eorum necis exponitur, quem Mabillonius in tomo primo Analectorum inter poetica publicum fecit, & cujus auctor, ut quoque idem Mabillonius exiſtimat, Pontifex Damaſus fuit:

Johannis Paulique diem ſol attulit orbi,
Qui rubra martyrii ſerta cruore gerunt.
Unicus hos ſanguis germano fœdere junxit;
Unica mox fratres morſque fideſque parit.
Olim Romulei ſervantes mœnia regni,
Barbaricus ſtrarant ſæpe mucrone globos.
Nunc

Nunc ovium Chriſti puriſſima ſepta tuentes,
Dæmonicas arcent vi precibusque minas.
Hos morti addixit ſacra pro lege Tyrannus
Contemptor Chriſti Julianus rabidus.
Unius ille Dei cultum prius ore ferebat,
Donec ad culmen ſcanderet Imperii.
Aſt ubi convaluit miſero terrena poteſtas,
Idolum vero prætulit ille Deo.
Tum famulos Chriſti lanians & ſanguine paſtus
Innocuo, horrendis ſævit ubique modis.
Verum ubi cœleſti proſpexit Chriſtus ab arce;
Audivitque pii ſanguinis ille preces;
Confeſtim miſero cladem exitialibus horæ
Deſtinet, hoſtili hoſtis ut enſe ruat.
Vaſtata eccleſia Perſas in bella vocarat;
Ac multis ſeptus millibus ibat atrox:
Quum ſubito arentes deſerti ruris in agros
Devenit, & cunctos perdit ubique ſuos.
Qua neq; victus erat, nec fōs, nec fluminis unda,
Caumate ſed nimio tota jacebat humus.
Dumq; fremens montes, valles, camposq; peragrat
Sicubi vel modico ſtilla liquore fluat:
Incidit adverſas condigno errore phalanges,
Perfoſſusque atra cuſpide pectus obit.
Sed rabidus ſemper & in ipſa morte rebellis
Infremit, & ſummum hac voce laceſſit herum:
Ebibe nunc noſtrū, quem quæris, Chriſte, cruorem,
Atque avidus letho jam ſatiare meo.

Ille

Ille quidem tales juſto ſub judice pœnas
Exſolvit, poſthæc Tartara cœca petens.
At Domini teſtes ſacrato ſanguine loti.
Vertice laurigero ſydera celſa petunt.
Quos toga pacifico veſtit præfulgida cultu,
Regalique ambit purpura clara peplo.
Hos ceu fructiferas florens paradiſus olivas
Irriguo vitæ jugiter amne rigat.
Hi ſunt æterno candelabra fulgida templo,
Progenies lucis & pietatis honos.
Sidereo Regi ſublimi ſemper in aula
Adſtantes populis, qui pia vota ferunt.
Quorum propitius precibus nos reſpice Chriſtus,
Et purga obſcurum quicquid ineſſe vides.

VI. Hic quoque illud memoriæ conſignandum eſt, quod Mathias de Michovia ſcripſit in chronicis Polonorum libro ſecundo capite duodecimo de quodam agricola in Poloniæ regem ſanctorum Martyrum opera, ut ferunt, divinitus adlecto. Is (ait Michovias) in civitate Crusviczienſi nomine Pyaſt, eo quod ſtatura erat non alta, ſed robuſta, habuit uxorem Rzepycza nuncupatam, & filium unicum nondum nominatum, homo multæ hoſpitalitatis & peregrinorum amator. Rege Pompilio circa annum ſalutis octingenteſimum quadrageſimumſecundum duo hoſpites vultu & habitu venerandi advenerunt, qui quum regis aulam in-

ingredi voluiſſent, ab illa pulſi ſunt, & ab ingreſſu prohibiti. Diſcedentes ergo, ad tugurium Pyaſt advenarum parentis declinaverunt, qui eos ſumma animi alacritate una cum uxore in domum ſuam excepit: & porcum ſaginatum occidit, quem pro tondenda cæſarie & filii nominatione, ſicut Gentilium fuit conſuetudo, ſervabat. Obtulit & vas medonis *, quod etiam ſervabat, dumque potus ducillaretur * (mirabile dictu!) augebatur, & in altum effluebat. Conſilio itaque ac juſſu duorum hoſpitum, quos Johannem & Paulum Martyres Romanos fuiſſe auctorum plures tradiderunt, vaſa quot & quantacunque habere potuit, a vicinis mutuavit, eaque implevit. Sed & carnes porci in tantum auctæ ſunt, ut decem lintres implerent. Jubent demum præſati hoſpites ſupplicatum ire regemque Pompilium invitare, ejusque militiam ad tondendum nominandumque filium; iisque coram bini hoſpites filium totonderunt, nomenque ei novum aptantes, Semovitum vocarunt. Refectio hinc copioſa adpoſita eſt, Deo cuncta per hoſpitum miniſterium agente, qui poſt refectionem ſtatim diſparuerunt: donec ſecunda conventio Cruſvicʒienſis collecta, ob votorum diſparitatem fere in omnibus ex longa nimis diuturnitate temporis defecit. Tunc iterum duo advenæ ad Pyaſt hoſpitatum redierunt, qui ab eo, ejusque uxore perhumaniter excepti, prædixerunt illum poſt triduum in regem Poloniæ eli-

* Potio melle & vino condita.

* E vaſe hauriretur.

Digitized by Google

eligendum. Interea vas medonis ante tugurium exponendum perſuaſerunt, & cunctis urbis proceribus ac ignobilibus confluentibus (ſinguli enim victualibus carebant) biberunt de illo vaſe nedum ad ſaturitatem, verum etiam abunde, Deo maximo ſuffragante. Altero die conſilio inito, cunctis regni proceribus & populis quadam quaſi religione concorditer in animo inſedit Pyaſt eligendum in regem, & tota nobilium multitudo cum plebe ad oſtium tugurii Pyaſt deſcendens, eum ad regnum ſuſcipiendum coegit. Hæc habet Michovias de viro agricola ſanctorum Johannis & Pauli opera & ſuffragio, ut communior opinio fert, in regem electo. Huic etiam accedit Alexandri Guagnini Veronenſis teſtimonium in compendio chronicorum Poloniæ ad præcitatum annum octingenteſimum quadrageſimumſecundum.

VII. Plures huc pertinent appendicis loco ſanctorum Martyrum nomini ſacræ baſilicæ & monaſteria, quæ inter notam meretur illud, quod olim in Vaticano exſtructum fuiſſe nonnulli rerum Urbis auctores teſtantur. Ejus memoriam plerique ſacræ antiquitatis ſtudioſi viri ſummo honori habuerunt, & ab originis excellentiam, quam ſanctiſſimo Pontifici Leoni Magno debet, & ob vetera monumenta, quibus undequaque venerabile fuit, & tota in Urbe celeberrimum. Præ ſcriptoribus, qui de illo meminerunt primum obtinet locum

Ana-

Digitized by Google

Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Leonis, ubi de magno Pontifice hujus monaſterii fundatore ſic ait: „ Hic conſtituit monaſterium apud beatum „ Petrum apoſtolum, quod nuncupatur ſanctorum „ Johannis & Pauli: illud nanque ſanctus Pontifex prope Vaticanam baſilicam ſiniſtro e latere ædificavit in loco, ubi nunc abſis ad ſeptentrionem erigitur, ſeu ſacellum exſtat ſanctorum Proceſſi & Martiniani, atque, ut tradit Floravantes Martinellus in ſua Roma ſacra, ubi antiquitus fuit ejusdem baſilicæ canonica. Hujus monachi, ut ſcribit Auguſtinus Lubinius in notitia abbatiarum Italiæ, in eadem baſilica divinas laudes per vices ſuas diu noctuque canebant. Olim enim circa illam, ut Onuphrius Panvinius monet in opuſculo de ſeptem Urbis eccleſiis, quatuor fuerunt monaſteria, quorum monachi alternatim diuturnæ pſalmodiæ vacabant: a dextro latere nimirum ſancti Martini, cujus initia obſcura ſunt ac incerta, & ſancti Stephani minoris, quod Pontifex Hadrianus I. exſtruxit: a ſiniſtro alterum ſancti Stephani majoris hodie duntaxat ſuperſtes, cujus eccleſiam diuturna ætate fatiſcentem excelſi animi Pontifex Clemens XI. Princeps ſacræ antiquitatis amantiſſimus elegantiori ſtructura reſtituit; ejusque proximam domum, quæ nonnullis ab hinc ſæculis Eugenii IV., ut ferunt, conceſſione Chriſtianorum Æthiopum hoſpitio ceſſit, pene labentem ingenti

Digitized by Google

ſumptu magnifice inſtauravit: & alterum ſanctorum Johannis & Pauli, quod Leo Magnus erexit. De tribus ex hiſce monaſteriis Gregorium III. Conſtitutum edidiſſe memorat Anaſtaſius in ejus vita, ut etiam diſerte notavit Mabillonius in erudito ſuo commentario ad ordinem Romanum in tomo ſecundo Muſei Italici. Monaſterii item ſanctorum Johannis & Pauli in Vaticano meminerunt Johannis XIX. & Benedicti IX. Romanorum Pontificum diplomata, quæ proſtant in tomo primo Italiæ ſacræ apud Ferdinandum Ughellum. Illud ipſum Leo III. & Leo IV., teſte Anaſtaſio, pretioſis muneribus cumularunt. Quo ad primum: „ Ipſe
„ almificus Præſul (ait) fecit in monaſterio ſan-
„ ctorum Johannis & Pauli, qui ponitur juxta
„ beatum Petrum apoſtolum caniſtrum ex argen-
„ to penſans libras tres. De altero: „ Similiter
„ (idem inquit) in monaſterio ſanctorum Johannis
„ & Pauli fecit aliam lucernam argenteam ſimi-
„ liter ſupradictas penſantem libras vigintiduas &
„ dimidiam, quæ Dominicis vel feſtis diebus juxta
„ lectorium conſiſtentibus ad legendum ſacras le-
„ ctiones magno luminis ſplendore luceſcat. Hæc de veteri monaſterio prope Vaticanum: cui accedit celeberrimum Caſæmarii in agro Verulano cœnobium in ſuperioribus memoratum, quod nunc ſilentio præterimus, dum alibi uberior erit de illo dicendi locus.

Pro-

Digitized by Google

VIII. Proxime ſequitur vetuſtiſſima Ravennæ baſilica, cujus cum laude meminit Paulus Diaconus in libro ſecundo capite nono de geſtis Langobardorum, ibique editi præclariſſimi miraculi, quod contigit Venantio Fortunato deinde Pictavenſi epiſcopo, quodque carminibus ſcripſit idem Fortunatus prope finem libri quarti vitæ ſancti Martini. Simile aliud notat Ughellus in tomo quinto inter epiſcopos Bellunenſes de Felice epiſcopo, qui anno quingenteſimo quadrageſimoſexto ſuffragium tulit in concilio Romano. Nullum de hac baſilica ſuperſtes eſt dignæ notæ monumentum, præter quoddam marmoreum peribolum ſeu pulpitum, ubi vetus hæc exſtat inſcriptio:

De donis Dei & ſanctorum Johannis
& Pauli Adeodatus Prim. Strator. in
L. D. Templi Dñn. Vrb. Marinian.
Arc. eps fecit. Ind. XV.

Hodie ædes eſt parœcialis præ antiquioribus inſignis, atque, ut tradit lectiſſimæ eruditionis ſcriptor Hieronymus de Rubeis in hiſtoria Ravennate libro quinto, necnon Hieronymus Faber ſacrarum Ravennæ antiquitatum illuſtrator parte prima, inter eccleſias olim enumerari conſueverat, quas archiepiſcopi Ravennates provincialibus epiſcopis adſignabant, ut apud illas, donec celebrabantur

Digitized by Google

concilia, commorarentur; eamque de more Faventini noſtri epiſcopi pro ſede obtinebant.

IX. Sequuntur item plures Neapolitanæ urbis antiquiſſimæ ædes ſanctorum Martyrum nomini olim ædificatæ, quarum vetuſtior illa fuit, quæ ab Alphonſo Carrafa cardinale Neapolitano archiepiſcopo ſocietatis Jeſu presbyteris tradita, hodie nomini Jeſu ſacra auguſtiori forma ſpectatur. Hæc, ut obſervat Petrus Stephanus in libro de locis ſacris Neapolis, antequam Conſtantinus Magnus Imperator Neapolim adveniſſet, fertur exſtructa, non tamen eo tempore ſanctorum Johannis & Pauli titulo decorata; ibique lapidea vetus erat inſcriptio græcis exarata characteribus, quæ latine reddita hæc habet:

Theodorus conſul & dux a fundamentis hoc templum ædificans, & hoc ſacrum miniſterium ex novo perficiens: hinc quartæ hujus regni Aſontis & Conſtantini Dei amatorum & regum honeſte vivens.

X. Altera eſt extra portam Capuanam, quam, ut teſtatur Engenius Caracciolus in Neapoli ſacra, illuſtris Piſcicellorum familia condidit & dotavit: illamque inter parœciales cardinalis Jeſualdus archiepiſcopus necnon epiſcopus Oſtienſis

ſis adſcripſit. Vanam olim ſuper hac æde in Neapolitano populo irrepſiſſe ſuperſtitionem ſcribit Eugenius: quum enim olitores atque agricolæ aeris ſerenitatem, aut pluviam optarent, vicarium civitatis petebant, qui ordinato clero, ad eccleſiam accedebat, ubi caput erat veteris columnæ detectum. Si ergo temporis ſerenitas optaretur, ad lævam clerus ibat inter eccleſiam & columnam, ubi vicarius orationem pro aeris ſerenitate recitabat, & illa hinc ſequebatur. Si autem pluvia, clerus dextrorſum mare verſus tendebat, ibique a vicario pro pluvia impetranda oratione habita, mox nubes ſolvebantur in pluviam. Hæc deinde quæque ſit ſuperſtitio Hannibalis a Capua archiepiſcopi Neapolitani ætate ſublata fuit. Verum quidem eſt in hac æde ſanctos Martyres Johannem & Paulum pro obtinenda aut pluvia, aut aeris ſerenitate plura divinitus olim edidiſſe miracula, quamobrem Neapolitani cives, olitores, atque agricolæ ad illam ſæpenumero accedere conſueverunt; unde malo dæmonis aſtu, ut ſanctorum Martyrum cultus deficeret, vana ſuperſtitio irrepſit. Huc idcirco facit quod viceſimaſexta Junii, qua eorum natalis dies a Romana eccleſia celebratur, habet in officio breviarium: „ Iſti ſunt olivæ, & duo candelabra lu-
„ centia ante Deum, & habent poteſtatem clau-
„ dere cœlum nubibus, & aperire portas ejus, quia
„ linguæ eorum claves cœli factæ ſunt.

Alia

Digitized by Google

XI. Alia quoque priſca Martyrum eccleſia exſtat Neapoli Montaneæ ſedilis, cujus apud Petrum Stephanum mentio eſt, & initia apud Engenium obſcura ſunt. Vetus tantum marmor Engenius adfert ſuper aram majorem poſitum, quod hic etiam adferre lubet:

Et credo quod Redentor meus vibit, & in nobiliſſimo die de terra ſuſcitabit me, & in carne meo bidebo Dominum meum.

Poſtrema Neapoli ædes ſanctis Nicolao, ac Johanni & Paulo ſacra eſt in via, quam vocant *Cruce via Putei albi*, eamque, ut indicat antiqua ibidem ſuperſtes inſcriptio, Henricus Barut clericus & Caroli I. Neapolis regis familiaris anno ultra milleſimum ducenteſimo octogeſimoprimo a Chriſto nato ædificavit. Hanc temporis diuturnitate collabentem inſtaurarunt & multiplici ornamento inſtruxerunt viri clariſſimi Antonius Sanfelicius canonicus ſacra eruditione ubique verſatus, & Ignatius Muſcettola Meliti dux ſedilis Montaneæ eſtauritarii. Recens ab ipſis poſita epigraphes proſtat apud Sigiſmundum Sicula in vita ſancti Aſpreni primi epiſcopi Neapolitani.

XII. Quibus additur celeberrima Venetiis baſilica, ubi ampliſſimo cultu ſacra faciunt ordinis Præ-

Digitized by Google

Prædicatorum fratres, quam ſereniſſima reſpublica ſingulari præ aliis veneratione proſequitur. Ibi enim defuncto duci viri ſenatores lugubri apparatu parentalia celebrant, & funebria exſequiarum perſolvunt officia. Necnon die viceſimaſexta Junii ex voto dux ſereniſſimus & ſenatores ad eandem celebri pompa ob gratiarum actionem Deo referendam accedunt, qua ſcilicet die reipublicæ navalis claſſis anno ſexcenteſimo quinquageſimoſexto ſupra milleſimum illuſtrem contra Turcas Chriſtiani nominis hoſtes parta fuit victoriam, reipublicæ duce Alberto Valerio prudentiæ & integritatis laude præſtantiſſimo principe, & claſſis generali præfecto Laurentio Marcello rei bellicæ terra marique peritiſſimo ſenatore. De hac inſigni baſilica & adjuncto cœnobio diſerte loquitur Johannes Michael Piò de progenie ſancti Dominici in Italia libro ſecundo capite viceſimo & ſequentibus, cujus mihi copiam perhumaniter fecit in Vallicellana bibliotheca vir religione & doctrina notiſſimus Johannes-baptiſta Conventatus Oratorii Romani presbyter bibliothecæ præfectus. Vetera monumenta, ſepulcrales tabulas, picturas, & ſimulacra ſingillatim deſcribit; necnon duces, epiſcopos, alioſque illuſtres viros, qui in ea tumulum habuerunt, enumerat. Inter illos Dionyſii Naldi Faventini noſtri ductoris exercitus fortiſſimi de Hiſpanis, & Florentinis optime meriti, virtute & fide

fide in Venetam rempublicam incomparabilis marmoreum notat pro monumento ſimulacrum, cui hoc elogium eadem reſpublica ad poſterorum documentum ſuppoſuit:

Imperatoris, ductoris, equitis,
Militisque
Dionyſii Naldi
Conduntur hic oſſa.

Hic juniorem Ferdinandum
Regno a Gallis pulſum reſtituit,
Florentinam rempublicam
Peditatui præfectus ornavit,
Venetis dignitatem Imperii ſuſtinuit
Fide ac fortitudine incomparabili.
Inter alios duces
Peditum præfectus
Patavium ſervavit,
Moriens nimiis
Vigiliis
Hoc virtutis monumentum,
Clariſſimo Lauredano principe,
Ex ampliſſimi ſenatus auctoritate
Meruit.
Obiit ætatis anno XLV.
Anno MDX.

Hujus

Digitized by Google

Hujus nobiliſſimæ familiæ laudes & decora, cui arctiſſima ſanguinis neceſſitudine jungor, in unum redigere difficile eſſet ac operoſum: ſatis enim de illa auctores ſcripſerunt Petrus Bembus in libro ſeptimo Venetæ hiſtoriæ, Leander Albertus, aliique, & ex ſe ſatis ſua nobilitate commendatur. Inter viros, quos ubique clariſſimos peperit, Philibertum Naldum memoriæ tradimus in Gallia ex Philiberto Naldo e Faventina familia oriundo Burdeſio in Turonibus equeſtris ordinis viro, ac totius Galliæ regni exædificationibus præpoſito, & ex Maria Gaudinia natum, græce & latine doctiſſimum, Engolismenſem primo, mox Antiſiodorenſem antiſtitem, Henrici II. regis ad Paulum IV. Pontificem, aliorumque regum Franciſci II. & Caroli IX. ad Pium IV. oratorem, a quo in ampliſſimum cardinalium ordinem titulo ſancti Sixti fuit cooptatus. Hæc de Naldorum familia in gratiam dulciſſimæ patriæ brevi digreſſione placuit attigiſſe: de qua tamen aliquando erit opportunus ſcribendi locus; quum Æmiliæ illuſtratæ operi, Deo auſpice & ſuffragante, manum admovero, ubi viros aut literis, aut armis, aut honoribus, morumve ſanctimonia illuſtres, quos omni ævo produxit Æmilia, in animo eſt evulgare.

XIII. Pictavis inſuper ſanctis Fratribus Johanni & Paulo paucos poſt annos ab eorum martyrio exſtructam fuiſſe baſilicam teſtatur An-

dreas Sauſſajus in martyrologio Gallicano ad diem decimamtertiam Decembris. Alterius item cœnobii in civitate Lunenſi ſanctorum Martyrum dicati nomini meminit ſanctus Pontifex Gregorius Magnus in libro ſeptimo epiſtolarum epiſtola ſexta ad Venantium epiſcopum Lunenſem: „ Monaſterium „ (ait) ancillarum Dei intra civitatem Lunenſem, „ quod in honore beati Petri apoſtolorum princi- „ pis, & ſanctorum Martyrum *Johannis & Pauli*, „ atque Hermæ & Sebaſtiani deſideras conſecrari. In Juvenacenſi quoque urbe baſilicæ iisdem ſacræ Martyribus, apud quam hodie ſanctimonialium cœnobium erectum eſt, mentionem habet Ughellus in tomo ſeptimo Italiæ ſacræ de Johanne epiſcopo inter Juvenacenſes epiſcopos. Alteram etiam Tuderti ædificatam memorat Honorii III. Pontificis epiſtola decretalis *ad priorem & clericos ſanctorum Johannis & Pauli Tudertinæ urbis* inſcripta Cap. *Quum inter*, ad rubricam *de verborum ſignificatione* libro quinto decretalium titulo undecimo.

CA-

Digitized by Google

CAPUT V.

De baſilica ſanctorum Johannis & Pauli, ejusque fundatoribus.

I. COMPERTUM ſatis eſt quanta fuerit apud antiquos in ſanctos Martyres Johannem & Paulum religio ac obſequium, unde eorum nomen ubique locorum ſummis laudibus in tota eccleſia meruit decorari. Hinc operis poſtulat argumentum ut de Romana iisdem ſacra baſilica ſermonem aggrediar, ejusque monumenta a diuturna vindicem oblivione. Verum præmittendum duxi cujus pietate ac opera tantæ molis baſilica exſtructa ſit, & cui primordia referat & fundationis originem. Itaque repetenda ſunt ſæpememorata Sanctorum acta, unde baſilicæ antiquitas exploratur. Utprimum enim Martyrum corpora Joviani Cæſaris juſſu a Byzantio, & Pammachio perquiſita Urbi innotuerunt, ædificandam ibi baſilicam prudentiſſimus princeps optimo conſilio curavit: „ Et quum manifeſte eos inveniſſet „ Byzantius cum filio ſuo Pammachio (actorum „ ſunt verba) gratias agens Deo renunciavit Jo-

„ biano Imperatori, quibus gratias agens, ita præ-
„ cepit dicens *: Deus omnipotens bonum donum
„ donavit nobis: accipe conſilium, utere digne
„ ſanctis Domini, & fac fieri eccleſiam in domo
„ Sanctorum. Et quum cœpiſſet Byzantius face-
„ re, cœperunt dæmones ſanctam paſſionem eo-
„ rum declarare ad laudem Domini noſtri Jeſu
„ Chriſti, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit
„ & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum.
„ Amen.

* *Potius ſcribēs.*

II. At licet Byzantius cum filio Pammachio ad baſilicæ ædificium operam adhibuerit, Pammachius duntaxat abſolvit, Byzantio patre rebus humanis exempto. Id conſonat Onuphrii Panvinii conjecturæ, qui in Faſtis baſilicæ fundationem exiſtimat poſtquam Paulina Pammachii uxor fatis conceſſit. Hæc, ut monet Cardinalis Baronius ſancti Hieronymi teſtimonio, anno Chriſti trecenteſimo nonageſimooctavo mortem oppetiit, nimirum Anaſtaſio I. Pontifice, Imperatoribus Honorio & Arcadio: quamobrem paullo poſt, anno videlicet quadringenteſimo, ut Pompeii Ugonii in libro de ſtationibus Urbis opinio eſt, Byzantio patre jam defuncto baſilicæ ædificium Pammachius perfecit. Præcitato inſuper anno trecenteſimo nonageſimooctavo baſilicæ fundationem ponit idem Cardinalis Baronius: „ Inter alia Pam-
„ machius (ad hunc annum inquit) ſanctis Mar-

tyri-

Digitized by Google

„ tyribus Paulo atque Johanni, qui hoc ſæculo
„ tempore Juliani apoſtatæ Romæ paſſi ſunt,
„ prope clivum Scauri contra Palatinum nobilem
„ memoriam excitavit, in titulumque erexit, qui
„ uſque hodie nomine dictorum Martyrum dictus
„ Pammachii titulus perſeverat. Idque in notationibus martyrologio ad diem triceſimam Auguſti, quo Romana eccleſia Pammachii memoriam colit, illum hujus baſilicæ conditorem eſſe teſtatur:
„ Erexit quoque (ait) titulum Pammachii dictum
„ ſanctorum Johannis & Pauli. Hinc citra dubium eſt quin hodierna ſanctorum Johannis & Pauli baſilica eorum olim fuerit domus, quum nulla alibi in monte Cœlio ſanctorum Martyrum nomini ſacra fuerit ædes, niſi quam Joviani Cæſaris juſſu a Byzantio & Pammachio conſtructam fuiſſe acta ſignificant. Quod præter antiqua ejusdem baſilicæ monumenta, eorumque ibidem corporum translationes, quibus in ipſa eorum domo ſepulta fuiſſe atque inventa ſatis exploratum habemus, monent inſuper omnes rerum eccleſiaſticarum Urbis ſcriptores.

III. Quantum ergo vetus hæc ſanctorum Johannis & Pauli baſilica Byzantio patri, & Pammachio filio debeat nemo non videt. Idcirco rei dignitas expoſcit ut quicquam de illis compendioſe ſubjiciam, unde palam fiat baſilicæ ampliſſima origo. Quo ad Byzantium omnibus in comperto eſt

eſt ſancti Pammachii fuiſſe parentem. Pammachium enim Camillorum antiquo ſtemmate Furiano prognatum, ipſumque inter primos Urbis ſenatores emicuiſſe conſulum pronepotem, ſancti Hieronymi auctoritate firmatum eſt apud Cardinalem Baronium ad annum ſuperius citatum. Hujus ſi eruditionem quæras, a cunabulis bonis literis una cum ipſo ſancto Hieronymo aſſuevit, cum quo magna ſemper familiaritas ac neceſſitudo & amicitiæ uſus interceſſit. Uxore defuncta ſanctiſſima femina Paulina ſanctæ Paulæ filia, bona ſua in pauperes erogavit, & monaſticam amplexus inſtitutionem, ſummum Chriſtianæ philoſophiæ verticem attigit. Inter egregia, quæ edidit pietatis opera, ſanctorum Johannis & Pauli baſilicam, patre Byzantio ſuperſtite, inchoatam, uti nuper ſcripſimus, abſolvit. Ibi etiam pernobile monaſterium adjecit atque inſtauravit, ibique monaſticum habitum induiſſe, arreptumque religioſæ vitæ inſtitutum miro ſæculi contemptu ad obitum uſque traduxiſſe auctorum plures affirmant. Nec ſane a rei veritate deflectunt: exſtructa ſiquidem ſanctis Martyribus in eorum domo illuſtri memoria, vero ſimillimum eſt ſanctiſſimum virum de contemptu ſæculi cogitantem ibidem loci, ubi baſilicam ædificaverat, etiam monaſterium condidiſſe, eique neceſſarios adjeciſſe proventus, ibique monaſticam diſciplinam coluiſſe.

Verum

Digitized by Google

IV. Verum quodnam fuerit reipſa inſtitutum, quod Pammachius arripuit, nemo eſt, quem non lateat: credibile tantum videtur, illum ut dilectiſſimum ſancti Hieronymi alumnum monaſticam ejus inſtitutionem arripuiſſe, quam in Palæſtina inter Hilarionis diſcipulos profitebatur. Id facile convenit ſancti Doctoris epiſtolæ juxta Mariani Victorii Amerini epiſcopi editionem viceſimæſextæ, qua Pammachium ſuper obitum Paulinæ uxoris ſolatur, ubi habet: „Nobis poſt dormitio„nem ſomnumque Paulinæ Pammachium mona„chum eccleſia peperit poſthumum & patris & „conjugis nobilitate patricium, eleemoſynis di„vitem, humilitate ſublimem &c. Deinde inferius: „Primum (inquit) inter monachos primum „quæris patriarcham. His credi poteſt de ſancto Pammachio Hieronymum uti de ſuo monacho & alumno gloriari, qui ſui inſtituti veſtigia calcaret. Eadem inſuper epiſtola de erogatis ab eo in pauperes conjugis ornamentis nonnulla ſubdit, & de exſtructo in portu Romano pauperum beneficio hoſpitali domo lætatur: necnon Pammachio alias ſanctus Hieronymus inſcripſit epiſtolas, quinquageſimam ſcilicet pro libri adverſus Jovinianum apologia, & ſexageſimamprimam adverſus errores Johannis epiſcopi Jeroſolymitani. Item illi Paulinus Nolanus epiſtolam conſolatoriam ob defunctam uxorem nuncupavit.

Pam-

Digitized by Google

V. Pammachium hunc ſtudium adhibuiſſe, ut Donatiſtæ ad Catholicam communionem redirent Innocentio I. Pontifice exiſtimat Cardinalis Baronius ad annum quadringenteſimumquintum. Quum enim in Numidia Pammachius latifundium poſſideret, in quo coloni omnes Donatiſtarum ſchiſmate miſerrime infecti erant, iidemque pertinaciſſimi, ita ſe prudenter geſſit, ut cunctos reddiderit abnegato ſchiſmate Orthodoxos: quamobrem illi ſanctus Auguſtinus gratulatur in epiſtola olim triceſimaquarta ſupra centeſimam, hodie quinquageſimaoctava juxta librum epiſtolarum, quas ſapientiſſimi monachi ſancti Mauri in tomo ſecundo ejus operum ediderunt, & notationibus illuſtrarunt. Id quoque conſtanti animo Romæ præſtitiſſe idem Baronius obſervat in notis martyrologio ad diem triceſimam Auguſti, ubi junctis manibus cum ſancto Hieronymo hæreticos Urbem irrepentes repuliſſe ſcribit: quapropter ab illo in procemio ad Johelem ampliſſime commendatur, ejusque virtutes ac præclaras animi dotes pluribus aliis in epiſtolis ingenti ornat elogio. Demum mortem obiit vir ſanctiſſimus de Catholica fide egregie meritus, quum urbs Roma immaniter a Gothorum irruptionibus obſideretur, teſte quoque Hieronymo in procemio libri primi ſuper Ezechielem, ubi dolet uno eodemque nuncio captam Urbem, & Pammachii obitum accepiſſe, anno ſcilicet

a

a Chriſto nato, juxta Onuphrii faſtos, quadringenteſimo decimo. Ejus corpus cum alio Byzantii parentis in hac ab ipſis condita baſilica terræ mandatum fuiſſe, unanimi auctorum, qui de Romanis antiquitatibus ſcripſerunt, traditione firmatur. Officium pro ejus ſollemnitate Fabricius Paulutius hujus tituli Cardinalis, agentibus quoque congregationis Miſſionis ſacerdotibus, inſtituendum curavit: ejusque lectiones pro ſecundo nocturno nuper ſacra Rituum congregatio probavit, eas referente ampliſſimo Cardinale Leandro Colloredo pietatis laude omnique literarum genere præſtantiſſimo, easdemque ſingulis annis die triceſima Auguſti ab ipſis Miſſionis presbyteris, qui in baſilica ſacra faciunt, recitandas conceſſit.

VI. Reſtat hic diſſerendum an huic ædi ſanctorum Johannis & Pauli *baſilicæ* nomen conveniat; & quidem convenire ſatis conſtat ex ipſa ſtructuræ forma, qua conditam intuemur. Martyrum nanque ædes ideo *baſilicæ* nomine antiqui dixerunt, vel quia Ethnicorum baſilicis in partium ſtructura conformes fuerunt, vel quia ſuper aliquam martyrum memoriam ædificatæ, nimirum aut ubi paterna fuerat domus, aut martyrii locus, aut ubi corpora condebantur: de qua veterum conſuetudine late diſputavi in libro ſecundo capite primo de baſilica ſancti Clementis. Quod autem ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli ædes in forma

Ethnicorum baſilicis conſona ſit, ipſæ ædis partes ſatis evincunt. Videmus enim in illa, ſicut & in antiquis aliis Urbis baſilicis, oblongam in medio ambulationem, ſimplicibus hinc inde ad latera alarum inſtar ſtipatam porticibus, quæ marmoreis columnis incumbunt: deinde tribunal in ſummo loco hemicycli forma mediæ teſtudini ſive ambulationi reſpondens, ubi cathedra epiſcopalis editior olim erigebatur. Quod vero ſuper aliquam martyrum memoriam exſtructa ſit, abunde ex ſuperioribus perſpicuum habemus, ubi ſcilicet ſcriptum eſt ſuper ipſam, quam ſancti Fratres in vivis incoluerunt domum, ſuper locum martyrii, in quo Juliani Cæſaris juſſu, Terentiani prætoriæ cohortis præfecti gladio capite obtruncati fuerunt, & ſuper corporum ſepulcrum erectam fuiſſe, unde propterea duplici hac de cauſſa baſilicæ nomen meretur.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VI.

De ſitu baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli, cujus monumenta explicantur.

I. BASILICAM ſanctorum Johannis & Pauli in Cœlio monte ſitam eſſe, apud omnes Romanarum rerum ſcriptores compertum eſt, idcirco in regione ſecunda, quam a Cœlio monte Cœlimontanam appellant: hæc enim regio fuit illa vel conjuncta vel ſaltem vicina primæ, quam *Capenam* vocant. Intra muros nanque portæ Capenæ Latinæque ſumebat initium, a qua limitem ſecundum muros ad ſancti Johannis portam, & aliquanto etiam ulterius protendit: unde viam illam, qua nunc itur in Cœlium ad eccleſiam ſanctæ Mariæ in Dominica, eandem eſſe veroſimile eſt, qua olim per *Tabernolam* antiquæ Urbis vicum aſcendebatur in Cœlium: hæc ſiquidem, ut animadvertunt Famianus Nardinus in Roma veteri libro tertio capite quinto, & Olajus Borrichius de antiqua Urbis facie capite quarto, finiebatur planitie tertiæ regionis, & tramitem Cœlii ſequuta ſub ædem ſanctorum Johannis &

 Pauli,

Digitized by Google

Pauli, in rupes illas flectebatur, donec ad angulum ejus accedens verſus ſancti Gregorii eccleſiam detorquebatur. Hic omne illud ſpatium inter Cœlium & Palatinum montem intermedium quartæ forte regionis fuit, ut e flexu nimis anguſto colligitur, quem aliter ipſa ibi feciſſet. Ab æde porro ſancti Gregorii ad mœnia uſque una cum ipſo Cœlio monte proxime portam Latinam progrediebatur.

II. Cœlius mons ita dictus perhibetur, ut putat Thomas Dempſterus in libro primo Romanarum antiquitatum capite ſeptimo, a Cœlio, ſive ut Faſtus mavult, a Cœle Vibenna Etruſcorum duce, qui eum primus incoluit; quo autem tempore, incertum. Varro tamen ad antiquiſſima uſque Romuli tempora rem refert, Cœlium hunc nimirum Romulo ſuppetias latum veniſſe in bello contra Sabinos. At Tacitus in libro quarto annalium, Cœlium ipſum in auxilium Tarquinii Priſci adveniſſe memorat, montemque a quercuum copia *Querquetulanum* fuiſſe appellatum; ac demum *Auguſtum* dictum vel propter Tiberii Cæſaris imaginem, quæ, quum mons ille incendio abſumeretur, in ædibus Junii ſenatoris illæſa intactaque ſuperfuerat: vel, ut Suetonius tradit in vita Tiberii, ob ejusdem Cæſaris liberalitatem, qui ædium igne conſumptarum dominos pecunia munifice adjuverat.

Hujus

Digitized by Google

III. Hujus forma, quam etiam in præcitato libro ſecundo capite item ſecundo de baſilica ſancti Clementis deſcripſi, oblonga eſt & anguſta; ab amphitheatro Flavio ſcilicet ad ſeptentrionale latus verſus ortum ſolis per viam, quæ ab ædibus ſancti Clementis, & ſanctorum Petri & Marcellini ad portam Majorem ducit ſinuoſo flexu proſerpens, inter ſancti Johannis, & ſanctæ Crucis in Jeruſalem baſilicas finitur. Verſus Occidentem vero una cum ipſis Urbis muris uſque eo ubi *Marrana* Urbem intrat pergens, cum hoc ipſo rivulo ſenſim ad Aventinum procedit, donec ad ſancti Gregorii ædem e regione Palatini montis deficiat. Præter Cœlium Cœlioli quoque hic in ſecunda regione mentio fit a ſcriptoribus. Nardinus autem in libro ſecundo capite etiam ſecundo, etſi alii diſſentiant, Cœliolum collem illum fuiſſe non putat præruptum, abſciſſum, munitum & mœnibus proximum, in quo porta Latina ſitum habet, verum potius inquit, ſi ex facie, quam hodie præfert collis, conjecturam facere licitum ſit, Fabioque Pictori, qui *Argiletum* veterem olim vicum ad Cœlium uſque inter Circum maximum & Aventinum extendit, habenda fides, Cœliolum Cœlii cornu ſiniſtrum appellatum ſe velle, quod e regione eſt Palatini, & in quo ædes exſtat ſancti Gregorii. Hoc cornu, quod reliquo monte depreſſius videtur, ac ulterius procurrit, ſatis large ab eo diviſum eſt tam clivo

Scauri

Digitized by Google

Scauri intermedio apud ſancti Gregorii eccleſiam, quam declivitate, qua ab eccleſia ſanctæ Mariæ in Dominica itur ad ſancti Sixti ædem, quæ duæ cavitates angulum illum ab ipſo monte velut peninſulam dividunt & adnectunt. Sed hæ conjecturæ tantum invalidæ ſunt atque incertæ, & Fabius ille Pictor auctor ſuppoſiticius nil fidei meretur: ac propterea certum Cœlioli ſitum ſe ignorare optime ait Nardinus.

IV. Verum utcunque id fuerit, inter plurima Ethnicæ antiquitatis monumenta, quæ in hoc Cœlio monte fuerunt, primum ut omnium vetuſtiſſima ſibi vendicat locum Hoſtilia curia, quam in hoc ipſo baſilicæ ſitu a Tullo Hoſtilio tertio Romanorum rege magnifice ædificatam fuiſſe ferunt. Sed ut aliquod æquivocationis periculum declinetur, quod alii forte ſubierunt, illudque manifeſtum fiat, unde eorum errores effluxere, notandum duxi Tullum regem geminas Romæ exſtruxiſſe curias, ſicut eruditiores de Romanis antiquitatibus ſcribentes teſtantur: altera in foro, altera in Cœlio condita fuit. Hæc a pluribus ignorata duplex curia nonnullis inter auctores cauſſam dedit erroribus, unde vetera unius monumenta cum alterius monumentis confudere. Illam, quam in foro rex Tullus erexit poſt roſtra poſitam, a monte Cœlio ingenti porrectam fuiſſe ſubſtructione verſus forum, inde vero roſtra ingens & ipſum ædifi-

Digitized by Google

ædificium a foro verſus Cœlium montem procuriſſe, Flavius Blondus civis Forolivienſis Æmiliæ noſtræ ſcriptor illuſtris in libro primo Romæ inſtauratæ exiſtimavit, hac duplici Hoſtilia curia forte ad id ſcribendum inductus. At illa, quæ olim in foro ſita fuit, ſilentio præterita, quicquam duntaxat de altera in Cœlio monte ſubjiciendum putavi. Hanc, ut ſcriptorum omnium ſuffragium eſt, ingenti ſumptu rex Tullus in Cœlio monte exſtruxit, quem ipſe, Livio teſte, Urbi Alba diruta adjecit, ab Albanis deinde ejusdem regis juſſu habitatum. Id luculenter monet Livius in libro primo: „ Roma „ interim (ait) creſcit Albæ ruinis, duplicatur „ civium numerus, Cœlius additur Urbi mons, „ & quo frequentius habitaretur, eam ſedem Tul„ lus regiæ capit, ibique deinde habitavit, tem„ plumque ordini ab ſe aucto curiam fecit, quæ „ *Hoſtilia* uſque ad patrum noſtrorum ætatem „ appellata eſt. Hinc Livii teſtimonio liquet Tullum regem in Cœlio monte & regiam domum, & ſimul curiam habuiſſe, quod etiam Onuphrius in deſcriptione Urbis, necnon Alexander Donatus de urbe Roma in libro tertio capite ſecundo diſertiſſime obſervant.

V. Ut tamen clarius res innoteſcat, & Hoſtiliæ curiæ vetera prodeant monumenta, opus eſt altius principia repetere. Primus, qui Urbem in partes diviſit, ſicut recte diſſerit Dempſterus in libro

Digitized by Google

libro primo capite ſeptimo, cui conſentit Nardinus in libro ſecundo capite primo, Romulus fuit, qui ante bellum cum Sabinis geſtum, ut putavit Dionyſius Halicarnaſſeus, ſeu ut Livius, Plutarchus, & Varro ſcripſerunt, poſt fœdus cum Tito Tatio Sabinorum rege initum, in tres eam tribus diſtribuit, Ramnenſium ſcilicet, Tatienſium, & Lucerum, earumque ſingulas in denas curias, ita quod urbs Roma in triginta curias divideretur. Harum unamquamque ſuum a Romulo ſibi ſacerdotem *curionem* appellatum accepiſſe, cumque ſacerdote templum, & in templo unum plurave numina ſeu ſingulares dæmones, quibus ſacra facerent, in ſecundo libro erudite notat Dionyſius. Recentiorum aliqui curias illas Chriſtianorum parœciis comparare ſolent, quæ tamen comparatio non undique convenit. Nam parœciæ noſtræ in gremio ſuam ſibi habent eccleſiam, at veterum curiarum templa extra curias ſuas in quadam Palatini collis parte exſtructa fuere, aut ſaltem invicem vicina, ubi antiquas fuiſſe curias Tacitus animadvertit. Quare Nardino cum ſynagogis Hebræorum potius quam noſtris conferri poſſe parœciis videntur: & ut illæ, ita forſan & hæ curiæ unum fuere ædificium in triginta ſacella ſive aulas diſtinctum: aliter enim triginta diſtincta inter ſe templa, eaque ampla latum nimis in monte illo ſpatium occupaſſent, quod ipſum etiam Dionyſium indicare conſtat in citato

libro:

Digitized by Google

libro: „Sacra ſua (ait) Romulus cuique curiæ par-
„ titus eſt, adſignatis in ſingulis diis & dæmonibus,
„ quos perpetuo colerent, ſumptusque in hæc attri-
„ buit ex ærario publico, quæ quoties celebraren-
„ tur, aderant curiæ ſuis vicibus, epulumque die-
„ bus feſtis præbebatur curialibus, ideſt iis, qui
„ erant ejusdem curiæ in aula cuique curiæ pro-
„ pria. Hæc Dionyſius. Quod nomen curiæ ipſi etiam templo datum fuerit non abludit a noſtra loquendi conſuetudine: nam & nos parœciæ nomen non parti tantum Urbis, ſed ipſi quoque templo parœciali tribuere ſolemus. Licet enim diſpari undequaque ratione inter falſam Gentilium & veram Chriſtianorum religionem, Nardino tamen ad curiæ nomen explicandum viſum fuit, ut quemadmodum Romulus ſuos cuique curiæ dæmones ſeu deos attribuit, unde denominarentur, non aliter & noſtris accedere parœciis, quibus ſuus cuique adſignatur titularis ex Cœlitum albo patronus, unde & nomen mutuantur. Hinc ulteriori conjecturæ fortaſſis eſt locus ac deduci poteſt, ſicut præcipua illa græca templorum vocabula *eccleſia* & *ſynagoge* convocationem congregationemque populi in unum ad Dei cultum ſignificant, ita nomen illud *curiæ*, ſive ut antiqui dixere *coiriæ* priſco Latinorum vel Etruſcorum idiomate ſimilem populi conventum collectionemque ſignificaſſe: præſertim quum locus, in quo ſenatus convocari con-

ſueverat, curiæ vocabulum obtinuerit; quia nempe utraque hæc fuerunt loca, licet in diverſum uſum atque finem, ad conveniendum delecta. Idipſum etiam ex Varrone de lingua latina libro quarto argui videtur: „ Curiæ (inquit) duorum generum, „ nam & ubi ſacerdotes res divinas, ut curiæ ve- „ teres, & ubi ſenatus humanas, ut curia Hoſtilia. Nec diſcrepat ſeu potius convenit Feſtus apud Nardinum: „ Curia locus eſt (ait) ubi tantum ra- „ tio ſacrorum gerebatur. Curiæ etiam nominan- „ tur, in quibus uniuscujusque partis populi Ro- „ mani quid geritur, quales ſunt, in quas Romulus „ populum diſtribuit numero triginta, ut in ſua „ quisque curia ſacra publica faceret, feriasque ob- „ ſervaret. Huc demum facit illud Tertulliani in Apologetico capite undequadrageſimo, ubi de conventibus Chriſtianorum agens in ſuis eccleſiis: „ Quum probi (infit) quum boni coeunt, quum „ pii, quum juſti congregantur, non eſt factio di- „ cenda, ſed *curia*.

VI. Quamobrem quum nomen curiæ pluribus commune uſurpatum etiam ad populi in unum convocationem ſignificandam migraverit, hinc eſt Hoſtiliam curiam in ejusmodi ſenſu ſumendam eſſe, ac propterea ædificium fuiſſe ad ſenatus conventum accomodatum, quod una cum regia domo in monte Cœlio rex Tullus, Alba diruta, exſtruxit. Hoc in loco Tullum regem cum ſenatu

Digitized by Google

ſenatu congredi conſueviſſe Livius ut ſupra teſtatur, ubi Tullum templum feciſſe *curiam* tradit, hoc eſt, juxta Varronis explicationem, in curiam redegiſſe, quod nimirum ſenatus congreſſui rebusque publicis agendis accomodaverit, ac proinde, ut Livius quoque innuere videtur, curiæ nomine dixerit. Quod vero Hoſtilia curia in hoc ipſo baſilicæ ſitu condita fuerit, late perhibent ex antiquioribus Fabricius Varranus de urbe Roma, Raphael Volaterranus in deſcriptione Urbis, aliique, necnon Andreas Fulvius de antiquitatibus Urbis ſequenti carminum ſerie, quibus ſummatim hactenus ſcripta perſtringit:

Martyres egregii cum Paulo dive Johannes,
Pulcra quibus poſita eſt titulis communibus ædes,
Quondam ubi magnanimi ſurgebat regia Tulli,
Qui montem incoluit, populisque & mœnibus auxit,
Atque ubi conſiliis Hoſtilia curia regis
Clara fuit, ſenioque patrum, rebusque gerendis.

His conſona ſunt Lucii Mauri itidem de antiquitatibus Urbis, Bartholomæi Marliani in libro quarto capite nono, Alexandri Donati in libro tertio capite duodecimo, aliorumque teſtimonia, cum qui-

Digitized by Google

bus tantum non ſatis convenit Nardinus in libro tertio capite ſeptimo, ubi ait ſe neſcire quo auctore, quove indicio firmatum ſit Hoſtiliam curiam ibidem loci fuiſſe. Pulcrum enim illud & inſigne antiqui operis fragmentum, ingentesque arcus ex tiburtino lapide, ſuper quibus baſilicæ campanaria turris ædificata eſt, longa inſuper ſubſtructione in hortum porrecti, an idipſum, ut ferunt, adhuc Hoſtiliæ curiæ veſtigium ſint, inter ſcriptores agitatur opinio: & plures præcipue recentiores Blondi teſtimonio adhærentes, vulgari quoque ſuffragante fama, revera Hoſtiliæ curiæ rudera fuiſſe arbitrantur. Attamen Pompeius Ugonius in libro de ſtationibus Urbis, aliique potius antiquum aliquod ædificium Cæſarum ætate exſtructum conjectant, quum parum credibile videatur poſt tot ſæculorum intercapedinem, tot Urbis excidia, totque diverſa principum imperia, qui Romæ dominati ſunt, hactenus Hoſtiliæ curiæ adeo integra ſupereſſe fragmenta, nec annorum edacitate, aut direptionum furore de medio prorſus ſublata fuiſſe. Nardinus denique ſcribit nil certum antiquitatis eadem præſeferre, quidve olim fuerint, colligi non poſſe: quum præſertim in hoc Cœlio monte, ut obſervat Marlianus in libro primo capite nono, veterum ædificiorum ruinæ ita confuſæ ſint, ut „ perpaucis certum lo„ cum liceat adſignare.

CA-

CAPUT VII.

Alia vetera & circumadjacentia ſitui baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli monumenta.

I. INTER alia Ethnicæ vetuſtatis monumenta, quæ ſanctorum Johannis & Pauli circumadjacent baſilicæ, primum veteris ædificii ſeſe offerunt rudera, quæ proxime hærent baſilicæ, necnon antiqui plures arcus, de quibus ſcriptorum nulli meminerunt. Conjectura tantum augurari poſſe exiſtimo ſanctorum Fratrum domus priſca eſſe veſtigia, qui in hoc ipſo Cœlii ſitu ſuas ædes habuerunt. Sequuntur prope vetuſti templi reliquiæ, de quo item tacent auctores. Accedit Scauri clivus ab antiqua, ut ajunt, veteris Romæ familia ita dictus, ſicut opinio eſt Octavii Panciroli in libro de theſauris Urbis abſconditis, cujus proximæ fuerunt ædes, ibi nimirum poſitus, ubi mons Cœlius in longitudinem porrectus & anguſtus Palatinum reſpicit, & per eundem clivum in duas dividitur partes, quo ſecundum hanc baſilicam aſcenditur. Clivus hic,

re

Digitized by Google

re Romana florente, celebris fuit, ejusque meminit ſanctus Pontifex Gregorius Magnus in libro ſeptimo epiſtolarum epiſtola decimatertia Candido abbati ſancti Andreæ inſcripta: „ Candidum abbatem (ait) monaſterii ſancti Andreæ apoſtoli „ poſiti in hac urbe Romana *in clivo Scauri*: dextrorſum enim habet ſancti Pontificis paternam domum, quam in cœnobium ſancto Andreæ ſacrum commutavit, quod hodie ſancti Gregorii obtinet nomen. Hanc ipſam fuiſſe domum vetuſtiſſimæ Aniciorum familiæ, unde Gregorius ortum duxerat, notavit Nardinus in libro quinto capite quinto: eandemque alias habuiſſe ædes in inſula Tyberina teſtatur illuſtris poeta Claudianus in panegyri de Probini & Olybrii fratrum conſulatu, quos Aniciorum genere prognatos eſſe nemo eruditorum ignorat. Nobiliſſimæ hujus familiæ dignitatem & laudes diſertiſſime in unum collegit vir omni liberali doctrina perpolitus omnique eruditione ſingularis alibi laudatus Johannes Chriſtophorus Battellus in ſua diſſertatione de ſarcophago marmoreo Probi Anicii & Probæ Faltoniæ numero quinto, quam nuper ſapientum omnium plauſu typis vulgavit.

II. Aquæ Claudiæ ductus a Nerone deinde, ut tradit Frontinus in libro de aquæductibus, arcubus ab illo Neronianis additos hucuſque pertigiſſe palam facit Nardinus, qui eorum fragmenta, quæ etiam-

Digitized by Google

etiamnum ſuperſunt, ultra eccleſiam ſancti Stephani, quam alii Fauni, alii Claudii templum fuiſſe ſcripſerunt, uſque ad ſanctorum Johannis & Pauli ædem pergere animadvertit, in cujus cœnobii proxima vinea Lucius Faunus ſua ætate ſe veteris ædificii rudera vidiſſe monet, in iisque integrum caſtellum quoddam aquarum, quod adhuc ſuperſtes eſt, cujus parietes, ut obſervat Marlianus in libro ſecundo capite decimo, ſunt per ambitum latitudine pedum ſex, interius vero trium, operti tectorio craſſitudine digitorum pariter trium. Omnium vero concamerationum longitudo pedibus viginti & unum conſtat, latitudo varia eſt, ut ex ejusdem caſtelli figura, quam habet Marlianus, facile deprehenditur. Idipſum libro octavo capite quarto Nardinus repetit, ubi ait Neronianorum arcuum magnam partem continuo ferme tractu a porta Majori uſque ad ſanctorum Johannis & Pauli baſilicam, ut hactenus viſitur, procedere, ibique fortaſſis in proxima vinea antiquam aquarum diviſionem in Palatinum & Aventinum incepiſſe, quam Frontinus prope templum Claudii locavit: ſiquidem ex altera parte aquarum pars Aventinum verſus procurrebat ſuper arcum, qui ædi ſancti Thomæ *in formis* vocatæ adhæret, altera vero ex parte ſub ſanctorum Johannis & Pauli baſilicam in valle, quæ Cœlium a Palatino dividit, ubi alii hodie cernuntur arcus, per quos reliqua ejusdem aquæ pars in

in Palatinum montem tranſmittebatur. Huic fere conſonat Flaminius Vacca Romanus ſculptor in vulgata epiſtola, quam vir longe doctiſſimus Bernardus Montfauconius in Diario Italico capite decimo latinitate donavit, ubi de divortiis aquæ Claudiæ, quæ iſthic fuiſſe cenſet, verba faciens, ita Flaminii epiſtolam vertit: „ Prope eccleſiam ſanctæ Mariæ in navicula reperti ſunt tiburtini „ multi, qui non in opere ſunt, ſed incompoſiti. „ Et quia aquæductus, qui ante ſanctum Johannem Lateranenſem videtur, iſtum in locum pergit, putarem iſthic fuiſſe angulum, ubi in ductus duos aquarum divortia fierent, quorum unus in Antonianam procederet, ut teſtantur „ literæ quædam e muro aquæductus paullum eminentes confectæ, quæ tales ſunt *Niana*, „ nam literæ T & O labefactatæ ſunt: alius in „ Palatium tendebat, ut palam eſt ex veſtigiis „ aquæductus interdum recurrentibus; unde neceſſe erat iſthic aquæductum transverſum in „ via fuiſſe, & arcum amplum ædificatum eſſe „ &c.

III. Admonet idem Flaminius ad latus amphitheatri Titi in vinea prope baſilicam plura olim reperta fuiſſe tiburtina marmora, & gemina capitula ordine corinthio elaborata. Ex illis unum Pii IV. Pontificis juſſu ſublatum fuit, & quum veteres Diocletiani thermas ampliſſimo ſumptu reparaverit,

Digitized by Google

raverit, atque in ædem Deiparæ angelorum ſacram redegerit, in media ac majori templi nave, capitulo deficiente, fuit collocatum. Ibidem præterea tradit marmoream inventam fuiſſe navem quadraginta palmorum longitudine, & ſimul egregio opere inſtructum fontem antiquis ornatum lapidibus, pluresque plumbeos ductus, quæ omnia veteris aureæ domus rudera vulgi opinione ferebantur, quum ſcilicet ibidem loci ejus finem Romanæ antiquitatis periti conſtituerent.

IV. In proxima monaſterii vinea amplum exſtat ædificium, ſeu potius ingentis molis murus, qui illam ambit ex parte orientali, & ab horto ſuperiore dividit; verum auctorum nulli de hoc monumento ſcripſerunt, unde quid olim fuerit antiquitatis, nonniſi conjecturarum ope argui valet. Forma quippe, & ſtructuræ genus, ac ædificii moles thermarum veſtigia fuiſſe deſignant, ſed cujus Imperatoris, quove tempore ædificatæ, nemo niſi temere adſtruere poteſt. Mox ultra baſilicam *manſiones Albanas* a Rufo & Victore memoratas exſtitiſſe putat Nardinus in libro tertio capite ſeptimo, cui favet Donatus in libro itidem tertio capite duodecimo, ubi nunc ſanctæ Mariæ in Dominica ſurgit ædes, quam vulgo *in Kyriaca* vocabant, quum nempe, ut ex actis ſancti Laurentii proditum eſt, ſanctæ Cyriacæ fuerit domus. Verum Panvinius in deſcriptione Urbis longe diſſentit, ibique non

K man-

manſiones Albanas collocat, ſed *caſtra peregrina*, hoc eſt domicilia & hoſpitia peregrinorum ab Auguſto, ut ajunt, inſtituta, ſibique lapides nonnullos ibidem inventos ſuffragari perperam arbitratur. Illa enim ceteri de urbe Roma ſcribentes in montis crepidine ponunt, ubi ædes ſita eſt ſanctorum quatuor Coronatorum, quæ ſedes quidem aptior videtur ac tutior. Quod autem attinet ad manſiones Albanas, an revera in proximo hujus baſilicæ ſitu fuerint, incertum eſſe apud omnes notat Nardinus. Attamen animadvertendum eſt, quod etiam obſervavit Donatus, manſiones illas non eſſe, ut ferunt, antiqua Albanorum domicilia, quæ illis rex Tullus attribuit, quum eos Alba everſa in Cœlium montem traduxiſſet, ſed eorum militum ſtativa, qui ordinarium in monte Albano præſidium agitantes, per partes nonnunquam Romam evocari ſolebant.

V. A profanis demum ad ſacra pergimus monumenta: & primum, omiſſis ſancti Gregorii Pontificis paternis ædibus, quas in dextro clivi Scauri latere ſitas fuiſſe nuper expoſui, hanc prope ſanctorum Johannis & Pauli baſilicam domum olim exſtitiſſe ſancti Fauſti martyris, ubi a Dafroſa ſanctiſſima femina, cujus opera ad Chriſti fidem traductus fuerat, ſepulturæ officioſa manu fuit demandatus, ſanctæ Bibianæ acta apud Laurentium Surium ad diem ſecundam Decembris locupletiſ-

ſime

Digitized by Google

ſime teſtantur: „ Eadem vero nocte veniens Da-
„ froſa mater Demetriæ, & Bibianæ collegit cor-
„ pus ſancti Fauſti, & ſepelivit in domo ejusdem
„ juxta domum ſanctorum Johannis & Pauli.
Corpora autem Bibianæ, Demetriæ, & Dafroſæ Urbano VIII. ſedente reperta in æde ſanctæ Bibianæ ſacra ad palatium Licinianum, ibidem ſub ara maxima ab Urbano Pontifice collocata fuerunt, eaque elegantiori ornamento illuſtrata. Ædem hanc Eugenius IV. Liberianæ baſilicæ jampridem adjunxerat, quamobrem ejusdem canonici earum officia anniverſaria die decimatertia Novembris recitare quotannis conſueverunt. Lucius Maurus in libro de antiquitatibus Romanis vetuſtum ſancti Thomæ hoſpitale memorat, quod penes ſanctorum Johannis & Pauli baſilicam fuit, idque, ut ſcribit Auguſtinus Lubinius in prælaudata notitia abbatiarum Italiæ, monaſterium erat fratrum ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis captivorum, qui proximam ſancti Thomæ, quam *in formis* appellant, eccleſiam hodie longævo annorum decurſu dirutam ad ſacra peragenda habuerunt. Monaſterii hujus meminit Onuphrius de baſilica Lateranenſi in libro de ſeptem Urbis eccleſiis, ubi notat inter antiqua Urbis monaſteria æque clariſſimum fuiſſe, ac inter viginti abbates, qui Pontifici olim adſiſtere ſolebant, decimotertio loco abbatem *ſancti Thomæ juxta formam Claudiam* ad-

 nu-

numerat. Mox idem in commendam fuiſſe redactum, ejusque redditus diu commendatarium plerunque Romanæ eccleſiæ cardinalem ſuos feciſſe tradit quoque Lubinius, hodieque baſilicæ Vaticanæ cum omnibus latifundiis ac proventibus additum eſſe nemo Romanorum ignorat. Hinc ultra ſanctæ Mariæ in Dominica, quam vulgus *in navicula* vocat, cujus nuper memini, occurrit ædes olim ſanctæ Cyriacæ domus ab illa, furente Ethnicorum barbarie, pauperibus Chriſtianis in hoſpitium converſa: quam deinde poſteriores Romani Pontifices inter Urbis diaconias retulerunt. Præ viris virtutum fama clariſſimis, qui eidem de illa meriti in cardinalium ordinem cooptati præfuerunt, nota dignum ſeſe exhibet magnus & excelſi animi Pontifex Leo X. Mediceæ gentis decus maximum & ornamentum, qui eam, quum cardinalis munere fungeretur, nimia annorum diuturnitate labantem inſtaurandam ſuſcepit, & Pontifex renunciatus magnifice abſolvit. Hanc ipſam Ferdinandus Mediceus, antequam ampliſſima dignitate abdicaret, & magni Etruriæ ducis inſignia, fratre ſine hærede defuncto, reciperet, elegantiſſime illuſtravit marmoribus, & qua labefactatam reſtituit, qua corruptam ornavit. Hodie diaconus inter Cardinales illi præficitur Franciſcus Maria Mediceus princeps ſuper omnem laudem maximus, qui pergit majorum exemplo literatorum votis & otio favere.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VIII.

De monaſterio ſanctorum Johannis & Pauli in monte Cœlio.

I. ANTIQUITATE ſanctorum Johannis & Pauli baſilicæ, ejusque ſitus dignitate hactenus evulgata, facili etiam opera proximi monaſterii antiquitas & primordia innoteſcunt. Id enim Pammachium baſilicæ conditorem ædificaſſe, idemque largis donaſſe proventibus omnes Urbis ſcriptores fatentur. Ibi etiam ſanctiſſimum virum monaſticam traduxiſſe vitam, & ampliſſimo monachorum cœtu ſtipatus religioſæ perfectionis inſtitutum arripuiſſe ſuperius ſcripta ſignificant. Ibique aliquando ſanctum Hieronymum Romam ſæpius adventantem verſatum fuiſſe veroſimillimum eſt, cujus familiaritas cum Pammachio celebris fuit, & cujus monaſticam inſtitutionem Pammachium ſuſcepiſſe communiori auctorum opinione perhibetur: ac proinde monaſterii hujus longe clariſſima fuiſſe primordia, pluribusque morum ſanctimonia & pietate præſtantiſſimis viris antiquitus effloruiſſe ſatis omnes teſtantur.

Lubet

II. Lubet hic addere appendicis loco priſcos redditus & proventus, quibus olim cœnobium potitum fuit, & quorum meminit in veteri diplomate ſanctus Gregorius Pontifex, quod proſtat in hac ipſa ſanctorum Johannis & Pauli baſilica marmorea in tabula antiquis characteribus exſculptum. Ibi Gregorius latifundia omnia & prædia, quæ credibile eſt Pammachium monaſterio largitum fuiſſe, apoſtolica auctoritate confirmat; quæ item Conſtantinus Pontifex poſt illum probavit. Gregorii diploma infra dabimus, modo veterum prædiorum nomina ibidem in alio lapide exarata, prout jacent, exſcribenda putavi, videlicet:

Territor. Bellitrinen. mill. XXII.
Fundus Macianus in integro.
Fundus Coſeonis in integro ubi ſupra.
Fundus Prætoriolus in integro ubi ſupra.
Fundus Proclis in integro via Appia mill. XIII.
Fundus Virg. in integro via Appia mill. II. *cum pantano.*
Fundus Capitonis via Ardentina mill. III.
Fundus Fontejanus in integro via ſupraſcript. mill. V.
Fundus Forauſian. in integro via ſup. m. pl. mill. XII.
Fundus Cauſianus in int. via ſup. m. ſup.
Fundus Carbonianorum in int. via ſup. m. pl. IX.

Fundus

Fundus Caſaquin. in integro via Lata m. pl. mill. XI.

Fundus Lacitinianus in integro via Lavicana mill. XV.

Fundus Sergianus in integro ubi ſupra.

Fundus Septiminus in integro via......

*Fundus Cæſarianus in integro via Præneſtina mill.*XXX.

Fundus Stagnus in integro via Lat. m. pl. mill. XXX.

Fundus Caſalucci in integro ubi ſupra.

Fundus Caſacellenſis via Appia mill. XII.

Hiſce, quæ numeravimus, prædiis Romanum ſanctorum Johannis & Pauli monaſterium olim potitum eſt, præter alia, quæ leguntur in antiquo manu & vetuſtis literis ſcripto codice, quem optimus Pontifex CLEMENS XI., dum Cardinalem ageret, congregationis Miſſionis ſacerdotibus mox in idem monaſterium admiſſis dono dedit, ubi plura, ut legimus, memorantur, quæ præfati monaſterii juris fuerunt.

III. Verum quicquid fuerit de obſoleta horum memoria, recenſenda duxi univerſa ordinum inſtituta, qui monaſterium incoluerunt, in ejusque baſilica divina peregerunt miniſteria. Et primum ab ejus exordio monachorum curæ addictam fuiſſe in ſuperioribus abunde notavi: hinc

Digitized by Google

hinc ſæculares clericos ibidem ſacra feciſſe vetus eccleſiæ conſuetudo, & olim ſuperſtites baſilicæ partes ac monumenta ſuadent: poſtmodum anno ducenteſimo ſextodecimo ultra milleſimum in collegiatam, ut vocant, commigraſſe, Octavius Pancirolus in laudato libro de theſauris Urbis abſconditis, aliique eccleſiaſtici ſcriptores ſignificant. Immo obſervat Ugonius apud presbyteros collegiatæ nomine perſeveraſſe ad Nicolai V. ætatem uſque, quo Pontifice quinque aut ſex tantum canonici raro infra annum ſacrorum onera baſilicæ perſolvebant. Quapropter annorum decurſu factum eſt, ut deſerto divino cultu, ſive temporum imbriumque injuria ſæpe ſæpius præpedito, ſive ob culpabilem canonicorum ſegnitiem deſtituto, ipſa quoque baſilica & monaſterii ædes paullatim ætatis detrimenta ſentirent, & prope ruinam minarentur, ac velut ſine nominis luce deſpectæ jacerent. Qua de re quum Pauperum Jeſuatorum congregationis nongentos & ultra ante annos orbi Chriſtiano conditæ fama tunc temporis ampliſſime pervolaret, & Latinus Urſinus hujus tituli cardinalis ejus incolumitati atque ornamento proſpiceret, a Pontifice Nicolao enixis precibus poſtulavit, ut canonicatus abolerentur, & baſilica, monaſterium, ejusque proventus Jeſuatorum congregationi apoſtolica auctoritate tribuerentur. Hinc anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimoquarto baſilica,

ſilica, ejusque cœnobium Jeſuatis fratribus Nicolai diplomate conceſſum eſt, & eorum prior poſſeſſionem iniit Antonius Bettinus Senenſis inter Cœlites beatos adſcriptus, quem vita integerrimum & ſanctimonia clariſſimum Pius II. Pontifex infula Fulginate donavit. Monaſterium hocce ad noſtra uſque tempora Clemente IX. Pontifice Jeſuati fratres obtinuerunt: quo ſedente eorum congregatione e medio ſublata, ut Pontificio ejusdem diplomate monitum eſt, quod incipit: *Romanus Pontifex*, datum „ apud ſanctam Mariam majorem anno mil„ leſimo ſexcenteſimo ſexageſimooctavo ſexta De„ cembris, Pontificatus ſecundo, monaſterium in commendam redactum fuit, illudque primus abbas commendatarius adminiſtravit Jacobus Roſpiglioſius cardinalis Clementis fratris filius, quo vita functo, plures poſt annos Alexander VIII. æternæ memoriæ Pontifex Petrum Otthobonum Cardinalem nepotis filium Romanæ eccleſiæ Vicecancellarium principem ad magna natum commendatarium præfecit.

IV. Deinde ab anno ſupra milleſimum ſexcenteſimo ſexageſimooctavo uſque ad ſeptuageſimumprimum puellæ & ſanctimoniales, quas a ſancto Philippo Nerio vocant, Clementis IX. Pontificis beneficio hoc ipſum monaſterium incoluerunt, quibus poſtmodum ad primos lares redeuntibus, baſilicæ cura & cœnobii uſus Philippi Thomæ Ho-

L vardi

vardi cardinalis patrocinio & opera Anglis fratribus ordinis Prædicatorum traditus eſt, Innocentio XI. Catholicam eccleſiam adminiſtrante: ibique religioni ac bonis artibus operam navantes, ad annum uſque milleſimum ſexcenteſimum nonageſimumſeptimum ſumma cum laude degerunt. Verum Hovardo cardinali e vivis erepto, ob proventuum deficientiam, quos liberali manu ſuppeditabat, iis proinde recedentibus, Pontificis Innocentii XII. beneficentia baſilicam, monaſterium, ejusque omnes redditus congregatio Miſſionis, & domus ejus Romana adepta eſt. At rei ſeriem, in qua admodum enituit optimi Principis egregia voluntas, hic paullo fuſius exſcribendam putavi, quod etiam præfatæ congregationi pergratum fore arbitror, quum tanti benefactoris memoriæ multis nominibus ſe devinctiſſimam profiteatur.

V. Noverat Innocentius jam ſub ipſo Pontificatus exordio, & probaverat ſingulare ſtudium congregationis Miſſionis ſacerdotum in informandis, ut eorum poſtulat inſtitutum, ſacrorum ordinum candidatis, aliisque cujuscunque conditionis & ſtatus viris, qui in Romanam domum in monte Citatorio ſitam quotidie confluunt ad ſpiritualia, quæ vocant, exercitia obeunda. Alii quidem, qui perfectioris vitæ ſtadium ingreſſi ſunt, ut novis ac frequentioribus mentem excolant ſacris meditationibus: alii vero, qui laxiorem calcant viam, ut

ad

Digitized by Google

ad meliorem redeant frugem, & per generalem anteactæ vitæ confeſſionem, ſeriamve animi recollectionem vetera expient crimina, atque adnitente eorundem ſacerdotum opera, novam aggrediantur morum diſciplinam. Religioſam hanc domum, quam Pontifex Urbanus VIII. anno ultra milleſimum ſexcenteſimo quadrageſimoprimo fundari indulſerat, poſteriores Romani Pontifices Alexander VII., Clemens IX. & X., Innocentius quoque XI. paterna dilectione, largisque beneficiis cumulaverunt. Hos inter Pontifex Alexander ad excolendos ſacræ militiæ tyrones, qui in urbe Roma, & in proximis ſex epiſcopatuum diœceſibus ad ſacrorum ordinum miniſteria promoveri volunt, illam perpetuo deſtinavit, uti palam facit centeſima viceſimaſexta ejus conſtitutio in bullario Romano vulgata, cujus initium: *Apoſtolica ſollicitudo*, data
„ Romæ apud ſanctam Mariam majorem die ſep-
„ tima Auguſti anno milleſimo ſexcenteſimo ſexa-
„ geſimoſecundo, Pontificatus octavo. Hanc vero Miſſionis ædem, ut in ſacris literis ſcriptum eſt, *probaticam piſcinam* dixeris, in qua *multitudo magna languentium exſpectat aquæ motum ſalientis in vitam æternam*; tamen *non quinque porticus habentem*, anguſtam ſcilicet tot devotis hoſpitibus excipiendis, quos non longo annorum ſpatio ad uſque vigintiſex millia & ultra hominum pertigiſſe ex peculiari regeſto in id per ſeriem tem-

Digitized by Google

porum conſtituto compertum eſt. Accedebat ampliſſimorum cardinalium commodum, quorum nonnulli vel unius pietatis cauſſa, vel ut ad ſacros ordines ſuſcipiendos majori religionis ſtudio longe ab hominum conſpectu incumberent, in hanc domum ſecedere conſueverant. Quos inter legimus integerrimæ vitæ Cardinales Emanuelem Theodoſium Bullionium ſacri collegii decanum, Joſephum Renatum Imperialem, Franciſcum Barberinum, Savum Millinum, aliosque purpuratos patres, & qui omnium religionem compendio quodam in ſe uno collegit, Johannem Franciſcum Albanum in apoſtolica Sede auſpicatiſſime regnantem, quem a ſpiritualibus exercitiis in præfata domo una cum ceteris menſe Septembri anni ſæcularis & Jubilæi ſeptingenteſimi ſupra milleſimum mira humilitate admirabiliorique exemplo peractis, ut ita dicam, redeuntem, ſequente Octobri ſacrum cardinalium conclave, & mox ipſa Pontificalis cathedra excepit. Quibus ſi Romanæ curiæ præſulum pro iisdem obeundis exercitiis confluentium ordinem & numerum addas, vix ampliſſimæ ædes, nedum una domus mediocris ſatis erant. Urgebat inſuper ingens congregationis familia, quæ in dies augebatur: ſed illi commodius alendæ, & ad tot impenſas ſane impari ferendas, quas in Urbe & extra in proximis diœceſibus & provinciis ſacras agendo miſſiones gratis ubique præſtat, adhuc tamen

deerat

Digitized by Google

deerat aptus domicilii locus, immo & neceſſarius optabatur. Quamobrem ut religioſis hoſpitibus cellula pararetur pleroſque domeſticos magnus eorum numerus de loco migrare cogebat, & in propria domo ſub incerto lare jugiter peregrinari; ea tamen animi alacritate, ut plane dici poſſet: *hoſpitales invicem ſine murmuratione*; ſed, quod credibile parum videtur, tanta modeſtia, ut ſua ſorte contenti nihil facerent quo domus amplificaretur, ipſis tacentibus, quum lapides clamarent, de unico regno Dei amplificando ſolliciti. Verum clementiſſimus Pontifex Innocentius latiores cogitans ædes rem tacitus conſiderabat, & multum dolebat: quum tandem ejus votis arriſit ſanctorum Johannis & Pauli monaſterii vacantis occaſio, quo Miſſionis congregationem ſtatuit ſe donaturum: & pro ea, qua in egregiis rebus præſtandis ſollicitudine pollebat, non rogatus, non precibus aut officiis circumventus regali plane animo incunctanter abſolvit. Neque hic ſubſtitit magni Principis largitas: quia enim Dei perfecta ſunt opera, æmulator ipſe divinorum operum, ne titulum ſine re donaſſe videretur, vel pompa major eſſet quam cenſus, de redditibus olim eidem monaſterio adnexis, deindeque in commendam traditis, novæ presbyterorum Miſſionis familiæ adjiciendis cogitavit: ac propterea excelſum animum Petri Otthoboni Cardinalis commendatarii ad virtutes omnes, religionem

nem maxime, & liberalitatem paratiſſimum intuens, eumque Pontificiæ munificentiæ comitem habere geſtiens, prompta manu ab eo dimiſſam abbatialem commendam novæ domui, quam fundabat, addixit. Qua in re quum adhuc incertum ſit quis eorum in eximia adeo ac ſingulari liberalitate primas tulerit, nihil nobis dicendum ſupereſt, quam quod beneficentiſſimus Pontifex, & optimus Cardinalis ſuæ uterque egregiæ menti reſponderunt.

VI. Itaque congregationis Miſſionis ſacerdotibus baſilica ſanctorum Johannis & Pauli, ædes, ac redditus omnes monaſterii apoſtolico diplomate adjecti ſunt, novaque domus addita, fundatore Innocentio, atque Urbe applaudente, quæ eorum operam dudum notam laudare pergit & experiri. Verum tamen nedum Innocentius Miſſionis congregationi tot ubique beneficiis profecit, ſed etiam Pontificum maximus Clemens XI., qui ſuos imitatus prædeceſſores de illa optime meritus eſt, eamque apoſtolico patrocinio dignatur. Sub ejus nanque auſpiciis, & Pontificia intercedente gratia (aliis ſilentio præteritis, ut brevitati conſulam) Florentina domus a ſereniſſimo Coſmo III. magno Etruriæ Duce Chriſtianæ religionis Principe ſtudioſiſſimo, & Firmana a Balthaſſare Cincio Cardinale exploratæ integritatis, & ſummæ vigilantiæ archiepiſcopo pro inſtituendis in peramplo, quod cogi-

cogitat, ſeminario adoleſcentibus Romanæ congregationis provinciæ adjunctæ fuerunt. Avenionenſis item, Cardinalibus, qui fidei propagandæ præfecti ſunt, ſedulo agentibus, pro collegiorum Roborei & Aniſſiaci perfectiori regimine, necnon Barchinonenſis fundatio apoſtolicis literis ad epiſcopum, proregem, & proceres excellentiſſimæ urbis maximo Pontificiæ dilectionis argumento promota noviſſime Italiæ acceſſerunt. At majora in hujus congregationis inſtitutionem beneficia ingens tanti Principis animus pollicetur.

VII. Hic modo ſubjiciendas duxi, ut perennis ſit beneficii memoria Innocentii literas, quibus præfatæ congregationi ſanctorum Johannis & Pauli monaſterium adjungit:

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ IN apoſtolicæ dignitatis ſolio divina favente
„ clementia, meritis licet imparibus, conſti-
„ tuti, ad ea libenter intendimus, per quæ piis
„ locis ad propagationem fidei Catholicæ deſti-
„ natis ſubvenire poſſimus, ac favorabiliter dex-
„ teram noſtræ liberalitatis extendimus, ut mini-
ſtri

Digitized by Google

„ ſtri in eis inſervientes in pluribus locis, præ-
„ ſertim hujus almæ Urbis noſtræ eorum pia ope-
„ ra commode exercere valeant, prout conſpici-
„ mus in Domino ſalubriter expedire. Quum ita-
„ que (ſicut nobis innotuit) alias bonæ memoriæ
„ Jacobus cardinalis Roſpiglioſius nuncupatus, &
„ abbas ſeu perpetuus commendatarius, dum vi-
„ xit, abbatiæ ſæcularis ſanctorum Johannis &
„ Pauli de Urbe, olim congregationis regularis
„ ordinis fratrum Jeſuatorum nuncupatorum apo-
„ ſtolica auctoritate perpetuo ſuppreſſæ, & ex di-
„ ctæ congregationis bonis præfata auctoritate
„ erectæ & inſtitutæ eccleſiam & conventum dictæ
„ abbatiæ, ac duo viridaria illi adnexa dilectis
„ filiis vicario generali, & fratribus provinciæ An-
„ gliæ ordinis Prædicatorum, & bonæ memoriæ
„ Philippo Thomæ Hovardo cardinali de Norfol-
„ cia etiam nuncupato pro eis acceptante, ad effe-
„ ctum inibi erigendi & inſtituendi conventum
„ ſeu collegium fratrum ſecundodicti ordinis na-
„ tionis Anglicanæ in perpetuum conceſſerit &
„ adſignaverit, ea inter ceteras adjecta lege, ut ſi
„ tractu temporis collegium ſeu conventus reli-
„ gioſorum dicti ordinis Prædicatorum, & natio-
„ nis Anglicanæ a præfato conventu eis conceſſo
„ amoveretur, ſeu amplius non ſubſiſteret, ac reli-
„ gioſi ſecundodicti ordinis & nationis præfatæ
„ dictum locum reliquiſſent, tunc & eo caſu ipſi
etiam

„ etiam tenerentur & obligati exſiſterent eccleſiam,
„ conventum primodictum, & viridaria præfata
„ cum omnibus & ſingulis reparationibus, melio-
„ ramentis, commoditatibus, & ornamentis per
„ religioſos ſecundodicti ordinis, & nationis præfa-
„ tæ in eccleſia, conventu primodicto, & viridariis
„ præfatis quomodolibet factis, præfato Jacobo
„ cardinali, ſive ejus in dicta abbatia ſucceſſoribus
„ libere reſtituere, abſque eo quod aliquid propte-
„ rea a præfato Jacobo cardinali, ſive ſucceſſoribus
„ præfatis habere, ſeu quocumque titulo præten-
„ dere potuiſſent & valuiſſent, itaut præfatus Ja-
„ cobus cardinalis, ſive ſucceſſores præfati præ-
„ miſſorum omnium, & ſingulorum poſſeſſionem
„ propria auctoritate & de facto abſque judicis de-
„ creto, ſententia, ſeu miniſterio apprehendere,
„ ſeu retinere poſſent & valerent, & alias prout in
„ inſtrumento ſuper hoc deſuper confecto, & apo-
„ ſtolica auctoritate confirmato plenius & uberius
„ dicitur contineri. Et poſtmodum capitulum ge-
„ nerale dicti ordinis fratrum Prædicatorum tunc
„ celebratum, conventum ſeu collegium inibi, ut
„ præfertur, erigendum præfatæ provinciæ Angliæ
„ & ſolummodo fine, ut ejuſdem provinciæ alum-
„ ni in eo poſſent ſtudiis vacare, ſeque inſtructos
„ & capaces reddere ad ſacras miſſiones in eorum
„ patria cum fructu obeundas, incorporaverit:
„ abinde vero præfato Philippo Thoma cardinali,
M qui

Digitized by Google

„ qui dum viveret hujusmodi religioſos profuſis
„ eleemoſynis ſubveniebat, de medio ſublato, ne-
„ dum antedictus finis ob eleemoſynarum præfa-
„ tarum aliorumque neceſſariorum reddituum defi-
„ cientiam adſequi poſſit, verum etiam dictæ na-
„ tionis conventus ſeu collegium nullatenus inibi
„ ſubſiſtere amplius valeat, immo in eccleſia &
„ primodicto conventu præfatis procul ab homi-
„ num frequentia, & in ſitu Urbis remoto exſiſten-
„ tibus ſpes regularis obſervantiæ difficilis redda-
„ tur, præſertim quia ad præſens tres tantum ſa-
„ cerdotes ex hujusmodi religioſis dictæ nationis
„ in primodicto conventu degant; & nos animad-
„ vertentes quod ex præmiſſis cauſſis religioſi præ-
„ fati conventum primodictum, eccleſiam, & duo
„ viridaria hujusmodi eis, ut præfertur, conceſſa,
„ & ad antedictum, & non ad alterum finem dictæ
„ provinciæ incorporata, moderno abbati ſeu com-
„ mendatario dictæ abbatiæ ex præfata conceſſio-
„ nis lege reſtituere teneantur: motu proprio, non
„ ad infraſcriptorum presbyterorum congregatio-
„ nis Miſſionis infraſcriptæ, vel alterius pro eis
„ nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam,
„ ſed ex certa ſcientia, meraque deliberatione
„ noſtris, & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine
„ conceſſionem conventus primodicti, eccleſiæ, &
„ viridariorum hujusmodi eisdem religioſis, ut
„ præfertur, factam, quatenus opus ſit, abrogan-
tes

„ tes & annullantes, ac ex nunc abrogatam &
„ annullatam eſſe & fore decernentes & ſtatuen-
„ tes, necnon omne & quodcunque jus ſuper con-
„ ventu primodicto, eccleſia, & viridariis hujus-
„ modi, tam præfatis religioſis ſecundodicti or-
„ dinis, & nationis Anglicanæ, quam univerſæ
„ religioni dicti ordinis Prædicatorum ex præfata
„ conceſſione competens, & per eos prætenſum
„ penitus & omnino ab eis abdicantes & amoven-
„ tes, illud in abbatiam præfatam perpetuo trans-
„ ferimus, ac eccleſiam, conventum primodictum,
„ & duo viridaria præfata in priſtinum, & eum,
„ in quo ante conceſſionem, & incorporationem
„ præfatas quomodolibet erant, ſtatum integre
„ reponimus, reſtituimus, & plenarie reintegra-
„ mus, & quatenus opus ſit, primodictum con-
„ ventum, eccleſiam, & viridaria hujusmodi ab-
„ batiæ præfatæ, etiam abſque conſenſu vicarii
„ generalis, & religioſorum ordinis Prædicatorum
„ provinciæ Anglicanæ præfatæ, necnon prioris
„ dicti conventus, & magiſtri generalis univerſi or-
„ dinis hujusmodi de novo unimus, adnectimus,
„ & incorporamus, ac de novo eidem abbatiæ uni-
„ ta, adnexa, & incorporata eſſe volumus & de-
„ cernimus; & inſuper cum abbatia præfata,
„ quam dilectus filius noſter Petrus ſancti Lauren-
„ tii in Damaſo nuncupati diaconus Cardinalis
„ Otthobonus nuncupatus in titulum ſeu com-

Digitized by Google

„ mendam ad ſui vitam ex conceſſione & diſpen-
„ ſatione apoſtolicis nuper obtinebat, per infra-
„ ſcriptam dimiſſionem, ſeu commenda hujus-
„ modi (ex eo quod idem Petrus Cardinalis nuper
„ illi, ac omni, & cuicunque juri ſibi in dicta abba-
„ tia, vel ad illam quomodolibet competenti, &
„ per eum prætenſo ceſſit, ſeu abbatiam hujusmodi
„ in manibus noſtris ſponte & libere dimiſit, nos-
„ que ceſſionem ſeu dimiſſionem hujusmodi duxe-
„ rimus admittendam) ceſſante, adhuc & quo ante
„ commendam ipſam vacabat, modo vacaverit,
„ & vacet ad præſens: nos, qui muneris noſtri eſſe
„ arbitramur, ut congregationibus virorum Altiſ-
„ ſimi obſequiis ad proximorum ſalutem promo-
„ vendam mancipatis, earumque ſtatui quantum
„ nobis ex alto conceditur conſulamus, ad uberes
„ bonorum operum fructus, quos dilecti filii pres-
„ byteri congregationis Miſſionis de Urbe præ-
„ fata, Deo adjuvante, in eccleſia Dei ac potiſ-
„ ſimum in Urbe præfata proferre ſatagunt, pa-
„ terne dirigentes conſiderationis intuitum, eos-
„ demque presbyteros ſpecialibus favoribus &
„ gratiis proſequi volentes, & a quibusvis excom-
„ municationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliisque
„ eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure,
„ vel ab homine quavis occaſione vel cauſſa latis,
„ ſi quibus quomodolibet innodati exſiſtunt, ad
„ effectum præſentium tantum conſequendum,
harum

Digitized by Google

„ harum ſerie abſolventes & abſolutas fore cen-
„ ſentes, ac eccleſiæ, conventus ſanctorum Johan-
„ nis & Pauli, illiusque abbatiæ præfatis, necnon
„ domui presbyterorum ſupradictæ congregatio-
„ nis Miſſionis alias conceſſiones, applicationes,
„ uniones, & incorporationes factas, & indulta
„ eis, & eorum cuilibet quomodolibet conceſſa,
„ verumque & ultimum dictæ abbatiæ vacationis
„ modum, etiamſi ex illo quævis generalis reſer-
„ vatio etiam in corpore juris clauſa reſultet, præ-
„ ſentibus pro expreſſis habentes, motu ſimili, &
„ ex certa ſcientia, meraque deliberatione noſtris,
„ deque apoſtolicæ poteſtatis plenitudine hujus-
„ modi in præfata eccleſia ſanctorum Johannis &
„ Pauli nomen, titulum, denominationem, eſſen-
„ tiam, & inſignia abbatis, ac dignitatis præfatæ
„ abbatiæ, cujus & illi forſan adnexorum fructus,
„ redditus, & proventus quadrigentorum ducato-
„ rum auri de camera ſecundum communem æſti-
„ mationem, valorem annuum, ut accepimus,
„ non excedunt, quovis modo, aut ex alterius
„ cujuscunque perſona, ſeu per ſimilem vel aliam
„ liberam dicti Petri Cardinalis, vel cujusvis alte-
„ rius ceſſionem de illa in Romana curia, vel ex-
„ tra eam etiam coram notario publico, & teſtibus
„ ſponte factam, vel aſſequutionem alterius bene-
„ ficii eccleſiaſtici quavis auctoritate collati, non
„ tamen per obitum, etiam commenda præfata

ceſ-

„ ceſſante, vacet, etiamſi tanto tempore vacave-
„ rit, quod ejus proviſio juxta Lateranenſis ſtatuta
„ concilii ad ſedem apoſtolicam legitime devoluta,
„ dictaque abbatia diſpoſitioni apoſtolicæ ſpecia-
„ liter vel generaliter reſervata exſiſtat, & ſuper
„ ea inter aliquos lis, cujus ſtatum præſentibus
„ haberi volumus pro expreſſo, pendeat indeciſa,
„ perpetuo ſupprimimus & extinguimus, ipſam-
„ que abbatiam cum ejus eccleſia, conventu pri-
„ modicto, & duobus viridariis præfatis, & aliis
„ quibuscunque illis adnexis membris, bonis, pro-
„ prietatibus, juribus, privilegiis, exemptionibus,
„ jurisdictionibus, & pertinentiis ſuis omnibus di-
„ ctæ eccleſiæ, & conventus præfati ſitu, ſtantiis,
„ adjacentiis, & pertinentiis univerſis, omnibus
„ aliis, & ſingulis eccleſiæ, conventus primodicti,
„ ac abbatiæ præfatæ, ſi qui alii ultra memoratos
„ ſint, fructibus, redditibus, proventibus, juribus,
„ obventionibus & emolumentis univerſis tam
„ certis quam incertis quomodolibet, qualiter-
„ cunque, & undecunque provenientibus, & in
„ quibusvis rebus conſiſtentibus, & ad quamcun-
„ que ſummam, & quantitatem aſcendentibus,
„ cumque univerſa illius ſuppellectili ſacra & pro-
„ fana inibi exſiſtente, & ad abbatem, ſeu pro
„ tempore commendatarium dictæ abbatiæ ſpe-
„ ctante, ac cum omnibus illius campanis, cru-
„ cibus, candelabris, calicibus, patenis, vaſis,
thu-

Digitized by Google

„ thuribulis etiam aureis & argenteis, & quantumcunque pretioſis domui presbyterorum dictæ congregationis Miſſionis de eadem Urbe pro eorundem presbyterorum, & perſonarum eccleſiaſticarum in eadem domo degentium uberiori ſubſtentatione eadem apoſtolica auctoritate, tenore præmiſſis, ac motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtatis plenitudine præfatis (ſupportatis tamen per modernos & pro tempore exſiſtentes ſuperiorem & presbyteros dictæ congregationis omnibus & ſingulis abbatiæ, & eccleſiæ, ac primodicti conventus hujusmodi oneribus) perpetuo unimus, adnectimus, & incorporamus, ita quod liceat eis per ſe, vel alium, ſeu alios eorum ac dictæ congregationis nomine veram, corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem abbatiæ primodicti conventus, eccleſiæ, & tam duorum viridariorum præfatorum, quam aliorum ejusdem abbatiæ adnexorum, membrorum, bonorum, proprietatum, jurium, privilegiorum, exemptionum, jurisdictionum, & pertinentiarum omnium præfatorum poſſeſſionem propria auctoritate libere apprehendere, & apprehenſam perpetuo retinere, fructus quoque, redditus, proventus, & emolumenta quæcunque abbatiæ, ac illius eccleſiæ, conventus primodicti, & adnexorum præfatorum in quibusvis rebus ut ſupra conſiſtentia, & undecunque, ut præ-

„ præſertur, provenientia, propria auctoritate
„ percipere, exigere, & levare, recuperare, lo-
„ care, dislocare, & in ſuos, & eorum congre-
„ gationis, & domus communes uſus, & utili-
„ tatem convertere, aliaque omnia in præmiſſis,
„ & circa ea quomodolibet neceſſaria & opportuna
„ facere, gerere, & exercere cujusvis licentia
„ deſuper minime requiſita: diſtrictius inhibentes
„ tam dictæ provinciæ Angliæ, & illius conven-
„ tus præfati, quam univerſi ordinis Prædicato-
„ rum fratribus, ceterique ſuperioribus, & per-
„ ſonis quibuscunque in præmiſſis quomodolibet
„ intereſſe habentibus, ſeu habere prætendentibus,
„ ne modernos, & pro tempore exſiſtentes ſupe-
„ riorem, & presbyteros dictæ congregationis Miſ-
„ ſionis de Urbe propterea quovis prætextu in-
„ quietare, perturbare, & moleſtare audeant ſeu
„ præſumant; decernentes quoque præmiſſa om-
„ nia & ſingula, necnon eaſdem præſentes ex quo-
„ cunque capite, vel quacunque cauſſa, quan-
„ tumvis legitima, & juridica, etiam ex eo quod
„ fratres dicti ordinis Prædicatorum, & nationis
„ Anglicanæ, ſeu prior primodicti conventus, &
„ quivis alius illorum, & univerſi ordinis Prædi-
„ catorum magiſter generalis, ſeu alter ſuperior
„ quacunque præfulgeat dignitate, etiam cardi-
„ nalatus, gradus, conditionis, præeminentiæ in
„ præmiſſis, & circa ea, aut eorum ſingulis quo-
modo-

„ modolibet, & ex quavis cauſſa aut occaſione,
„ vel ratione, & actione jus vel intereſſe haben-
„ tes aut habere quomodolibet prætendentes ad
„ id vocati, citati, vel auditi non fuerint, ſeu ex
„ eo quod fratrum dicti ordinis Prædicatorum, &
„ nationis Anglicanæ, vel illius conventus prio-
„ ris, aut magiſtri generalis, vel ſuperioris præfati,
„ ſeu aliorum quorumcunque in præmiſſis, ut præ-
„ fertur, intereſſe habentium ſeu habere præten-
„ dentium præfatorum expreſſus ad id non acceſ-
„ ſerit conſenſus, aut cauſſæ, propter quas præ-
„ ſentes emanaverint, adductæ, verificatæ, &
„ juſtificatæ non fuerint, aut ex alia quacunque,
„ quantumvis juſta, legitima, & juridica, pia,
„ & privilegiata cauſſa, colore, prætextu, & ca-
„ pite etiam in corpore juris clauſo, etiam enor-
„ mis, enormiſſimæ & totalis læſionis nullo un-
„ quam tempore de ſubreptionis, vel obreptio-
„ nis, ſeu nullitatis vitio, vel intentionis noſtræ,
„ aut jus, vel intereſſe habentium, conſenſus,
„ aliove quomodolibet, quantumvis magno, ma-
„ ximo, ſubſtantiali, inexcogitato, & inexcogi-
„ tabili, ſpecificamque & individuam mentionem,
„ & expreſſionem requirente defectu, notari, im-
„ pugnari, retractari, annullari, invalidari, in
„ jus, vel controverſiam vocari, aut adverſus eas
„ quodcunque juris gratiæ, vel facti remedium
„ impetrari, ſeu impetrato, aut etiam motu,
 ſcien-

„ ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus, con-
„ ceſſo, vel emanato, in judicio, vel extra illud uti
„ ſeu ſe juvari poſſe, nec ſub quibusvis ſimilium,
„ vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſ-
„ penſionibus, limitationibus, modificationibus,
„ vel aliis contrariis diſpoſitionibus, etiam per
„ nos, & ſucceſſores noſtros Romanos Pontifices
„ pro tempore exſiſtentes & ſedem præfatam ſub
„ quibuscunque tenoribus & formis, ac cum qui-
„ busvis clauſulis, & decretis, etiam motu pro-
„ prio, & ex certa ſcientia, etiam conſiſtorialiter,
„ & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine pro tem-
„ pore factis & conceſſis comprehendi, vel con-
„ fundi, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties
„ illæ emanabunt, toties in priſtinum, & validiſ-
„ ſimum, ac eum, in quo antea quomodolibet
„ erant, ſtatum reſtitutas, repoſitas, & plenarie
„ reintegratas, ac de novo etiam ſub quacunque
„ poſteriori data per modernos & pro tempore
„ exſiſtentes ſuperiorem & presbyteros congrega-
„ tionis Miſſionis de Urbe quandocunque eligen-
„ das, conceſſas, ac firmas, validas, & efficaces
„ eſſe, & fore, ſuosque plenarios & integros effe-
„ ctus ſortiri & obtinere, & ab omnibus, ad quos
„ ſpectat, & pro tempore quomodolibet ſpecta-
„ bit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari, ſic-
„ que & non alias per quoscunque judices ordi-
„ narios, vel delegatos quavis auctoritate fungen-
tes,

Digitized by Google

„ tes, etiam cauſſarum palatii apoſtolici auditores,
„ ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, etiam de
„ latere legatos, vicelegatos, dictæque ſedis nun-
„ cios, aliosque quoslibet quibuscunque præemi-
„ nentia, privilegio, aut prærogativa fungentes,
„ & quomodolibet functuros, ſublata eis, & eorum
„ cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi
„ facultate, & auctoritate in quacunque cauſſa,
„ judicio, & inſtantia judicari, & definiri debere,
„ irritumque & inane quicquid ſecus ſuper his a
„ quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel igno-
„ ranter contigerit attentari. Non obſtantibus La-
„ teranenſis concilii noviſſime celebrati, uniones
„ & conceſſiones perpetuas niſi in caſibus a jure
„ permiſſis fieri prohibentis, noſtrisque, & cancel-
„ lariæ præfatæ, præſertim quatenus opus ſit de ex-
„ primendo vero annuo valore, & quatenus etiam
„ opus ſit, de præſtando conſenſu de jure quæſito
„ non tollendo, necnon de conceſſionibus, & diſ-
„ membrationibus committendis ad partes voca-
„ tis, quorum intereſt, aliisque in contrarium
„ præmiſſorum quomodolibet editis regulis, cete-
„ risque apoſtolicis, etiam in univerſalibus, pro-
„ vincialibus conciliis editis, ſpecialibus, vel gene-
„ ralibus conſtitutionibus, & ordinationibus, ac
„ ſuppreſſi Jeſuatorum, & Prædicatorum ordinum
„ hujusmodi, & quatenus opus ſit, eccleſiæ ſan-
„ ctorum Johannis & Pauli, ac congregationis

Digitized by Google

„ Miſſionis præfatarum, aliiſque quibusvis, etiam
„ juramento, confirmatione apoſtolica, vel quavis
„ firmitate alia roboratis, ſtatutis, eorumque re-
„ formationibus, & novis additionibus, ſtilis,
„ uſibus & conſuetudinibus etiam immemorabi-
„ libus, privilegiis quoque, indultis, & literis
„ apoſtolicis, etiam dilectis filiis populo Roma-
„ no contra forenſes, & alienigenas, ac præfatis,
„ aliiſque perſonis, & locis quibuscunque etiam
„ ſpecifica, expreſſa ac individua mentione di-
„ gnis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis pleni-
„ tudine paribus ſub quibuscunque tenoribus &
„ formis, ac cum quibusvis etiam derogatoria-
„ rum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & effi-
„ caciſſimis, ac inſolitis clauſulis & decretis,
„ etiam quomodolibet irritantibus in genere, vel
„ in ſpecie, aut alias quomodolibet in contra-
„ rium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, ac
„ etiam pluries approbatis, confirmatis, iteratis,
„ & innovatis: etiamſi in eis caveatur expreſſe
„ quod præfata abbatia, aliaque Urbis beneficia
„ nonniſi civibus Romanis originariis, aut civium
„ Romanorum originariorum filiis, & forſan aliis
„ certo inibi expreſſo modo qualificatis perſonis
„ concedi queant, & alias de illis per ſedem apo-
„ ſtolicam factæ diſpoſitiones nullæ ſint, quibus
„ omnibus & ſingulis, etiamſi de illis eorumque
„ totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica & individua,
&

Digitized by Google

„ & de verbo ad verbum, non autem per clau-
„ ſulas generales idem importantes mentio, ſeu
„ quævis alia expreſſio habenda, aut quæcunque
„ alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illo-
„ rum omnium & ſingulorum tenores, formas,
„ occaſiones, & cauſſas etiam quantumvis præ-
„ gnantes, pias, & privilegiatas, præſentibus pro
„ plene & ſufficienter, ac de verbo ad verbum
„ nihil penitus omiſſo, inſertis, & expreſſis, ac
„ exactiſſime adductis, & acuratiſſime ſervatis,
„ & ſpecificatis, reſpective habentes, illis alias in
„ ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum om-
„ nium effectum, motu, ſcientia, & poteſtatibus
„ plenitudine ſimilibus, hac vice duntaxat pleniſ-
„ ſime, & ſufficientiſſime derogamus, & ſufficienti
„ cauſſa derogari & derogatum eſſe velle decla-
„ ramus, ceteriſque contrariis quibuscunque.
„ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pagi-
„ nam noſtræ abſolutionis, ſuppreſſionis, extin-
„ ctionis, unionis, adnexionis, incorporationis,
„ inhibitionis, decreti, derogationis, & volunta-
„ tis infringere, vel ei auſu temerario contraire.
„ Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indi-
„ gnationem omnipotentis Dei, ac beatorum Pe-
„ tri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incur-
„ ſurum. Datum Romæ apud ſanctam Mariam
„ majorem anno incarnationis Dominicæ mille-
„ ſimo ſexcenteſimo nonageſimoſeptimo, ſexto
idus

Digitized by Google

„ idus Septembris, Pontificatus noſtri anno ſep-
„ timo.

VIII. Hactenus Innocentii literæ, quarum expeditioni poſſeſſio baſilicæ, & monaſterii acceſſit per virum a probitate & doctrina ſingularem Pellegrinum de Nigris ejusdem congregationis presbyterum tunc Romanæ domus prorectorem. Nova interim domus ſanctorum Johannis & Pauli alteri montis Citatorii adjuncta fuit uni ſubdita rectori. Deinde translato illuc Romanæ provinciæ tyrocinio, ibique collocatis ad philoſophica, & theologica ſtudia percurrenda ejusdem provinciæ clericis, loci amœnitate ac amplitudine, & ſaluberrimo cœlo invitante, primus rector ei præfuit poſt adminiſtratam Romanam congregationis provinciam, & aliam montis Citatorii domum vir prudentiæ & literarum laude clariſſimus Petrus Jordaninus Academiæ nobilium eccleſiaſticorum rector optimus, quam ſumma omnium commendatione moderatur: cujus incremento totum admovet animum ſapientiſſimus Pontifex Clemens XI., qui ſua in omnegenus hominum benevolentia, & admirabili, qua fervet, de eccleſiaſtica diſciplina reſtituenda ſollicitudine veræ laudis faſtigium adſequitur; necnon Joſephus Renatus Imperialis ampliſſimus Cardinalis, qui Romanæ eccleſiæ ſpectata ubique gentium animi integritate & vigilantia maximo

Digitized by Google

ximo eſt profectui atque ornamento. Hinc Miſſionis congregatio ingentis adeo muneris dignitate, aliisque pluribus in Pontificem Innocentium obſtricta, marmoreo ejusdem ſimulacro, quod in aula majori montis Citatorii domus erexit, pereleganti hac ſubjecta inſcriptione publicum grati animi monumentum adpoſuit:

INNOCENTIO XII.

PONTIFICI MAXIMO

Ob auctam hanc domum

Ingentibus beneficiis;

Aliamque

Sanctorum Johannis & Pauli

In monte Cœlio erectam

Principi munificentiſſimo

Anno Jubilei

M D C C.

CA-

Digitized by Google

CAPUT IX.

De titulo ſanctorum Johannis & Pauli, ejusque antiquitate.

I. VETUSTAM hanc ſancto- rum Johannis & Pauli baſilicam paullo poſt ab ejus origine in titulum Romanæ eccleſiæ erectam, & presbytero in parœcialem domum, ut olim moris fuit, diſtributam fuiſſe nemo non arbitratur. Id probat præter ſcriptorum teſtimonia Romana ſynodus anno nonageſimo-octavo ultra quadringenteſimum Symmacho Pontifice celebrata, cui duo titulares presbyteri ſubſcripſerunt, *Gordianus* ſcilicet, & *Johannes*. Cur autem *Pammachii* titulo fere undique nuncupata ſit, eam eſſe cauſſam puto, quia a Pammachio condita: quin etiam identidem *Byzantii* titulus appellatur, quum nimirum Byzantius Pammachii pater operam ad baſilicæ fundationem admoverit, quo ſuperſtite cœptum eſt ædificium. Solebant enim Romanæ eccleſiæ presbyteri, quibus ſacra ædes in titulum addicta erat, præter martyris nomen, cui dicabatur, illud etiam fundatoris ſibi vendicare,
quod

Digitized by Google

quod plerunque in ſubſcriptionibus uſurpabant, ſicut etiam hac ætate penes aliquos viget conſuetudo. Emergit hinc Alphonſi Ciaconii lapſus in vita Hygini, qui inter vigintiquinque titulos, quos Marcellus Pontifex Romanis presbyteris diſtribuit, illum ſanctorum Johannis & Pauli enumeravit. Id enim ſi veritati conſonum foret, inclyta hujus baſilicæ primordia corruerent, quum illa non ſenatori Pammachio, ſed alteri hujus nominis eſſent vendicanda. Ciaconius quippe nimis ab errore occupatus haud obſervat Marcellum Pontificem longe ante ſanctorum Johannis & Pauli martyrium in humanis egiſſe, quum nempe anno trecenteſimoquarto in apoſtolica ſede Pontifex fuerit, & ſancti Fratres, Juliano imperante, anno trecenteſimo ſexageſimotertio martyrium conſummaverint; ideo nunquam potuit Marcellus ſanctorum Johannis & Pauli titulum inter vigintiquinque antiquiores diſtribuiſſe, ac proinde nec alium fuiſſe Pammachium a ſenatore hujus baſilicæ conditorem ſine errore adſtrui poteſt. Quamobrem fatendum profecto eſt lapſum eſſe Ciaconium, & pro altero vetuſtiori ſanctorum Johannis & Pauli titulum enumeraſſe, quibus ſacram ædem certiori argumento, meo quidem judicio, ſanctus Pontifex Innocentius I. circa annum humanæ ſalutis quadringenteſimumdecimum Romanæ eccleſiæ presbytero in titulum adſignavit.

Digitized by Google

II. Quid olim fuerint ejusmodi Romanæ eccleſiæ tituli nemo eſt inter eruditos quem lateat, ſi Johannem Fileſacum in libro de parœciarum origine capite ſecundo & tertio, Franciſcum Florentinium in vetuſto martyrologio ad diem primam Auguſti, aliosque ſacros ſcriptores conſuluerit. Id quoque a me latiori calamo ſcripto traditum eſt in libro ſecundo de baſilica ſancti Clementis capite quinto, ubi præterea me ſcripſiſſe memini quemadmodum veteri Chriſtianorum ævo uſus invaluit, ut uni titulo plures addicerentur presbyteri, eo fere modo, quo huic ſanctorum Johannis & Pauli duos addictos fuiſſe prænotavi. Duo item alii in concilio Romano Gregorio Magno Pontifice celebrato hujus tituli presbyteri interfuerunt, videlicet *Deusdedit* & *Johannes*, quorum memoriam habet ſanctus Pontifex in epiſtola viceſimaſecunda libri noni epiſtolarum, ubi teſtandi facultatem admittit Probo monaſterii ſancti Andreæ abbati, epiſcopis, & presbyteris Romanæ eccleſiæ conſidentibus, cum quibus eidem ſtatuit facultatem. Necnon iis epiſtolam, ſeu potius apoſtolicum diploma inſcripſit, quod in marmore exſculptum adhuc in baſilica annorum edacitati ſuperſtes eſt, quodque hic, ut pollicitus ſum, exhibendum putavi:

GRE-

GREGORIUS EPISCOPUS

Servus ſervorum Dei.

Dilectiſſimis in Chriſto filiis Deusdedit cardinali, & Johanni archipresbytero tituli ſanctorum Johannis & Pauli, & per vos in eodem titulo in perpetuum.

„ CReditæ ſpeculationis impellimur cura &
„ ardore Chriſtianæ religionis, etiam ſtu-
„ dio Divini cultus promovemur pro venerabi-
„ lium piorumque locorum præcogitare ſtabili-
„ tate, atque Deo ſervientium ſecuritate, ut hoc
„ proveniente pio labore, & animæ Chriſto di-
„ catæ eique ſe illi diebus vitæ eorum ſervire
„ decreverunt, perſeverent, & imperturbate, nec-
„ non in illa maneant finetenus firma, quæ a
„ Chriſtianis in Dei laudem conſtructa ſunt.
„ Quia igitur dilectio, atque religioſitas veſtra
„ petiit nobis, quatenus hos fundos in integro
„ ſitos territorii Bellitrinenſis mill. XXII. &c.

Alioſque in alio lapide enumerat, quos ſuperius recenſui; deinde epiſtolæ ſenſum in eadem tabula reaſſumit:

Digitized by Google

„ Veſtræ eccleſiæ confirmaremus, & nos ita con-
„ firmamus, ut ſi quis Dei temerator exſtiterit,
„ anathematis vinculo ſubjaceat in perpetuum.

III. Hactenus Gregorii diploma, in cujus inſcriptione illud notam meretur, quod ſanctus Pontifex Deusdedit hujus tituli presbyterum *cardinalis* nomine vocat, unde *cardinalis* vocabuli in Romana eccleſia antiquitas obſervatur. Cardinalis enim voce Deusdedit presbyterum Gregorius appellat, quia in titulo ſanctorum Johannis & Pauli ceteris uti principalis ac dignior præerat miniſtris. Mutuatum eſt cardinalis nomen a cardine, vel quia cardinalium conſiliis Romana eccleſia, quæ omnium eſt cardo, dirigitur, vel quia ſuper illos quaſi cardines Chriſtiana respublica vertitur. In albo officiorum Theodoſii Imperatoris, ut notavit Caſpar Sagittarius in ſuo libro de januis veterum capite ſeptimo, cardinales vocantur præfecti prætorio Aſianæ diœceſeos, & præfectus Africæ, quod ceteris eſſent majores. Unde civilium magiſtratuum exemplo fortaſſe in eccleſiam cardinalium nomen manavit, quo jam illos vocari inoleverat conſuetudo. Sunt vero qui cenſeant ſancti Pontificis ætate cardinalem presbyterum, vel epiſcopum, aut diaconum eum appellari, qui quum ad aliquam aſſumptus fuerit eccleſiam, ad aliam epiſcopo, vel presbytero deſtitutam transferebatur:

verum

verum *cardinare* aut *incardinare*, vel *cardinalem ſacerdotem conſtituere* in epiſtolis ſancti Gregorii Magni (ut ſæpenumero occurrit) necnon apud Johannem Diaconum in ejus vita, nedum ſignificare videtur id quod aliunde *transferre*, & alicui eccleſiæ ſacerdotem translatum præficere, ſed illud etiam quod *ordinare*, & in eccleſia aliquem conſtituere, ut palam facit idem Johannes Diaconus in libro tertio capite decimo. Quare arbitror ſancti Gregorii ævo, quin immo plura ante ſæcula ſancto Silveſtro Pontifice, quum primum *cardinalis* nomen in eccleſiam inductum fuit, duplici ſignificatione cardinales nuncupatos fuiſſe: vel quia certæ eccleſiæ adſcripti erant ac veluti inſerti, vel quia in eccleſiis principes erant ac digniores; idque duplici etiam de cauſſa: aut quia eccleſia, cui addicebantur, principalis erat ac dignior, aut quia cardinales epiſcopi, ſacerdotes, & diaconi inter ceteros ejusdem ordinis uti principes eminebant; quo nimirum ſenſu Gregorius Magnus Deusdedit ſanctorum Johannis & Pauli presbyterum *cardinalem* vocavit. Plura diſerte ſcripſit de cardinalium origine ac nomine, quæ ab inſtituto noſtro aliena ſunt, Ludovicus Thomaſſinus vir in literis ſummus parte prima veteris ac novæ eccleſiæ diſciplinæ libro ſecundo capite nonageſimoquinto.

CA-

Digitized by Google

CAPUT X.

Vetera baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli monumenta.

I. PRimum ſibi vindicat locum inter vetera baſilicæ monumenta Johannis I. Romani Pontificis nomen, qui antequam ad apoſtolicam ſedem eveheretur, præ aliis ſanctorum Johannis & Pauli presbyteris, omnium prior baſilicam ſumma hac dignitate illuſtravit. Illum enim Gelaſius Pontifex ſanctorum Johannis & Pauli titulo in ordinem presbyterorum adlegit; idemque in Romana prima ſynodo, quam Symmachus celebravit, una cum Gordiano ejuſdem tituli presbytero ſubſcripſit: deinde anno quingenteſimo viceſimotertio ad Pontificiam ſedem elatus, inter egregia, quibus claruit, opera, Theodorico Gothorum rege cogente, Conſtantinopolim ad Juſtinum Imperatorem profectus eſt; ubi magno exceptus honore id potiſſimum egit, ut Arianis expulſis, templa Catholicæ religionis cultoribus redderentur: ac primus omnium inter Pontifices primum omnium inter Imperatores Ju-

ſtinum

Digitized by Google

ſtinum imperiali diademate ornavit. Ravennam hinc ad Theodoſium regem reverſus, Arianis infenſo animo enixe ſtimulantibus, in carcerem conjectus eſt, ubi pædore, ſitu, & inedia optimus martyr occubuit.

II. Nomen item legitur in ſacris tabulis ſancti Agapeti, quem anno quingenteſimo triceſimoquarto Romanum Pontificem coluit eccleſia. Hic Gordiani presbyteri ſanctorum Johannis & Pauli, cujus nuper memini, filius inter minores baſilicæ clericos patre ſuperſtite fuit; ejusque mentionem agit vulgatus Anaſtaſius in libro de Romanis Pontificibus: „ Agapetus (inquit) natione „ Romanus ex patre Gordiano presbytero cleri- „ cus ad ſanctos Johannem & Paulum. Invicti animi Pontifex Romanæ eccleſiæ jura conſtantiſſime propugnavit. A Theodato Gothorum quoque rege Conſtantinopolim ad Juſtinianum Imperatorem adire coactus, in itinere, ut antiqui ſcriptores referunt, nonnulla divinitus edidit miracula. Conſtantinopoli Anthimum, quem Theodora Auguſta in illam ſedem ex Trapezuntina intruſerat, in ſalutationem renuit ſuſcipere, niſi prius ſe Orthodoxum dato libello probaret, & ad Trepezuntinam ſedem rediret. Ab illo Anthimus interrogatus, quum duas in Chriſto mordicus negaret naturas, & Imperatori Juſtiniano fraus improba comperta fuerit, ab archiepiſcopali dignitate depo-

ſitus

ſitus eſt, & in exſilium illico ablegatus, ſuffectusque Menas vir ſanctimonia & doctrinæ præſtantia clariſſimus. Quæ omnia Pontifex Agapetus per encyclicas literas ad Orientales epiſcopos inſcriptas renunciavit. Quum autem in Italiam reditum cogitaret, repentino morbo correptus, vita functus eſt, ejusque corpus Romam deinde translatum, in baſilica Vaticana ſepulcro traditum fuit.

III. Anno ſexcenteſimo decimoquinto alium ſanctorum Johannis & Pauli presbyterum Romanum Pontificem electum fuiſſe plerique eccleſiaſtici auctores obſervant, nimirum Deusdedit cardinalem, cui ſanctus Gregorius Magnus præfatum diploma nuncupavit, & qui in ſecunda ſynodo Romæ habita ſuffragium tulit: hunc Cardinalis Baronius, ut notat in ejus vita Auguſtinus Oldoinus apud Ciaconium, non hujus tituli presbyterum, ſed ſubdiaconum arbitratur. Erat Deusdedit vocabulum ex nomine & verbo compoſitum, ac ea ætate frequens, ne quis putet novum ac inuſitatum huic Pontifici nomen fuiſſe: epiſtolam enim dirigit Aurelius Caſſiodorus ad *Deusdedit* ſcribam Ravennatem, & ſanctus Auguſtinus ad *Quodvultdeum* aliam inſcripſit. Verum inter illuſtria hujus Pontificis geſta illud præ omnibus hominum memoria dignum eſt, quod quum urbs Roma elephantiæ morbo miſerrime afflicta laboraret, & præſens

Digitized by Google

ſens ſanctiſſimus Pontifex viſitaret ægrotos, unum ex illis deoſculatus, divino miraculo priſtinæ ſanitati reſtituit. Exſtat inter ejusdem ſcripta fragmentum duntaxat apud Gratianum unius epiſtolæ ad Gordianum in Hiſpania epiſcopum de viris ac mulieribus, qui proprios liberos e ſacro lavacro ſuſcepiſſent, quos ex prædeceſſorum ſententia a carnali copula juſſit omnino abſtinere. Præfuit apoſtolicæ ſedi juxta ſancti Antonini chronologicam numerationem annos duos & dies viginti. Alios Romanæ eccleſiæ cardinales, qui ex titulo ſanctorum Johannis & Pauli ad Pontificatum aſſumpti fuerunt, nimirum Cencium Sabellum, qui Honorii III. accepit nomen, Stephanum Albertum Innocentii VI., Hadrianum Florentium Hadriani VI., Alexandrum Mediceum Leonis XI., & Camillum Burgheſium Pauli V., inferius opportuno loco numerandos hic prætereo, quum nempe de ſingulis hujus tituli cardinalibus ſermo redibit, quorum præclara geſta ſummatim deſcribam.

IV. At quia de presbyteris, ſacrisque miniſtris, qui olim baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli famulati ſunt, verba facimus, huc ſpectat vetus in baſilica ſancti Pauli exſculptus lapis in nave ab ara media ad converſionem uſque ſancti Pauli inter ſecundam & tertiam columnam poſitus, qui, ut notat inſcriptionum baſilicæ collector Cornelius Margarinus num. 396. (ſuppreſſo tamen

nomine) annum præfert quingenteſimum triceſimum; hujus pars eſt:

Hic requieſcit Romanus
In pace
Dep. xv. *kal. Iunii*.

altera inverſa his notis:

Locus Donati manſionarii
Sanctorum
Iohannis & Pauli.

Satis his conſtat inter miniſtros, quos habuit ſanctorum Johannis & Pauli baſilica, etiam *manſionarios* fuiſſe. Manſionarii, ut habet Mabillonius in ſuo commentario ad ordinem Romanum capite quarto, necnon Thomaſſinus in tomo primo libro altero capite centeſimotertio, ſacrarum ædium cuſtodes erant, ſive æditui vel matricularii ad eas ornandas atque emundandas, aliaque neceſſaria præſtanda deſignati, manſionarii ideo appellati, quod manſionem ſeu ædem eccleſiæ adjunctam habebant. Apud Gregorium Magnum libro tertio dialogorum capite viceſimoquarto & quinto Abundius *manſionarius* & *cuſtos* promiſcue nuncupatur. Erant hi, teſte Anaſtaſio in vitis Benedicti III., Johannis V., & Gregorii V. Pontificum, qui-

Digitized by Google

quibus etiam reliquiarum, & phylacteriorum cura incumbebat, necnon clavium eccleſiæ, ut recte monet Leo Oſtienſis in chronici libro ſecundo capite triceſimoquarto. Frequens eſt apud eccleſiaſticos ſcriptores *manſionarii* nomen: præ aliis enim apud Carolum Cangium in tabulario Caſaurienſi, cujus late memini in libro primo de ſancto Clemente Papa & martyre capite ſexto & ſequentibus, chartam anni nongenteſimi ſeptuageſimiquinti ſubſcribit Scambertus presbyter monachus & *manſionarius*.

V. Superſunt hic adnectenda ſancti Gregorii Pontificis cultus & honoris argumenta, quibus ſanctorum Johannis & Pauli baſilicam & proximum monaſterium ampliſſime cumulavit. Primum eſt prædiorum omnium, quibus monaſterium fruebatur, approbatio, unde illa apoſtolico, quod exhibui, diplomate eidem perpetuo adjudicavit. Alterum ſuppeditat homilia triceſimaquarta ſuper euangelia, quam ad populum Romanum Dominica tertia poſt Pentecoſtem ſuper euangelium Lucæ capite decimoquinto in hac baſilica recitavit. Tertium litaniarum ſeptiformium indictio, quas Romæ ad luem avertendam indixit, ubi populum in ſeptem claſſes diſtribuit, eumque in ſollemni ſupplicatione e ſeptem præcipuis Urbis eccleſiis egredi juſſit. Has inter ſanctorum Johannis & Pauli baſilica enumeratur, unde pro una lita-

Digitized by Google

litaniarum indictione infantes & pauperes, & pro altera monachi procedentes egrediebantur. Priorem refert Gregorius Turonenſis in libro decimo hiſtoriæ Francorum, ubi earum ordinem ita deſcribit:

„ Clerus igitur egrediatur ab eccleſia ſan-
„ ctorum Coſmæ & Damiani cum presbyteris re-
„ gionis ſextæ.
„ Omnes vero abbates cum monachis ſuis
„ ab eccleſia ſanctorum martyrum Gervaſii &
„ Protaſii cum presbyteris regionis quartæ.
„ Omnes abbatiſſæ cum congregationibus
„ ſuis egrediantur ab eccleſia ſanctorum Marcel-
„ lini & Petri cum presbyteris regionis primæ.
„ Omnes infantes & pauperes *ab eccleſia*
„ *ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli* cum
„ presbyteris regionis ſecundæ.
„ Omnes vero laici ab eccleſia ſancti pro-
„ tomartyris Stephani cum presbyteris regionis
„ ſeptimæ.
„ Omnes mulieres viduæ ab eccleſia ſanctæ
„ Euphemiæ cum presbyteris regionis quintæ.
„ Omnes autem mulieres conjugatæ ab ec-
„ cleſia ſancti martyris Clementis cum presbyteris
„ regionis tertiæ.

Alte-

Digitized by Google

Alterius indictionis teſtis eſt idem ſanctus Pontifex in ſermone de tempore mortalitatis libro ſecundo inter ejus epiſtolas edito, quem habuit in baſilica ſanctæ Sabinæ, ubi collecti populi cœtum hoc ordine procedere jubet:

„ Litania clericorum exeat ab eccleſia divi
„ Johannis Baptiſtæ.
„ Litania virorum ab eccleſia beati martyris
„ Marcelli.
„ Litania monachorum *ab eccleſia beatorum*
„ *Martyrum Johannis & Pauli.*
„ Litania ancillarum Dei ab eccleſia beato-
„ rum martyrum Coſmæ & Damiani.
„ Litania feminarum conjugatarum ab ec-
„ cleſia beati primi martyris Stephani.
„ Litania viduarum ab eccleſia beati mar-
„ tyris Vitalis.
„ Litania pauperum & infantium ab eccleſia
„ beatæ martyris Cæciliæ.

VI. Quartum honoris argumentum exhibet ſtatio tertia die Veneris a magno jejunio, quam inter alias ſingulari nota huic baſilicæ adſignavit. Id quoque ex antiquo indice ſollemnium collectarum, & ſtationum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ex duobus membranaceis codicibus deprompto obſervavit Mabillonius, quem etiam in tomo ſecundo muſei

muſei Italici in lucem emiſit. De ſtatione hæc verba ſunt: „ Feria ſexta poſt quinquageſimam „ collecta ad ſanctam Luciam in ſeptem ſoliis. „ *Statio ad ſanctos Johannem & Paulum*. Et de collecta hæc habet: „ Dominica quinta fe- „ ria ſexta *collecta ad ſanctos Johannem & Pau-* „ *lum*. Statio ad ſanctum Stephanum in monte „ Cœlio.

VII. Hic autem rerum dignitas exigit, ut de ſtatione & collecta, quæ ſanctorum Johannis & Pauli baſilicæ tot ab hinc ſæculorum decurſu adſcriptæ ſunt, deque celebris adeo ſacræ antiquitatis monumenti conſuetudine in medium aliquid proferam. Stationis vox ambigua aliquando pro jejunio voluntario, quandoque pro ſtatu orantium uſurpatur. In utraque ſignificatione paſſim apud Tertullianum, aliosque veteres ſcriptores occurrit: attamen in præſentiarum pro populi frequentia ad locum indictum, nempe ad eccleſiam accipitur, in qua, ut antiquorum mos fuit, clericorum proceſſio ſtatis diebus ad ſtatas preces faciendas conſiſtere ſolebat. Vetus quippe in Urbe ritus fuit, ut certis diebus Romanus clerus ſupplicationis cauſſa in aliquam conveniret eccleſiam, ubi ſacra fierent, divinaque officia celebrarentur. Cleri Romani proceſſionem, uti luculenter diſtinguit Mabillonius in Commentarii ad ordinem Romanum capite quinto, duplicem faciunt auctores, ſollemnem

ſci-

Digitized by Google

ſcilicet & privatam: hæc fit quum unusquisque privatim in locum indictum ſe recipit, ſicut etiam hodierna viget conſuetudo: ſollemnis vero, quum ſollemni ac publico ritu ſacras canendo preces Pontifex aliique eccleſiaſtici ordinis viri eo ſe conferunt. Sollemnes haſce proceſſiones collecta præcedit, nempe clericorum in una eccleſia coadunatio, ut inde quaſi agmine facto in locum ſtationis procedatur, ita fortaſſis dicta, quod in loco clerus cum populo ad proceſſionem peragendam colligatur; quemadmodum illam explicavit ſanctus Hieronymus in epitaphio ſanctæ Paulæ, aliique ſcriptorum nonnulli. Sed quia in loco, ubi collecta fit, ante proceſſionem ſuper populum oratio funditur, hinc eſt, quod ejusmodi orationes etiam *collectæ* nomine appellantur, ſicut illas appellaverunt celeberrimi auctores Alcuinus, Hugo a ſancto Victore, Walfridus, ceterique antiquorum. Fieri ſolebant hæ collectæ quadrageſimali præſertim jejunio, & in ſingulis quatuor temporum triduis, ut hodie quoque in miſſalibus notantur, propterea quod illis diebus ſollemnis proceſſio conſueverat celebrari. Harum auctorem præcipuum, ut obſervat Cornelius Schultingius in bibliothecæ eccleſiaſticæ tomo ſecundo, parte ſecunda, capite ſeptimo, Gelaſium Pontificem plerique putant qui de ſacris ritibus ſcripſerunt, easque ad miſſarum ſollemnia totius anni compoſuiſſe.

Ut

VIII. Ut vero ad ſtationes redeam, unde oratio diverterat, illas Gregorius Magnus antea vagas certisve eccleſiis minime addictas in ſuo ſacramentario fixas conſtituit, & ut loquitur Johannes Diaconus in ejus vita libro tertio capite duodeviceſimo ,, per baſilicas & beatorum mar- ,, tyrum cœmeteria ordinavit. Primitus autem, (quod erudite notat Mabillonius) ſtationes illæ inſtitutæ fuerunt vel ob ſanctorum martyrum natalitia, vel ob dies publicæ proceſſionis aut miſſæ ſacratiori tempore celebrandæ; etenim illæ ob ſanctorum martyrum natalitia in eorum memoriis ac cœmeteriis, hoc eſt baſilicis ſuper eorum ſepulcra ædificatis ordinabantur: unde quum omnibus innoteſcerent Sanctorum feſtivitates ac memoriæ, ideo ſtationum diem & locum in ſacramentariis conſtitui neceſſe non erat, nanque in illis quæcunque propriæ Sanctorum miſſæ habebantur, publicas exigebant ſtationes. Aliorum tamen dierum ſtationes, quadrageſimæ, quatuor temporum, adventus, & ſimilium quum incertæ forent, eas deſignari oportebat, nequa oriretur dubitatio ad quamnam eccleſiam pro publica ſtatione eſſet procedendum: quamobrem Pontifex Gregorius Magnus certis illas diebus, ut omnibus palam fierent, in ſacramentario ordinavit, & in baſilicis Urbis conſtituit.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XI.

Alia baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli monumenta.

I. MONUMENTUM de hac baſilica tam illuſtre quam antiquum memorat Petrus Mallius de rebus ſacris gravis in primis auctor ſancti Petri canonicus in ſuo codice, cujus partem Johannes Mabillonius in tomo ſecundo muſei Italici typis vulgavit, necnon Johannes Diaconus in libro de baſilica Lateranenſi ibidem etiam edito, ubi patriarchalium in Urbe baſilicarum mentionem agunt, quibus adſcripti presbyteri cardinales per ſeptennarium numerum diſtributi in illis ſingillatim diuturnum miſſæ penſum ſolvebant. Quinque Urbis patriarchales baſilicæ enumerantur, Lateranenſis nimirum, cui ſeptem epiſcopi cardinales addicti erant, Vaticana, ſancti Pauli in via Oſtienſi, Liberiana, quam etiam *ſanctæ Mariæ ad præſepe* ac *ſanctæ Mariæ majoris* nomine vocant, & demum ſancti Laurentii in agro Verano, quibus undetriginta cardinales presbyteri adſcribebantur. At *patriarchales* ideo

Digitized by Google

nuncupari mos fuit, vel quia iis adjuncta erant palatia ſive patriarchia, vel quia utpote ſine titulo propriæ Romani Pontificis erant, quum definitum populum non haberent, ſed omnium cenſerentur, vel quia denique totidem patriarchales ſedes pro quinque præcipuis Catholici orbis patriarchis repræſentent. In his antiqui ſeptem epiſcopi, & vigintiocto presbyteri cardinales per hebdomadam ſeptennario ordine diviſi ſacrum celebrabant. Inter illos baſilicæ ſancti Laurentii extra Urbis mœnia adſcriptos, presbyter cardinalis ſanctorum Johannis & Pauli his verbis a Mallio memoratur: „ Cardinales ſeptem patriarchalis eccleſiæ ſancti „ Laurentii foris murum hi ſunt: Sanctæ Praxedis, „ ſancti Laurentii in Lucina, ſanctæ Crucis in Je„ ruſalem, ſancti Stephani in monte Cœlio, *ſan„ ctorum Johannis & Pauli*, & ſanctorum qua„ tuor Coronatorum.

II. Alia inſuper illuſtris memoria occurrit de hac baſilica apud antiquum Cencii Camerarii codicem, quem etiam Mabillonius de re literaria ubique locorum meritus meliori luce donavit in ejuſdem muſei Italici tomo ſecundo, de quo Onuphrius hæc præfatur: „ Codex cenſuum inſcriptus „ a Cencio diacono cardinali ſanctæ Luciæ in „ Orphea, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ camerario „ ſub Celeſtino III. In eo cum omnibus ſanctæ „ Romanæ eccleſiæ redditibus, vectigalibus, & cenſibus

„ ſibus ab eodem Cencio ſumma diligentia cum „ ſingulorum publicis inſtrumentis in unum reda-„ ctis, vetuſtiſſimus etiam ritualis ſive cæremo-„ nialis liber deſcriptus eſt, in quo ſanctæ illius „ & venerandæ vetuſtatis puritas & ſinceritas, at-„ que Romanæ eccleſiæ in tractandis ſacris, & re „ divina celebranda ſumma cura & obſervantia „ inſpicitur. Hæc Onuphrius. Inter ejuſmodi redditus, ſive Romanæ eccleſiæ vectigalia *presbyterium* legitur, quod erat quædam pecuniæ ſumma aut eleemoſyna, quæ olim pluribus Urbis tribuebatur eccleſiis: præ quibus ſanctorum Johannis & Pauli baſilicæ *presbyterium* pro thuribulo erogari auctor Cencius teſtatur.

III. Idem Cencius jam ad Pontificatus apicem Honorii III. nomine evectus plura & ampliſſima dedit in ſanctos Martyres, in eorumque baſilicam maximi honoris argumenta. Ad baſilicam quod attinet, hic olim Pontifices ſedem habuiſſe auctorum aliqui tradiderunt, ut notant Lucius Faunus in libro tertio, & Blondus in libro primo Romæ inſtauratæ; quinam vero hi fuerint Pontifices, obſcurum eſt: ego tamen inter illos Honorium III. fuiſſe conjectura ſum auguratus. Nemo enim ignorat, qui Romanas callet antiquitates, Honorium Pontificem palatio in Aventino, ubi ædem habebat, una cum ſanctæ Sabinæ baſilica ſanctum Dominicum ordinis Prædicatorum fundatorem dona-

Digitized by Google

viſſe; vero ideo ſimillimum eſt Honorium, poſtquam Aventinum deſeruit, in Cœlium ſe recepiſſe in monaſterio ſanctorum Johannis & Pauli, quorum memoriam peculiari cultu proſequebatur, ibique aliquantulum Pontificiam ſedem habuiſſe. At ſcriptores nonnulli arbitrati ſunt re ipſa in Cœlio monte Pontificium palatium olim fuiſſe conſtructum, cujus rudera adhuc penes baſilicam ſupereſſe putavit Blondus, in cujus opinionem recentiores quidam venerunt. Verum rudera illa, quæ palatii Pontificii feruntur, Ethnicæ potius Romæ ævo quam Chriſtianæ proxima eſſe, præter cæmentitium opus, vicina monumenta ſatis evincunt.

IV. Spectant etiam ad baſilicæ monumenta plures altarium conſecrationes antiquæ & recentes, de quibus quicquam nota dignum ſcriptis tradere conſultum exiſtimavi. Martinellus in libro de Roma ſacra veteres quarundam inſtaurationum, conſecrationum, & ſepulcrorum aliquot inſcriptiones in hac baſilica olim exſculptas in medium profert, quarum prior de priſca altaris conſecratione hæc habet:

Anno Domini M C LVII.
Pontificatus D. Hadriani IV. Papæ
Anno IV.
Kalend. Ianuarii
Per Iohannem presbyterum cardinalem,

Qui

Qui totum opus ſimul & altare
Conſtruxit,
Conſecratum eſt hoc altare
A Viliano Piſano archiepiſcopo
Viro religioſo
Ad honorem Dei omnipotentis,
Et ſancti confeſſoris Nicolai,
Et protomartyris Stephani,
Et ſancti Silveſtri,
Et omnium apoſtolorum,
Et ſanctorum Chryſanti & Dariæ
Martyrum,
Quorum reliquiæ
Ibi plurimæ reconditæ ſunt.

Alia conſecrationis minus veteris, ſed majoris dignitatis ſic fertur:

Anno Domini MCCLVI.
Indictione XIV.
Pontificatus D. Alexandri IV. Papæ
Anno II.
Conſecratum eſt hoc altare
In die palmarum
Ad honorem Dei omnipotentis,
Petri & Pauli,
Et aliorum apoſtolorum
Per ipſum Papam,

Qui

Digitized by Google

Qui annis ſingulis
Ad hanc eccleſiam accedentibus
In aſſumptionis
Beatæ Mariæ Virginis die,
Et uſque ad quindecim ſequentes
Duodecim annos
De vera indulgentia
Conceſſit.

V. Recentis altarium omnium baſilicæ conſecrationis memoria, ſedente Sixto V. Pontifice, opera Antonii Carrafæ hujus tituli cardinalis, adhuc viſitur in ipſa baſilica marmorea in tabula his verbis exſculpta:

Antonius Carrafa
Hujus tituli
S. R. E. presbyter cardinalis
Sex hujus eccleſiæ altaria
A Ludovico archiepiſcopo Montis-regalis
Die feſto ſancti Ioſeph
M D LXXXVIII.
Conſecrari curavit:
Quo die quotannis
Viſitantibus unum ex ipſis altaribus
Sixtus Papa V.
Decem annos de vera indulgentia
Conceſſit.

Ex-

Digitized by Google

Extrema ac tempore propior altarium baſilicæ conſecratio, poſtquam in recentiorem formam ingenti ſumptu cardinalis Hovardi redacta fuit, Vincentio Mariæ Urſino Cardinali Beneventanæ eccleſiæ archiepiſcopo, principi morum integritate & literarum præſtantia ſingulari debetur. Hujus documentum publica firmatum fide hic evulgandum duxi, ut ſcilicet luculentiori teſtimonio res in apertum prodiret:

In Chriſti nomine. Amen.

„ PRæſenti hoc publico inſtrumento cunctis
„ ubique pateat evidenter & notum ſit, qua-
„ liter die & anno, quibus infra, ego notarius apo-
„ ſtolicus protonotarius nuncupatus juſſu emi-
„ nentiſſimi & reverendiſſimi domini cardinalis
„ Hovardi de Norfolch ordinis Prædicatorum
„ eccleſiæ ſanctorum Johannis & Pauli, ubi nunc
„ fratres Angli ejusdem ordinis degunt, inſtaura-
„ toris acceſſi ad eccleſiam eandem, & inveni
„ hora circiter decimaquinta eminentiſſimum &
„ reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum
„ dominum fratrem Vincentium Mariam præfati
„ ordinis Prædicatorum miſeratione divina tituli
„ ſancti Sixti ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyte-
„ rum Cardinalem Urſinum ſanctæ Beneventanæ
„ eccleſiæ archiepiſcopum, qui inſtante eodem
emi-

Digitized by Google

„ eminentiſſimo de Norfolch, & patribus ſupra-
„ dictis, præhabita facultate ab illuſtriſſimo &
„ reverendiſſimo domino Stephano Menatti epi-
„ ſcopo Cyrenenſi vicesgerenti eminentiſſimi do-
„ mini Cardinalis Caſparis de Carpineo ſanctiſſimi
„ domini noſtri Papæ vicarii, ſollemni ritu ſacra-
„ vit quinque altaria ejusdem eccleſiæ, videlicet
„ aram maximam ſub invocatione *ſanctorum Jo-
„ hannis & Pauli*, qui de eadem familia Urſina
„ fuiſſe perhibentur, ſanctiſſimi Roſarii, ſancti
„ Saturnini, ſancti Thomæ Aquinatis, & ſancti
„ Dominici, confecta ex ſex antiquis altaribus in
„ alio ſitu antiquitus exſiſtentibus, de quibus hæc
„ poſuerat memoria in lapidem inciſa tenoris ſe-
„ quentis: ***Antonius Carrafa hujus tituli ſanctæ
Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis ſex hujus
eccleſiæ altaria a Ludovico archiepiſcopo Montis-
regalis die feſto ſancti Joſeph*** MDXXCIIX. ***conſecrari
curavit, quo die quotannis viſitantibus unum ex
iis altaribus Sixtus Papa V. decem annos de vera
indulgentia conceſſit***. Præfatum vero eminentiſſi-
„ mum archiepiſcopum Urſinum, quum quinque
„ dicta altaria ſacraret, vidi in altari majori ad-
„ ponentem capſulam plumbeam forma oblon-
„ gam tres digitos latam, quatuor longam he-
„ ſterno die a ſe benedictam, in qua erant reli-
„ quiæ ſanctorum martyrum Evagrii & Quintillæ,
„ tria grana thuris cum chartula de pergameno
teno-

Digitized by Google

„ tenoris, qui ſequitur: [M DC LXXXIX. die XXVIII.
„ menſis Maii, ego frater Vincentius Maria ordinis
„ Prædicatorum miſeratione divina tituli ſancti
„ Sixti ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter Cardi-
„ nalis Urſinus, ſanctæ Beneventanæ eccleſiæ ar-
„ chiepiſcopus conſecravi altare hoc in honorem
„ ſanctorum martyrum Johannis & Pauli, & reli-
„ quias ſanctorum martyrum Evagrii & Quintillæ
„ in eo incluſi, & ſingulis Chriſti-fidelibus hodie
„ unum annum, & in die anniverſario conſecra-
„ tionis hujusmodi ipſum viſitantibus centum dies
„ de vera indulgentia in forma eccleſiæ conſueta
„ conceſſi]; quam capſulam vitta coccinea alli-
„ gatam, & ſuo ſigillo in cera hiſpanica impreſſo
„ munitam idem eminentiſſimus archiepiſcopus
„ in medio lapide altaris majoris prædicti tumu-
„ lavit.

„ In altari ſanctiſſimi Roſarii, quod eſt in
„ capella ad cornu euangelii altaris majoris præ-
„ dicti vidi eundem eminentiſſimum archiepiſco-
„ pum adponentem capſulam plumbeam antiquam
„ jam benedictam quadratæ formæ tum latitudinis
„ tum longitudinis digitorum quinque, in qua
„ erant reliquiæ ſanctorum martyrum Clari & Caſ-
„ ſiæ, tria grana thuris cum charta de pergameno
„ tenoris ſequentis: [M DC LXXXIX. die XXVIII. men-
„ ſis Maii, ego frater Vincentius Maria ordinis
„ Prædicatorum miſeratione divina tituli ſancti

Digitized by Google

„ Sixti ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter Cardi-
„ nalis Urſinus, ſanctæ Beneventanæ eccleſiæ ar-
„ chiepiſcopus conſecravi altare hoc in honorem
„ beatæ Mariæ Virginis ſub invocatione ſanctiſ-
„ ſimi Roſarii, & reliquias ſanctorum martyrum
„ Clari & Caſſiæ in eo incluſi, & ſingulis Chriſti-
„ fidelibus hodie unum annum, & in die anniver-
„ ſario conſecrationis hujusmodi ipſum viſitanti-
„ bus centum dies de vera indulgentia in forma
„ eccleſiæ conſueta conceſſi]; quam capſulam
„ vitta coccinea alligatam, & ſuo ſigillo in cera
„ hiſpanica impreſſo munitam idem eminentiſſi-
„ mus archiepiſcopus in medio lapide ſupradicti
„ altaris ſanctiſſimi Roſarii tumulavit.

„ In altari ſancti Saturnini, quod eſt in ca-
„ pella in ima eccleſia e regione ſupradicti altaris
„ ſanctiſſimi Roſarii vidi eundem eminentiſſimum
„ archiepiſcopum adponentem novam capſulam
„ plumbeam heſterno die a ſe benedictam digitos
„ quinque latam & totidem longam, in qua erant
„ reliquiæ ſanctorum martyrum Saturnini & Ve-
„ nerandi, tria grana thuris, & chartulam de per-
„ gameno tenoris, qui ſequitur: [M DC LXXXIX.
„ die XXVIII. menſis Maii, ego frater Vincentius
„ Maria ordinis Prædicatorum miſeratione divina
„ tituli ſancti Sixti ſanctæ Romanæ eccleſiæ pres-
„ byter Cardinalis Urſinus, ſanctæ Beneventanæ
„ eccleſiæ archiepiſcopus conſecravi altare hoc in
hono-

Digitized by Google

„ honorem ſancti Saturnini, & reliquias ſanctorum „ martyrum Saturnini ejuſdem, & Venerandi in „ eo incluſi, & ſingulis Chriſti-fidelibus hodie „ unum annum, & in die anniverſario conſecra„ tionis hujuſmodi ipſum viſitantibus centum dies „ de vera indulgentia in forma eccleſiæ conſueta „ conceſſi]; quam capſulam vitta coccinea alli„ gatam, & ſuo ſigillo in cera hiſpanica impreſſo „ munitam idem eminentiſſimus archiepiſcopus „ in medio lapide ſupradicti altaris ſancti Satur„ nini tumulavit.

„ In altari ſancti Thomæ Aquinatis, quod „ eſt in capella in ima eccleſia ex altera parte „ prope ſacriſtiam, vidi eundem eminentiſſimum „ archiepiſcopum adponentem antiquam capſu„ lam plumbeam jam benedictam digitos quinque „ latam & totidem longam continentem reliquias „ ſanctorum martyrum Bonifacii, & ejuſdem Ve„ nerandi, de quo ſupra, tria grana thuris, & „ chartulam de pergameno tenoris, qui ſequitur: „ [MDCLXXXIX. die XXVIII. menſis Maii, ego fra„ ter Vincentius Maria ordinis Prædicatorum mi„ ſeratione divina tituli ſancti Sixti ſanctæ Ro„ manæ eccleſiæ presbyter Cardinalis Urſinus, „ ſanctæ Beneventanæ eccleſiæ archiepiſcopus con„ ſecravi altare hoc in honorem ſancti Thomæ „ Aquinatis confeſſoris atque eccleſiæ doctoris, „ & reliquias ſanctorum martyrum Bonifacii &

Digitized by Google

„ Venerandi in eo incluſi, & ſingulis Chriſti-fide-
„ libus hodie unum annum, & in die anniverſario
„ conſecrationis hujusmodi ipſum viſitantibus cen-
„ tum dies de vera indulgentia in forma eccleſiæ
„ conſueta conceſſi]; quam capſulam vitta cocci-
„ nea alligatam, & ſuo ſigillo in cera hiſpanica
„ impreſſo munitam idem eminentiſſimus archie-
„ piſcopus in medio lapide ſupradicti altaris ſan-
„ cti Thomæ Aquinatis tumulavit.
„ In altari ſancti Dominici, quod eſt in
„ capella ad epiſtolæ cornu altaris majoris vidi
„ eundem eminentiſſimum archiepiſcopum adpo-
„ nentem antiquam capſulam plumbeam jam
„ benedictam digitos quinque latam & totidem
„ longam, continentem reliquias ſanctorum mar-
„ tyrum Saturnini ejusdem, de quo ſupra, & Fau-
„ ſtini, tria grana thuris, & chartulam de perga-
„ meno tenoris ſequentis: [M DC XXXIX. die XXVIII.
„ menſis Maii, ego frater Vincentius Maria ordi-
„ nis Prædicatorum miſeratione divina tituli ſan-
„ cti Sixti ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter Car-
„ dinalis Urſinus, ſanctæ Beneventanæ eccleſiæ
„ archiepiſcopus conſecravi altare hoc in honorem
„ ſancti patris mei Dominici confeſſoris, & reli-
„ quias ſanctorum martyrum Saturnini & Fauſtini
„ in eo incluſi, & ſingulis Chriſti-fidelibus hodie
„ unum annum, & in die anniverſario conſecra-
„ tionis hujusmodi ipſum viſitantibus centum dies
de

Digitized by Google

„ de vera indulgentia in forma eccleſiæ conſueta
„ conceſſi]; quam capſulam vitta coccinea alli-
„ gatam & ſuo ſigillo in cera hiſpanica impreſſo
„ munitam idem eminentiſſimus archiepiſcopus
„ in medio lapide ſupradicti altaris ſancti Domi-
„ nici tumulavit.
„ Quibus omnibus ſic peractis &c.
„ Actum Romæ in ſupradicta eccleſia ſan-
„ ctorum Johannis & Pauli Sabbato vigilia ſacra-
„ tiſſimæ Pentecoſtes, die viceſimaoctava menſis
„ Maii anno milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo-
„ nono, Pontificatus ſanctiſſimi Domini noſtri
„ Innocentii Papæ XI. decimotertio, præſentibus
„ illuſtri & admodum reverendo domino Johanne
„ Antonio Chiappetti canonico diœceſis Tauri-
„ nenſis, & venerabilibus presbyteris Thoma
„ Chiareſio Neapolitano, & Joſepho Rota Ber-
„ gomenſi teſtibus ad ſupradicta omnia rogatis,
„ ſpecialiter habitis atque vocatis.
„ Et in fidem &c. hic me ſubſcripſi, & proprio
„ ſigno ſignavi rogatus & requiſirus.

Locus ✠ ſigilli.

Ego Pompeius abbas Sarnellius protonotarius apoſtolicus.

Totius

Totius conſecrationis memoria in marmore inſculpta legitur contra illam cardinalis Carraſæ, cujus hæ ſunt notæ:

Quinque altaria hujus eccleſiæ
Sanctorum Johannis & Pauli
Anno MDXXCIIX.
Ab archiepiſcopo Montis-regalis ſacrata,
Deinde ab eminentiſſimo cardinale de Norfolcia
Ex ordine Prædicatorum,
Qui eccleſiam ipſam baſilice inſtauravit
E priori ſitu amota
Frater Vincentius Maria
Ordinis Prædicatorum
Sanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis
Ex eorundem ſanctorum Martyrum
Urſino genere procreatus,
Sanctæ Beneventanæ eccleſiæ archiepiſcopus
Sollemni ritu dicavit
Die XXVIII. *menſis Maii*
MDCLXXXIX.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XII.

Reſtaurationes baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli, eique elargita munera, necnon indulgentiæ, quibus donata eſt, adnotantur.

I. REPERITUR in eccleſiaſticis tabulis antiquior ſanctorum Johannis & Pauli baſilicæ reſtauratio Symmacho Pontifice, qui anno duodequingenteſimo Romanæ eccleſiæ præfuit, cujus teſtis eſt Anaſtaſius in ejus vita his verbis: „ Ad beatos Johannem & Paulum fecit „ gradus poſt abſidam. Quinam autem hi gradus fuerint lis eſt inter auctores. Putant enim nonnulli, & ſibi Ugonium vendicant aſſerentem, baſilicæ faciem olim inverſam ante Anaſtaſii ſcriptoris ætatem, & in loco ubi hodie tribuna erigitur, fuiſſe; ideoque Symmachum Pontificem ſacram ædem aſcendentium commodo „ gradus feciſſe poſt abſi„ dam. Verum tamen Ugonium intelligendum arbitror, dum ſcripſit portam e dextro latere aræ maximæ in una ex minoribus navibus antiquitus con-

Digitized by Google

conſtitiſſe, ad ipſamque ex clivo Scauri, ubi ſancti Gregorii ædes ſita eſt, per collem aſcendiſſe videri, intelligendum, inquam, de alia, præter majorem in facie baſilicæ, olim recluſa, de illa ſcilicet parvula, quæ adhuc exſtat in capite navis ad lævam ingredientium baſilicam poſt altare Deiparæ ſacrum, quam de Roſario vocant, quo ut e via publica aſcenderetur, gradus poſt abſidem & presbyterium aperto cœlo hactenus ſuperſunt, etſi hodie longo temporis intervallo conſumpti & labefactati; quos propterea Symmachus faciliori ad baſilicam fidelium acceſſu inſtauravit. Poſt Symmachum Hadrianus I., qui anno a Chriſto nato ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo Pontifex fuit, eandem inſuper magnifice reparavit: „ Sed „ & in titulo Pammachii (inquit Anaſtaſius in ejus vita) ſanctorum Johannis & Pauli, quæ per „ elapſos marcuerant annos, omnia ſarta tecta „ ejusdem tituli renovavit.

II. Leo III., qui anno ſeptingenteſimo nonageſimoquinto in Pontificali cathedra ſedit, etſi reparationis non reliquerit monumentum, tamen baſilicam ter muneribus largiſſime cumulavit: „ Verum etiam (ait quoque Bibliothecarius) & in titulo Pammachii fecit veſtes duas, „ ex quibus unam de ſtauraci cum periclyſin de „ chryſoclavo, & aliam veſtem de imizilo. Deinde paullo infra: „ Sed & in titulo Pammachii

„ chii fecit coronam ex argento penſantem libras „ decem. Ulterius: „ Verum etiam & in titulo „ Pammachii ſuper altare ſanctorum Johannis & „ Pauli fecit veſtem albam holoſericam ornatam „ in gyro de fundato habentem hiſtoriam Cruci- „ fixi, Aſcenſionis, & Pentecoſtes. Item Gregorius IV., qui anno octingenteſimo viceſimoſeptimo Romanæ eccleſiæ regimen habuit, Leonis exemplum imitatus eandem baſilicam ſacris donis ditavit: „ Obtulit vero beatiſſimus Papa (ſcribit ſimiliter Anaſtaſius) in titulo Pammachii veſtem de „ ſtauraci cum periclyſin de quadrapulo.

III. Verum non modo Pontifices baſilicæ huic reparationibus, & munerum largitate profuerunt, ſed inſuper cardinalium plures, qui eam in titulum adepti ſunt. Hos inter antiquior eſt Johannes Sutrinus Hadriano IV. Pontifice cardinalis clariſſimæ Comitum familiæ gentilis, qui baſilicæ porticum inſtauravit, ut ſuper illam vetuſtis characteribus exſculpta carmina teſtantur:

Presbyter eccleſiæ Romanæ rite Johannes
Hæc animi voto dona vovenda dedit
Martyribus Chriſti Paulo pariterque Johanni,
Paſſio quos eadem contulit eſſe pares.

Necnon intra baſilicam aram ædificavit, ut documentum ſuppeditat allata in ſuperioribus inſcriptio,

cujus opera a Viliano Piſano archiepiſcopo eadem fuit conſecrata.

IV. Latinum cardinalem Urſinum virtutum omnium ornamento commendatiſſimum, ſedente Nicolao V., baſilicæ titularem, illam Jeſuatis fratribus ipſo poſtulante jam traditam aliqua ex parte reparaviſſe opinio eſt: hanc adjuvat marmorea tabula olim in priori cœnobii periſtilio a Jeſuatis erecta, teſte Johanne Antonio Brutio ſanctæ Dorotheæ parocho in ſuo codice MS. de Urbis eccleſiis ex archivo Vaticano deprompto; eamque plurimum augent ejus gentis inſignia in eadem baſilica dextrorſum in pariete mediæ navis ſuper columnas depicta, quorum hodie, dealbato pariete, tantum veſtigia ſuperſunt. His proxima accedunt alia Petri Schovumbergi cardinalis, Latini, ut arbitror, in titulo deceſſoris: necnon alia inferius nimia parietis albedine deleta, niſi Philiberti Ugoneti Latini in titulo ſucceſſoris eſſe divinemus; quos omnes baſilicæ reparatores aut largitores fuiſſe credibile ſatis videtur.

V. Elapſo deinde plurium annorum decurſu Willelmus cardinalis Enkenvoirtius Flandricus ab Hadriano VI. unice inter cardinales titulo ſanctorum Johannis & Pauli adſcriptus porticum & baſilicæ faciem ſarcivit ornavitque, ut indicat ejuſdem familiæ ſtemma ſub illo Hadriani Pontificis in ipſa baſilicæ facie ſuppoſitum. Hunc ſequitur Antonius Car-

Carraſa Neapolitanus a beato Pio V. in ordinem cardinalium cooptatus, qui multiplici ornamento, lapidibus, & picturis abſidem & presbyterium illuſtravit, ſicut ibidem hæc verba in coronide abſidis aureo ornatu expreſſa teſtantur:

Antonius Carraſa
Sanctæ Romanæ eccleſiæ
Presbyter cardinalis,
Quum bujus eccleſiæ titulum obtineret,
Eam exornandam
Curavit
Anno Domini
M D L X X X V I I.

Nicolaus Pellevius ab eodem Pontifice Pio V. Romana purpura cum hoc titulo decoratus baſilicæ admodum profecit, eamque pluribus in locis fatiſcentem reſtituit. Porticum jam longa ætate ferme collapſam nobiliori ſtructura refecit, ut ejusdem inſignia ibidem impoſita ſignificant: chorum deinde ſive odeum in primo baſilicæ ingreſſu ſuper januam elatum columnis ſuffultum exſtruxit, cujus teſtis eſt Ugonius auctor æqualis: duo altaria, quæ olim in media baſilicæ nave exſtabant vario lapidum genere & columnis inſtructa condidit, necnon tecta & muros ſarcivit, & pavimentum annorum tractu corruptum inſtravit.

Digitized by Google

VI. Succedit Auguſtinus Cuſanus Mediolanenſis magni vir nominis hujus quoque tituli cardinalis, qui admirabili munificentiæ exemplo novum baſilicæ laqueare ſuperinduxit affabre eleganti que opera fabricatum, & optima cælatura confectum. Camillus Burgheſius cardinalis olim inter baſilicæ titulares adſcitus, deinde in Pontificatu immortalis memoriæ Paulus V. eandem reparaviſſe docent ejus familiæ inſignia in aquæ luſtralis fonte inſculpta, quo nimirum ornavit baſilicam. Quum autem Pontifex fuerit inauguratus, Jeſuatis fratribus, apud quos baſilicæ cura fuit, ut ejus cultui aptiores famularentur ſacros aſſumere ordines indulſit, ſicut in ingreſſu cœnobii adpoſita adhuc ſuperſtes monet pictura. Alexander Mediceus cum hoc titulo cardinalis, antequam ad Pontificatum Leonis XI. nomine eveheretur, baſilicam ſacra ſupellectile inſtruxit donavitque, ut in præfato ſuo MS. codice Brutius notavit, necnon, quæ ſuperſunt cum ejus ſtemmate altarium pallia teſtantur.

VII. Franciſcus cardinalis Barberinus Urbani VIII. Pontificis fratris filius, etſi titulum ſanctorum Johannis & Pauli nunquam optaverit, tamen illi profecit, ſicut pleriſque Urbis eccleſiis, teſte Oldoino apud Ciaconium in vita Urbani VIII., ibidemque ſui monumentum reliquit. Ut enim ſacræ antiquitatis amantiſſimus vetus marmor ibi proxime inventum, uti aptiorem in locum, intra baſi-

Digitized by Google

baſilicam transferendum curavit, idemque expolivit, cujus documentum præfert gentilitium inſigne ſuperimpoſitum. Veteris tabulæ verba hæc ſunt:

Conſtat nimirum dilectiſſimi fratres de permiſſione, quam ex corde fecimus coram Deo & Sanctis ejus, ut unusquisque noſtrum, fratres ſacerdotes, & poſteri noſtri ſacerdotes in perpetuum, qualiscunque ex hac luce migraverit quadraginta miſſas pro ejus anima per unumquemque ſacerdotem, qui ſuperſtites ſint, canere promiſimus; ſi tamen infirmitate fuerit occupatus, non reputetur ei in peccatum, & ſi receptus fuerit in priſtinam ſanitatem, omne quod ſupradictum eſt adimpleat: qui vero cuſtos & obſervator fuerit habeat benedictionem Dei Patris omnipotentis & Filii & Spiritus ſancti, & cœleſte regnum poſſideat cum omnibus Sanctis: qui & hoc non obſervaverit ſit anathematis vinculo innodatus, & a regno Dei ſeparatus.

]†[

Pro-

VIII. Proximo autem ſæculo quum ſanctorum Johannis & Pauli cœnobium, cardinale Hovardo enixe poſtulante, Anglis fratribus ordinis Prædicatorum traditum fuerit, idem ingentis animi cardinalis in ſanctos Martyres obſequio devotique animi argumento, & in Anglos ſuos fratres dilectione permotus, veterem baſilicæ formam deſtruxit, atque in hodiernam ac ampliorem redegit. Altaria e veteri ſitu amovit, & ornavit, marmoreum ſeptum in medio baſilicæ poſitum,non ſine aliquo licet eccleſiaſticæ antiquitatis detrimento diruit, aram maximam, translatis ſanctorum Martyrum corporibus, ædificavit, chorum ſupra januam elegantiori opera perfecit, totamque baſilicam luculentiſſime perpolivit.

IX. Paucis mox ab hinc annis Fabricius Paulutius hujus tituli Cardinalis princeps integerrimus, omnique virtutum genere cumulatiſſimus tot illuſtrium virorum exempla ſequutus baſilicæ ſanctiori cultui conſulens, primum ferreis cancellis pernobili ſtructura & ingenti ſumptu elaboratis eius porticum obſeravit: deinde ſacris indumentis ad rei divinæ obſequium admirabili largitate donavit, ejusdemque diuturno honori ac dignitati totum admovet animum; quamobrem majora in dies a tanto principe beneficia præſtolatur. Verum licet Romani Pontifices, & cardinales adeo baſilicæ ornamento & reparationi operam dederint, etiam

pres-

Digitized by Google

preſbyteri congregationis Miſſionis, qui ejus cultui famulantur, poſt adeptam ejus poſſeſſionem vacante titulo, eandem vetuſtate conſumptam pluribus in locis maximo impendio inſtaurarunt, necnon pavimentum ante ſanctorum Martyrum confeſſionem marmoribus inſtruxerunt.

X. Hactenus baſilicæ reparationes, eique elargita munera innoteſcunt: ſed inter illa ſpirituales theſauros, quibus admodum locuples eſt, adhuc ſilentio præterii, unde huc revocandos eſſe putavi. Præter antiquas ſtationis indulgentias, quibus baſilica prima feria ſexta quadrageſimæ a ſancto Pontifice Gregorio Magno donata fuit, nullas alias vetuſtiores inveni Alexandri IV. ætate, qui, ut ex inſcriptione in ſuperioribus vulgata proditum eſt, altare apoſtolorum baſilicæ, quod olim fuit, conſecravit, *& annis ſingulis eccleſiam ipſam accedentibus in aſſumptionis beatæ Mariæ die uſque ad quindecim ſequentes duodecim annos de vera indulgentia conceſſit*. Hinc poſt longam ſæculorum intercapedinem Sixtus V. Pontifex die ſancto Joſepho ſacra, uti conſecrationis altarium ſub Antonio Carraſa cardinale monumentum docet, *quotannis viſitantibus unum ex baſilicæ altaribus decem annos de vera indulgentia conceſſit*. Poſtmodum anno ultra milleſimum ſexcenteſimo octogeſimonono die duodetriceſima Maii, quo Vincentius Maria Urſinus Cardinalis baſi-

baſilicæ altaria conſecravit, ſingula quotannis anniverſario conſecrationis die viſitantibus *centum dies de vera indulgentia in forma eccleſiæ conſueta conceſſit*, ſicut teſtatur ſuperius traditum publicum conſecrationis documentum.

XI. Diebus poſtremo viceſimaſexta Junii ſanctis martyribus Johanni & Paulo, & viceſimanona Novembris ſancto Saturnino martyri ſacris plenam peccatorum remiſſionem baſilicam accedentibus Gregorium XIII. Pontificem conceſſiſſe docet ejusdem apoſtolicum diploma, quod hic exhibemus:

GREGORIUS PP. XIII.

Univerſis Chriſti-fidelibus præſentes literas inſpecturis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ DE ſalute gregis Dominici curæ noſtræ
„ divina diſpoſitione commiſſi, prout no-
„ ſtro paſtorali incumbit officio, ſollicite cogitan-
„ tes, ſingulos ejusdem gregis fideles ad ſanctiſſima
„ Dei templa, quæ domus orationis exſiſtunt, fre-
„ quenter viſitanda, indulgentiarum muneribus
„ & peccatorum remiſſionibus libenter invitamus,
„ ut exinde, ſuorum abolita macula delictorum, ſa-
„ lutis æternæ præmia facilius conſequi mereantur.

Cu-

Digitized by Google

„ Cupientes itaque ut *eccleſia monaſteriii ſancto-
„ rum Johannis & Pauli de Urbe* fratrum Jeſua-
„ torum debitis frequentetur honoribus & devo-
„ tius viſitetur, de omnipotentis Dei miſericordia
„ ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus au-
„ ctoritate confiſi, omnibus utriusque ſexus Chri-
„ ſti-fidelibus vere pœnitentibus, ac ſacra commu-
„ nione refectis, qui *dictam eccleſiam in eorundem
„ ſanctorum Johannis & Pauli, ac ſancti Satur-
„ nini* feſtivitatum diebus a primis veſperis uſque
„ ad occaſum ſolis eorundem dierum ſingulis annis
„ devote viſitaverint, & ibi pro Chriſtianorum
„ principum concordia, hæreſum extirpatione,
„ ſanctæque matris eccleſiæ tranquillitate pias ad
„ Deum preces effuderint, quo die prædictorum
„ id fecerint, plenariam omnium peccatorum ſuo-
„ rum indulgentiam ac remiſſionem in Domino
„ concedimus & elargimur; præſentibus perpetuo
„ valituris. Datum Romæ apud ſanctum Petrum
„ ſub anulo Piſcatoris die XX. Junii MDLXXXI.,
„ Pontificatus noſtri anno decimo.

Huc facit in calce hujus capitis illud quod Panvinius memorat in opuſculo de ſeptem Urbis eccleſiis de baſilica Vaticana, nimirum Nicolaum IV. Pontificem Vaticanam baſilicam die ſanctis Martyribus Johanni & Paulo ſacra adeuntibus quadraginta dierum indulgentiam largitum fuiſſe.

Digitized by Google

CAPUT XIII.

De Sanctorum reliquiis, quæ in baſilica ſanctorum Johannis & Pauli ſervantur.

I. Corpora ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli, eorumque alterutrius caput in hac baſilica requieſcere nemo inficias ibit qui hactenus legit. Reſtat ut de aliis Cœlitum reliquiis, quæ ibidem religioſe coluntur, aliquid delibemus. Harum ex parte catalogus exſtat in antiqua lignea tabula, cui fidem augent, præter longam plurium ſæculorum traditionem, vetuſta baſilicæ monumenta, eaque ſuper luſtralis aquæ fontem coram omnibus ob oculos ponitur. Ibi hæc leguntur:

In iſta ſacratiſſima baſilica ſunt infraſcripta corpora Sanctorum, videlicet ſub altari majori ſunt corpora ſanctorum martyrum Scillitanorum, quorum nomina hæc ſunt, videlicet Speratus, Cythinus, Felix, Letarius, Nartalus, Betu-

Digitized by Google

Beturius, Aquilinus, Januarius, Generoſa, Beſſia ſive Beſtina, Donata, & Secunda.

Ad lævam inſuper baſilicæ ingreſſus alia pendet æque vetus lignea tabula, cujus hæ ſunt notæ:

Sub altari ſancti Saturnini
Eſt corpus ipſius ſancti Saturnini
Martyris.

II. Omiſſis itaque ſanctorum Johannis & Pauli reliquiis, de quibus ſatis verba fecimus, quod attinet ad ſanctos martyres Scillitanos, ex Scillitana apud Afros inſula ita appellantur, iique, teſte Cardinale Baronio in notationibus martyrologio ad diem decimamſeptimam Julii, Carthagine, ubi gladio cæſi juſſu Saturnini præfecti martyrium conſummaverunt, a Ludovico Caroli Magni nepote Romam advecti ſunt. Verum Sperati martyris reliquiæ, ut tradit Romanum martyrologium ad eandem diem, qua Romana eccleſia eorum colit memoriam, in Gallias aſportatæ fuerunt, ceterorum autem Romam delatæ in titulo Pammachii reconditæ ſunt, ubi eorum translationis veterem picturam ad ſuos uſque dies illæſam permanſiſſe Cardinalis Baronius in præfatis notationibus animadvertit, easque ſub ara majori collocatas

Digitized by Google

eſſe, præter ligneæ tabulæ fidem, Ugonius affirmat. Lectiones una cum oratione pro eorum officio a Miſſionis presbyteris, qui in baſilica ſacris vacant, recitandas ſacra Rituum congregatio nuper conceſſit.

III. Quoad ſancti Saturnini corpus, cujus natalem diem una cum illo ſancti martyris Siſinnii undetriceſima Novembris celebramus, qua nimirum Maximiano Imperatore, Laodicio præfecto via Nomentana ſecundo ab Urbe lapide poſt plurima tormentorum genera capite truncati mortem pro Chriſto ſubierunt, in hac ſanctorum Johannis & Pauli baſilica repoſitum eſſe, in notationibus quoque martyrologio ad ipſam diem idem Cardinalis Baronius teſtatur. Horum memoriam celebris erat via Salaria, quam incendio abſumptam Felicem IV. Romanum Pontificem reſtituiſſe ferunt ſcriptores, & hujus hactenus nomen, necnon veſtigia ſuperſunt. Ibi eorum corpora, poſtquam martyrium conſummaverunt, Thraſon cum Johanne presbytero dedit ſepulcro, ibique diu requieverunt, donec Romam aſportata, illud ſancti Saturnini in titulo Pammachii, alterum ſancti Siſinnii in titulo Equitii condita fuerunt. Nonnulli tamen putant ſancti Saturnini corporis partem in eodem Equitii titulo ſervari: at ſi de inſigniori parte auctorum opinio intelligenda eſt, id ſane ab errore occupati, vel a nominis ſimilitudine decepti ſcripſere:

Digitized by Google

pſere: palam quippe eſt apud omnes ſacrum ejus corpus cardinalis Hovardi opera translatum fuiſſe, dum baſilicam inſtaurabat; idemque, ut ab oculato teſte accepi, integrum prope repertum, in novum ſacellum prope januam aſportatum, atque in veteri urna porphyretica optime elaborata fuiſſe depoſitum: quamobrem ad veritatem horum auctorum tuendam dicendum videtur in titulo Equitii aliquam corporis ejus particulam e baſilica ſanctorum Johannis & Pauli deſumptam conditam eſſe. Una cum ſacro corpore ante translationem partem ſecuris, qua fortiſſimus martyr capite plexus fuit, repoſitam eſſe Franciſcus del Sodo in ſuo codice MS. de eccleſiis Urbis obſervat. Ejus quoque lectiones pro annuo officio a Miſſionis presbyteris recitandas ſuperiori anno ſacra Rituum congregatio probavit. Sub eodem altari Vincentius Maria Urſinus Cardinalis nonniſi honorifice nominandus, quum illud conſecraret, alias ſancti martyris Saturnini e corpore prius ſublatas, necnon alterius martyris Venerandi reliquias depoſuit. Sub ara majori reliquias condidit ſanctorum Evagrii & Quintillæ; ſub illa Deiparæ Virginis, quæ a Roſario dicitur, alias ſanctorum martyrum Clari & Caſſiæ; ſub illa ſancto Joſepho ſacra, olim ſancto Dominico, alias ejusdem ſancti martyris, necnon ſancti Fauſtini; & ſub illa demum ſancti Thomæ Aquinatis alias ſancti Venerandi, necnon ſancti

cti

ᴄti Bonifacii martyrum; idque documenta ſuperius tradita ſatis declarant.

IV. Ugonius in ſæpecitato libro de ſtationibus Urbis quum de reliquiis, quæ in hac coluntur baſilica, ſermonem faceret, aliarum profert catalogum, quas inter ſancti Stephani I. Papæ, ſancti Silveſtri, ſanctorum Chryſanti & Dariæ, omniumque ferme apoſtolorum enumerat, easque fortaſſis notas habuit ab veteri altaris ſancti Nicolai conſecrationis inſcriptione, quod, uti memini, archiepiſcopus Piſanus conſecravit; ibique horum omnium Cœlitum ſacra pignora, iis etiam ſancti epiſcopi Nicolai ſuperadditis, ſub illo condita eſſe memorantur.

V. Præterea inter nobiliores baſilicæ reliquias vetus lapis adſcribitur in pavimento medianæ navis poſitus, ac crate ferrea munitus, ſuper quo capite obtruncatos fuiſſe ſanctos Martyres Johannem & Paulum firma eſt ſcriptorum opinio. Poſtremo ſanctorum martyrum Criſpi presbyteri, Criſpini ſeu Criſpiniani clerici, & Benedictæ corpora ab Johanne & Pigmenio presbyteris, & Flaviano Urbis expræfecto ibidem terræ mandata fuiſſe ſuperius expoſita ſanctorum Johannis & Pauli acta ſignificant. Hi enim ſanctorum Fratrum corporum ſepulcri locum exploraverant, & Chriſtianis in Urbe prodiderant, ob idque martyrium Juliano imperante paſſi ſunt. Ibi etiam tumulata fuiſſe

Te-

Terentiani martyris, ejusque filii corpora opera ſimiliter Johannis & Pigmenii presbyterorum eadem acta demoſtrant. De corpore item ſancti Pammachii baſilicæ fundatoris hic collocato traditio eſt apud rerum Urbis auctores, qui ſane ab antiquioribus hanc traditionem didicerunt. Alia inſuper plurium martyrum pignora in hac baſilica ſua ætate recondita fuiſſe Franciſcus del Sodo in laudato codice notavit; ſcilicet:

De veſte Chriſti Domini.

De ejus ſepulcro.

De reliquiis ſanctorum Matthæi, Sebaſtiani, Pellegrini, Secundi, Zephyrini, Alexandri, Mamiliani, & Conſtantini; necnon:

De capite ſanctæ Beatricis.

De ejusdem brachio.

De reliquiis ſanctarum Alexandræ, Praxedis, Luciæ, Julianæ, Balbinæ, aliarumque, quarum nomina e vetuſtis baſilicæ monumentis præfatus auctor eduxit.

CA-

Digitized by Google

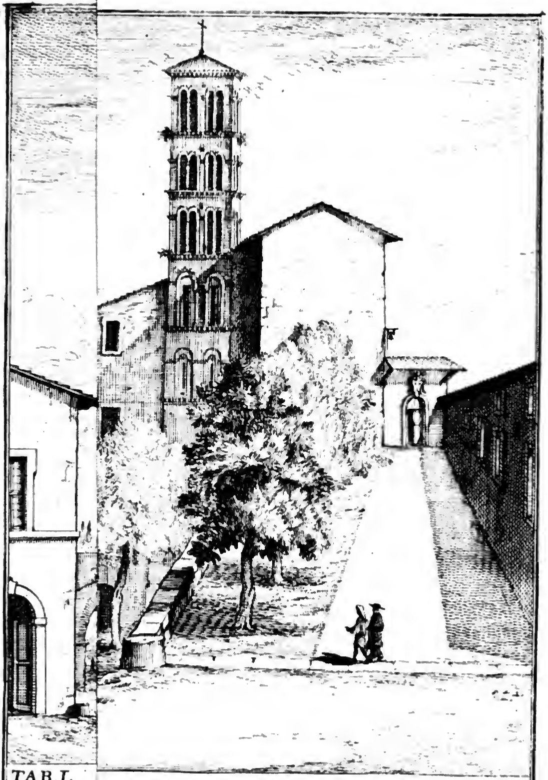
CAPUT XIV.

Præſens forma baſilicæ ſanctorum Johannis & Pauli, ejusque antiqua monumenta deſcribuntur.

I. HUjus baſilicæ vetera poſtulant monumenta, ut ejus partes ſingillatim ac hiſtorice deſcribendas aggrediar, unde nonnulla ſacræ antiquitatis inſtituta & mores ad commune documentum e tenebris eruantur. Tota itaque baſilicæ moles ad orientem proſpectum habet, quem hic in ærea tabula inciſum exhibeo, & ſaluberrimo fruitur cœlo. Frontem rudi opere exſtructam præfert, cujus in altiori loco Hadriani VI. Pontificis gentilitium inſigne ſublatum eſt cum epigraphe:

Hadriano VI. Pont. Max.
Anno ſalutis MDXXII.

& ſubinde Willelmi cardinalis Enkenvoirtii ex marmore ſtemma ſubiectum. Porticu ornatur antiqua atque eleganti, hodie vero ob nova ſacella

TAB. I. ⱽLI pag. 152.

Alex. Specchi delin. et incid.

Digitized by Google

Digitized by Google

cella hinc inde ædificata minus ampla, ferreis communita cancellis, qui munificentiſſimi auctoris Fabricii Paulutii Cardinalis æneis inſignibus decorantur. Octo fulcitur pretioſi marmoris columnis, quarum tantum quatuor apparent, ceteræ parietibus ad nova ſacella utrinque inſtaurata intercluſæ. Porticus epiſtylio vetera leguntur carmina ſuperius exſcripta:

Presbyter eccleſiæ Romanæ rite Johannes
Hæc animi voto dona vovenda dedit.
Martyribus Chriſti Paulo pariterque Johanni,
Paſſio quos eadem contulit eſſe pares.

Hinc eminet Nicolai Pellevii cardinalis gentilitium inſigne. Ad lævam ingentis molis vetuſto opere exſtructa, ac ſuper antiqui ædificii veſtigia, quæ curiæ Hoſtiliæ feruntur, campanaria turris erigitur, quæ baſilicæ nonnihil eſt ornamento.

II. Una ſuccedit janua marmore circumornata, muſivi operis linea hinc inde interſecante. Ex utroque imo latere leones duo item e marmore ſubſunt hodie temporis diuturnitate aliqua ex parte deformati: quorum alter anterioribus unguibus aprum arreptum tenet, alter vero, quem potius leænam dixerim, excipit inter ungues puerum humi ſedentem, ac ſecum veluti jocantem; puer enim inferiorem belluæ mandibulam palpatur. Vetus au-

Digitized by Google

tem nedum Chriſtianorum, verum etiam Ethnicorum fuit conſuetudo ſacrarum ædium januis marmoreos admovendi leones, ut eccleſiæ miniſtrorum ac præſulum indicaretur cuſtodia & vigilantia: leones nanque ſolent, ut rerum naturalium ferunt ſcriptores, apertis oculis ſomnum capere, unde cecinit vir celebris literaturæ Andreas Alciatus in ſuis emblematibus emblemate quinto:

Eſt leo, ſed cuſtos, oculis quia dormit apertis;
Templorum idcirco ponitur ante fores.

Quo ad Ethnicos exemplum eſt antiquum ac toto orbe clariſſimum Agrippæ Pantheon, hodie ſanctæ Mariæ ad martyres templum, ante quod in area, teſte Ugonio, duo magnæ molis leones e numidico marmore cum hieroglyphicis notis olim adſtabant. Quo ad Chriſtianorum conſuetudinem exemplum ſuppeditat ſancti Laurentii in agro Verano baſilica, ſancti Sabæ, ſanctorum duodecim Apoſtolorum, aliæque Urbis baſilicæ: quamobrem huc facit ſancti archiepiſcopi & cardinalis Caroli Borromæi monitum in concilio provinciali quarto in inſtructionibus de fabrica eccleſiæ editum: *Ubi oſtium* (ait) *ſculptura leonum ornari debet exemplo templi Salomonis, qui in baſibus illos ſculpi juſſit, ut præſulum indicaret vigilantiam*. Præterea notat diffuſæ eruditionis ſcriptor Nicolaus Cauſ-

Cauſſinus in ſuis obſervationibus ad Hori Apollinis hieroglyphica in thronis, fontibus, & ſepulcris adponendi leones nec Ægyptiis tantum, ſed etiam Judæis uſum communem fuiſſe.

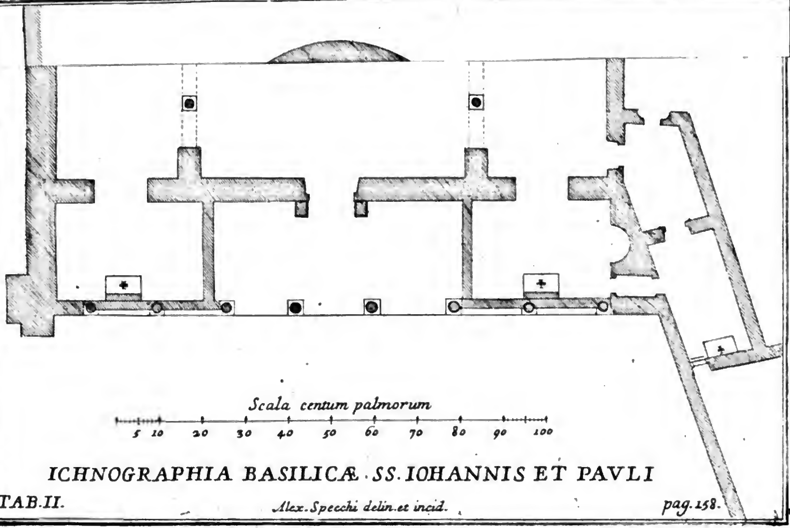
III. Quid vero aliud leæna cum puero jocans innuere poſſit non video, niſi, ut putat Johannes Ciampinus in tomo primo veterum monimentorum capite tertio, manſuetudinem, quam habere debet eccleſia erga fidei tyrones, quos *neophytos* vocat ſanctus Auguſtinus ſermone primo in octava Paſchæ: leo nanque in ſupplices clemens eſt, ac parcit proſtratis, ut ſcribit Plinius in libro octavo capite decimoſexto. Quid autem aper unguibus comprehenſus, ac forte dilacerandus ſignificet, dixerim leonis typo (Ciampini item opinioni ſuffragando) venire epiſcopum, ſive alium eccleſiæ rectorem, qui juxta doctrinam apoſtolorum principis in epiſtola prima capite quinto, ſobrii eſſe debent ac vigilantes, adeo ut fideles a via Domini aberrantes ad ſemitam veritatis redire cogant, nolentesque ac interdum in propriam matrem ſurgentes, unguibus dentibusque, cenſuris videlicet aliisque eccleſiaſticis pœnis dilacerent.

IV. Quod adhuc de leonibus ſcripſi, idem de aquila interpretandum putaverim, quæ in epiſtylio januæ expanſis alis leunculum vel aliud animal (quod non ſatis dignoſcitur præ vetuſtate corruptum) unguibus complectens tollitur, quamque

Digitized by Google

Johannis Sutrini ex Comitum familia cardinalis ſtemma nonnulli perperam credunt: hæc volucrum regina dicitur, fulmen deſpicere, ſolemque conſtanti acie intueri. Quamobrem antiqui fideles ejusmodi hieroglyphico fortaſſe animis ingerere contenderunt (quod auguratur Ciampinus) ut ſacram ædem ingredientes, tanquam aquilæ mentem ad Deum, ſolemque juſtitiæ Chriſtum erigerent, ac victoriam de teterrimo humani generis hoſte referrent; idque clarius argueretur, ſi ſerpentem unguibus arriperet: porro ſi eſt leunculus, ut ſibi ſuadere videtur Ciampinus, etiam dæmonem indicat, juxta illud ſancti Petri in epiſtola prima capite quinto: *Diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret*. De his veterum hieroglyphicis eccleſiarum januis adponi ſolitis latiſſime diſſerit idem Ciampinus loco ſuperius laudato, ubi leones & aquilam ære expreſſos habet, aliaque priſca baſilicarum hieroglyphica profert.

V. Baſilica, cujus ichnographicam tabulam hic exhibemus, ſatis ampla eſt, & trium navium antiquum morem præſefert: longitudo enim, ut Vaticani codicis auctor Brutius exploratum habuit, palmorum eſt viginti ultra ducentos, latitudo vero octo ac viginti ultra centum. Vigintiquatuor utrinque innixa eſt columnis ex africano marmore, & ordinis corinthii, e quibus viginti tantum patent, quum quatuor in pilis lateant, quæ laterales ſuſtinent

ICHNOGRAPHIA BASILICÆ SS. IOHANNIS ET PAVLI

TAB. II. *Alex. Specchi delin. et incid.*

Digitized by Google

Digitized by Google

nent parietes, quibus fornices duo incumbunt cum erismis ad auſtrum, quo parietes inclinant. Lacunar habet ex cupreſſu ligneum eleganter cælatum, cujus in medio ſanctorum Johannis & Pauli ſimulacra exſculpta ſunt cum epigraphe:

VERE GERMANI.

In ſumma & in ima parte in ligno item cælata cardinalis Cuſani familiæ inſignia ſpectantur cum notis:

Auguſtinus cardinalis Cuſanus
Anno M D XCVIII.

Super oſtium in ingreſſu odeum adſtat ligneum marmoreis columnis ſuffultum, quod cardinalis Hovardus exſtruxit, & vario colorum ornamento illuſtravit. Pavimentum partim rude, partim miræ eſt elegantiæ & opere teſſellato elaboratum. Præfato ſub odeo utraque ex parte aræ duæ exſtabant (quarum adhuc ſuperſtes eſt ſignum) altera ſancto Saturnino martyri ſacra, ſub qua ejus corpus quievit, altera ſancto Nicolao Myrenſi epiſcopo, quam ſæpememoratus Vilianus Piſanus archiepiſcopus conſecravit, eaſque cardinalis Pellevius ornaverat, ac poſtremo cardinalis Hovardus ad amplitudinem baſilicæ deſtruxit. In priori pila ad lævam vetus illud ſupra exſcriptum legitur marmor,

mor, quod ſicut prænotavi, Franciſcus Barberinus cardinalis tranſtulit, & ſuæ gentis inſignibus decoravit. Prope medium humi monſtratur lapis, qui crate ferrea tegitur, ſuper quo, ut traditum eſt, ſancti Fratres Johannes & Paulus capite plexi fuerunt.

VI. Hinc inde in baſilicæ medio altaria duo olim erant prioribus pilis proxima, quorum pictæ tabulæ ſanctorum Fratrum triumphale martyrium exhibebant: hæc cardinalis Pellevius multiplici cultu inſtruxit, & optimo marmore ornavit. Sub altero ad dexteram, cujus tabulam pinxit Raphael Regienſis corpora eorundem ſanctorum Martyrum requieverunt: ſub altero ad lævam, cujus tabulam pinxit Paris Romanus, caput alterutius ſervabatur. Verum illa, ut ſupra monitum eſt, cardinalis Hovardus, quum baſilicam reparaverit, de medio ſuſtulit, & ſacra corpora cum capite ad aram majorem aſportavit. Parum ultra antiqua legitur in pavimento ſepulcralis inſcriptio, quæ, ut notat Bernardus Montfauconius a nobis alibi laudatus in ſuo diario Italico capite decimo, nonum circiter ſæculum ſapit, & ævi barbariem olet:

Hocce puellæ jacet tumulo corpus Eliſabeth;
Quod manet in ſancta aula nunc Battiſtæ Johannis.
Ildibrandus ejus genitor, Theodoraque mamma
Orta

Orta puella, ideo fuit ardua fuit ſtemmate Romæ:
Bis annos habuit ſenis & menſibus decem
Ducta Johannes *veſtra* Pauleque *jure ſub alma,*
Pro qua vos Dominum depoſcite martyres almi,
Et ſibi det requiem ſanctam poſt funere ſemper,
Hoc ſi quis tumulum violaverit, at neque parvum
Subjaceat nexum, dum in orbem anathema
Dep. v. *kal. Sept. ind.* v.

VII. Olim poſt hoc marmor in loco pavimenti, quod magnis lapidibus ſternitur, ſeptum marmoreum fuit *Schola cantorum* ab antiquis nuncupatum, ei prope ſimile, quod adhuc integrum ſupereſt in baſilica ſancti Clementis, & quod in libro, quem ſuper illam vulgavi, capite nono deſcripſi, ejusque & aliorum, quæ hic prætereo, apud veteres uſum explicavi. Hoc idem cardinalis Hovardus ſolo æquavit ad laxiorem baſilicæ amplitudinem, quod Ugonii etiam ætate carebat ambonibus. Ejus adhuc exſtant fragmenta, quæ pauca præferunt antiquitatis veſtigia. Ex poſterioribus, quæ ſequuntur, pilis dexteræ vetus hæret lapidea tabula, ubi ſancti Gregorii Magni diploma exſculptum eſt, quæ olim in porticu, mox in ſacrario fuit: & ſiniſtræ alia item lapidea, quæ fundorum eſt catalogus ac prædiorum, quibus olim monaſterium fruebatur.

batur. Accedunt utrinque poſita conſecrationum altarium monumenta, quæ ſuperius exſcripſi. Succedit ara major ex viridi laconico marmore veteri exſtructa more, ciborio, quod columnis ex albo marmore incumbit, ornata, in qua ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli veneranda corpora requieſcunt. Ad illam per gradus aſcenditur, ut in aliis perantiquis Romæ baſilicis, ibique olim marmorei aut ferrei, ut priſcorum conſuetudo invaluit, cancelli fuerunt. Confeſſio ante viſitur, ſive martyrum ſepulcrum, quod crate ex orichalco ſanctorum Fratrum cælata imagine clauditur, optimo ac multiplici ornatum marmore, ubi martyrum Scillitanorum, aliorumque corpora depoſita ſunt. Antiquiſſimam Sanctorum corpora ſub altaribus collocandi conſuetudinem ex apoſtolica traditione profluxiſſe colligunt auctorum aliqui ex illo Apocalypſis: *Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant*. Verum quum a Felice I. Romano Pontifice, teſte Anaſtaſio, ſuper memorias martyrum miſſas celebrari ſtatutum fuiſſet, uti etiam monet ejusdem Felicis decretalis epiſtola ad epiſcopos Galliæ in tomo primo conciliorum collectionis Labbeanæ vulgata, ac propterea, Ethnicorum perſequutione furente, miſſæ ſuper martyrum ſepulcra in cœmeteriis & cryptis celebrarentur, pace deinde eccleſiæ parta, templis ampliſſimis undique exſtructis,

Digitized by Google

ctis, in eaque ſanctorum martyrum translatis corporibus, ut Felicis decretum commodius impleretur, eadem corpora ſub altaribus collocabantur, & exinde paſſim in Romana eccleſia communem evaſiſſe morem putavi.

VIII. Poſt confeſſionis oſtiolum introrſum ſphæricum quoddam foramen eſt, quod marmore tegitur, & per illud *brandea* apud antiquos fideles demitti ſolebant. *Brandea* priſci vocarunt, interprete ſancto Gregorio in epiſtola triceſima libri tertii, & in epiſtola quadrageſimaquarta libri quarti epiſtolarum, velamina, quæ Chriſtiani martyrum exuviis, loculis, ac mauſoleis applicare conſueverant, ut ex eorum contactu ſpecie quadam ſanctitatis, & patrandorum miraculorum facultate imbuta, illis ſanctuaria & reliquiarum loco forent. Enimvero, ut obſervat Cardinalis Baronius in notationibus martyrologio ad diem decimamquintam Junii, quum vetus Romanæ eccleſiæ conſuetudo non ſolum abhorreret integra Divorum corpora Roma exportari, ſed ne tenues quidem eorum particulas ex ipſis detrahi, vel quod minus eſt, nec ſummis digitis eadem attrectari ullo modo pateretur, Chriſtiani tamen ſuæ pietati qualitercunque ſatisfacturi omni ſtudio ſatagere ſolebant, ut ſaltem per myſtagogos, æditùos, aliosque ſacrarum faviſſarum cuſtodes ſibi copia fieret veſtes, pallia, ſudaria, & reliqua id genus velamina venerandis Cœli-

tum pignoribus admovendi; eaque, ut tradit Johannes Jacobus Chiffletius in criſi hiſtorica de linteis ſepulcralibus Chriſti Domini capite viceſimoſeptimo ***brandea***, vel ***ſanctuaria*** communi voce appellaverunt. Primum, quod ſciam, qui religioſum hunc brandeorum uſum vel induxit, vel maxima uſurpavit, mihi fuiſſe compertum eſt ſanctum Pontificem Leonem Magnum: „ Hic quoties roga-„ batur ab aliquibus (ait Sigebertus in chronici libro quinto ad annum quadringenteſimum quadrageſimumprimum) ut eis aliquorum apoſtolo-„ rum, vel martyrum reliquias daret, conſuevit „ ad corpora, vel memorias apoſtolorum, vel „ martyrum, quorum reliquiæ petebantur, miſſas „ celebrare in ipſorum honore, & ſic ***brandeum*** „ altaris, quo conſecratum corpus Domini invol-„ verat, particulatim dividebat, & pro reliquiis „ apoſtolorum, vel martyrum dabat: unde ſi ab „ aliquibus dubitabatur cultello pannos illos pun-„ gens, ſanguinem eliciebat; ſic palam cunctis „ faciens, quod in conſecratione myſteriorum ſan-„ guis Chriſti, apoſtolorum, vel martyrum, qui „ illo effuſus eſt, intret per divinam virtutem in „ pannos illos, & ideo merito illos dari pro reli-„ quiis Sanctorum, in quorum honore conſecrati „ ſunt. Hactenus Sigebertus. Item Gregorium Magnum prædeceſſorem ſuum Leonem in ejuſmodi brandeorum uſu recte imitatum fuiſſe ſcripſit Jo-

Digitized by Google

Johannes Diaconus in ejus vita libro ſecundo capite quadrageſimoſecundo. Quis autem fuerit hujuſcemodi foraminis ſive feneſtrellæ uſus (utroque nomine vocitarunt ſcriptores) liquido conſtat; per illam enim manus a Chriſtianis immittebantur, ut non modo brandea Divorum admoverentur lipſanis, verum, ut teſtatur Beda in libro primo capite tertio eccleſiaſticæ hiſtoriæ gentis Anglorum, pulvis ex eorundem memoriis ſanctuariorum vice legeretur.

IX. Hinc poſt altare presbyterium ſequitur ligneis hodie ſedilibus circumornatum, cujus in medio epiſcopalis cathedræ, quæ olim fuit, veſtigium & locus ſpectatur. Pavimentum affabre teſſellato etiam ſive vermiculato opere inſtratum eſt. In ſummo abſis egregie coloribus illuſtratur; in ſuperiori enim parte Chriſtus Dominus innumera angelorum legione ſtipatus eminet, quem Nicolaus Pomarancius depinxit; inferius Divorum, Divarumque imagines inſcriptis nominibus coloribus quoque expreſſæ ſunt, quorum corpora in baſilica requieſcunt. Priorem locum obtinent ſancti Fratres Johannis & Paulus cum ſubjecta aureis notis epigraphe:

Eadem fides & paſſio
Vere fecit eſſe
Germanos.

Deinde ſanctus Saturninus, ſanctus Speratus, aliique martyres Scillitani, ac poſtremo ſanctus Pammachius monaſtica veſte indutus his ſuppoſitis verbis:

Sanctus Pammachius
Hujus eccleſiæ conditor.

Sequentes inde picturæ ſanctorum Fratrum Johannis & Pauli vitam exhibent, & præclara geſta, quibus inſignes fuere. Singulis inſcriptiones adpoſitæ ſunt, quæ tractu temporis labefactantur. Harum prior eſt.

I

Conſtantinus Conſtantiam filiam ſe in matrimonium daturum Gallicano Romani exercitus duci pollicetur, quum debellatis Scythis victor e Thracia redierit. Interea tanquam ſponſionis obſides dat ei Johannem Conſtantiæ domus præfectum, & Paulum primicerium.

2

Johannes & Paulus Gallicanum adverſus Scythas in Thraciam proficiſcentem ſequuntur.

Galli-

Digitized by Google

~ 3 ~

Gallicano obſidione Philippopoli preſſo, & fugam cogitanti ſuadent Johannes & Paulus ut voveat ſe Chriſtianum futurum, cui, nuncupato voto, per viſum ſeſe oſtendit procera ſtatura juvenis crucem bajulans magna armatorum manu comitatus, Gallicanum ipſum adhortans, ut ſe ſtricto gladio ſequeretur.

~ 4 ~

Juvenem crucis ſignum gerentem, & armatorum multitudinem ſequutus Gallicanus, per medias hoſtium acies ad regem ipſum tuto penetrat, qui primo adſpectu ad pedes Gallicani provolutus ultro ſe illi dedit.

~ 5 ~

Johannes & Paulus, quum a Juliano Apoſtata ad intimam familiaritatem invitarentur, libere familiaritatem ejus exſecrantur, qui Chriſti religio-

nem

Digitized by Google

nem repudiarit: illis tamen Imperator decem ad deliberandum dies præſtituit.

6

Interea Johannes & Paulus res omnes ſuas pauperibus largiuntur.

7

Juvenes vero fortiſſimi nullis unquam mortis minis abduci potuerunt, ut auream Jovis imaginem a Terentiano prætoriæ cohortis præfecto illis oblatam venerarentur.

8

In ſuis ædibus conſtantiſſimi Martyres obtruncantur.

9

Ne quod indignæ cædis veſtigium appareret eodem loco, quo capita fuerunt abſciſſa, corpora involuta conduntur.

Mox

Digitized by Google

∽ 10 ∽

Mox dæmones ex obſeſſis corporibus erumpentes martyrium Sanctorum promulgant. At Terentiani filius & ipſe ab immundo ſpiritu correptus protinus ad Martyrum ſepulcrum confugit.

∽ 11 ∽

Terentianus pro filii ſalute deprecaturus ad Martyrum monumentum venerabundus accedit; exauditus Terentianus cum incolumi filio baptizatur.

Hæ pictis ſanctorum Martyrum actis inſcriptiones. Aurea hinc ſuper picturas in abſidis coronide alibi memorata epigraphes legitur:

Antonius Carrafa
Sanctæ Romanæ eccleſiæ
Presbyter cardinalis,
Quum bujus eccleſiæ titulum obtineret,
Eam exornandam curavit
Anno Domini M D LXXXVII.

Extra

Digitized by Google

Extra presbyterium ſuper majori tribunæ fornice pictura objicitur Virginem Dei matrem præſeferens, quam angelus in annunciatione ſalutat. Inferius gentilitia inſignia ſeſe offerunt præfati Antonii cardinalis Carraſæ, deinde ad dexteram ingredientium ſancti Petri apoſtoli, ad lævam ſancti Pauli accedunt imagines, quibus aliæ ſubjiciuntur ex uno latere ſancti Dominici, ex altero ſanctæ virginis Catharinæ Senenſis.

X. Ad minores deinde baſilicæ naves quod ſpectat, duo quæque navis habet altaria opera ac ſumptu cardinalis Hovardi columnis & lapidibus exſtructa, & ferreis cancellis obſerata. Illud ad dexteram aræ majoris prope abſidem Virgini Mariæ, quæ a Roſario dicitur, dicatum eſt: hoc prope parva eſt janua, unde olim Symmacho Pontifice per ſcalas, quarum adhuc veſtigia ſuperſunt, ad baſilicam erat acceſſus. Alterum ad lævam altare ſacrum eſt ſanctiſſimo patriarchæ Joſepho Virginis ſponſo. Illud e regione hujus poſitum baſilicæ oſtio proximum ſancto Thomæ Aquinati dicatur, alterum ex adverſo ſancto martyri Saturnino, cujus corpus in urna porphyretica requieſcit.

XI. Hæc totius baſilicæ deſcriptio, ejusque monumentorum, ubi hodie exigua ſacræ vetuſtatis rudera ſervantur. Lapidum fragmenta nonnulla proſtant in pavimento, ſed quia nullius dignitatis, prætereo. Quæ autem olim fuerunt inſcriptiones,

ac

Digitized by Google

ac veteri diruta baſilica ſublatæ, huc referendas duxi, ne earum penitus aboleretur memoria. Maphæus Veggius in libro primo de educatione puerorum capite quarto in hac baſilica perelegans epigramma ſe legiſſe ſcribit marmoreo tumulo inſculptum Gratiæ Alexandriæ Ethnicæ matronæ, quæ in Chriſtianarum quarundam dedecus filios ſuos propriis uberibus educaſſe laudatur:

Gratiæ Alexandriæ,
Quæ etiam filios ſuos
Propriis uberibus educavit.
Pudens Aug. Lib. maritus.

Ugonius hæc quoque adfert carmina, quæ nonnihil ſapiunt antiquitatis:

Antiſtes Domini excelſa ſacra Chriſti
Veſtibulum decorat gratia pulcra loci.
Quæ quia compta nitet, primaque in fronte renidet,
Oſtendit quantum numinis intus ineſt.
Quis tantas Chriſto venerandas condidit ædes,
Si quæris, cultor Pammachius fidei.

Necnon Martinellus Anaſtaſii cujusdam cardinalis ſubjicit epitaphium:

Hic requieſcit in pace Anaſtaſius
Presbyter ſanctæ Romanæ eccleſiæ,
Qui vixit plurimos annos.

Ciaconius in vita Paſchalis II. Theobaldi hujus tituli cardinalis tradit monumentum in hac baſilica poſitum, cui hæc duo hærebant carmina:

Sedis apoſtolicæ Theobaldus presbyter implet,
Martyres uſque ſacris opus hoc aſſignat honori.

Poſtremo Dominicus Grimanus cardinalis ab Alexandro VI. Romana purpura ornatus poſt obitum hic temporarium ſepulcrum habuit cum epigraphe:

Dominico Grimano epiſcopo Portuenſi,
Cardinali ſancti Marci,
Patriarchæ Aquilejenſi
Inculpatiſſimæ vitæ,
Omnium ſcientiarum peritiſſimo,
Temporaneum depoſitum
Nepotes pientiſſimi poſuerunt.
Vixit annos LXII. *menſes* VI. *dies* VIII.
Obiit XXVII. *Auguſti* MDXXIII.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XV.

Elenchus chronologicus omnium ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, qui ſanctorum Johannis & Pauli titulum obtinuerunt.

I. OMNIA, quæ in ſacris tabulis reperi de ſanctorum Johannis & Pauli baſilica, hucuſque in medium produxi monumenta: his modo præſtat adnectere Romanæ eccleſiæ cardinales, qui eam in titulum adepti ſunt, eorumque præclara geſta, obſervata temporis ſerie, publicis literis conſignare. Horum itaque antiquior eſt, cujus memoriam ferunt ſcriptores, Gordianus, qui ſynodo Romanæ, Symmacho apoſtolicam ſedem adminiſtrante, ſubſcripſit, & deinde perditorum hominum gladio occubuit.

Huic etiam concilio alter ejuſdem tituli presbyter interfuit, ſcilicet Johannes, qui poſtmodum Hormiſdæ Pontifici anno quingenteſimo viceſimotertio Johannis I. nomine ſuffectus eſt, & ſedit annos duos, menſes novem, & diex ſexdecim.

II. In concilio item Romano, quod Gregorius Magnus Pontifex celebravit, adfuerunt hujus

Digitized by Google

tituli cardinales Deusdedit, & Johannes, quorum primus ad Pontificatum evectus ſedit annos tres, & dies undeviginti.

In altera ſynodo ſub Gregorio III. Romæ habita inter patres ſuffragium tulit Georgius presbyter cardinalis tituli ſanctorum Johannis & Pauli.

Necnon in alia, quum Zacharias vir ſanctiſſimus Romanæ eccleſiæ Pontifex præeſſet, interfuit Gregorius hujus tituli cardinalis.

Johanne VIII. ſedente, in concilio Romano ſuffragium dedit Germanus presbyter cardinalis tituli ſanctorum Johannis & Pauli.

Petrus ejuſdem tituli cardinalis, Johanne XII. Pontifice, concilio quoque Romano ſubſcripſit anno nongenteſimo ſexageſimoquarto. Hic Johannem in ſynodo coram patribus accuſavit, teſtatus ſe illum vidiſſe miſſam celebrare ſine ſumptione corporis Chriſti.

III. Theodoricus, quem Dietericum vocat Panvinius, natione Germanus presbyter cardinalis ſanctorum Johannis & Pauli, Paſchalis II. Pontificis in Germaniam & Hungariam legatus decreta contra Henricum Imperatorem edita, & anathema primus omnium promulgavit. Conventui Colonienſi interfuit, & omnibus ut apoſtolicæ ſedis decreta ſuſciperent, perſuaſit: in eadem legatione diem ſupremum obiit, & Coloniæ Agrippinæ ſepultus eſt.

Theo-

Digitized by Google

Theobaldus a Paſchale II. inter presbyteros cardinales titulo ſanctorum Johannis & Pauli cooptatus ſubſcripſit ſynodo Vaſtallenſi, & ſacramento firmavit juſſu Paſchalis privilegium ab Henrico Imperatore de inveſtituris eccleſiaſticis extortum, & in hac baſilica tumulum habuit.

Nicolaus ab eodem Paſchale titulo ſanctorum Johannis & Pauli cardinalis creatus adfuit, Baronio teſte ad annum ultra milleſimum centeſimum undeviceſimum, comitiis Pontificalibus pro creatione Gelaſii II. Romæ habitis, ubi ex Pandulpho Piſano nomina cardinalium, qui comitiis interfuere, recenſet; at illum auctorum nonnulli cum Theobaldo deceſſore confundunt.

IV. Albericus ſive Uldaricus pernobili Cyborum, ſeu ut alii putant, Tomacellorum familia prognatus ab Honorio II. hujus tituli cardinalis renunciatus, Honorii diplomata, quæ anno milleſimo centeſimo viceſimoſeptimo, & viceſimooctavo dedit, ſua ſubſcriptione firmavit.

Lucas natione Gallus in Claræ-vallis cœnobio educatus ſancto abbati Bernardo percharus ab Innocentio II. inter cardinales titulo ſanctorum Johannis & Pauli adſcitus eſt, & in Italiam cum Innocentio profectus. Piſis agens Attoni præſuli Piſtorienſi privilegium ab Innocentio conceſſum, aliaque ejusdem Pontificis diplomata ſubſcripſit.

Hu-

Hubaldus ſeu Humbaldus item ab Innocentio in quinta creatione inter cardinalium ordinem adlectus titulo ſanctorum Johannis & Pauli, literas, quas Abrahamo archipresbytero & canonicis Vercellenſibus Pontifex direxit, ſua manu firmavit. Cum Eugenio III. in Gallias conceſſit, & Cluniaci Eugenii diploma Gozevino Bonæ-vallis abbati ſubſcripſit, obiitque Eugenio adhuc Pontifice.

V. Johannes Sutrinus ex veteri & illuſtri Comitum familia ab Eugenio III. presbyter cardinalis titulo ſanctorum Johannis & Pauli creatus, Hadriani IV. Pontificis ad Fridericum Auguſtum legatus acceſſit, ut pacem inter Imperium & Romanam eccleſiam componeret. Alexandri III. partes ſequutus, ab eodem ad Orientales miſſus Amalricum Jeroſolymorum regem uxorem quarto gradu ſibi conjunctam dimittere coegit. Poſt ejus ad Urbem reditum, Urbis vicarium, & baſilicæ Vaticanæ archipresbyterum Pontifex Alexander renunciavit, quo ſedente e vivis exceſſit.

Raynerius Papienſis diaconus cardinalis ſancti Georgii in Velabro cum Ubaldo Oſtienſi epiſcopo Alexandri III. juſſu ad Imperatorem Fridericum in Lombardiam legati nomine adivit, ut fidem publicam pro Pontifice, ejusque curia ad ineundam cum eo concordiam acciperet, ac certum conventui locum præſcriberet. Interfuit conventui

Digitized by Google

ventui Veneto, & diploma ab Alexandro Opizoni ſanctæ Mariæ in Organo abbati datum ſubſcripſit. A Lucio III. ex diacono presbyter cardinalis ſanctorum Johannis & Pauli ordinatus, eo adhuc Pontificiam ſedem adminiſtrante, mortem oppetiit.

VI. Johannes hujus tituli cardinalis Alexandri III. literas, quas Oprando Mediolanenſis monaſterii ſancti Simpliciani abbati decimotertio kalendas Aprilis anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimooctavo conceſſit, ſua manu firmavit.

Melior Gallus a Lucio III. Pontifice Veronæ inter cardinales titulo ſanctorum Johannis & Pauli cooptatus eſt, & Romanæ eccleſiæ camerarii munere ornatus. In Gallias ad Philippum Francorum regem Celeſtini III. legatus adiit, ubi plures controverſias compoſuit, eoque ſedente diem clauſit extremum.

Cencius Sabellus Romanus ex canonico Regulari Lateranenſi a Celeſtino III. in diaconorum cardinalium ordinem adnumeratus, & Romanæ eccleſiæ camerarius adlectus, mox Innocentio III. Pontifice inter presbyteros relatus, titulum obtinuit ſanctorum Johannis & Pauli, quo etiam ſedente cancellarii munere functus eſt. Hujus monumentum exſtat in baſilica Lateranenſi æneis characteribus in valvis pariter æneis portæ epiſcopii, quo licet demolito, eæ tamen in baſilica reſtitutæ curatoris Cencii, & reſtitutoris Bernardini de Sabellis

in-

inſcripta nomina ſervant. Defuncto Innocentio Pontifex ſuffectus, Honorii III. nomen accepit, atque ut in ſuperioribus memini, ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli memoriæ obſequentiſſimus fuit. Sedi apoſtolicæ præfuit annos decem, & menſes octo, atque in baſilica Liberiana tumulum habuit.

VII. Bertrandus Sabellus Honorii III. fratris filius a patruo Romano Pontifice inter cardinales adſcriptus eſt, eodemque, cui præfuit, titulo decoratus. Illum legationis munere auctum ad conciliandos hæreticos, ſopiendos enaſcentium bellorum fragores, aliasque controverſias æquitate dirimendas Honorius in Gallias miſit. Poſtmodum eodem etiam jubente in Hiſpania legationem obivit, & circa ſeptimum annum patrui Pontificatus mortalitatem explevit.

Robertum cardinalem titulo quoque ſanctorum Johannis & Pauli ſedente Honorio apud auctores reperi, cujus tamen creationis annus ignoratur. Is Honorii literas anno milleſimo ducenteſimo decimoſeptimo ad Simeonem Tarracinenſem epiſcopum datas ſubſcripſit.

IX. Hinc poſtquam ſanctorum Johannis & Pauli titulus quadraginta prope annorum ſpatio cardinale titulari vacavit, Berengarius Stedelli, ſive ut alii ſcribunt, Fredeole Gallus, patria Narbonenſis ex abbate ſancti Aphrodiſii Biterrenſis,

mox

Digitized by Google

mox ſacelli Pontificii ſacerdote, ac demum Biterrarum epiſcopo a Clemente V. inter presbyteros cardinales titulo primum ſanctorum Nerei & Acchillei, deinde ſanctorum Johannis & Pauli cooptatus eſt, & majoris pœnitentiarii munere donatus. Juriſprudentiæ ſcientia inſtructiſſimus, legales titulos enucleatiſſime expoſuit, & volumen ſuper ſummam Oſtienſis ordine alphabetico digeſſit, necnon alia poſt ſe literarum monimenta reliquit. Ab humanis poſtremo exemptus eſt, quum ad epiſcopatum Tuſculanum gradum feciſſet.

Bertrandus de Bordis Gallus ex epiſcopo Albigenſi a Clemente V. cardinalium ſenatui adſcriptus eſt titulo ſanctorum Johannis & Pauli, & ſedis apoſtolicæ camerariatu decoratus. Hujus meminere Clementis V. regeſta, quæ manu exarata in Vaticana bibliotheca ſervantur. Extremum diem clauſit Avenione anno ultra milleſimum trecenteſimoundecimo.

X. Jacobus de Via, ſeu de Veza Johannis XXI. dicti XXII. ſororis filius Gallus, patria Cadurcenſis ab avunculo Romano Pontifice inter presbyteros cardinales relatus titulo præfuit ſanctorum Johannis & Pauli. Parum ſupervixit aſſumpta purpura, & Avenione occubit, ejusque corpus poſt ſollemnia ejus animæ perſoluta exſequiarum officia in eccleſia principe fuit ſepulturæ mandatum.

Digitized by Google

Matthæus Urſinus e monte Jordano dictus, ſeu de Campo Floræ Romanus ordinis Prædicatorum theologus, Franciſci Neapoleonis cardinalis nepos, ex provinciali Romano epiſcopus Agrigentinus, mox ad archiepiſcopatum Sipontinum translatus, deinde ab eodem Pontifice Johanne presbyterorum cardinalium ſenatui titulo ſanctorum Johannis & Pauli additus eſt, & Benedicto XI. dicto XII. ſedente, Sabinenſem epiſcopatum obtinuit. Antequam religioſæ Prædicatorum familiæ nomen daret, ſacras literas docuit, & canonicatum eccleſiæ ſancti Stephani Toloſæ apud Gallos nactus, magni nominis famam & ſingularis literaturæ ubique ſpecimen præbuit. Romani virum oratorem ad Johannem Pontificem direxerunt, ut illum adhortaretur ad apoſtolicam ſedem Urbi reſtituendam. Vitam cum morte commutavit Avenione decimoquinto kalendas Septembris anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo, & corpus Romam delatum in eccleſia ſanctæ Mariæ ſuper Minervam marmorea in arca conditum eſt. Fratres ordinis Prædicatorum Matthæum cardinalem inter beatos referunt, & miraculis clariſſimum tradunt.

XI. Stephanus Albertus ſeu Aubert Gallus e Monte Lemovicenſis diœceſis vir integerrimæ vitæ, decretorum doctor celeberrimus, ex majori Seneſcaliæ Toloſanæ judice, & cauſſarum in Romana

mana curia auditore in antiſtitem Noviodunenſem, poſtea Cameracenſem, demum Claramontenſem electus fuit. A Clemente VI. presbyter cardinalis titulo ſanctorum Johannis & Pauli, & major pœnitentiarius renunciatur, mox ad epiſcopatum Oſtienſem transfertur. Legationis munere Clementis juſſu functus eſt cum Hannibaldo Tuſculano cardinale ad Philippum Galliarum, necnon ad Odoardum Anglorum reges inter ſe graviter indignatos, ob idque ferali bello dimicantes. Epiſcopus Noviodunenſis eccleſiam principem exſtruxit, deinde Clemente e medio ſublato, anno ſupra milleſimum trecenteſimo quinquageſimoſecundo Romanus Pontifex Innocentii VI. nomine coronatur, & in Pontificali cathedra ſedit annos novem, menſes octo, & dies ſex. In templo Carthuſianorum Villæ-novæ ſecus Avenionem in membranacea tabella hæc Innocentii tumulo adpoſita manuſcripta exſtabat epigraphes:

Hic jacet
Beatiſſimus Papa Innocentius VI.
Primus fundator hujus domus,
Qui obiit anno M CCC LXII.
Die vero XII. *menſis Septembris,*
Cujus anima in pace requieſcat.
Amen.

Andoinus Albertus, quem alii Androinum vocant, Pontificis Innocentii VI. fratris filius Gallus, patria Lemovicenſis ex Pariſienſi primum, mox Antiſiodorenſi antiſtite Magallonenſem eccleſiam regendam ſuſcepit. Hinc ab Innocentio patruo presbyter cardinalis titulo ſanctorum Johannis & Pauli creatus eſt, dein ad epiſcopatum Oſtienſem translatus. Auctor fuit Andoinus xenodochii Avenione in pontis capite poſiti, cujus inſignia ſupra fores collocata lapidi inſculpta ſpectantur. Necnon collegium Magallonenſe Toloſæ ære ſuo ædificandum curavit. E vita exemptus eſt Avenione anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimotertio, & cadaver apud Carthuſianos Villæ-novæ cum hac inſcriptione, ipſo mandante, affixa monumento ſepultus eſt:

Lapide ſub hoc modico jacent omnia viſcera
Dicti Oſtienſis A. dum vivebam in vita mea.

XII. Guillelmus Sudre Gallus Lemovicenſis clariſſimus ordinis Prædicatorum alumnus ex Toloſano provinciali primum ſacri palatii apoſtolici lector, deinde epiſcopus Maſſilienſis, poſtea ab Urbano V. inter presbyteros cardinales titulo ſanctorum Johannis & Pauli cooptatus, demum in numerum epiſcoporum adlectus, Oſtienſem & Velitrenſem eccleſias obtinuit. Putant nonnulli

Guil-

Digitized by Google

Guillelmum hunc cardinalem Neapolitana legatione functum fuiſſe ad diſcordias, quæ inter Tarentinum principem, & Andriæ ducem ortæ erant, dirimendas. Obiit de re literaria egregie meritus anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimotertio, & corpus Avenione in templo ordinis Prædicatorum ſepulturæ traditum fuit.

Simon de Borſano Mediolanenſis legum doctor inſignis a Gregorio XI. Pontifice primum archiepiſcopatu Mediolanenſi, mox Romana purpura titulo ſanctorum Johannis & Pauli decoratur. Gregorio e vivis ſublato comitiis Pontificiis interfuit, & pro Urbano VI. ſuffragium tulit: verum paullo poſt ab illo defecit, & Clementis VII. pſeudo-Papæ partibus adhæſit, in cujus obedientia fato ceſſit Niciæ, ubi ſepulcrum accepit.

XIII. Diro itaque ſchiſmate Romana eccleſia obruta & miſerrime quaſſata opera præſertim Roberti ex comitibus Gebennenſibus presbyteri cardinalis, qui Clementis VII. nomine contra Romanos Pontifices ſedit, nonnulli etiam pſeudocardinales creati ſunt. Hos inter, quos Clemens aſſumpſit, titulum ſanctorum Johannis & Pauli adeptus eſt primo Guterius ſeu Cuncterus Gometii de Luna Hiſpanus ex Aragonia epiſcopus Palentinus, qui cardinalium ordini ab Urbano VI. adſcriptus oblatam reſpuit dignitatem, quam deinde a Clemente pſeudo-Pontifice gratam acceptamque ha-

habuit cum titulo ſanctorum Johannis & Pauli, & ſe pro cardinale ac ſedis apoſtolicæ legato in Hiſpania geſſit, & pro Clemente contra Urbanum partes acerrime propugnavit. E vivis in Hiſpania abiit in ejusdem Clementis obedientia anno ſupra milleſimum trecenteſimo nonageſimoprimo.

Sequitur Johannes Flandrinus Gallus archiepiſcopus Auxitanus, quem presbyterum cardinalem titulo ſanctorum Johannis & Pauli idem Clemens præfecit. Illum deinde Benedictus XIII. Clementis ſucceſſor ad epiſcopatum Sabinenſem evexit. Huic licet a collegio ſuo deſerto & damnato Johannes conſtanti animo ad exitum uſque vitæ fidus comes adhæſit, & in ejus obedientia ante concilii Conſtantienſis ſententiam mortalitatem exegit.

XIV. Idem Clementis ſucceſſor Petrus de Luna Aragonius Benedicti XIII. nomine pſeudo-Pontifex, qui Romanæ eccleſiæ ſchiſma admodum confirmavit, ſuos etiam habuit pſeudo-cardinales, inter quos Petrus Blani ſive Blavi natione Gallus patria Gaballitanus diœceſis Mimatenſis, Urbani V. Pontificis gentilis, utriusque juris doctor celeberrimus, & referendarius apoſtolicus. Hunc Benedictus diaconum cardinalem ſancti Angeli adlegerat, quem in ſchiſmate pertinacem deſeruit. Interfuit concilio Piſano ac ſuffragium tulit pro Alexandro V., a quo inter presbyteros cardinales adnume-

meratus, ſanctorum Johannis & Pauli titulum accepit. E vita migravit Avenione, & in eccleſia monaſterii ſancti Andreæ extra muros terræ mandatum fuit, ejusque tumulo plura Gothicis literis inciſa ſunt carmina, quæ in ejus vita Ciaconius exſcripſit.

Thomas Brancatius Neapolitanus Johannis XXIII. Pontificis ſororis filius Tricaricenſis epiſcopus, ab Johanne avunculo inter presbyterorum cardinalium numerum relatus eſt titulo ſanctorum Johannis & Pauli. Romæ ſupremum diem obiit, & corpus Neapolim translatum, conditum fuit in monumento, quod illi & reliquis nobiliſſimæ ſuæ familiæ cardinalibus Octavius Brancatius in eccleſia ſancti Angeli ad Nidum ædificavit.

XV. Dominicus Ram Hiſpanus Aragonius vir ſingulari prudentia & literis præditus Oſcenſis primo, mox Illerdenſis, deinde Tarraconenſis antiſtes renunciatus eſt. Poſt obitum Martini Aragoniæ regis, qui ſine prole humanis rebus valedixerat, primus fuit Aragonenſium judex conſtitutus in tribuenda dubia regni ſucceſſione Ferdinando hujus nominis I. Caſtellæ infanti, & XXII. Aragoniæ regi: cujus nomine functus eſt oratoris munere in Neapolitano & Caſtellæ regnis, & Siciliam pro-regis officio rexit. Martinus V. Pontifex tanti viri fama permotus, eum presbyteris cardinalibus titulo

Digitized by Google

titulo ſanctorum Johannis & Pauli adſcripſit. Martino fatis functo Eugenii IV. interfuit electioni, a quo Portuenſem & ſanctæ Rufinæ epiſcopatum recepit. Romæ vita ceſſit plenus dierum, & in Lateranenſi baſilica hac inſcriptione tumulo adpoſita ſepultus eſt:

Hic jacet
Reverendiſſimus in Chriſto pater
Et dominus,
Dominus Dominicus Ram
Epiſcopus Portuenſis
Sanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis
Tarraconenſis nuncupatus,
Qui obiit anno Domini
M CCCC XLV.
Menſe Aprilis,
Aetatis ſuæ centeſimo
Vel circa.

Petrus Schowmbergus Germanus ex canonico Bambergenſi & Herbipolenſi a Martino V. epiſcopus Auguſtanus adlectus, in academia Bononienſi vir apprime doctus, eloquentia & prudentia nemini ſecundus, concilio Baſileenſi adfuit, Imperatori Friderico III. admodum charus. Ab eodem in Galliam miſſus, compoſuit & in concordiam redegit diſceptantes inter ſe Angliæ Galliæque reges,

ac

Digitized by Google

ac Burgundiorum ducem: pacem quoque conciliavit inter ducem & Bavariæ principes. Hinc ab Eugenio IV. inter cardinales adnumeratus, titulum primo ſanctorum Johannis & Pauli, deinde ſancti Vitalis optavit. Obiit vir optimus in arce Dilingenſi anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimonono, & corpus Auguſtam translatum, ibidem ante aram ſancti Victoris conditum eſt. Ejus familiæ inſignia, quæ habet Ciaconius, ante illa Latini Urſini cardinalis in hac baſilica coloribus expreſſa adhuc diſtinguuntur, etſi hodie pariete ſuperalbato deleta.

XVI. Latinus Urſinus Romanus legum doctor clariſſimus epiſcopus primo Compſanus, deinde archiepiſcopus Barenſis, poſtea Tranenſis, a Nicolao V. Pontifice in cardinalium collegium titulo ſanctorum Johannis & Pauli relatus eſt. Paulus II. perpetuum Marchiæ Anconitanæ legatum nominavit, & Sixtus IV. Romanæ eccleſiæ camerariatus auxit officio, eique ſummam ſedis apoſtolicæ negotiorum commiſit. Legatus etiam Maſſam Trabariam, Bononiam, ac Farfenſem præfecturam rexit, necnon archipresbyter baſilicam Lateranenſem, quam jampridem Angelottus Fuſcus ab Eugenio IV., cui admodum charus fuit, in purpuratorum ordinem cooptatus adminiſtraverat. Hujus inclyta familia Ravelli vetuſtiſſima gaudet nobilitate, e qua in utroque ordine illuſtres viri

A a pro-

prodierunt, quos inter enumeratur Paulus Fuſcus Ravellenſis antiſtes doctrinæ elegantia notiſſimus, hodieque Neapoli vivit Franciſcus Fuſcus Villanus ob virtutum decus, & bonarum artium præſtantiam omni laude cumulandus, quem honoris & exiſtimationis cauſſa nomino. Archipresbyteratu itaque Lateranenſi Latinus decoratus, mox eccleſiæ Albanenſi, hinc Tuſculanæ epiſcopus præfuit, & Urbinatem anno ultra milleſimum quadringenteſimo quinquageſimo uti commendatarium duorum prope annorum ſpatio rexiſſe, ejusdem vetera monumenta teſtantur. Eccleſiam & monaſterium in Urbe ſancti Salvatoris in Lauro magnifice exſtruxit, iisque canonicos Regulares ſancti Georgii in Alga dote ampliſſima conſtituta donavit, quorum conſuetudine mirum in modum delectabatur. Bibliothecam multorum librorum copia inſignem huic cœnobio legavit, quæ in deplorabili Urbis depopulatione flammis conſumpta eſt. Barolum Apuliæ urbem legatum Pii II. Pontificis ſe contulit, ubi Ferdinandum initiatum, ut moris erat, & diademate ornatum Neapolitani regni regem declaravit. Aurea & argentea cuſa fuerunt numismata in publicum hujus coronationis plauſum, & nuper argenteum vidi in eleganti cimelio Dionyſii Mareſcotti equeſtri ordinis viri rei antiquariæ ſtudioſiſſimi, cujus altera facies dextrorſum Latinum cardinalem repræſentat Ferdinandi medii ſedentis capiti regalem co-

ronam

ronam imponentem, ſiniſtrorſum Barolenſem epiſcopum ſtantem Pontificalibus indumentis inſignitum, & circum lemma: *Coronatus qui legitime certavit*; altera vero facies crucem præfert Græcorum more deſignatam, Jeroſolymitani regni inſigne, cum notis: *Ferrandus D. G. Rex Siciliæ, Jeruſalem, & Hungariæ*. Clivenſi duci Romam petenti Latinus cardinalis una cum Proſpero Columna item cardinale in occurſum fuit, & Polonica inſuper legatione functum fuiſſe Martini Cromeri teſtimonio firmatur. Romæ optimus cardinalis Sixto IV. Pontifice e vivis abiit, ejusque corpus in præfata ſancti Salvatoris eccleſia ſine ulla ſepulcrali inſcriptione, ut ipſe ſupremis in tabulis mandaverat, tumulum habuit. Octo dies antequam vitam cum morte commutaret idem Sixtus Pontifex omnibus fere Romanæ curiæ cardinalibus ſtipatus Latinum ægrotantem inviſit, conſiſtorium in ejus cubiculo habuit, & plurium eidem gratiarum munera largitus eſt. Id exempli genus paucis ab hinc annis vidimus in maximo Pontifice CLEMENTE XI., qui Franciſcum Nerlium Cardinalem doctrinam, rerumque agendarum peritia ſingularem, virum immortalitate digniſſimum magno honoris & dilectionis argumento in ſumma ægrotatione Pontificio recreavit acceſſu, necnon Carolum Barberinum cardinalem extremo morbo laborantem ſua eſt dignatus viſitatione. In impluvio cœnobii ſan-

cti Salvatoris in Lauro Latino erectum hoc exſtat monumentum, marmorea ejus effigie ſuppoſita:

Latino cardinali Urſino,
Optimo & munificentiſſimo
Parenti.

Canonici grati animi
C. P. C.
Anno Domini
M DC XXI.

XVII. Philibertus, ſeu ut alii ſcribunt, Philippus Hugonetus Gallus, Caroli Burgundiæ ducis nomine pluribus legationibus clarus, epiſcopus Matisconenſis deinde renunciatus, Caroli ducis precibus a Sixto IV. inter presbyteros cardinales titulo primum ſanctæ Luciæ in Silice, mox ſanctorum Johannis & Pauli adlectus eſt. Legatus Patrimonii provinciam rexit, & præfuit eccleſiis Andegavenſi, ac Æduenſi. In Urbe morbo exhauſtus ſupremum diem obiit anno ultra milleſimum quadringenteſimo octogeſimoquarto, ejusque cadaver in eccleſia ſanctæ Mariæ de Populo ſepulcro fuit donatum.

Johannes-baptiſta Urſinus Romanus protonotarius apoſtolicus, & cameræ clericus, necnon Vaticanæ baſilicæ canonicus a Sixto IV. primum dia-

Digitized by Google

diaconis, poſtmodum presbyteris cardinalibus titulo ſanctorum Johannis & Pauli adſcriptus eſt. Poſt obitum Johannis-baptiſtæ Sabelli cardinalis archipresbyteri Liberianæ baſilicæ munere ornatus, deinde archiepiſcopus Carthaginenſem, poſtea Tarentinam eccleſiam adminiſtravit. Legationem in Marchia Anconitana, Bononiæ, atque in Exarchatu Ravennæ, necnon in Æmilia ſedis apoſtolicæ nomine obivit. Comitiis Pontificalibus pluries interfuit, & licet Alexandri VI. in Pontificem electionis auctor fuerit, ille tamen ad Pontificatum aſſumptus infenſo animo in Urſinos omnes Johannem-baptiſtam cardinalem in arce ſancti Angeli in carcerem conjecit, ubi paullo poſt efflavit animam non ſine ſuſpicione veneni, ejusque corpus in eccleſia ſancti Salvatoris in Lauro ſepulturam accepit.

XVIII. Ardicinus de la Porta junior Novarienſis Ardicini ſenioris cardinalis nepos, ex vicario epiſcopali Florentiæ ad Alerienſem inſulam evectus eſt. In Pannoniam miſſus ad Mathiam regem, mox in Germaniam ad Maximilianum Cæſarem, adeo utrique pergratus fuit, ut atrox ac diuturnum bellum, quod inter illos debacchabatur, prudenter extinxerit, & principum iratos animos ad pacem revocaverit. Romam reverſus ſupplicibus libellis referendis ac ſignandis præfuit. Olomucenſem eccleſiam epiſcopus rexit, hinc ex Um-

Digitized by Google

Umbriæ, & Marchiæ Anconitanæ prolegato in presbyterorum cardinalium numerum ab Innocentio VIII. adſcitus eſt titulo ſanctorum Johannis & Pauli. Quartum ab accepta purpura poſt annum humanarum rerum vicibus ſecum animo cognitis, & inanis gloriæ pertæſus, Camaldulenſium monachorum ordinem ingredi cogitavit, ejusque religioſam inſtitutionem profiteri. Id ſimul ac Romæ nunciatum eſt, cardinalibus ægre ferentibus, ab Innocentio Romam vocatur. Verum per eos prope dies in ægritudinem lapſus, quintum poſt menſem Romæ mortalitatem explevit anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimotertio, ejusque cadaver in baſilica Vaticana terræ mandatum fuit, hodieque in cryptis baſilicæ hoc legitur lemma antiquæ additum ſepulcrali inſcriptioni:

D. O. M.

Sepulcrum cardinalis Ardicini
De la Porta
Novarien.
Tituli ſanctorum Johannis
Et Pauli.

Aliud, quod huic conſonat, virtutis exemplum nuper univerſo admirante orbe Roma ſuſpexit in Gabriele Philipuccio patricio Maceratenſi ex duo-

decim

decim ſignaturæ juſtitiæ præſulibus, antiquæ probitatis & vitæ inculpatæ viro, qui diuturna undique laborum ſerie poſt emeritos Romanæ curiæ honores a Clemente XI. Pontificum optimo in celebri illa undeviginti Cardinalium creatione tota plaudente Urbe inter purpuratos patres adlectus, miro humilitatis & conſtantiæ ſigno oblatam ſemel & iterum reſpuit dignitatem. Mox paucos poſt menſes de fluxi ſæculi honoribus victor extremo confectus morbo pia morte occubuit, ejusque animæ Pontifex clementiſſimus in ampliſſimo ſancti Ignatii templo ſollemnia magnifico apparatu exſequiarum perſolvit officia, quibus omnes Romanæ curiæ præſulum ordines interfuere.

XIX. Raymundus Perauld Gallus epiſcopus primo Sanctonenſis in Gallia, deinde Novarienſis ac Viterbienſis in Italia, mox Gurcencis & Agrigentinus in Germania, ubi nuncii apoſtolici munere functus eſt ad colligendam pro bello Turcico pecuniam, & ad concordiam inter Chriſtianos principes comparandam, demum ab Alexandro VI. ad preces Maximiliani Cæſaris, & Caroli VIII. Francorum regis inter diaconos cardinales, dein presbyteros titulo ſanctorum Johannis & Pauli eſt cooptatus. Alexandri juſſu legationem in Peruſina civitate, & Tudertina, necnon Julio II. Pontifice in Patrimonii provincia adminiſtravit. E vivis abiit Viterbii anno milleſimo quingenteſimoquinto, ibique

que in æde ſanctiſſimæ Trinitatis ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini conditus, hac ejus tumulo adpoſita epigraphe:

D. O. M.

Raymundus Perauld
Patriæ ſuæ Sanctonenſis epiſcopus
Ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ
Presbyter cardinalis
Gurcenſis,
Proque ea legatus
Adeo opulentiæ contemptor,
Ut elargiendo
Nihil ſibi relinqueret.
Ab Julio tamen II.
Pontifice maximo ditatus,
Dum Patrimonii legatione
Fungitur,
Viterbii obiit nonis Septembris
Anno ſalutis M D V.,
Atque ab Julio tradita
Solum retinere occœperat,
Sic mcnumentum hoc haud quæſitum
Reverentia ejusdem
Approbare credendum eſt.
Vixit annos ſeptuaginta.

Fran-

Digitized by Google

Franciſcus Remolinus Hiſpanus patria Illerdenſis regis Aragoniæ ad Romanum Pontificem oratoris munus implevit. Suſcepto hinc ab uxore religioſo inſtituto, archipresbyteratum Caccabenſem, & cantoratum Mazzarienſem ſacerdos ordinatus obtinuit. Romæ Cæſari Borgiæ adhærens protonotarius apoſtolicus, mox Romanæ rotæ auditor, antiſtes Surrentinus, ac Urbis prætor renunciatur. Poſtmodum Florentiam Alexandro VI. jubente adivit, ut Hieronymum Savanarolam inſignem concionatorem a clericali amoveret militia. Cardinalium collegio, vivente adhuc uxore jam inter ſanctimoniales adſcripta, ab eodem Alexandro adjunctus eſt titulo ſanctorum Johannis & Pauli, quo relicto ad epiſcopatum Albanenſem gradum fecit. Præter Albanenſem epiſcopus præfuit eccleſiis Illerdenſi, Firmanæ, Peruſinæ, & archiepiſcopus Panormitanæ, ac pro-regis vices in Neapolitano regno ſumma cum laude peregit. Presbyter cardinalis concilio Lateranenſi interfuit ſub Leone X. celebrato, quo ſedente Romæ deceſſit, atque in baſilica Liberiana ſepulcrum accepit.

XX. Hadrianus Florentius natione Belga patria Trajectenſis, Lovanienſis academiæ decanus & cancellarius, Caroli V. Imperatoris præceptor, mox epiſcopus Dertuſenſis, ſupplicante Maximiliano Cæſare, a Leone X. in maxima illa triginta & unius cardinalium creatione in presbyterum

Digitized by Google

cardinalem titulo ſanctorum Johannis & Pauli adlectus eſt. Maximiliano ab humanis ſublato, Carolus in Imperio ſucceſſor in Germaniam contendens, Hadrianum toti Hiſpaniæ gubernatorem præfecit. Hinc poſt Leonem anno milleſimo quingenteſimo viceſimoſecundo abſens ad apoſtolicam ſedem Hadriani VI. nomine unanimi patrum ſuffragio evectus, illam rexit annos prope duos. Corpus conditum eſt in eccleſia ſanctæ Mariæ de Anima nationis Teutonicæ inſigni monumento, quod ei Willelmus cardinalis Enckenvoirtius hoc addito elogio in grati animi ſignum exſtruxit:

D. O. M.

Hadriano VI. Pont. max.
Ex Trajecto
Inſigni inferioris Germaniæ urbe,
Qui dum humanarum rerum
Maxime averſatur ſplendorem,
Ultro a proceribus
Ob incomparabilem
Sacrarum diſciplinarum ſcientiam,
Ac prope divinam
Caſtiſſimi animi moderationem;
Carolo V. Cæſari Auguſto præceptor,
Eccleſiæ Dertuſenſis antiſtes,
Sacri ſenatus patribus collega,

Hiſpa-

Digitized by Google

Hiſpaniarum regnis præſes,
Reipublicæ denique Chriſtianæ
Divinitus Pontifex abſens adſcitus,
Vixit annos LXIV.
Menſes V.
Dies XIII.
Deceſſit XVIII. *kalendas Octobris*
Anno a partu Virginis
M D XXIII.
Pontificatus ſui anno II.

Willelmus Enckenvoirt
Illius benignitate & auſpiciis
Tituli ſanctorum Johannis & Pauli
Presbyter cardinalis
Dertuſen.
Faciundum curavit.

Willelmus Enckenvoirtius Brabantinus patria Trajectenſis, ſeu ut alii putant Silvæducenſis, Hadriani Pontificis individuus comes, a quo ex Silvæducenſi canonico datarius electus, mox Dertuſenſi epiſcopatu donatus, presbyteris cardinalibus titulo ſanctorum Johannis & Pauli adſcriptus eſt. Clemente VII. Pontifice Trajectenſis epiſcopus nominatus, egregii & religioſi animi ubique edidit argumenta. Romæ e vita migravit anno milleſimo quingenteſimo triceſimoquarto, ſepul-

Digitized by Google

tusque in æde ſanctæ Mariæ de Anima eleganti hac inſcriptione ejus tumulo inciſa:

D. O. M.

Willelmo Enkenvoirtio
Brabantino
Sanctæ Romanæ eccleſiæ
Presbytero cardinali,
Qui plurimis
Romanæ reipublicæ magiſtratibus,
Et Germaniæ procuratione
Integerrime functus,
Ab Hadriano VI.
Pontifice maximo,
Cujus item res adminiſtraverat,
Libellis dandis,
Et eccleſiæ Dertuſenſis præfectus,
Et in cardinalium collegium
Claro benevolentiæ indicio,
Translatis in eũ priſtinæ ſuæ dignitatis inſignibus,
Solum cooptatus,
Deinde etiam a Clemente VII.
Eccleſia Trajectenſi honeſtatus eſt.
Carolo V. Imperatori libentiſſimus,
Quem ab illo coronam Imperialem
Accipientem inunxit,
Quique beneficiorum memor

Ha-

Digitized by Google

Hadriani cadaver
E ſancti Petri baſilica
In hanc ædem,
Cujus conſtruendæ & ornandæ
Adiutor fuit,
Sepulcro poſito transferri curavit,
In egenos
Et in omnes homines beneficentiſſimus,

Johannes Dominicus Tranen.
Antonius Sanſeverinus cardd.
Et P. Voſtius epiſcopus Aquen.
And. Caſtillo ſcriptores apoſtolici
Ex teſtamento poſuere.

Vixit annos LXX.
Mortem obiit M D XXXIV.

XXI. Stephanus Gabriel Merinus natione Hiſpanus, patria Giennenſis ad preces Caroli V. ex Indiarum patriarcha primum ad archiepiſcopatum Barenſem, dein a Clemente VII., quum Bononiæ degeret, ad cardinalatum aſſumptus, poſt titulum ſancti Vitalis alium ſanctorum Johannis & Pauli adeptus eſt. Præfuit etiam epiſcopus Gienneinſi eccleſiæ in Hiſpania, necnon Bovinenſem, & Cajetanam in regno Neapolitano adminiſtravit. Mortem ſubiit Romæ anno ſupra milleſimum quin-
gen-

genteſimo triceſimoquinto, ejusque corpus humatum eſt in eccleſia ſancti Jacobi nationis Hiſpanicæ honorabili adpoſita epigraphe:

D. O. M.

Gabrieli Merino
Giennenſi epiſcopo
A Carolo V. Imperatore
Ob ſedandas populares Hiſpaniæ
Seditiones
Inter intimos conſiliarios adſcito,
Claſſi in Italiam naviganti præpoſito,
Bello Pannonico
Pro communi ſalute ſuſcepto
Procuratori rerum caſtrenſium præfecto,
A Clemente VII.
Pontifice Maximo
Ad ſummos honores evecto,
Sexageſimotertio ætatis ſuæ anno
Publico dolore
Bene acta vita functo
P.

Petrus, quem alii Ennecum vocant, Manriquez Hiſpanus, Aloyſii Fernandez Manriquez filius ex epiſcopo Cordubenſi, Carolo V. Imperatore enixe poſtulante, abſens a Paulo III. interpres-

Digitized by Google

presbyteros cardinales titulo ſanctorum Johannis & Pauli adnumeratus eſt. Peſtilentiali morbo Romæ fatis conceſſit Paulo adhuc Pontifice, & in ecclesia ſanctæ Mariæ de Ara-cœli in temporario ſepulcro fuit depoſitus, inde in Hiſpaniam translatus.

XXII. Fridericus Fregoſius Genuenſis ex epiſcopo primum Eugubino, mox archiepiſcopo Salernitano in ordinem presbyterorum cardinalium titulo ſanctorum Johannis & Pauli a Paulo III. adſcriptus eſt. Franciſci I. Galliæ regis partibus adhæſit, ad quem patriæ exitium a Cæſarianis direptæ declinans confugit: & apud illum tanto in honore fuit, ut in præmium ſervatæ fidei ſancti Benigni Burgundiorum apoſtoli Divionenſe cœnobium inter alia Galliæ monaſteria celeberrimum ſibi commendatum primus obtinuerit. Eugubii occubuit anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimoprimo, tumulumque in eccleſia principe accepit.

Petrus de la Baume Gallus canonicus & comes Lugdunenſis, Tarſenſis ac Genevenſis epiſcopus, Biſuntinæ eccleſiæ deinde coarchiepiſcopus, poſtmodum archiepiſcopus adlectus, a Paulo III. presbyteris cardinalibus titulo ſanctorum Johannis & Pauli additus eſt. Eo epiſcopo Genevenſes, abjecta Orthodoxa fide, Calvinianam hæreſim publice profeſſi ſunt, quam tamen optimus antiſtes ad

Digitized by Google

ad ſanguinem uſque eliminare ingenti labore ſtuduit. Romam hinc profectus, mox in Galliam, ibidem e vivis ereptus eſt in comitatu Arboſii in Burgundia ſuperiore, ejusque corpus in æde ſancti Juſti terræ traditum fuit.

XXIII. Marcellus Creſcentius Romanus ob ſingularem doctrinam & præclaras animi dotes ex canonico baſilicæ Liberianæ Romanæ rotæ auditor vigintiquinque tantum annos natus renunciatur, dein Marſicanæ eccleſiæ epiſcopus, mox hujus tituli cardinalis a Paulo III. Pontifice adlegitur. Ex ſignaturæ brevium præfecto, Bononiæ ac Ravennæ perpetuus, & concilio Tridentino ſub Julio III. ſolus apoſtolicæ ſedis legatus præfuit. Veronæ diem obiit extremum anno ultra milleſimum quingenteſimo quinquageſimoſecundo in cœnobio monachorum Olivetanæ congregationis, & corpus Romam aſportatum conditum fuit in ſepulcro majorum in eccleſia ſanctæ Mariæ ad Martyres, indeque ad baſilicam Liberianam translatum, pernobili hoc epitaphio ſepulcrali ejus lapidi exſculpto:

D. O. M.

Marcello cardinali Creſcentio,
Qui ob inſignem præſtantis ingenii laudem
Vigintiquinque annos natus
A Clemente VII. rotæ auditor,

Deinde

Deinde epiſcopus factus
A Paulo III.
Sanctæ Romanæ eccleſiæ
Presbyter cardinalis creatus,
Principum virorum,
Regumque in primis gratia
Et benevolentia floruit.
Sub Julio III. Bononiæ perpetuus,
Tridentini concilii
Solus apoſtolicæ ſedis legatus,
In Orthodoxæ fidei cauſſam
Quum totus incumberet,
Gravi morbo conſumptus
Veronæ deceſſit
Anno ætatis ſuæ LII.
Salutis humanæ MDLII.
v. *kal. Junii.*

Alexander Creſcentius fratri B. M.
Et ſibi poſteriſque ſuis
T. F. I.

Marius Creſcentius Hippolyti filius,
Alexandri nepos,
Marii pronepos fecit
Anno MDLXXXVII.

Digitized by Google

Georgius Armaniacus Gallus, epiſcopus primo Ruthenſis, & eccleſiarum Leſcarienſis & Vabrenſis adminiſtrator, regis Francorum ad Venetos, mox ad Romanum Pontificem orator, in ipſius regis gratiam a Paulo III. ad purpuram vocatus eſt titulo ſanctorum Johannis & Pauli. Archiepiſcopatu Toloſano a Franciſco II. Gallorum rege donatus, tum arcani conſilii particeps effectus, & in expeditione Germanica totius Occitaniæ gubernator ſumma omnium laude commiſſam provinciam implevit. Toloſana eccleſia dimiſſa, Avenionenſem adminiſtrandam ſuſcepit, ubi in vivis eſſe deſiit anno milleſimo quingenteſimo octogeſimoquinto, ejusque corpus in majori eccleſia ſanctæ Mariæ de Donis in ſacello archiepiſcoporum ſepultum eſt.

XXIV. Fabius Mignanellus Senenſis inter advocatos conſiſtorialis aulæ adlectus magnæ prudentiæ & conſilii vir, ad Venetam rempublicam, tum ad Carolum V. Cæſarem legatus, deinde Piceni præfectura donatus eſt. Bononiæ prolegationem iniit, legato Bonifacio Ferrerio cardinale, mox Lucerinus epiſcopus renunciatus, ad Tridentinum concilium acceſſit. Paullo poſt e Lucerino ad Groſſetanum epiſcopatum translatus, a Julio III. ad cardinalatum evectus titulum ſancti Silveſtri obtinuit, quo relicto alium ſanctorum Johannis & Pauli optavit. Signaturæ juſtitiæ præfectura

Digitized by Google

ctura decoratus, aliiſque muneribus egregie functis, Romæ fatis ceſſit anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimoſeptimo, & in templo ſanctæ Mariæ de Pace tumulo traditus fuit.

Antonius Trivultius Mediolanenſis utriusque ſignaturæ referendarius, mox epiſcopus Tolonenſis, hinc Peruſinam urbem legati nomine, & Avenionenſem prolegatus gubernavit. A Julio III. in Galliam ſedis apoſtolicæ nuncius deſtinatus, poſtea ad Venetos internuncius, demum a Paulo IV. purpura ornatur titulo ſanctorum Johannis & Pauli. Signaturæ juſtitiæ, Fabio Mignanello cardinale deceſſore humanis curis exempto, ab eodem Pontifice præficitur, a quo in Galliam ad Henricum II. ad pacem cum Philippo II. Hiſpaniarum rege comparandam legatur, qua feliciter comparata, Italiam repetens, in oppido ſancti Martini apoplexia correptus poſt biennium e vivis abiit, ibique ſepulturam accepit.

XXV. Alphonſus Carrafa Neapolitanus Pauli IV. nepotis filius ex protonotario apoſtolico ab eodem inter diaconos cardinales annum decimumſeptimum ſuæ ætatis agens adſcriptus, Pio IV. Pontifice, titulum ſanctorum Johannis & Pauli inter presbyteros relatus optavit. Archiepiſcopatu Neapolitano a Paulo donatus, illum egregia cum laude adminiſtravit. Officio auditoris cameræ nomine a Paulo deleto, & in cameræ regentatus nomen con-

Digitized by Google

verſo, quod munus maximis privilegiis Pontifex cumulavit, Alphonſo cardinali traditum eſt; idque uni ex cardinalibus Romanæ eccleſiæ camerariatus more conferri Paulus Pontificio diplomate ſanxit. Sedis apoſtolicæ bibliothecarii dignitate auctus, magnum undique optimæ eruditionis ſpecimen præbuit, ejusque imaginem inter alios Romanæ eccleſiæ bibliothecarios in Vaticana bibliotheca ſæpeſæpius ob oculos habui. Pio IV. ſedente in communi Carrafarum caſu abſque culpa male mulctatus, in Hadriani molem conjectus, carcerem mira patientis animi virtute ſuſtinuit. Carolo cardinale patruo, & reliquis morte damnatis, Alphonſus in centum millium aureorum ſolutione plexus fuit, & cameræ apoſtolicæ regentatus honore privatus. Cæterum quum ipſius redditus adeo tenues eſſent, ut nullo modo tantam pecuniæ vim effundere poſſet, ejus innocentiæ miſertus ampliſſimus cardinalium ſenatus, pro illo decem millia perſolvit. Alphonſi cardinalis memoriam, & adverſam nimis Carrafarum fortunam Antonius Maria Gratianus epiſcopus Amerinus egregium literarum decus in libro de caſibus virorum illuſtrium eleganter ſatis deſcribit. Mox Alphonſus Neapolim ad curandum ſibi commiſſum gregem, Pio Pontifice permittente, accedens, diœceſanam ſynodum menſe Februario anni ſupra milleſimum quingenteſimi ſexageſimiquinti celebravit, ubi tractanda ſervandaque propoſita

poſita

poſita fuerunt a Julio Antonio Sanctorio cardinalis Alphonſi (ut vocabant) locumtenente & officiali, viro ob doctrinæ amplitudinem in omni ætate clariſſimo, qui Romanam adeptus purpuram, ſingulari Catholicæ eccleſiæ præſidio fuit atque ornamento. Anno ſuperiori ante ſynodi celebrationem œcumenici concilii Tridentini decreta de reſidentia, & reformatione matrimonii vulgavit, ut liber actorum decretorumque ſynodi abunde teſtatur jubente Alphonſo typis editus, in quo inſuper adnotavi quarta die ab ejus aperitione & exordio ſeptima Februarii reliqua præfati concilii evulgaſſe decreta: „ Deinde dominus cardinalis (actorum ſunt verba) mandat legi reliqua decreta concilii Triden-
„ tini a domino Fabio Pulverino canonico ejusdem
„ eccleſiæ, qui legit uſque in finem, necnon confir-
„ mationem ejusdem concilii atteſtatam per illu-
„ ſtriſſimum & reverendiſſimum dominum Ale-
„ xandrum Farneſium vice-cancellarium, ac etiam
„ bullam confirmationis ejusdem concilii editam
„ per ſanctiſſimum dominum noſtrum Pium Pa-
„ pam IV.; item bullam declarationis ejusdem
„ ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, a quo tempore
„ decreta ejusdem concilii obligare cœperint.
Mox infra: „ Dum ſæpememorati generalis con-
„ cilii decreta legerentur & publicarentur, fores
„ eccleſiæ & chori patefactæ ſunt, & laici quoque
„ admiſſi ſunt. Hinc die decimaquarta a prandio
poſt

poſt habitam a patribus ſynodalium conſtitutionum approbationem: „ Tunc dominus cardinalis (ſequuntur acta) mandavit legi decretum, ut unus-
„ quisque canonicus, rector & curatus habeat co-
„ dicem canonum, & decretorum concilii Triden-
„ tini, & hujuſce ſynodi conſtitutiones. Poſtremo inter decreta prope finem: „ Decernimus etiam di-
„ ctorum generalis ſynodi decretorum & canonum
„ publicationem, necnon omnes & ſingulas admo-
„ nitiones, ſtatuta, decreta, & mandata in hac
„ univerſi cleri noſtri ſynodo facta, ordinata, &
„ geſta, ac illorum promulgationem ita omnes
„ & ſingulos quos tangit afficere, ac ſi perſonaliter
„ & ſingulariter ſingulis ipſis notificata & intimata
„ fuiſſent: hactenus decretum. Deinde prudentiſſimus cardinalis in capitulo canonicorum die undevicesima Februarii habito ſalutaria ſtatuit decreta, quibus illud compoſuit atque ordinavit, nullo inter illos ſingularis dignitatis prærogativa admiſſo gradu. Verum paullo poſt ingenti laborum pondere, quos pro eccleſiæ ſuæ ſpirituali regimine impendebat, gravatus in lethalem lapſus morbum, bonorum omnium mœrore eodem anno Neapoli vitæ curſum explevit. Eo autem ſanctiſſimus Pontifex Pius V. Alphonſum peculiari amore proſequutus eſt, ut illius ſemper cum laude meminerit: idque potiſſimum præſtitit in apoſtolico diplomate pro Neapolitanæ eccleſiæ canonicis dato „ apud ſan-
ctum

„ ctum Petrum quarto nonas Martii, Pontificatus „ anno quarto; ubi illis ejusdem veſtis uſum ubique locorum uſurpandæ concedit, qua protonotarii apoſtolici in ſacello Pontificio utuntur, necnon eo ſimili honore incedere, quo abbates benedicti incedunt: hoc enim diploma, quod in archivo capitulari archiepiſcopalis eccleſiæ ſervatur, idque privilegii genus præcipue in gratiam memoriæ Alphonſi cardinalis Pontifex indulſit, quum ſcilicet „ Neapolitana eccleſia (ut diploma loquitur) per felicis „ recordationis Paulum Papam IV. prædeceſſorem „ noſtrum primo, & deinde Alphonſum Carrafam „ cardinalem non immerito gubernata & amata „ fuerit. Aliud hinc amoris in Alphonſum Pius edidit argumentum; ejus nimirum quoad vixit amantiſſimus in odeo cathedralis eccleſiæ magnificum & lævigatis marmoribus nomini ejus ſepulcrum exſtruxit, cui hanc ſubjecit epigraphem:

D. O. M.

Alphonſo Carrafæ
Sanctæ Romanæ eccleſiæ cardinali
Archiepiſcopo Neapolitano,
Adoleſcenti non minus virtute ſua
Quam majorum ſplendore claro,
Patrui Pauli IV.
Pontificis maximi

Reli-

Digitized by Google

Religionem
Integritatemque referenti,
Ea ſapientia prædito,
Ut in ſecundis rebus
Summam ejus temperantiam,
In adverſis miram conſtantiam
Omnes laudaverint.

Pius V. Pont. max.
P.

Vixit annos XXV.
Dies XV.
Obiit anno MDLXV.
IX. *kal. Septembris.*

XXVI. Gabriel Palæottus Bononienſis a Paulo IV. inter Romanæ rotæ auditores relatus, mox ad concilium Tridentinum miſſus, de quo admodum meritus a Pio IV. inter presbyteros cardinales titulo primum ſanctorum Nerei & Achillei, deinde ſanctorum Johannis & Pauli cooptatus eſt: hinc ad Bononienſem cathedram aſſumptus ſumma cum laude paſtorale munus obivit. Quum autem Gregorius XIII. Bononienſi eccleſiæ metropolitanæ jura conceſſerit, Gabriel primus omnium archiepiſcopali honore potitus eſt, & pallio archiepiſcoporum more decoratus. Inter epiſcopos cardinales adnu-

Digitized by Google

adnumeratus, Albanenſem rexit eccleſiam, ex qua ad Sabinenſem gradum fecit. Romæ demum Clemente VIII. Pontifice occubuit, & corpus in temporario ſepulcro in æde ſancti Johannis nationis Bononienſis depoſitum, inde Bononiam translatum in majori eccleſia conditum fuit.

Antonius Carrafa Neapolitanus Pauli IV. gentilis ſui cubicularius & pincerna, baſilicæ Vaticanæ canonicus, poſt Pauli obitum in ejus familiæ communi fato a Pio IV. canonicatu privatus eſt. A Pio V. ad illum revocatur, a quo etiam in ſenatum apoſtolicum diaconus cardinalis adlegitur. Mox inter presbyteros adſcitus, titulum optavit ſanctorum Johannis & Pauli, & bibliothecarii munere auctus; ejusque exſtat imago inter apoſtolicæ ſedis bibliothecarios in Vaticana bibliotheca. Aliis pluribus obeundis officiis a Romano Pontifice admotus, ingenti omnia cum plauſu prudenter implevit. Illum nanque Sixtus V. congregationi ſacrorum bibliorum eorumque correctioni, necnon Tridentini concilii interpretationi, breviarii ac miſſalis Romani caſtigationi præfecit. Ejus doctrinam & mores mire commendarunt atque admirati ſunt viri clariſſimi, quos inter principem obtinent locum duo immortalis nominis cardinales, nimirum Stanislaus Hoſius, & Cæſar Baronius: ille in epiſtola, qua ipſi gratulatur de purpura recenter adepta, hic ante omnia in primo annalium tomo, quem Antonio

Digitized by Google

Carrafæ cardinali poſt Sixto V. Pontifici nuncupationem inſcribit, ubi profitetur ſe illum graviſſima ejus auctoritate permotum, ejusque cohortationibus confirmatum emittere in lucem: palam enim ſunt omnibus ejusdem Sixti apoſtolicæ literæ in limine hujus voluminis evulgatæ, ubi Pontifex doctiſſimi operis laudem refert in Antonium cardinalem, qui illud uti Catholicæ eccleſiæ perutile magnopere commendaverat. Deinde Antonii Carrafæ in apparatu ad annales ampliſſime meminit, ubi eum ſummis laudibus cumulat, quod multo labore ac ſtudio (ut erat græcis & latinis literis peritiſſimus) græcam ſeptuaginta duorum interpretum editionem jam pene antiquatam in lucem vindicaverit, eandemque latine redditam non minori labore emendatam ac perpolitam edendam curaverit. Demum in tomo tertio annalium gravem illius obitus caſum plurimo ſenſu dolet, ibique in ejus præconia effuſus velut in compendium redigit optimi viri virtutes. Romæ e vita ceſſit de re literaria, & de Catholica eccleſia egregie meritus anno milleſimo quingenteſimo nonageſimoprimo, ejusque corpus in eccleſia ſancti Silveſtri ad montem Quirinalem ſepulcro donatum fuit hiſce tantum notis pro epigraphe poſitis:

Antonii Carrafæ
S. R. E. presbyteri cardinalis ſepulcrum.

Nico-

Digitized by Google

XXVII. Nicolaus de Pelleve Gallus patria Rothomagenſis, ſenator Pariſienſis, ſupplicum libellorum in curia magiſter, deinde abbas ſancti Remigii Remenſis, hinc ex infula Ambianenſi ad Senonenſem archiepiſcopatum, demum ad Remenſem translatus, mox inſtante Carolo IX. rege a Pio V. presbyter cardinalis titulo ſanctorum Johannis & Pauli creatus eſt. In Romana curia regnorum Scotiæ, & Hiberniæ, necnon clericorum ſancti Hieronymi patrocinium ſuſcepit. Ante purpuram nuncii apoſtolici munere Paulo IV. Pontifice functus eſt apud Mariam Guiſiam Mariæ Stuartæ Scotiæ reginæ matrem, tumultuantibus pro religione totius Scotiæ populis. Poſt reditum regiis ſigillis, atque Alenconio duci Caroli regis fratri regendo præficitur. Obiit Lutetiæ Pariſiorum in archiepiſcopalis eccleſiæ Senonenſis palatio anno ſupra milleſimum quingenteſimo nonageſimoquarto, ejusque corpus Remos delatum in majori eccleſia terræ mandatum fuit.

Alexander Mediceus Florentinus Leonis X. & Clementis VII. Romanorum Pontificum conſanguineus ac affinis, Coſmi Magni Etruriæ ducis ad Pium V. orator acceſſit. Piſtorienſis primum epiſcopus, mox ad Florentinum archiepiſcopatum promotus, adhuc archiepiſcopus a Gregorio XIII. in ordinem presbyterorum cardinalium cooptatur, & inter plures, quibus præfuit, ſanctorum

Digitized by Google

Johannis & Pauli titulum optavit. A Pontifice Clemente VIII. ad Henricum IV. Francorum regem legati munere miſſus, ut illum in eccleſiæ gremium reciperet, commiſſæ legationis provinciam feliciſſime perfecit. Hinc Clemente e vivis ſublato, ex Prænestino epiſcopatu, ſancto Philippo Nerio divino afflato ſpiritu jampridem augurante, ad Pontificatum Leonis XI. nomine aſſumptus brevi viginti & ſeptem dierum imperio plures annos, quos merebatur, implevit. Extremus fuit Mediceæ gentis Pontifex, quæ minore centum annis curriculo quatuor Romanos Pontifices ſedi apoſtolicæ dedit. Alexander Algardus ſculptor celebris, Roberto Ubaldino cardinale ex ſorore pronepote jubente, monumentum ejus corpori egregie elaboratum exſtruxit in Vaticana baſilica, quod hodie contra illud ſpectatur item pernobile Innocentio XI. Pontifici (cui Catholicus orbis ſuam libertatem ab irruente Turcarum tyrannide auro & precibus comparatam æternum debebit) a Livio Odeſcalco Bracciani duce fratris filio ædificatum; eique hæc legitur ſubjecta ſepulcralis inſcriptio:

Leoni XI. Medici
Florentino
Pont. Opt. Max.,
Qui ad ſummam eccleſiæ Dei
Felicitatem

Oſten-

Oſtenſus magis quam datus
Chriſtianum orbem
Brevi XXVII. *dierum lætitia,*
Et longo annorum mœrore
Complevit.

Robertus cardinalis Ubaldinus
Ex ſorore pronepos
Grati animi monumentum
Poſuit.

Obiit anno ætatis ſuæ LXIX.
V. *kalendas Maii*
M DC V.

XXVIII. Johannes-baptiſta Caſtruccius Lucenſis Vaticanæ baſilicæ canonicus, Sixti V. ſupplicum libellorum præfectus, mox archiepiſcopus Teatinus, dein Romana purpura ab eodem Pontifice decoratus, Clemente VIII. ſedente, titulum ſanctorum Johannis & Pauli adeptus eſt. Alexandro Riario cardinale fatis functo, ſignaturæ juſtitiæ præpoſitus, hinc in maximis Romanæ eccleſiæ negotiis adhibitus, demum Lucæ poſt decennium ſupremum diem obiit, & in æde ſancti Franciſci tumulum habuit, cui hoc exſtat ſuppoſitum ſepulcrale elogium:

Jo-

Digitized by Google

D. O. M.

Johanni-baptiſtæ Caſtruccio
Lucenſi
Tituli
Sanctorum Johannis & Pauli
Presbytero cardinali,
Signaturæ juſtitiæ
Sanctiſſimi Domini noſtri
Præfecto.

Auguſtinus Cuſanus Mediolanenſis protonotarius apoſtolicus, ex clerico cameræ generalis auditor, mox a Sixto V. in diaconorum cardinalium numerum, deinde presbyterorum adlectus, titulo præfuit ſanctorum Johannis & Pauli. Clementem VIII. Ferrariam adeuntem comitatus eſt, unde Mediolanum profectus, ibi vehementi exhauſtus morbo, brevi e mortalium ſocietate exceſſit. Vir fuit religione ac doctrina clariſſimus, & morum integritate admirabilis. Corpus in eccleſia ſanctæ Barbaræ ſepulcro traditum fuit, ubi præfecti hoſpitalis hæredes hanc ejus memoriæ epigraphem poſuere:

Augu-

Digitized by Google

Auguſtinus Cuſanus
De collegio J.C.
Mediolanenſis
Ex clerico & auditore
Cameræ apoſtolicæ
Presbyter cardinalis,
A concilio Tridentino interpretando,
A conſultatione epiſcoporum,
Ac minorum Conventualium
Corrector,
Vir ſumma in Deum religione,
Ac in pauperes pietate,
Annum ætatis ſuæ
Sexageſimumſextum agens,
Relicto ſui deſiderio,
In patriæ ſinu
XX. *Octobris* M D IIC.
E vita migravit.

Præfecti hoſpitalis M.
Hæredes
Cardinali & civi optime merito
Grati animi
M. P.

Octa-

Digitized by Google

XXIX. Octavius Aquivivus Aragoneus Neapolitanus utriusque ſignaturæ referendarius, dein Viterbii ac Patrimonii præfectus, necnon Pontificiæ domus magiſter, a Gregorio XIV. diaconus cardinalis ſancti Georgii in Velabro renunciatus eſt: mox in ordinem presbyterorum relatus, titulum ſanctæ Mariæ de Populo, quo dimiſſo, alium ſanctorum Johannis & Pauli optavit. A Clemente VIII. Avenionenſi legatione donatus, celebri apparatu in urbem illam ingreſſum habuit, quem gallice ſcripſit Johannes Ferandus, ejusque copiam mecum perhumaniter communicavit vir Cl. Antonius canonicus Sanfelicius alibi ob notam literarum peritiam merito laudatus. Toto enim clericatu, & regularium ordinibus ſtipatus, præeunte archiepiſcopo Franciſco Maria Tauruſio congregationis Oratorii Romani jampridem presbytero, deinde in cardinalium collegium adſcito, necnon aliis urbis magiſtratibus ingreſſus eſt. Inter epiſcopos, aliosque illuſtris notæ viros, qui legatum comitati ſunt, legi Antonium Giannottum Patavinum ſecundum Urbinatis eccleſiæ archiepiſcopum, quam in metropolim Pius IV. erexerat, ibique pro-legati munus implevit. Arcubus in triumphi ſpeciem, adpoſitis paſſim inſcriptionibus, legati ingreſſum Avenionenſes ornarunt, quas omnes ſedulo Ferandus collegit. Monetas cum ejus familiæ inſignibus toto legationis tempore excuſas

Digitized by Google

cuſas fuiſſe, monetæ ipſæ, quæ adhuc ſuperſunt, teſtantur. Quum autem ſumma omnium laude legationem expleverit, Neapolitanæ eccleſiæ archiepiſcopatu, Alphonſo Geſualdo ampliſſimo cardinale rebus humanis exempto, a Leone XI. Pontifice decoratus, ejus poſſeſſionem iniit Paulo V. ſedente, ibique ſibi commiſſam eccleſiam verbo & exemplo, doctrina & conſilio ſtrenue adminiſtravit. Præter humanarum literarum, quas expolitas vocant, cognitionem, quibus magnopere excultus fuit, græcas etiam literas calluit, ac in ſanctorum patrum libris aſſidue verſatus, eccleſiaſtica eruditione mirum in modum excelluit. Commendatur Octavius cardinalis a profuſa ejus in eleemoſynis erogandis liberalitate, ceteriſque, quæ virum eccleſiaſticum decent, virtutibus. Contracta demum ægritudine, & morbo ingraveſcente animam egit Neapoli anno milleſimo ſexcenteſimo duodecimo, ſuique teſtamenti exequutorem Johannem Paulum Sanfelicium virum integritate ac prudentia ſpectabilem deſignavit. Nuper præ manibus habui Andreæ Matthæi Aquivivi volumen *illuſtrium & exquiſitiſſimarum diſputationum*, cujus præfationem Julius Bellus Juſtinopolitanus ad Octavium Aquivivum cardinalem archiepiſcopum Neapolitanum inſcribit. Ejus corpus in metropolitana eccleſia ſepulcrum habuit, in cujus pavimento hæc ære & marmore circumornata jacet inſcriptio:

Octavio Aquivivo Aragonio
Cardinali
Archiepiſcopo Neapolitano;
Purpura & literarum maxime græcarum
Ornamento,
Majorum decora adepto,
Quæ fuerunt e republica Chriſtiana,
In Pontificiis præcipue comitiis,
Atque in Avenionenſi legatione
Quum arderet provincia civilibus diſcordiis,
Arderent bello Galliæ,
Strenue cuncta exſequuto,
In omni vita
Singularem magni conſilii,
Excelſi animi laudem promerito.

D. Franciſcus Aquivivus marchio Aquivivæ
Ex D. Joſia nepote duce Hadrianorum XI.
Pronepos poſuit.
Obiit anno ſalutis MDCXII.
Natus annos LII.

Vivit hodie ex inclyta ejus familia Franciſcus Aquivivus Cardinalis a Pontifice omnium maximo Clemente XI. aſſumptus, nuper apud Hiſpaniarum regem ſedis apoſtolicæ nuncius, qui prudentia & animi magnitudine majorum exempla æmulatur.

Petrus

Digitized by Google

XXX. Petrus Aldobrandinus Romæ natus, origine Florentinus, Clementis VIII. fratris filius, florenti adhuc ætate a patruo Romano Pontifice inter diaconos cardinales purpura ornatus, deinde inter presbyteros adlectus, præ aliis ſanctorum Johannis & Pauli titulo præfuit. Vir fuit alacri animo, vaſtamque ſacri imperii molem patrui nutu cum eo ſuſtinuit. Eccleſiaſtici exercitus legati nomine imperator, Ferrarienſem ditionem ſine ferro & ſanguine acquiſivit, & Romanæ eccleſiæ reſtituit. Signaturæ brevium præfectura, & camerariatus munere auctus, mox in Galliam ad Henricum IV. regem ſedis apoſtolicæ legatus, necnon ad Emanuelem Sabaudiæ ducem acceſſit, quos pacis vinculo feliciſſime conjunxit. Hinc Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopatu inſignitus, poſt Clementis patrui obitum præſens illum adminiſtravit. Demum epiſcopus Sabinenſis Romæ obiit, Gregorio XV. in Pontificem electo, ejusque corpus in æde ſanctæ Mariæ ſuper Minervam in majorum pernobili ſacello tumulo traditum fuit.

Camillus Burgheſius Romanus, origine Senenſis, inter abbreviatores a Gregorio XIII. cooptatus, ex utriusque ſignaturæ referendario, & Liberianæ baſilicæ vicario, Bononienſi pro-legatione auctus eſt, & cameræ apoſtolicæ auditor renunciatus. Apud Philippum II. Hiſpaniarum regem extra ordinem Pontificis nuncius, in reditu Romam

Digitized by Google

a Clemente VIII. purpura decoratus, ſanctorum Johannis & Pauli titulum accepit, quo relicto, alterum ſancti Chryſogoni optavit. Vicarii Pontificis officio in Urbe functus, ingenti cum laude & juſtitia ſibi viam ad Pontificatus apicem ſtravit. Etenim Leone XI. e vivis erepto, communi patrum ſuffragio ad apoſtolicam cathedram evectus, felici imperio Pontifex ſedit annos quindecim, menſes octo, & dies tredecim. Ejus corpus in ampliſſimo Burgheſiorum ſacello Virgini ſacro, ab eodem Paulo ſumptu maximo, & inſigni cultu a fundamentis in Liberiana baſilica ædificato depoſitum habuit, quod ſibi vivens Pontificia majeſtate dignum erexit, ibique hoc ſepulcrale inſculptum eſt elogium:

Paulus V.
Pontifex Maximus
Patria Romanus
Ex Burgheſia familia,
Cui perpetua vitæ innocentia
Et ſpectata virtus
Ad inſignes quoſque honores
Gradum fecit.
Bononiæ pro-legatus præfuit,
Mox a Gregorio XV.
Cauſſarum cameræ apoſtolicæ auditor
Creatus,

Et

Digitized by Google

Et a Clemente VIII.
Ad Philippum II. Hiſpaniarum regem
De graviſſimis rebus legatus,
In ampliſſimum ordinem cooptatus,
Inter generales inquiſitores adſcriptus,
Et Urbis vicarius electus,
Quum omnes tantorum munerum partes
Summa cum laude obiviſſet,
Ad ſummum Pontificatum,
Leone XI. e vivis erepto,
Florens adhuc ætate
Incredibili patrum conſenſu
Evectus eſt.
Quumque vigili ſollicitudine ſecuritatem,
Annonæ copiam,
Juſtitiam, & quietem
Populis eccleſiaſticæ ditionis,
Concordiam vero & pacem
Univerſo Chriſtiano orbi
Semper præſtitiſſet,
Religionem ſumma pietate coluiſſet,
Urbem magnificentiſſimis ædificiis
Ornaſſet,
Atque egregiis omnium virtutum officiis
Aditum ſibi ad immortalitatem
Aperuiſſet,
E mortalibus raptus
Grave cunctis ſui deſiderium reliquit.

Sedit

Digitized by Google

Sedit in Pontificatu annos XV.
Menſes VIII.
Dies XIII.
Obiit anno ſalutis M DC XXI.
Die XXII. *Januarii.*

XXXI. Bernardus Macziejowski ſeu Ciolek Macceonius Polonus, epiſcopus primo Luceorienſis, & apud Sixtum V. Sigiſmundi III. Polonorum regis orator, poſtmodum Cracovienſis, demum ad archiepiſcopatum Gnesnenſem promotus, a Clemente VIII. cardinalitia dignitate titulo ſanctorum Johannis & Pauli decoratus eſt. A Paulo V. ad eundem Sigiſmundum regem legati nomine miſſus, impoſitum munus optime implevit. Cracoviæ diem clauſit extremum anno milleſimo ſexcenteſimo octavo, ejusque corpus in eccleſia principe tumulum habuit. Hujus ſepulcralis epigraphes in clauſtro cœnobii fratrum ordinis Minorum Cracoviæ his notis inciſa legitur:

Spectet poſteritas
Vivam probi viri effigiem
Bernardi Marziejovuski
S. R. E. cardinalis,
Epiſcopi primum Cracoviæ,
Deinde archiepiſcopi Gnesnenſis
Vitam præclaram imitetur.

Hic

Digitized by Google

Hic quicquam honoris ac dignitatis,
Quod in eum caderet domi foriſque,
Fuit ampliſſimis virtutibus conſequutus,
De ipſa quoque triumphavit invidia.
Civis, ſenator, pontifex,
Inter paucos pius,
Magnanimus, liberalis,
Fortunatus in omni vita,
Si turbatam patriæ tranquillitatem,
Quam ſollicite curabat,
Ante obitum reſtitutam vidiſſet,
Hoc unum perpetuæ felicitati defuit.

Moritur Cracoviæ XIX. *Januarii*
Anno a partu Virginis M DC VIII.
Aetatis ſuæ LX.

Carolus Emanuel Pius Ferrarienſis a Clemente VIII. diaconorum cardinalium, deinde ab Urbano VIII. presbyterorum ordini adſcriptus, inter alios titulo præfuit ſanctorum Johannis & Pauli. Hinc per omnes Romanæ eccleſiæ epiſcopatuum gradus ad Oſtienſem progreſſus, ſacri collegii decanus occubuit anno ultra milleſimum ſexcenteſimo quadrageſimoprimo, ejusque cadaver in templo nominis Jeſu æneo humi adpoſito monumento ſepulturam obtinuit his notis eidem inſculptis:

Oſſa

Digitized by Google

Oſſa
Caroli cardinalis Pii
Sacri collegii decani.

XXXII. Decius Carrafa Neapolitanus utriusque ſignaturæ referendarius, in Luſitaniam primum collector apoſtolicus deſtinatus, mox archiepiſcopus Damaſcenus adlectus, in Belgium adiit ad Albertum Auſtriæ archiducem, deinde in Hiſpaniam ad Philippum II. regem ſedis apoſtolicæ nuncius: e quo munere feliciter adminiſtrato a Paulo V. Pontifice ad purpuram vocatus eſt titulo ſanctorum Johannis & Pauli. Interea Neapolitana eccleſia, Octavio cardinale Aquivivo defuncto, paſtore viduata, eam Paulus Decio reluctanti & invito regendam admovit, quam plurima vigilantia & ſedula opera gubernavit. Cathedralem ædem pluribus in locis fatiſcentem magno impendio reparavit ornavitque, & ſacris Cœlitum reliquiis locupletavit. Nobiliſſimæ archiconfraternitatis Peregrinorum Neapolis incremento, in cujus ſociorum ordinem adſcriptus erat, toto animo ſtuduit, eamque ſummo amore ad exitum uſque vitæ dilexit; & licet graviori curæ paſtoralis ſollicitudine occupatus, illam tamen ſæpenumero præſentia coluit, ibique admirabili exemplo ſacris pietatis exercitiis vacavit. Largis identidem auxit muneribus,

&

Digitized by Google

& aliquando ære deſtitutam pecunia ſua munifice adjuvit: quod ſane præſtitit anno Jubilæi ſupra millesimum ſexcenteſimo viceſimoquinto, quo ſocietati nimia peregrinorum copia gravatæ ingenti ſubſidio profecit; unde illa tot nominibus clariſſimi cardinalis memoriæ devinctiſſima ejus inter alias benefactorum ſervat imaginem. Id vero pietatis genus nedum Decio ſingulare fuit, ſed etiam commune ſocietas admirata eſt in ampliſſimo cardinale Jacobo Cantelmo item archiepiſcopo, qui nihil omiſit, quod optimi præſulis, & amantiſſimi fratris officium ſpectaret. Hinc Decius quum adverſa valetudine laboraret, ac pene corporis ſalute deſtitutus fuiſſet, vehementi confectus morbo in vivis eſſe deſiit anno milleſimo ſexcenteſimo viceſimoſexto, ejusque corpus in ſepulcro tumulatum eſt, quod ſibi mortis memor, & patruo Mario Carrafæ prædeceſſori in grati animi argumentum poſuit, ibidemque hanc æneis literis compactam inſcriptionem ſubjecit:

D. O. M.

Mario Carrafæ
Neapolitanæ eccleſiæ ſplendori
Decius
Sanctæ Romanæ eccleſiæ
Cardinalis Carrafa,

Digitized by Google

Ut duos archiepiſcopos dignitate,
Affines familia,
Unanimes amore
Unus lapis
Ad reſurrectionis gloriam exſpectandam
Contumularet,
Gratitudinis defuncto,
Mortis ſibi memoriæ
Monumentum vivens condidit
Anno M DC XVI.

Laurentius Magallottus Florentinus utriusque ſignaturæ referendarius, Bononiæ pro-legatus, ſacræ conſultæ a ſecretis præpoſitus, ab Urbano VIII. Pontifice inter diaconos cardinales relatus eſt. In ordinem deinde presbyterorum cooptatus, ſanctorum Johannis & Pauli titulum accepit. Ferrarienſi poſtmodum infula decoratus, paſtorale munus laudabili miniſterio ad mortem uſque complevit. Ferrariæ huic ſæculo valedixit anno milleſimo ſexcenteſimo triceſimoſeptimo, & in cathedrali eccleſia ſepulturæ traditus fuit.

XXXIII. Franciſcus Macchiavellus Florentinus Laurentii cardinalis Magallotti prædefuncti nepos Romanæ rotæ auditor, patriarcha Conſtantinopolitanus, & Coloniæ apoſtolicæ ſedis nuncius: mox Ferrarienſi epiſcopatu auctus, ab Urbano VIII. ad cardinalatum aſſumptus eſt titulo ſan-

Digitized by Google

ſanctorum Johannis & Pauli. E vita migravit Ferrariæ Alexandro VII. Pontifice, ibique in majori eccleſia tumulum habuit.

Gibertus Borromæus Mediolanenſis Friderici cardinalis nepos, ſancti Caroli pronepos a puero literas & cœlibatum coluit: philoſophiæ, theologiæ, aliarumque ſcientiarum in patria exacto curſu, Romam conceſſit. Urbano VIII. Pontifice utriusque ſignaturæ referendarius difficillimis temporibus ingruente bello in provinciis Patrimonii & Ferrariæ legati vices ſummo cum plauſu geſſit: necnon in Patrimonii ditione curatoris armorum, ſeu, ut vocant, commiſſarii munus implevit. Ab Innocentio X. Camillo Pamphilio cardinali adminiſter datus ad negotia, quibus Pontificum nepotes plerunque incumbunt, & ſacræ conſultationis a ſecretis præfectus, omnia cum laude peregit. Hinc majora promeritus ab eodem Pontifice cardinalium ſenatui adſcribitur, & titulo ſanctorum Johannis & Pauli donatur. Legationem in Æmilia noſtra adeptus, illam admirabili vigilantia, & magna adeo fama rexit, ut toto legationis triennio delicta magis ceſſare quam puniri dixeris. Minorum Conventualium ordinem in Romana curia patrocinio fovit: comitiis Vaticanis pluries interfuit, in quibus ſuffragium ſcripſit pro Alexandro VII., Clemente IX., & X., quo ſedente Romæ e vivis abiit, ejusque corpus in templo

Digitized by Google

ſanctorum Ambroſii & Caroli in via Lata terræ mandatum eſt, ubi ſubjecta in presbyterio hæc jacet epigraphes:

D. O. M.

Giberto Borromæo
Mediolanenſi
Sanctorum Johannis & Pauli
Sanctæ Romanæ eccleſiæ
Presbytero cardinali,
Qui egregias dotes
Generis ingeniique præſtantes
Sacræ omnis
Et profanæ literaturæ acceſſione
Quum illuſtriores reddidiſſet,
Ad ſacram purpuram
Per varios graviſſimorum munerum gradus
Evectus,
Apoſtolicæ ſedis
Magno reipublicæ Chriſtianæ
Compendio
Præcipuam in arduis negotiis ſapientiam,
Solertiam, conſtantiam,
Integritatem probavit.
Quumque eum vivere
Ratio rerum, ac temporum
Maxime poſceret

Præ-

Digitized by Google

Præcipiti morbo correptus
Obiit VI. *Januarii*
Anno M DC LXXII.
Aetatis LVII.

XXXIV. Jacobus Roſpiglioſius Piſtorienſis Liberianæ baſilicæ canonicus Julium patruum, qui deinde Clementis IX. nomine Pontifex fuit, in Hiſpaniam ſequutus, ubi apoſtolicæ ſedis nuncium agebat, in Salmaticenſi academia philoſophiæ ac juris-prudentiæ curſum confecit. Mox in familiam Flavii Chiſii cardinalis Alexandri VII. nepotis adſcitus, pluries ad Galliæ regem negotiorum cauſſa acceſſit, quo etiam Chiſium cardinalem Pontificis legatum comitatus eſt. Hinc Bruxellas apoſtolicus internuncius miſſus, patruo interim Julio cardinale ad Pontificatum aſſumpto, Romam reverſus, ab eodem inter presbyteros cardinales titulo ſancti Sixti adnumeratur, quo poſtea relicto, ad alterum ſanctorum Johannis & Pauli gradum fecit. Toti eccleſiaſticæ ditioni regendæ præpoſitus, conceptæ de ſua virtute exſpectationi plane reſpondit. Liberianæ baſilicæ archipresbyteratu, quem Antonius Barberinus cardinalis ſponte dimiſerat, decoratus, ejusdem baſilicæ portam ſanctam anno Jubilæi ſupra milleſimum ſexcenteſimo ſeptuageſimoquinto aperuit, & pro illo, quum a morbo detineretur, Ludovicus Portocarrerus Cardinalis

Digitized by Google

dinalis ſollemni apparatu clauſit. Clericorum regularium infirmis miniſtrantium, necnon Minimorum ſancti Franciſci de Paula ordinum habuit patrocinium. Pro admittendo in Urbem monialium Viſitationis inſtituto, cujus ſanctus Franciſcus Saleſius conditor fuit, quatuor aureorum millia larga manu libentiſſime erogavit: & majora præſtitiſſet, niſi invida morte præreptus, ingenti Chriſtianæ reipublicæ detrimento ſupremum obiiſſet diem anno milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo quarto. Vir fuit apud omnes clariſſimus nedum patrui Pontificis gloria, cujus magnis cineribus in Liberiana baſilica conditis adhuc poſt mortem pietatis fama in hominum ore verſatur, ſed & ſua, qua eminuit, virtute; cujus conſiliis ſupremi reges in graviſſimis regnorum negotiis utebantur, utpote principis nonniſi ad maxima nati. Ejus corpus in ſepulcro Liberianæ baſilicæ canonicorum abſque ullo inanis gloriæ ſigno fuit tumulatum.

XXXV. Fortunatus Carraſa Neapolitanus Caroli cardinalis, & Gregorii ordinis Jeroſolymitani magiſtri frater, ſub patrui Simonis Meſſanenſis archiepiſcopi diſciplina bonis moribus informatus, eo ab humanis erepto, Neapolim profectus, plura ibi religionis edidit exempla: pia nanque loca, quæ inter Montem ſeptem operum miſericordiæ, religioſi animi ſignificatione prudenter adminiſtravit. Hinc Innocentius XI. Pontifex, quum Fortunati vitæ

Digitized by Google

vitæ integritatem cum laude & admiratione intellexerit, illumque propterea ad Romanæ eccleſiæ præſidium ſatis idoneum putaverit, presbyterum cardinalem renunciavit, & titulo ſanctorum Johannis & Pauli præfecit. Epiſcopatu Averſano, Paulo fratre deceſſore defuncto, donatus, in ejus curam adeo nervos omnes intendit, ut apoſtolicarum miſſionum cathedralis eccleſiæ Neapolis congregationi indulſerit, quod ejus ſacerdotes quando libet miſſiones ubique in tota diœceſi peragere poſſent, quorum inde labores Averſana eccleſia fructu prope admirabili probavit. Ab Innocentio XII. Æmiliæ legationis miniſterio auctus, ad illud obeundum adverſa nimis valetudine præpeditus nunquam accedere potuit; quamobrem illam poſt annum dimiſit. Ejus autem vices ingenti cum plauſu geſſit pro-legati nomine Thomas Ruffus nuper inter Cardinales a CLEMENTE XI. Pontificum maximo cooptatus, princeps religione, prudentia, & generis nobilitate ſpectabilis. Humilitatem, juſtitiam, ceteraſque optimi præſulis virtutes Fortunatus maxime coluit. In eleemoſynis erogandis liberalis plures Neapolis, & Averſæ ſacras ædes argenteis muneribus, aliiſque beneficiis ditavit; necnon argenteam reliquit arcam, ut ibi corpus venerabilis ſervi Dei Franciſci Olympii Clerici regularis conderetur, quem ſingulari amore in vivis dilexerat, quoties illum Romana eccleſia

cultu

Digitized by Google

cultu dignum judicaverit. Neapoli vitam cum morte commutavit anno ultra milleſimum ſexcenteſimo nonageſimoſeptimo, die decimaſexta Januarii, cujus extremæ ægritudini præſto fuit Jacobus Cantelmus cardinalis Neapolitanus archiepiſcopus, eique diuturnam operam præbuit. Hinc corpus Averſam delatum fuit, ibique in funebri apparatu perdoctam habuit orationem Emanuel Cicatellus vir omni eruditione verſatus, Neapolitanæ eccleſiæ canonicus theologus, deinde Abellinenſis antiſtes, qui communem patriæ jacturam elegantiſſime deploravit. Neapoli quoque apoſtolicarum miſſionum presbyteri lugubria ejus animæ exſequiarum perſolverunt officia, in quibus illius congregationis presbyter Philippus Anaſtaſius, hodie Surrentinæ eccleſiæ archiepiſcopus pererudita oratione gravem tanti principis mortem indoluit. Corpori in Averſanæ civitatis cathedrali æde ſepulto hoc ſuppoſitum exſtat elogium:

Fortunato Carraſæ
Sanctæ Romanæ eccleſiæ cardinali
Epiſcopo Averſano,
Caroli cardinalis ampliſſimi,
Et Gregorii ordinis Jeroſolymitani magiſtri
Germano fratri,
Innocentia vitæ,
Prudentia, & morum ſuavitate,

In

Digitized by Google

In utraque Sicilia, aula Romana,
Et Ravennæ legatione
Pietate erga Deum,
Miſericordia in pauperes,
Zelo animarum de regenda eccleſia,
Quum majores ſui per annos octoginta
Meritiſſime præfuerint,
Commendatiſſimo:
D. Julia Carrafa ex fratre neptis
Buteræ, Rocellæ, & S. R. I. princeps
Anno Domini M DC XCVII. *P.*

XXXVI. Fabricius Paulutius Forolivienſis Coſino patre Calbuli comite, Luciana Albicina matre tertia Aprilis anni ſupra milleſimum ſexcenteſimi quinquageſimiprimi natus, Romam ab ineunte adoleſcentia cum Joſepho fratre profectus, apud magnum patruum Franciſcum Paulutium cardinalem (quem de Romana eccleſia egregie meritum Alexander VII. Pontifex in ampliſſimum ordinem cooptaverat) in collegio Romano bonis literis, & liberalibus diſciplinis diuturnam operam navavit. Eo autem triennio poſt rebus humanis exempto, Carolus Paulutius Franciſci cardinalis nepos vir doctrina, & rerum peritia clariſſimus, qui Martium Ginettum cardinalem apoſtolicæ ſedis legatum amicitiæ cauſſa Coloniam ſequutus, a ſecretis legationis, deinde datarii munere ornatus fuit, ibi-

Digitized by Google

que ab Urbano VIII. inter utriusque ſignaturæ referendarios peculiari diplomate adlectus, adoleſcentem Fabricium defuncti patrui loco ad omnem virtutem inſtituendum curabat. Verum anno vix elapſo Carolus ſupremum obiit diem, & Fabricius adverſum conſtanti animo, ut alios ferre ſolet, tulit caſum, quo ſibi raptos vidit præcipiti morte quos uti parentes colebat. Hinc ſub Coſmi patris diſciplina, qui deinde Romam acceſſit, ſtudiorum philoſophiæ, theologiæ, & legum emenſo curſu, ſacris addictus, montis Sarcii abbatia cumulatus, laurea doctorali in Romano archigymnaſio inſignitus, & in literariis exercitationibus dudum verſatus, ſibi viam ad honores, quos jam merebatur, aperuit. Eccleſiaſticæ academiæ, quæ hodie in amplisſimo *de propaganda fide*, ut vocant, collegio eruditorum patet ingeniis, primum erigendæ operam cum aliis adhibuit, ubi doctiſſime ſæpe ſæpius diſſeruit, & quoties diſſerentis copia non erat, extra tempus diſſerendi munus implere omnium admiratione conſuevit. Præterea ſacræ condendæ domui, quam *divinæ pietatis* nomine appellant, inter alios ſpectatæ religionis & generis præſtantia illuſtres, manum admovit, opus plane Romanæ urbi perutile & neceſſarium. Nobilium virorum congregationem apud ſocietatis Jeſu presbyteros præſentia coluit, necnon ſacerdotum Miſſionis domum in monte Citatorio ſitam, & arctiſſima inter

cete-

ceteros uſus eſt neceſſitudine cum Johanne Franciſco Albano, Sperello Sperellio, Balthaſſarre Cincio, Laurentio Caſono, & Carolo Auguſtino Fabrono, quorum primum ad apicem Pontificatus aſſumptum, aliosque inter purpuratos patres ob virtutem exantlatis laboribus comparatam adſcriptos gratulabundi videmus.

Itaque Pontifex Innocentius XI. optimæ indolis, & morum probitatis fama permotus, Fabricium annos quatuor ſupra triginta natum Maceratenſis & Tolentinatis eccleſiæ infula decoravit; atque a ſapientiſſimo Cardinale ſacri ſenatus ornamento Caſpare Carpineo Pontificis in Urbe vicario in æde Vallicellana fuit epiſcoporum more ordinatus. Mox ad provinciam ſibi commiſſam implendam accedens, clerum & eccleſiæ cathedralis canonicos mirifice compoſuit, humanitate obſtrinxit, & ea prope manſuetudine ſibi conciliavit, qua etiam pueros Chriſtianæ fidei rudimenta miro humilitatis exemplo edocebat. Civitatis beneficio proſpiciens hoſpitale invalidorum erexit, & æquis legibus inſtruxit. Pluries totam luſtravit diœceſim, & diœceſanam ſynodum, cujus ſalutaria decreta typis vulgata ſunt, bis celebravit. Sæpe ad populum ſermones habuit, ad quem optimis moribus imbuendum enixe incumbebat. Presbyteros congregationis Miſſionis Maceratæ perhumaniter ſuſcepit, quorum præſidio omnem clerum eccleſiaſticis inſtitutionibus

Digitized by Google

informavit; atque inter ceteros, qui in id ſedulam operam adhibuerunt, ſingulare fuit ſtudium Julii Cæſaris de Rubeis, hodie collegii de propaganda fide rectoris, viri religione æque ac doctrina commendatiſſimi. Tolentini Coſmum III. Magnum Etruriæ Ducem, Principem pietatis & juſtitiæ laude longe clariſſimum, quum Lauretanam domum colendam adiret, honorifice excepit, & ſancti Nicolai Tolentinatis reliquiis inſigni admodum exiſtimationis argumento donavit: ibique epiſcopale palatium nimio annorum decurſu labefactatum reſtituit.

Johanne Franciſco Ginetto cardinale Firmanæ eccleſiæ archiepiſcopo e vivis ſublato, Innocentius XII. Pontifex Fabricium hujus eccleſiæ adminiſtratorem renunciavit: cujus ſuſcepto miniſterio, de jure eccleſiaſtico acerrime tuendo ſollicitus, ampliſſimam diœceſim admirabili vigilantia perluſtravit, in quam novum ſanctimonialium ordinis Prædicatorum ſtrictioris obſervantiæ inſtitutum a venerabili ſorore Maria Hiacyntha religionis ſama præſtanti conditum induxit, & duo cœnobia promovit, idque pridem Maceratæ fundato monaſterio admiſerat, ejusque regulas ibi probaverat.

Quum autem Innocentius gravioribus univerſalis eccleſiæ negotiis Fabricium implicare cogitaverit, illum anno milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo-ſexto Coloniam Agrippinam ad tractum Rheni ſedis apoſtolicæ nuncium deſtinavit. Quanta hinc fuerit

pro

pro impoſito munere obeundo prudentiſſimi præſulis in rebus agendis peritia, & quantam apud omnes nedum Catholicos, verum etiam Heterodoxos ſibi nominis laudem comparaverit, ſatis pro dignitate commendari non poteſt; quum illorum plures ejus opera, & morum comitate illecti, hæreſi abjurata, Catholicæ eccleſiæ communionem acceperint. De Chriſtiana diſciplina ſollicitus, ut illam reſtitueret, totus in eo fuit: ſacræ confirmationis chriſmate, quod jampridem pauci miniſtraverant, admirabili exſultatione ingentem adeo hominum multitudinem ſtatutis eccleſiæ ritibus inunxit, ut marmorei presbyterii cancelli præ nimia confluentis populi frequentia magnam vim paſſi, fuerint amoti: deinde viros, qui eccleſiæ nomen dederunt, nobiliſſimæ civitatis conſulens beneficio, ad ſacros ordines pluries aſſumpſit. Plerique Germaniæ principes, potiſſimum Imperii electores Fabricium ſingulari amoris maximi ſigno proſequuti ſunt, eumque ſemper ſummo in honore habuerunt. Lovanii theologicæ facultatis dogmata palam propugnata ejus nomini fuerunt inſcripta, & plures librorum in tota Germania, qui in vulgus editi ſunt, factæ deditiones.

Colonia, ubi egregia cum laude, & Romanæ eccleſiæ ſplendore Chriſtianam rempublicam procuravit, Pontifex Innocentius in Poloniam apud Auguſtum II. regem extra ordinem nuncium direxit,

xit,

xit, idemque, ut pro dignitate ſedis apoſtolicæ grave munus impleret, ſex aureorum millia regali munificentia Fabricio juſſit perſolvi. Compoſitis ibi, quæ fervebant diſſidiis, ab eodem Pontifice Romam accitus, paullo poſt inter Cardinales vulgatus, in quorum ordinem jam prius adlectus fuerat, & titulo auctus ſanctorum Johannis & Pauli, adepta purpura Romanam aulam, & bonos omnes, qui virtutem ſudoribus partam præmio cumulatam eſſe gaudebant, ſuavi lætitia replevit. Suæ Maceratenſis eccleſiæ memor, argenteum ei calicem auro & gemmis ornatum atque inſigni elaboratum cælatura, pollubrum cum ampullis item argenteis, & perraro opificio elegantioribus nobili opere Auguſtæ Windelicorum confectum, pretioſum pluviale, aliaque ſacerdotalia indumenta (quibus etiam Tolentinatem eccleſiam locupletavit) munifice dilargitus, ſatis inde animi celſitudinem, qua tantus eſt, palam omnibus fecit.

Mox Innocentius poſtquam Fabricium Cardinalem renunciavit, inter patres adſcripſit, qui de Chriſtiana fide ad extremas uſque orbis provincias propaganda ſolliciti ſunt, & inter illos qui concilii Tridentini interpretationi, necnon epiſcopis & regularibus præfecti ſunt, adnumeravit. Hinc Ferrarienſis eccleſiæ cura, quam Dominicus Tauruſius cardinalis adminiſtraverat, eo fatis functo paſtore viduatæ, a Pontifice Innocentio Fabricio ad-

Digitized by Google

admota fuit; eique ad illam proficiſcenti Maceratenſes beneficiorum memores, quibus ab illo aucti fuerant, arcubus in triumphi ſpecimen incredibili gratulatione ejus per civitatem tranſitum ornarunt. Quum vero Lauretum advenerit, ibique in venerabili domo ſacrum celebraverit, quod nunquam in itinere occupatus omiſit, ei crucem ſapphiris mirifice locupletatam liberali manu conceſſit. Ferrariam deinde aſſequutus bonis hominum moribus, & cleri diſciplinæ ſervandis magnopere ſtuduit.

Paſtorali ſollicitudine, & omnium lætitia luſtrata diœceſi, anno Jubilæi milleſimo ſeptingenteſimo Romam rediit, quo quum Innocentii Pontificis Chriſtianæ reipublicæ mœrore contigerit obitus, pro comitiis conclave ingreſſus, ibique a vigintiquinque Cardinalibus, quos Innocentius ad purpuram evexerat, adlectus, ut omnium ore quæ pridem de novo Pontifice eligendo in ejus cubiculo congregati loquuti fuerant, ceteris declararet, cum omnibus miro quidem animorum conſenſu, & admirabili conſtantia inter ſe concordibus convenit in ampliſſimo Cardinale Johanne Franciſco Albano, quem licet dudum lacrymis reluctantem, tamen hodie CLEMENTIS XI. nomine Catholicus orbis in Pontificia ſede auſpicatiſſime collocatum ſuſpicit & veneratur. Pontifex CLEMENS, qui Fabricii Cardinalis in rebus gerendis peritiam, ſoller-

lertiam, dexteritatem, prudentiam ſatis compertam habuit, cum in ipſo Pontificatus exordio ſtatus a ſecretis, ut vocant, ſibi delegit, & primum apoſtolici miniſterii adjutorem, eique negotiorum ſummam commiſit. Clericos regulares Minores patrocinio fovendos commendavit, quo etiam Picenæ nationis collegium, & ſanctæ Suſannæ monaſterium dignatur. In generali, quod nuper præfati Clerici regulares celebrarunt, capitulo præſens fuit, & perdoctam ad electores latine habuit orationem. Inſuper inter Cardinales, qui ſancti officii inquiſitionis tribunali, bono Pontificiæ ditionis regimini, regularium diſciplinæ, aulæ conſiſtoriali, ſacris ritibus, & eccleſiaſticæ immunitati præſident Clemens adjunxit; hisque omnibus ſedis apoſtolicæ muneribus ſedulo vacat, & jugi hominum plauſu, qui viciſſim prædicant in optimo Cardinale vitæ integritatem, religionis ſtudium, morum comitatem, ceterasque omnes, quæ virum principem decent, virtutes. Præ his tamen eminet in eleemoſynis erogandis munificentia, quam ſemper ante alias coluit, quum paſtorali miniſterio detineretur. Ejus in illam amore maximo Deiparæ Virginis, quam *ab Igne* appellant, imaginem infinitis ut ita dicam prodigiis Forolivii, & in tota Æmilia commendatiſſimam regali ſumptu argenteo ornatu decorandam ſuſcepit, cujus feſtivam diem nuper primum in Urbe in æde ſancti Marcelli ma-

Digitized by Google

magnifico celebratam cultu innumera ferme populi copia, quæ ad ſacram ædem acceſſit, reddidit inſigniorem, ad eamque totus prope Cardinalium ſenatus pietatis ſtudio convenit.

Fratrem habuit inter alios Cardinalis Fabricius Joſephum Ferdinandum, cujus ſupra memini, ex duodecim ſignaturæ juſtitiæ viris, Liberianæ baſilicæ vicarium, ingenii & doctrinæ elegantia notiſſimum, quem niſi præripuiſſet mors nimis immatura, in altiori gradu collocatum Roma vidiſſet: eique in æde Vallicellana, ubi etiam tumulum gentiles ejus habuerunt, humato hanc amantiſſimus frater, dum Coloniæ apoſtolicum nuncium agebat, ſepulcralem inſcripſit epigraphem:

D. O. M.

Joſepho Ferdinando Paulutio
Forolivienſi
Ex ſacri Romani Imperii
Comitibus Calbuli,
Franciſci cardinalis Paulutii
Pronepoti,
Signaturæ juſtitiæ votanti,
Congregationis Aquarum a ſecretis,
Congregationumque Conſultæ & Immunitatis
Prælato,

 Emi-

Digitized by Google

Eminentiſſimi archipresbyteri
Sanctæ Mariæ majoris
Vicario,
Tot tantisque muneribus par,
Dum meliora etiam promeriturus
Singularis prudentiæ,
Eximiæque manſuetudinis
Luculentiſſimum teſtimonium
Dabat in dies,
Immatura morte præreptus,
Univerſam Urbem
Maximo dolore affecit;
Illam etenim
A ſacro cardinalium collegio,
Sede apoſtolica vacante,
Sibi commiſſam
Ab imminente lue
Servavit immunem.
Fabricius
Epiſcopus Maceratenſis
Ad tractum Rheni nuncius apoſtolicus,
Johannes, & Aloyſius
Fratri dilectiſſimo
MM. PP.
Obiit die XXX. *Octobris*
Anno M DC XCV.
Aetatis ſuæ XLIX.

Inſe-

Inferius legitur Fabricii Paulutii primi Civitatis Plebis epiſcopi ſepulcralis alia inſcriptio, quam Franciſcus cardinalis patruo de ſe benemerito poſuit:

D. O. M.

Fabricio Paulutio
Ex comitibus Calbuli
Forolivienſi
Primo Civitatis plebis epiſcopo,
Eximiæ jurisprudentiæ
Et ſacrarum literarum eruditione
Spectabili,
Cujus opera
Et in ſacris libris exponendis,
Et in arduis negotiis expediendis
Chriſtianæ reipublicæ præſto fuit.

Obiit ætatis ſuæ anno LXIX.
III. *kal. Februarii*
M DC XXV.

Franciſcus cardinalis Paulutius
Patruo amantiſſimo
Et benemerito
P.

Digitized by Google

Ibidem medium Franciſci cardinalis proſtat monumentum a Carolo Paulutio nepote ſignaturæ juſtitiæ decano poſitum, & ad perpetuam poſterorum notitiam honorificentiſſimo hoc elogio decoratum, quo magni viri præclaras dotes & de Catholica eccleſia multis nominibus meriti coram omnibus pateſaceret:

D. O. M.

Franciſco Paulutio
Ex Comitibus Calbuli
Forolivienſi
Sanctæ Romanæ eccleſiæ
Presbytero cardinali
Tituli
Sancti Johannis ante portam Latinam,
Qui
Annorum XXX. *ſpatio*
A ſecretis
Sacræ congregationis Concilii,
Simulque
Sacræ congregationis
Super controverſias jurisdictionis,
Ac tribunalis fidei conſultor,
Ob ingenuitatem,
Doctrinam, prudentiam
Semper aulæ Romanæ probatus,

Aprin-

Digitized by Google

A principibus cultus,
A ſummis Pontificibus
Graviſſimis quibusque negotiis
Admotus,
Atque
Ab Alexandro VII.
In teſtimonium virtutis optime meritæ
Ornatus purpura,
Cum ejusdem congregationis
Præfectura.

Obiit octogenario major
Die IX. *menſis Julii*
Anni M DC LXI.

Carolus Paulutius
Ex comitibus Calbuli
Signaturæ juſtitiæ decanus
Patruo benemer.
P.

Hinc Caroli Paulutii ſequitur epitaphium; quod Coſmus, & Hieronymus fratris optimi memoriæ inſcripſerunt, cujus verba ſunt:

Ca-

Digitized by Google

D. O. M.

Carolo Paulutio
Ex comitibus Calbuli
Forolivienſi
Signaturæ juſtitiæ decano,
Qui primum
Germanicæ pro pace legationi
A ſecretis,
Cujus dein etiam datarius,
Mox
Sacræ congregationis Rituum
Itidem a ſecretis,
Et aliis muneribus exercitis,
Ingenio & doctrina præſtans,
Virtute potius
Quam morte matura
Præripitur
Aetatis ſuæ ann. XXXXVIII.
Salutis M DC LXII.
Die XXI. *Aprilis.*

Coſmus, & Hieronymus
Fratri
Amoris & honoris ergo
PP.

Hæc

Digitized by Google

Hæc Cardinalis Fabricii majorum elogia in æde Vallicellana exſculpta, quæ ut perennis illorum memoria ſit, libuit exſcribere. Pergit hodie digniſſimus Cardinalis rei publicæ totus prodeſſe, & licet curis gravioribus occupatus, literarum proſequi patrocinium, unde aliis materiem parat ad laudem, hinc inpoſterum majora daturus.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX RERUM.

A

ABBAS Caſæmarii Johannes *pag.* 21.
Academia in collegio de propaganda fide 234.
Academia nobilium eccleſiaſticorum in Urbe 102.
Acta ss. Johannis & Pauli a Bollandianis edita 5. an a s. Terentiano ſcripta 10.
s. Adhelmus Schireburnenſis epiſcopus 7.
s. Agapetus Pontifex olim ss. Johannis & Pauli baſilicæ clericus 111. Conſtantinopolim proficiſcitur *ibid.* miraculis clarus *ibid.* corpus Romam translatum 112.
Albertus Leander 49.
Albertus Andoinus cardinalis ss. Johannis & Pauli 180.
—— Stephanus cardinalis ss. Johannis & Pauli 113. 178. in Gallia & Anglia ſedis apoſtolicæ legatus 179. Pontifex aſſumptus *ibid.* ſepulcralis inſcriptio *ibid.*
Albicina Luciana Fabricii Paulutii Cardinalis mater 235.
Alciatus Andreas 154.
Alcuinus 119.
Aldobrandinus Petrus ss. Johannis & Pauli cardinalis 219. in Gallia Pontificis legatus *ibid.*
Alexander IV. Pontifex altare in baſilica ss. Johannis & Pauli conſecrat 125. 126. eam ſacris indulgentiis donat 143.
Alexandri VII. pro Venetorum republica diploma 17. 18.
Algardus Alexander ſculptor celebris 212.
s. Ambroſius præfationem in miſſa de ss. Johanne & Paulo compoſuit 35.
Ammianus Marcellinus 3.
Amphitheatrum Titi vulgo *Coloſſæum* 61. 72.
Anaſtaſius Bibliothecarius 41. 42. 114. 135. & *ſeqq.*
Anaſtaſius Philippus Surrentinus archiepiſcopus 232.
s. Andreæ eccleſia Averſæ 27. 28.
—— monaſterium Romæ 70.
s. Angeli ad Nidum eccleſia Neapoli 183.
Aniciorum familiæ domus ubinam ſita 70.
Anthimus Trapezuntinus epiſcopus in Conſtantinopolitanam ſedem intruſus 111. depoſitus, & exſilio plexus 112.
s. Antonini chronicon 113.
b. Antonius Bettinus Fulginas epiſcopus 81.
Apollinaris Syrus 3.

ss. duodecim Apoſtolorum baſilica 154.
Aquilæ hieroglyphicum ſupra junuas eccleſiarum explicatum 156.
Aquivivus Andreas Matthæus 217.
—— Franciſcus cardinalis a Clemente XI. aſſumptus 218.
—— Octavius ss. Johannis & Pauli cardinalis 216. ſedis apoſtolicæ legatus Avenione *ibid.* Neapolitanus archiepiſcopus 217. ſepulcralis tabula 218.
Argiletum veteris Urbis vicus 61.
Aringhus Paulus 6.
Armaniacus Georgius cardinalis ss. Johannis & Pauli 202.
s. Artemius ſub Juliano martyr 11.
s. Auguſtini s. Pammachio epiſtola 56.
Avenione ss. Johannis & Pauli reliquiæ 28. congregationis Miſſionis domus 87.
Aventinus mons Urbis 61. 71.
Averſæ ss. Johannis & Pauli reliquiæ 27.

B

Barberinus Antonius cardinalis 229.
—— Carolus cardinalis 187.
—— Franciſcus cardinalis 84. 141.
Barchinone Miſſionis congregationis domus 87.
Baronius Cæſar cardinalis 2. ſententia de perſequutione Juliani adverſus eccleſiam *ibid.* 10. 52. & *ſeqq.* 112. 147. 161. Antonio Carrafæ cardinali primum Annalium tomum inſcribit 209. ejus de illo teſtimonia 210.
Baſilica ss. Johannis & Pauli, *vide* ss. Johannis & Pauli baſilica.
Baſilicæ memoriæ martyrum 57. Ethnicorum quales 58.
s. Baſilius Cappadox 3.
Battellus Johannes Chriſtophorus 22. 70.
de la Baume Petrus cardinalis ss. Johannis & Pauli 199.
Bellus Julius 217.
Bembus Petrus 49.
Benedictus VIII. Caſinenſem baſilicam reliquiis donat ss. Johannis & Pauli 25.
Benedicti IX. Pontificis diploma 42.
ss. Bibianæ & Demetriæ corpora 75.
Blani Petrus pſeudo-cardinalis ss. Johannis & Pauli 182.
Blondus Flavius 63. 123. 124.
Bollandus Johannes 30.
Bonaventura Alexander 22.
Bonellus Michael cardinalis Alexandrinus 21.
Bononiæ eccleſia ss. Johannis & Pauli 30. ibidem eorum reliquiæ *ibid.*
de Bordis Bertrandus ss. Johannis & Pauli cardinalis 177.
Borrichius Olaus 59.
Borromæus Gibertus cardinalis ss. Johannis & Pauli 227. in Æmilia ſedis apoſtolicæ legatus *ibid.* ſepulcralis tabula 228.
de Borſano Simon cardinalis ss. Johannis & Pauli 181. ſchiſmatico Pontifici adhæret *ibid.*
Brancatius Thomas cardinalis ss. Iohannis & Pauli 183.

Brandea

Brandea quid olim 161. 162.
Brovverus Chriſtophorus 29.
Brutii Iohannis Antonii Vaticanus MS. codex 138. 140. 156.
Bullionius Emanuel Theodoſius Cardinalis 84.
Buſſius Iohannes-baptiſta ex internuncio apoſtolico apud Belgas Coloniæ Agrippinæ nuncius 6.
Burgheſius Camillus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 113. 140. 219. Pontificis in Urbe vicarius 220. Pontifex aſſumptus *ibid.*ſepulcralis epigraphes 220. 221.
Burgheſianum ſacellum in Liberiana baſilica 220.
Byzantius ſenator Romanus cum s. Pammachio filio corpora ss. Iohannis & Pauli invenit 14. 15. eorum baſilicæ ædificium aggreditur 52. 54.
Bzovius Abraham 4.

C

CAeſarius Heiſterbachcenſis monachus 30. teſtimonium de miraculo reliquiarum ss. Iohannis & Pauli 31.
de Cambis Richardus Ioſephus 28.
Cangius Carolus 115.
Caniſius Henricus 7.
Cantelmus Iacobus cardinalis 225. 232.
Capena Urbis porta 59.
a Capua Hannibal archiepiſcopus Neapolitanus 45.
Caput alterutrius ss. Iohannis & Pauli Verulis ſervatum 20. aliud Romæ in eorum baſilica 23.
Caracciolus Engenius 27.
Cardinalis vocabuli antiquitas 108. 109. ſignificatio *ibid.*
Cardinalis ss. Iohannis & Pauli in baſilica s. Laurentii extra muros miſſam in hebdomada celebrabat 122.
s. Carolus Borromæus 154.
Carolus I. Neapolis rex 46.
Carolus IV. Imperator 29.
Carpineus Caſpar Cardinalis 235
Carrafa Alphonſus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 44. 203. Neapolitanus archiepiſcopus, *ibid.* ſedis apoſtolicæ bibliothecarius 204. ejus adverſa fortuna *ibid.* in diœceſana ſynodo Tridentini concilii decreta vulgat 205. 206. ſepulcralis tabula a Pio V. poſita 207.
—— Antonius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 126. in eorũ baſilica altaria ſacranda curat *ibid.* illam exornat 139. ſedis apoſtolicæ bibliothecarius 209. ejus laudes 210.
—— Decius cardinalis ss.Iohannis & Pauli 224. archiepiſcopus Neapolitanus *ibid.* ſepulcralis tabula 225. 226.
—— Fortunatus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 230. epiſcopus Averſanus 231. in Æmilia ſedis apoſtolicæ legatus *ibid.* ſepulcralis inſcriptio 232. 233.
—— Maria Pauli IV. germana 27.
—— Marius archiepiſcopus Neapolitanus 225.
Caſæmarii monaſterium 20. inſignibus Divorum reliquiis donatum 21. ad illud eas Verulis ſollemniter deferendi annuo Aſcenſionis die vetus conſuetudo *ibid.*

Digitized by Google

Caſaurienſe tabularium 115.
Caſinenſis baſilica ss. Iohannis & Pauli reliquiis donata 25. 26.
Caſonus Laurentius Cardinalis 235.
Caſtra Peregrina ubinam ſita 74.
Caſtruccius Iohannes-baptiſta cardinalis ss. Iohannis & Pauli 213. ſepulcralis tabula 214.
Cauſſinus Nicolaus 155.
Cencii Camerarii codex 122.
Chifflerius Iohannes Iacobus 162.
Chiſius Flavius cardinalis 28.
Ciaconius Alphonſus notatus 105 140.
Ciampinus Iohannes 155. 156.
Ciappius Marcus Antonius 16.
Cicattellus Emanuel Abellinenſis antiſtes 232.
Cincius Balthaſſar Cardinalis 86. 235.
ss. Clari & Caſſiæ reliquiæ in baſilica ss. Iohannis & Pauli 149.
Claudianus 70.
Claudiæ aquæ ductus ubinam conditi 70. & *ſeqq.*
Claudii templum 71.
s. Clementis baſilica 61. 159.
Clemens IX. Pontifex Ieſuatorum ordinem ſupprimit 81. ss. Iohannis & Pauli Romanum monaſterium in commendam redigit *ibid.* Monialibus a ſancto Philippo Nerio incolendum tradit *ibid.*
CLEMENS XI. Pontif. Max. Miſſionem habendam jubet in monaſterio Caſæmarii 22. ad ejus baſilicam accedentes indulgentia ampliſſima cumulat *ibid.* 79. 84. Miſſionis congregationem patrocinio dignatur 86. 87. incremento ſtudet Academiæ nobilium eccleſiaſticorum 102. Franciſcum Nerlium, & Carolum Barberinum Cardinales in ſumma ægrotatione inviſit 187. Gabrielem Philippuccium inter Cardinales adſcribit 191. ei funebria perſolvit *ibid.* lacrymis reluctans ad Pontificatum aſſumptus 239.
Cœle Vibenna Etruſcorum dux 60.
Cœliolus in Urbe qualis 61.
Cœlius mons Urbis 59. 71. cur ita dictus 60. aliter appellatus *ibid.*
Collecta quid olim 119. quinam ejus auctor *ibid.*
Colloredus Leander Cardinalis 57.
e Comitibus Iohannes Sutrinus ss. Iohannis & Pauli cardinalis eorum baſilicam reparat 137. in Germania & in Oriente ſedis apoſtolicæ legatus 174. Urbis vicarius & Vaticanæ baſilicæ archipresbyter *ibid.*
s. Conſtantia Conſtantini Magni filia 4. 5.
Conventatus Iohannes-baptiſta 47.
Corbejenſis monaſterii MS. codex 5.
ss. quatuor Coronatorum eccleſia 74.
Corpora ss. Iohannis & Pauli in propria domo ſepulta 8. locus apud Deum precibus compertus 14. ab obſeſſis divinitus evulgatus *ibid.* eorum inventio 15. 16. alia recens cum tranſlatione 18. 19.
Coſmus III. magnus Etruriæ Dux 86. 236.
Creſcentius Marcellus cardinalis

Digitized by Google

ss. Iohannis & Pauli 200. in Tridentino concilio ſedis apoſtolicæ legatus *ibid.* ſepulcralis tabula 201.
ss. Criſpus, Criſpinianus, & Benedicta ſub Iuliano martyres 6. 7. 8. in baſilica ss. Iohannis & Pauli eorum corpora ſepulta 150.
s. Crucis in Ieruſalem baſilica 61.
Cruſvicienſis civitas in Polonia 38.
Cuggiò Nicolaus Antonius 19.
Curiarum veterum in Urbe diviſio 64. munus *ibid.* & *ſeqq.* comparatio 65. quot genera 66. nomen *ibid.*
Cuſanus Auguſtinus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 140. eorum baſilicæ laqueare ſuperinducit *ibid.* munera adminiſtrata 214. ſepulcralis tabula 215.
Cybo Albericus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 173.
s. Cyriacæ domus quænam 73. 76.

D

s. DAfroſa 74. ejus corpus in æde s. Bibianæ 75.
Dempſterus Thomas 60. 63. 64.
Deuſdedit presbyter cardinalis ss. Iohannis & Pauli 106. 107. 112. 172. Pontifex aſſumptus *ibid.* miraculo clarus 113. epiſtola ad Gordianum epiſcopum *ibid.*
Dionyſius Halicarnaſſeus 64.
Donatus Alexander 63. 67. 73. 74.
Donatus ss. Iohannis & Pauli baſilicæ manſionarius 114.

E

ECcleſia Romana ſub Iuliano Cæſare vexata 2. 3. 4.
Enckenvoirtius Vvillelmus cardinalis ss. Iohannis & Pauli baſilicæ reparator 138. munera adminiſtrata 195.
ss. Evagrii & Quintillæ martyrum reliquiæ in baſilica ss. Iohannis & Pauli 49.
Eugenius IV. Pontifex 41. 75.
Eugenii presbyteri eloquentiæ vis quanta 3.

F

FAber Hieronymus 43.
Fabius Pictor 61. 62.
Fabronus Carolus Auguſtinus Cardinalis 235.
Faventini epiſcopi apud ss. Iohannis & Pauli baſilicam Ravennæ commorari ſoliti 44.
Fauni templum 71.
Faunus Lucius 71. 123.
s. Fauſti martyris domus ubinam ſita 74.
Felix IV. Pontifex ss. Saturnini & Siſinnii memoriam reſtituit 148.
Ferandus Iohannes 216.
Feſtus 66.
Fileſacus Iohannes 106.
Firmi congregationis Miſſionis domus 86.
Flandrinus Iohannes cardinalis ss. Iohannis & Pauli 182.
Florentiæ congregationis Miſſionis domus 86.
Florentius Hadrianus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 113. 193. 194. Pontifex aſſumptus *ibid.* ſepul-

Digitized by Google

ſepulcrale elogium 195.
Florentinus Franciſcus 106.
Forolivii imago Deiparæ *ab Igne* commendatiſſima 240.
s. Franciſcus Saleſius 230.
Fregoſius Fridericus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 199.
Frontinus 70.
Fuldæ reliquiæ ss. Iohannis & Pauli 29.
Fulvius Andreas 67.
Fuſcus Angelottus cardinalis 185.
—— Paulus antiſtes Ravellenſis 186.

G

GAllicanus Conſtantini Magni dux contra Scythas 4. opera ss. Iohannis & Pauli Chriſtianam religionem profitetur *ibid.* celebri victoria divinitus potitur 5.
Gavantus Bartholomæus 35.
Gelaſius Pontifex miſſarum codicis auctor 34.
s. Georgii majoris eccleſia Neapoli 27.
Georgius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 172.
Germanus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 172.
Geſualdus Alphonſus cardinalis 44. 217.
Gianottus Antonius Urbinas archiepiſcopus 216.
Ginettus Johannes Franciſcus cardinalis 236.
—— Martius cardinalis 233.
Gordianus presbyter ss. Iohannis & Pauli 104. 110. 171.
Gratianus Antonius Maria 204.
s. Gregorii eccleſia 60. & *ſeqq.* domus ubinam ſita 70. 74.
s. Gregorius Magnus Pontifex miſſarum codicis reformator 34 officium ordinat de ss. Iohanne & Paulo in breviario Romano 35. in eorum miſſa præfationis auctor 36. monaſterio ss. Iohannis & Pauli prædia confirmat 78. 115. ejus diploma 107. homiliam habet in eorum baſilica 115. litanias ſeptiformes indicit *ibid.* ſtationes in baſilicis Vrbis diſtribuit 120. brandeorum uſum probat 162.
Gregorius III. Pontifex 42.
Gregorius IV. ss. Iohannis & Pauli baſilicam ſacris muneribus cumulat 137.
Gregorius XIII. ad colenda ss. Iohannis & Pauli corpora recens inventa præſens accedit 16. baſilicam accedentes plenaria indulgentia donat 144. ejus diploma 145.
s. Gregorius Nazianzenus 3. 4.
s. Gregorius Turonenſis 23. 116.
Gregorius presbyter ss. Iohannis & Pauli 172.
Grimanus Dominicus cardinalis in baſilica ss. Iohannis & Pauli ſepultus 170. ſepulcralis inſcriptio *ibid.*
Guagninus Alexander 40.

H

HAdrianus I. Pontifex monaſterium s. Stephani minoris ædificat in Vaticano 41. ss. Iohannis & Pauli baſilicam inſtaurat 136.
s. Helpidius prætorii præfectus ſub Iuliano martyr 4.
s. Hieronymus officia eccleſiaſtica primum digeſſit 34. officii ss. Io-

ss. Iohannis & Pauli in breviario Romano auctor *ibid.* ejus teſtimonium de s. Pammachio 55. epiſtolæ eidem inſcriptæ 56. dolet ejus obitum *ibid.*

Honorius III. Pontifex ſedem habuit in Romano monaſterio ss. Iohannis & Pauli 123. 124. palatio in Aventino, & s. Sabinæ baſilica s. Dominicum donat *ibid.*

Hoſius Stanislaus cardinalis 209.

Hoſtilia curia ubinam ſita 62. duplex hujus nominis curia *ibid.* a Tullo Hoſtilio rege condita 63. quid fuerit 66. 67. an in loco ubi baſilica ss. Iohannis & Pauli ſita 68. an adhuc ejus veſtigia appareant *ibid.*

Hovardus Philippus Thomas cardinalis corpora ss. Iohannis & Pauli in eorum baſilica invenit 19. 81. 82. 127. eandem exornat 142. corpus s. Saturnini transfert 149.

Hubaldus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 174.

Hugo a s. Victore 119.

Hugonetus Philibertus cardinalis ss. Iohannis & Paulis 138. 188.

Hymnus de ss. Iohanne & Paulo a s. Damaſo Pontifice compoſitus 36. *&* *ſeqq.*

I

JAnningus Conradus 6.

Ieſuatorum ordo in Romanum monaſterium ss. Iohannis & Pauli admiſſus 80. 81.

Imperialis Ioſephus Renatus Cardinalis 84. 102.

s. Innocentius I. Pontifex ss. Iohannis & Pauli baſilicam in titulum dividit 105.

Innocentii XI. ſepulcrale monumentum in Vaticana baſilica 212.

Innocentius XII. monaſterium Romæ ss. Iohannis & Pauli Miſſionis congregationi concedit 82. *&* *ſeqq.* hujus conceſſionis apoſtolicæ literæ 87. *&* *ſeqq.* inſcriptio eidem poſita 103.

s. Iohannes Chryſoſtomus 2. 3.

Iohannes presbyter ss. Iohannis & Pauli 104. alter ejusdem tituli cardinalis 106. alter Pontifex aſſumptus 110. 171. Conſtantinopolim proficiſcitur 110. in carcerem conjectus martyr occumbit 111. alter ejusdem tituli 172. item alter 175.

Iohannes Diaconus 34. 109. 121. 163.

Iohannis XIX. Pontificis diploma 42.

s. Iohannis in monte eccleſia Boloniæ 30.

ss. Iohannes & Paulus ex Vrſinorum genere 4. in aula s. Conſtantiæ Conſtantini Magni filiæ *ibid.* contra Scythas militiæ dant nomen 4. Gallicanum Conſtantini ducem ad fidem perducunt *ibid.* a s. Conſtantia opibus cumulati 5. eleemoſynis vacant *ibid.* aulæ Iuliano famulari abnuunt *ibid.* Iovis ſimulacri adorationem abhorrent 7. capite plexi martyrio coronantur 8. corpora in propria domo ſepulta *ibid.* martyrium ab obſeſſis celebratum 9. paſſionis tempus expenditur 12. corporum

Digitized by Google

porum locus precibus compertus 14. item ab obſeſſis divinitus exploratus *ibid.* eorum multiplici inventio & translatio 15. 16. 18. 19. alterutrius caput Verulis ſervatum 20. aliud Romæ in eorum baſilica 23. reliquiæ in Gallias delatæ & miraculo inſignes 24. aliæ in Saxoniam translatæ 25. aliæ item in baſilica Caſinenſi conditæ *ibid.* aliæ Velitris 26. Salerni *ibid.* Averſæ 27. Avenione 28. aliæ Venetiis 29. aliæ Fuldæ *ibid.* Pragæ *ibid.* Bononiæ 30. Viennæ *ibid.* eorum nomina in miſſæ canone invocata 32. miſſam habent propriam in miſſali Gelaſiano 33. item in Gallicana liturgia 33. miſſæ in Romana liturgia explicatio *ibid.* 34. officium in Romano breviario 34. 35. de illis præfatio in miſſali Ambroſiano 35. item in Sacramentario s. Gregorii Magni 36. hymnus a s. Damaſo Pontifice compoſitus 36. 37. 38. inſigne eorum miraculum de agricola eorum ſuffragio in regem electo *ibid.* 39. 40. acta in baſilica coloribus expreſſa 164. & *ſeqq.*

ss. Iohannis & Pauli baſilica Romæ a quonam condita 51. Ioviani Imperatoris juſſu promota *ibid.* 52. quando abſoluta *ibid.* cur baſilicæ nomine vocanda 57. 58. ubinam ſita 59. & *ſeqq.* ſitus monumenta 62. 69. & *ſeqq.* olim ss. Martyrum domus 69. quando in titulum diſtributa 104. 105. *Pammachii* titulo cur dicta 104. item *Byzantii* nomine *ibid.* ab illa pro altera litaniarum ſeptiformium indictione infantes & pauperes exibant 116. pro altera monachi 117. ſtatio a s. Gregorio eidem addicta *ibid.* presbyteriū ei ſolutum 123. conſecrationum altarium monumenta 124. & *ſeqq.* reparationes 135. & *ſeqq.* munera elargita 136. indulgentiæ tributæ 143. & *ſeqq.* reliquiis Sanctorum donata 146. & *ſeqq.* partium deſcriptio 152. & *ſeqq.* porticus deſcripta 153. ichnographica tabula 156. partium interiorum deſcriptio 157. & *ſeqq.* inſcriptio in pavimento 158. ara maxima deſcripta 160. picturæ deſcriptæ 163. & *ſeqq.* navium lateralium deſcriptio 168.

Iordaninus Petrus 102.

s. Ioſephi ſacellum in baſilica ss. Iohannis & Pauli 168.

Iovianus ad Imperium aſſumptus 14. corpora ss. Iohannis & Pauli quærenda jubet 15. promovet eorum baſilicæ ædificium 51. 52.

Iulianus Apoſtata Imperator Romanam eccleſiam diriſſime affligit 2. 3. 4. Chriſtianis literas edicto inhibet, & quare 3. in domeſticos fuit 4. Helpidium ſenatorem pro fide crudeli morte damnat *ibid.* ss. Iohannem & Paulum ad aulæ miniſteria vocat 5. abnuentes de medio tollit 8. an Romæ præſens juſſerit eorum cædem 11. 12. in prælii conflictu contra Perſas divinitus ſauciatus miſerrime occumbit 13.

Iulianus Iuliani Cæſaris avunculus 11.

Iuvenacii ss. Iohannis & Pauli eccleſia 50.

Digitized by Google

L

Ateranenſis baſilica 61. 175. Lateranenſis palatii archivum 25.
Latina Urbis porta 59. 61.
s. Laurentii baſilica in agro Verano 122. 154.
Lauretana domus 236. 239.
de Lellis Carolus 27.
Leo Oſtienſis epiſcopus 25. 115.
s. Leo Magnus Pontifex monaſterium ss. Iohannis & Pauli in Vaticano ædificat 40. 41. brandeorum uſum inducit 162.
Leo III. monaſterium ss. Johannis & Pauli in Vaticano muneribus cumulat 42. item eorum baſilicam in monte Cœlio 136. 137.
Leo IV. Pontifex 42.
Leo X. s. Mariæ in Dominica ædem reſtituit 76.
Leones januis eccleſiarum adponendi vetus conſuetudo 154. eorum hieroglyphicum explicatum 155.
Liberiana baſilica 75.
de Lippa Daniel epiſcopus Pragenſis 29.
Litaniarum ſeptiformium indictiones 115. 116. 117.
Liturgia Gallicana a Mabillonio vulgata 33. ibidem miſſa de ss. Johanne & Paulo *ibid.*
—— in Romana eorundem Martyrum miſſa 34. 35.
Lubinius Auguſtinus 41. 75. 76.
Lucas ss. Johannis & Pauli cardinalis 173.
de Luna Petrus Pſeudo-pontifex 182.
—— Guterius ss. Johannis & Pauli cardinalis 181. 182.
Lunenſe monaſterium ss. Johannis & Pauli 50.

M

Mabillonius Johannes liturgiam Gallicanam vulgavit 33. hymnum antiquum edidit de ss. Johanne & Paulo 36. 42. 114. 117. *& ſeqq.*
Macchiavellus Franciſcus cardinalis ss. Johannis & Pauli 226.
Maceratæ excepti Miſſionis presbyteri 235.
Maceratenſis eccleſia pretioſis muneribus donata 238.
Maceratenſium plauſus Fabricio Paulutio Cardinali 239.
Macziejovvski Bernardus cardinalis ss. Johannis & Pauli 222. ſepulcralis inſcriptio 223.
Magallottus Laurentius cardinalis ss. Johannis & Pauli 226.
de Magiſtris Franciſcus 27.
Manriquez Petrus cardinalis ss. Johannis & Pauli 198.
Manſionarii quinam olim 114. 115.
Manſiones Albanæ ubinam ſitæ 73. 74.
ss. Marcellini & Petri baſilica 61.
Marcellus Laurentius Venetæ claſſis contra Turcas generalis præfectus 47.
s. Marcelli eccleſia 240.
Mareſcottus Dionyſius 186. ejus cimelium *ibid.*
Margarinus Cornelius 113.
Maria Hiacyntha ſanctimonialis ordinis Prædicatorum 236.
s. Mariæ Angelorum eccleſia 73.
s. Mariæ in Dominica ædes 59. 62. 73. inter Urbis diaconias relata

Digitized by Google

relata 76. labentem Leo X., & Ferdinandus Mediceus cardinalis reſtituunt *ibid.*
s. Mariæ Gratiarum eccleſia Bononiæ 30.
s. Mariæ de Sapientia eccleſia Neapoli 27.
s. Mariæ ſacellum in baſilica ss. Johannis & Pauli 168.
s. Mariæ imaginis, quam *ab Igne* vocant, feſtiva dies Romæ inſtituta 240. 241.
Marlianus Bartholomæus 67. 68. 71.
Marrana Urbis rivulus 61.
Marſilius Marcus Antonius Columna epiſcopus Salernitanus 26.
Martinellus Floravantes 41. 124. 169.
s. Martini monaſterium in Vaticano 41.
Martyribus in canone invocatis quantus honor 32. 33.
Maſini Antonius Pauli 30.
s. Matthæi apoſtoli brachium Verulis conditum 21.
Maurus Lucius 67. 75.
Mediceus Alexander cardinalis ss. Johannis & Pauli 113. 211. baſilicã ſacra ſupellectile donat 140. in Gallia ſedis apoſtolicæ legatus 212. Pontifex aſſumptus *ibid.* ſepulcralis inſcriptio 213.
—— Ferdinandus cardinalis ædem s. Mariæ in Dominica reſtituit 76.
—— Franciſcus Maria Cardinalis 76.
Melior cardinalis ss. Iohannis & Pauli 175. in Gallia Pontificis legatus *ibid.*
Menas Conſtantinopolitanus epiſcopus 112.
Merinus Stephanus Gabriel cardinalis ss. Iohannis & Pauli 197. ſepulcralis epigraphes 198.
de Michovia Matthias 38.
Mignanellus Fabius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 202.
Millinus Savus cardinalis 84.
Miſſa de ss. Iohanne & Paulo in liturgiis Gallicana & Romana 33. explicata 34. 35.
Miſſale Gelaſianum 33.
Miſſio clariſſima in baſilica Caſæmarii 22. 23.
Miſſionis congregatio 57. 79. ss. Iohannis & Pauli monaſterium obtinet 82. Romanæ domus fundatio 83. a Pontificibus beneficiis donata *ibid.* Florentiæ & Firmi excepta 86. item Avenione, & Barchinone 87. item Maceratæ 235.
Monaſterium ss. Iohannis & Pauli Romæ. *Vide* Romanum monaſterium.
Montfauconius 72. 158.
Moretus Theodorus 30.
Muratorius Ludovicus Antonius 16.

N

NAldorum familiæ laus 49.
Naldus Dionyſius dux pro Venetis fortiſſimus 47. ejus cum inſcriptione ſimulacrum Venetiis 48.
—— Philibertus cardinalis 49. regum Galliæ ad apoſtolicam ſedem orator *ibid.*
Nardinus Famianus 59. & *ſeqq.* 65. 68. 70. & *ſeqq.*
Neapoli ss. Iohannis & Pauli conditæ

ditæ reliquiæ 27. iisdem ſacræ baſilicæ plures 44. & *ſeqq.*
Neapolitanæ eccleſiæ dignitas 207.
Nerlius Franciſcus Cardinalis 187.
Nicolaus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 173.
Nicolaus IV. Pontifex 145.
Nicolaus V. Romano monaſterio ss. Iohannis & Pauli Ieſuatos donat 80.
de Nigris Pellegrinus 102.
Novi-montis monaſterium Fuldæ 29.

O

ODeſcalcus Livius Bracciani dux Innocentio XI. patruo monumentum excitat in Vaticano 212.
Odo epiſcopus Velitrenſis eccleſiam s. Silveſtri Velitris conſecrat 26.
Officium de ss. Iohanne & Paulo in breviario Romano 34. 35.
Oldoinus Auguſtinus 112.
Offuvius rex Saxonum reliquiis ss. Iohannis & Pauli donatus 25.
Otthobonus Petrus Cardinalis Romani monaſterii ss. Iohannis & Pauli commendatarius 81. 85. 86.

P

PAlæottus Gabriel cardinalis ss. Iohannis & Pauli 208.
Palatinus mons Urbis 61. 71.
s. Pammachius ſenator Romanus cum Byzantio patre quærit & invenit corpora ss. Iohannis & Pauli 14. 15. eorum baſilicæ & monaſterii conditor 51. 52. 54. ejus illuſtre genus *ibid.* s. Hieronymo familiaris *ibid.* defuncta uxore fit monachus *ibid.* quale arripuerit inſtitutum 55. ſtudium adhibet ad converſionem Donatiſtarum 56. mortis tempus *ibid.* corpus in baſilica ss. Iohannis & Pauli conditum 57. 151. officium pro ejus ſollemnitate inſtitutum 57.
Pancirolus Octavius 69. 80.
Pantheon Agrippæ 154.
Panvinius Onuphrius 41. 52. 57. 73. & *ſeqq.* 122. 123. 172.
Papebrochius Daniel in Iunio Bollandiano Acta ss. Iohannis & Pauli vulgavit 5. 6. 10. & *ſeqq.* 28. 30.
Paris Romanus pictor 158.
Patriarchales baſilicæ quænam 120. 121.
s. Patriciæ eccleſia Neapoli 27.
Paulina s. Pammachii uxor 52.
s. Paulinus Nolanus s. Pammachium ob defunctam uxorem ſolatur 55.
s. Pauli baſilica 113.
Paulus V. Pontifex Ieſuatis indulget ordines ſacros aſſumere 140.
Paulutius Carolus 233. 234. ſepulcralis tabula 246.
—— Coſmus Fabricii Cardinalis pater 234. 245.
—— Fabricius Cardinalis ss. Iohannis & Pauli 6. 57. 233. baſilicæ porticum ferreis cancellis exornat 142. ſacra ſupellectile donat 57. Academiæ de propaganda fide primum erigendæ operam adhibet 234. in illa

ſæpius differit *ibid.* epiſcopus Maceratenſis & Tolentinas renunciatus 235. paſtoralis ejus ſollicitudo 236. Firmanæ eccleſiæ adminiſtrator *ibid.* Coloniam ad tractum Rheni ſedis apoſtolicæ nuncius 237. apud principes ſummo in honore habitus *ibid.* in Poloniam extra ordinem nuncius 238. Cardinalis vulgatus *ibid.* Maceratenſem eccleſiam pretioſis muneribus donat *ibid.* Ferrarienſis epiſcopus nominatus 239. conclave pro novi Pontificis electione ingreditur *ibid.* a Clemente XI. Status a ſecretis declaratus 240. ejus animi præclaræ dotes *ibid.* Picenæ nationis collegium & s. Suſannæ monaſterium patrocinio dignatur *ibid.* item Minores clericos Regulares 241.

—— Fabricius primus Civitatis Plebis epiſcopus 243. ſepulcralis tabula *ibid.*

—— Franciſcus cardinalis 233. ſepulcralis epigraphes 244. 245.

—— Hieronymus 245.

—— Joſephus Ferdinandus 233. 241. ſepulcralis inſcriptio *ibid.* 242.

Pellevius Nicolaus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 16. baſilicæ porticum reſtituit 139. altaria & odeum inſtaurat *ibid.* munera adminiſtrata 211.

Perauld Raymundus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 191. ejus ſepulcrale elogium 192.

Peregrinorum Neapolis ſocietas 224. 225.

Petrus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 172.

Pezzina Pragæ decanus 29.

s. Philippus Nerius 212.

Philippuccius Gabriel a Clemente XI. inter cardinales adlectus purpuram reſpuit 191.

Pictavis ss. Iohannis & Pauli eccleſia 49. 50.

Pignattellus Fabricius Innocentii XII. frater 32.

Pii Operarii ſacerdotes in baſilica Caſæmarii miſſionem habent 22.

Piò Iohannes Michael 47.

Pius Carolus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 223.

Pius IV. Pontifex 72.

b. Pius V. 35. 206. diploma eccleſiæ Neapolitanæ 207.

Pomarancii Nicolai picturæ in baſilica ss. Iohannis & Pauli 163.

de la Porta Ardicinus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 189. Camaldulenſe inſtitutum profiteri cogitat 190.

Portocarrerus Ludovicus cardinalis 229.

Pragæ conditæ ss. Iohannis & Pauli reliquiæ 29.

Præfationes in miſſa de ss. Iohanne & Paulo 35. 36.

Presbyterium quod olim 123. ss. Iohannis & Pauli baſilicæ traditum *ibid.*

Pyaſt agricola Polonus ss. Iohannis & Pauli ſuffragio in regem electus 38. 39. 40.

R

RAm Dominicus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 183. ſepulcralis tabula 184.

Raphael Volaterranus 67.

Ravennæ ss. Iohannis & Pauli baſilica 43. in illa vetus inſcriptio *ibid.* Faventinis epiſcopis, quum ad ſynodum accedebant, adſignata 44.
Raynerius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 174. ad Imperatorem Pontificis legatus *ibid.*
Regienſis Raphaelis pictura 158.
Reliquiæ Sanctorum ab antiquis cur ſub altaribus conditæ 160. 161. earum, quæ in baſilica ss. Iohannis & Pauli ſervantur, catalogus 146. & *ſeqq.*
Remolinus Franciſcus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 193.
Riarius Alexander cardinalis 213.
Robertus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 176.
Rodulphi IV. archiducis Auſtriæ diploma 30.
Romanum monaſterium ss. Iohannis & Pauli in monte Cœlio a s. Pammachio conditum 54. 77. prædiorum, quibus fruebatur, nomina 78. 79. a monachis cultum 80. item a canonicis *ibid.* Jeſuati in illud admiſſi 80. 81. monialibus a s. Philippo Nerio traditum *ibid.* mox Prædicatorum ordini 82. demum Miſſionis congregationi *ibid.* & *ſeqq.* a Pontificibus habitatum 123.
Roſpiglioſius Iacobus cardinalis Romani monaſterii ss. Iohannis & Pauli commendatarius 81. baſilicæ titularis 229. Liberianæ baſilicæ archipresbyter *ibid.* ejus laudes 230.
de Rubeis Hieronymus 43.
—— Iulius Cæſar 235.
Ruffus Thomas Cardinalis 231.
Ruinart Theodoricus 33.

S

s. SAbæ baſilica 154.
Sabellus Bertrandus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 176. in Gallia, & in Hiſpania Honorii III. legatus *ibid.*
—— Cencius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 113. 175. ejus memoria in Lateranenſi baſilica *ibid.* camerarius & cancellarius Romanæ eccleſiæ *ibid.* Pontifex aſſumptus 176.
—— Iohannes-baptiſta cardinalis 189.
s. Sabinæ baſilica 117. 123.
Sacrona Aſſyriæ civitas 12.
Sagittarius Caſpar 108.
Salaria via extra Vrbem 148.
Salerni conditæ ss. Iohannis & Pauli reliquiæ 26.
Salona Dalmatiæ civitas 12.
s. Salvatoris in Lauro eccleſia 189.
Sanctorius Iulius Antonius cardinalis 205.
Sanfelicius Antonius 46. 216.
—— Iohannes Paulus 217.
s. Saturnini martyris corpus in baſilica ss. Iohannis & Pauli 148. ejus officium inſtitutum 149. ejus ſacellum 168.
Sauſſajus Andreas 24. 50.
Scambertus Caſaurienſis monaſterii manſionarius 115.
Scauri clivus 62. 69. 70. 74.
Schiſma inter Vrbanum VI. & Clementem VII. Pſeudo-papam 181.
Schovvmbergus Petrus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 138. 184. 185.
Schultingius Cornelius 33. 119.

Scil-

Digitized by Google

Scillitana apud Afros inſula 147.
Scillitanorum martyrum corpora in baſilica ss. Iohannis & Pauli 147. eorum officium inſtitutum 148.
Septalianum muſeum 15.
Sicula Sigiſmundus 46.
Sigebertus 162.
s. Silveſtri eccleſia Velitris 26. in ea inſcriptio poſita *ibid.*
Simulacra idolorum Chriſtianis adoranda exhibendi Gentilium conſuetudo 7.
s. Siſinnii martyris corpus in titulo Equitii 148.
s. Sixti ædes 62.
Sixtus V. Pontifex ss. Iohannis & Pauli baſilicam indulgentiis donat 143.
del Sodo Franciſci MS. codex 149. 151.
s. Sperati martyris Scillitani corpus in Galliam translatum 147.
Sperellius Sperellus Cardinalis 235.
Stationis vocabuli ſignificatio 118. quænam olim & quotuplex 119. cur inſtitutæ 120.
Stedelli Berengarius ss. Iohannis & Pauli cardinalis 176. major pœnitentiarius 177.
s. Stephani eccleſia 71.
s. Stephani majoris monaſterium in Vaticano 41. ejus eccleſia & domus a Clemente XI. reſtituta *ibid.*
s. Stephani minoris monaſterium aliud in Vaticano ab Hadriano I. exſtructum 41.
Stephanus Petrus 44.
Sudre Guillelmus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 180. Neapoli Pontificis legatus 181.
Symmachus Pontifex ss. Iohannis & Pauli baſilicæ reparator 135.

T

TAbernola antiquæ Urbis vicus 59.
Taurusius Dominicus cardinalis 238.
—— Franciſcus Maria cardinalis 216.
s. Terentiani martyris filius a dæmone obſeſſus ad ſepulcrum ss. Iohannis & Pauli liberatur 9. corpus in eorum baſilica 11. 151.
s. Terentianus prætorii præfectus ss. Iohanni & Paulo ſimulacrum adorandum exhibet 7. eos capite plectit 8. Chriſti fidem amplectitur 9. an ss. Iohannis & Pauli Actorum ſcriptor 10. ſub Iuliano cum filio martyr occumbit 10. 11. corpus in baſilica ss. Iohannis & Pauli *ibid.* 151.
Theobaldus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 170. 173.
Theodoricus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 172. in Germania legatus *ibid.*
s. Thomæ *in formis* eccleſia & monaſterium 71. 75. 76.
s. Thomæ Aquinatis ſacellum in baſilica ss. Iohannis & Pauli 168.
Tolentinas eccleſia ſacra ſupellectile a Fabricio Paulutio Cardinale donata 238.
Tridentini concilij decreta in ſynodo diœceſana Neapolis ſub Alphonſo Carrafa cardinale archiepiſcopo vulgata 205. 206.

Tri-

Digitized by Google

Trivultius Antonius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 203. in Gallia ſedis apoſtolicæ legatus *ibid.*
Tuderti ss. Iohannis & Pauli eccleſia 50.
Tullus Hoſtilius Romanorum rex 62. 74.

V

VAcca Flaminius ſculptor Romanus 72.
Valerius Albertus Venetæ reipublicæ dux 47.
Vallicellana bibliotheca 47.
Vallicellana eccleſia 235. 241. 247.
Varranus Fabricius 67.
Vaticana baſilica 41. in ea monachi divinæ pſalmodiæ vacabant *ibid.* 112.
Vaticana bibliotheca 6. 177. 204. 209.
Vaticanum monaſterium ss. Iohannis & Pauli a s. Leone Magno ædificatum 40. 41. a Leone III. & IV. ſacris muneribus donatum 42.
Ubaldinus Robertus cardinalis 212.
Veggius Maphæus 169.
Velitris conditæ ss. Iohannis & Pauli reliquiæ 26.
Venantius Fortunatus 43.
Venetiis conditæ ss. Johannis & Pauli reliquiæ 29. ibidem iis ſacra baſilica 47.
Verulis caput alterutrius ss. Johannis & Pauli ſervatum 20. item portio ſanctiſſimæ Crucis, & brachium s. Matthæi apoſtoli 21.
Ughellus Ferdinandus 42. 43.
Ugonius Pompeius 68. 80. 135. *& ſeqq.* 150. 154. 169.
de Via Jacobus cardinalis ss. Johannis & Pauli 177.
s. Victoria virgo & martyr 7.
Viennæ ss. Johannis & Pauli reliquiæ 30.
Vilianus Piſanus archiepiſcopus 125.
Villanus Franciſcus Fuſcus 186.
Viſitationis monialium inſtitutum in Urbem admiſſum 230.
Vitalianus Pontifex 25.
Urbinas archiepiſcopus Antonius Giannottus 216.
Urbinum a Pio IV. in metropolim erectum 216.
Vrſinus Iohannes-baptiſta cardinalis ss. Iohannis & Pauli 188
—— Latinus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 80. 138. Sedis apoſtolicæ Camerarius 185. Lateranenſis baſilicæ archipresbyter *ibid.* Vrbinatis eccleſiæ commendatarius 186. Neapolis regem Ferdinandum diademate ornat *ibid.* Pontificis legatus in Polonia 187. a Sixto IV. in ſumma ægrotatione viſitatus *ibid.*
—— Vincentius Maria Cardinalis altaria baſilicæ ss. Iohannis & Pauli conſecrat 127. *& ſeqq.* 134. 143. 144. 149. 178.

Explicit Index Rerum.

Digitized by Google

CORRIGENDA.

Pag. 1. *lin.* 7. *corrige* afflicta
Pag. 30. *lin.* 2. *corrige* Antonius Pauli Maſini
Pag. 59. *lin.* 20. *lege* Olaus
Pag. 96. *lin.* 11. *lege* ceteriſque
Pag. 182. *lin.* 21. *ſupple* fuit.

ROMAE

Excudebat FRANCISCUS GONZAGA
in via Lata
M DCC VII.

Approbatione & permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google